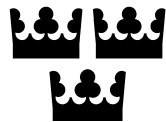

Kultur, medier, trossamfund och fritid

17

Förslag till statsbudget för 1999

Kultur, medier, trossamfund och fritid

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	7
2	Lagförslag	11
2.1	Förslag till lag om ändring i lagen (1989:41) om TV-avgift	11
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1990:886) om granskning och kontroll av filmer och videogram	12
3	Kultur, medier, trossamfund och fritid	13
3.1	Omfattning	13
3.2	Resultatbedömning	14
3.2.1	Tillståndet och utvecklingen inom området	14
3.2.2	De viktigaste statliga insatserna inom området	16
3.2.3	Effekter av de statliga insatserna	21
3.2.4	Regeringens slutsatser	22
3.3	Prioriteringar	22
3.4	Regional fördelning av statens stöd till kultur	25
3.5	Regeringens bedömning med anledning av revisionens iakttagelser	30
3.6	Åtgärder utanför utgiftsområdet	30
3.7	Skatteavvikelser	31
4	Allmän kulturverksamhet	33
4.1	Omfattning	33
4.2	Utgiftsutvecklingen	33
4.3	Resultatbedömning	33
4.4	Kultur i skolan	35
4.5	Revisionens iakttagelser	37
4.6	Anslag	37
A1	Statens kulturråd	37
A2	Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete	38
A3	Nationella uppdrag	41
A4	Försöksverksamhet med ändrad regional fördelning av kulturpolitiska medel	42

5	Teater, dans och musik	43
5.1	Omfattning.....	43
5.2	Utgiftsutvecklingen	43
5.3	Resultatbedömning	44
5.4	Revisionens iakttagelser.....	47
5.5	Anslag	48
	B1 Bidrag till Svenska riksteatern, Operan, Dramaten, Dansens Hus och Svenska rikskonserter	48
	B2 Bidrag till regional musikverksamhet samt regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner	51
	B3 Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål.....	53
6	Bibliotek, litteratur och kulturtidskrifter	55
6.1	Omfattning.....	55
6.2	Utgiftsutvecklingen	55
6.3	Resultatbedömning	56
6.4	Revisionens iakttagelser.....	59
6.5	Anslag	59
	C1 Bidrag till regional biblioteksverksamhet.....	59
	C2 Litteraturstöd	61
	C3 Stöd till kulturtidskrifter	62
	C4 Stöd till bokhandeln.....	63
	C5 Talboks- och punktskriftsbiblioteket.....	64
	C6 Bidrag till Stiftelsen för lättläst nyhetsinformation och litteratur.....	65
	C7 Bidrag till Svenska språknämnden och Sverigefinska språknämnden	66
7	Bild och form samt konsthantverk.....	69
7.1	Omfattning.....	69
7.2	Utgiftsutvecklingen	69
7.3	Resultatbedömning	70
7.4	Revisionens iakttagelser.....	72
7.5	Anslag	72
	D1 Statens konstråd.....	72
	D2 Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön.....	73
	D3 Nämnden för hemslöjdsfrågor.....	75
	D4 Främjande av hemslöjden.....	76
	D5 Bidrag till bild- och formområdet.....	76
8	Ersättningar och bidrag till konstnärer	79
8.1	Omfattning.....	79
8.2	Utgiftsutvecklingen	79
8.3	Resultatbedömning	79
8.4	Revisionens iakttagelser.....	81
8.5	Anslag	82
	E1 Konstnärsnämnden	82
	E2 Ersättningar och bidrag till konstnärer	83

9	Arkiv	87
9.1	Omfattning	87
9.2	Utgiftsutvecklingen.....	87
9.3	Resultatbedömning.....	88
9.4	Revisionens iakttagelser	89
9.5	Anslag.....	89
	F1 Riksarkivet och landsarkiven	89
	F2 Bidrag till regional arkivverksamhet	92
	F3 Språk- och folkminnesinstitutet.....	92
	F4 Svenskt biografiskt lexikon	94
	F5 Arkivet för ljud och bild	94
10	Kulturmiljö	97
10.1	Omfattning	97
10.2	Utgiftsutvecklingen.....	97
10.3	Resultatbedömning.....	98
10.4	Anslag.....	100
	G1 Riksantikvarieämbetet.....	100
	G2 Bidrag till kulturmiljövård	102
	G3 Restaureringsarbeten vid de kungliga slotten och rikets fästningar.....	104
11	Museer och utställningar	107
11.1	Omfattning	107
11.2	Utgiftsutvecklingen.....	107
11.3	Resultatbedömning.....	108
11.4	Moderna museet	110
11.5	Modern form och design.....	111
11.6	Statens musiksamlingar	112
11.7	Revisionens iakttagelser	113
11.8	Anslag.....	113
	H1 och H2 Centrala museer	113
	H1 Centrala museer: Myndigheter.....	113
	H2 Centrala museer: Stiftelser.....	113
	H3 Bidrag till regionala museer	118
	H4 Bidrag till vissa museer.....	119
	H5 Stöd till icke-statliga kulturlokaler.....	121
	H6 Riksutställningar.....	122
	H7 Statliga utställningsgarantier och inköp av vissa kulturföremål	123
12	Film och medier	125
12.1	Omfattning	125
12.2	Utgiftsutvecklingen.....	125
12.3	Resultatbedömning.....	126
12.4	Revisionens iakttagelser	128
12.5	Anslag.....	128
	I1 Filmstöd.....	128
	I2 Statens biografbyrå.....	130

	I3	Utbyte av TV-sändningar mellan Sverige och Finland.....	132
	I4	Bidrag till dokumentation om den mediepolitiska utvecklingen och till europeiskt mediesamarbete.....	132
	I5	Bidrag till Sveriges Dövas Riksförbund för produktion av videogram på teckenspråk (Dövas TV)	133
12.6		En radio och TV i allmänhetens tjänst år 1998	134
12.7		Vissa frågor avseende Teracom AB.....	137
13		Forskning	139
	13.1	Omfattning.....	139
	13.2	Utgiftsutvecklingen	139
	13.3	Resultatbedömning	139
	13.4	Anslag	141
	J1	Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet	141
	J2	Forskning och dokumentation om medieutvecklingen	142
14		Trossamfund.....	145
	14.1	Omfattning.....	145
	14.2	Utgiftsutvecklingen	145
	14.3	Resultatbedömning	145
	14.4	Revisionens iakttagelser.....	146
	14.5	Anslag	147
	K1	Stöd till trossamfund	147
15		Folkbildning.....	149
	15.1	Omfattning.....	149
	15.2	Utgiftsutvecklingen	149
	15.3	Resultatbedömning	149
	15.4	Anslag	152
	L1	Bidrag till folkbildningen	152
	L2	Bidrag till vissa handikappåtgärder inom folkbildningen	154
	L3	Bidrag till kontakttolkutbildning.....	155
16		Ungdomsfrågor	157
	16.1	Omfattning.....	157
	16.2	Utgiftsutvecklingen	157
	16.3	Resultatbedömning	158
	16.4	Revisionens iakttagelser.....	158
	16.5	Anslag	158
	M1	Ungdomsstyrelsen	158
	M2	Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet m.m.	160

17	Folkrörelse- och idrottsfrågor.....	163
17.1	Omfattning	163
17.2	Utgiftsutvecklingen.....	163
17.3	Resultatbedömning.....	164
17.4	Anslag	164
	N1 Stöd till idrotten	164
	N2 Lotteriinspektionen.....	165

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

1. antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1989:41) om TV-avgift,
2. antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1990:886) om granskning och kontroll av filmer och videogram,
3. bemyndigar regeringen att under år 1999 i fråga om ramanslaget *C5 Talboks- och punktskriftsbiblioteket* beställa talböcker, punktskriftsböcker och informationsmaterial som medför utgifter på högst 3 000 000 kronor under år 2000 (avsnitt 6 Bibliotek, litteratur och kulturtidskrifter),
4. bemyndigar regeringen att under år 1999 i fråga om ramanslaget *D2 Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön*, beställa konstverk som medför utgifter på högst 15 000 000 kronor efter år 1999 (avsnitt 7 Bild och form samt konsthantverk),
5. bemyndigar regeringen att under år 1999 i fråga om ramanslaget *G2 Bidrag till kulturmiljövård*, besluta om bidrag som medför utgifter på högst 40 000 000 kronor efter år 1999, dock längst t.o.m. år 2002 varav högst 34 000 000 kronor under år 2000 och högst 6 000 000 kronor under år 2001 (avsnitt 10 Kulturmiljövård),
6. bemyndigar regeringen att under år 1999 i fråga om ramanslaget *H5 Stöd till icke-statliga kulturlokaler* besluta om bidrag som medför utgifter på högst 2 000 000 kronor efter år 1999, dock längst t.o.m. år 2002, varav högst 1 000 000 kronor under år 2000 och högst 1 000 000 kronor under år 2001 (avsnitt 11 Museer och utställningar),
7. godkänner det som regeringen förordar om att skilja Moderna museet från Statens konstmuseer och att bilda en ny myndighet (avsnitt 11 Museer och utställningar),
8. godkänner det som regeringen förordar om överförandet av Svenskt visarkiv från Språk- och folkminnesinstitutet till Statens musiksamlingar (avsnitt 11 Museer och utställningar),
9. godkänner regeringens förslag till medelsberäkning för år 1999 för den avgiftsfinansierade verksamhet som bedrivs av Sveriges Television AB, Sveriges Radio AB, Radio Sweden och Sveriges Utbildningsradio AB (avsnitt 12 Film och medier),
10. godkänner regeringens förslag om särskilda medel för en satsning på radio och TV i allmänhetens tjänst i enlighet med de riktlinjer som redovisas samt att Sveriges

- Television AB och Sveriges Radio AB sammanlagt tilldelas 100 000 000 kronor ur rundradiokontot för år 1999 (avsnitt 12 Film och medier),
11. godkänner regeringens förslag om att Sveriges Television AB skall tilldelas särskilda medel på 75 000 000 kronor ur rundradiokontot för år 1999 för särskilt kvalificerad programproduktion (avsnitt 12 Film och medier),
 12. godkänner regeringens förslag till avgränsning av den del av Teracom AB:s verksamhet som skall bedrivas med skälig lönsamhet (avsnitt 12 Film och medier),
 13. godkänner att regeringen på AB Svenska Spels bolagsstämma år 1999 verkar för att bolagsstämman beslutar om ett stöd till idrotten i form av ett bidrag på 105 000 000 kronor (avsnitt 17 Folkrörelse- och idrottsfrågor),
 14. för år 1999 anvisar anslagen under utgiftsområde 17 *Kultur, medier, trosamfund och fritid* enligt följande uppställning:

Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag	Anslagstyp	
A1 Statens kulturråd	ramanslag	31 351
A2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete	ramanslag	122 895
A3 Nationella uppdrag	ramanslag	7 000
A4 Försöksverksamhet med ändrad regional fördelning av kulturpolitiska medel	obetecknat anslag	136 703
B1 Bidrag till Svenska riksteatern, Operan, Dramaten, Dansens Hus och Svenska rikskonserter	obetecknat anslag	750 501
B2 Bidrag till regional musikverksamhet samt regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner	obetecknat anslag	534 146
B3 Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål	ramanslag	115 240
C1 Bidrag till regional biblioteksverksamhet	obetecknat anslag	35 740
C2 Litteraturstöd	ramanslag	89 167
C3 Stöd till kulturtidskrifter	ramanslag	20 400
C4 Stöd till bokhandel	ramanslag	9 801
C5 Talboks- och punktskriftsbiblioteket	ramanslag	54 873
C6 Bidrag till Stiftelsen för lättläst nyhetsinformation och litteratur	obetecknat anslag	13 305
C7 Bidrag till Svenska språknämnden och Sverigefinska språknämnden	obetecknat anslag	4 070
D1 Statens konstråd	ramanslag	5 122
D2 Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön	ramanslag	35 438
D3 Nämnden för hemslöjdsfrågor	ramanslag	1 078
D4 Främjande av hemslöjden	ramanslag	17 269
D5 Bidrag till bild- och formområdet	ramanslag	27 296
E1 Konstnärsnämnden	ramanslag	9 788
E2 Ersättningar och bidrag till konstnärer	ramanslag	252 350
F1 Riksarkivet och landsarkiven	ramanslag	232 440
F2 Bidrag till regional arkivverksamhet	obetecknat anslag	2 982
F3 Språk- och folkminnesinstitutet	ramanslag	28 346
F4 Svenskt biografiskt lexikon	ramanslag	3 497
F5 Arkivet för ljud och bild	ramanslag	26 933
G1 Riksantikvarieämbetet	ramanslag	150 141
G2 Bidrag till kulturmiljövård	ramanslag	241 118

G3	Restaureringsarbeten vid de kungliga slotten och rikets fästningar	reservationsanslag	50 000
H1	Centrala museer: Myndigheter	ramanslag	601 087
H2	Centrala museer: Stiftelser	obetecknat anslag	172 897
H3	Bidrag till regionala museer	obetecknat anslag	102 271
H4	Bidrag till vissa museer	obetecknat anslag	39 298
H5	Stöd till icke-statliga kulturlokaler	ramanslag	10 000
H6	Riksutställningar	ramanslag	36 316
H7	Statliga utställningsgarantier och inköp av vissa kulturföremål	ramanslag	80
I1	Filmstöd	ramanslag	142 403
I2	Statens biografbyrå	ramanslag	7 390
I3	Utbyte av TV-sändningar mellan Sverige och Finland	obetecknat anslag	25 533
I4	Bidrag till dokumentation om den mediepolitiska utvecklingen och till europeiskt mediesamarbete	ramanslag	821
I5	Bidrag till Sveriges Dövas Riksförbund för produktion av videogram på teckenspråk	obetecknat anslag	17 518
J1	Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet	ramanslag	35 871
J2	Forskning och dokumentation om medieutvecklingen	obetecknat anslag	1 252
K1	Stöd till trossamfund	ramanslag	55 700
L1	Bidrag till folkbildningen	obetecknat anslag	2 508 405
L2	Bidrag till vissa handikappåtgärder inom folkbildningen	obetecknat anslag	71 791
L3	Bidrag till kontaktutbildning	obetecknat anslag	9 032
M1	Ungdomsstyrelsen	ramanslag	12 367
M2	Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet m.m.	ramanslag	96 389
N1	Stöd till idrotten	ramanslag	475 240
N2	Lotteriinspektionen	ramanslag	21 496
Summa			7 452 147

2 Lagförslag

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1989:41) om TV-avgift

Härigenom föreskrivs att 7 § lagen (1989:41) om TV-avgift skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

	7 § ¹	
TV-avgiften är 1 572 kronor för ett år. Den skall betalas i fyra poster om 393 kronor.		TV-avgiften är 1 608 kronor för ett år. Den skall betalas i fyra poster om 402 kronor.

Varje post avser en avgiftsperiod om tre månader och skall betalas senast sista vardagen före avgiftsperiodens början.

För innehav av TV-mottagare under tiden före den första avgiftsperioden skall avgiften betalas med så stort belopp i förhållande till årsavgiften som motsvarar innehavstiden. Beloppet avrundas nedåt till jämnt antal kronor.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

¹ Senaste lydelse 1997:1164.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1990:886) om granskning och kontroll av filmer och videogram

Härigenom föreskrivs att 9 § lagen (1990:886) om granskning och kontroll av filmer och videogram skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §¹

Avgift för granskning enligt denna lag tas ut med

1. grundavgift 200 kronor,
2. tidsavgift 20 kronor per spelminut vid normal visningshastighet, dock minst 200 kronor,
3. avgift för varje tillståndskort utöver det första med 1 300 kronor.

Tidsavgift tas inte ut om en film eller ett videogram till väsentlig del är en dokumentär framställning.

Om en film eller ett videogram har en speltid under trettio minuter vid normal visningshastighet utgår avgiften för varje tillståndskort utöver det första med 500 kronor, eller, om speltiden understiger fem minuter, med 100 kronor.

Om en film eller ett videogram endast skall visas vid en filmfestival eller ett annat konstnärligt eller ideellt evenemang där sådana framställningar förekommer som godkänts för personer under femton år, får Biografbyrån medge befrielse från avgift för granskningen.

1. grundavgift 200 kronor,
2. tidsavgift 15 kronor per spelminut vid normal visningshastighet, dock minst 200 kronor,
3. avgift för varje tillståndskort utöver det första med 1 000 kronor.

Om en film eller ett videogram har en speltid under trettio minuter vid normal visningshastighet utgår avgiften för varje tillståndskort utöver det första med 500 kronor, eller, om speltiden understiger fem minuter, med 75 kronor.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

¹ Senaste lydelse 1996:1594.

3 Kultur, medier, trossamfund och fritid

3.1 Omfattning

Utgiftsområdet Kultur, medier, trossamfund och fritid omfattar följande verksamhetsområden: Allmän kulturverksamhet, Teater, dans och musik, Bibliotek, litteratur och kulturtidskrifter, Bild och form samt konsthantverk, Ersättningar och bidrag till konstnärer, Arkiv, Kulturmiljö, Museer och utställningar, Film och medier, Forskning, Trossamfund, Folkbildning, Ungdomsfrågor samt Folkrorelse- och idrottsfrågor.

De myndigheter som ingår i utgiftsområdet redovisas under varje verksamhetsområde.

Utgiftsutvecklingen

Milljoner kronor (löpande priser)

Utfall 1997	Anslag 1998 ¹	Utgifts- prognos 1998	Förslag anslag 1999	Beräknat anslag 2000	Beräknat anslag 2001
7 176	7 335	7 451	7 452	7 597	7 722

¹ Inklusive beslut till följd av förslag till tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1998 i samband med den ekonomiska vårpropositionen.

Verksamhetsutfall och ekonomiskt utfall

Genom 1996 års kulturpolitiska beslut lades inriktningen på den långsiktiga kulturpolitiken fast. En rad insatser genomförs för närvarande. Även om utfallet av enskilda insatser ännu inte kan avläsas är regeringens samlade bedömning att pågående statliga insatser är av avgörande betydelse för att nå flertalet av målen för utgiftsområdet.

Förändringar

Staten har under de senaste åren ökat anslagen till kulturen.

Satsningen på litteraturen och läsandet har fortsatt. Ett nytt inköpsstöd och ett nytt distributionsstöd till bibliotek och bokhandel, samt ett permanent stöd till läsfrämjande åtgärder för barn och unga, fördubblar statens stöd till litteratur och läsande.

Inom ramen för den fortsatta satsningen på konstnärernas villkor har beslut fattats om dels vissa nya stödformer, dels förstärkningar av befintliga kulturstöd. Avsikten är att skapa sådana villkor för de professionella konstnärerna att de kan basera sin försörjning på ersättning för utfört konstnärligt arbete.

Ett statligt handlingsprogram för arkitektur, formgivning och design har tagits fram, vilket bl.a. innebär att mål för detta helt nya politikområde har införts och att skönhetsvärden har getts ökad tyngd i lagstiftningen.

Statsbidragen till länsmusiken har fr.o.m. den 1 januari 1998 inordnats i det regionala stödsystemet. Försöksverksamheten med ändrad regional fördelning av kulturpolitiska medel påbörjades den 1 juli 1998.

Den 1 januari 1998 blev Statens historiska museer en egen myndighet. Samtidigt blev även Riksställningar en myndighet. Följande nya museilokaler har öppnats: Moderna museet, Arkitekturmuseet och Kungl. Myntkabinettet – Sveriges ekonomiska museum i Stockholm samt Marinmuseum i Karlskrona. De statliga utställningsgarantierna har utvidgats.

I februari 1998 träffades ett avtal som innebär att 1993 års filmavtal med vissa förändringar – videobranchen har valt att ställa sig utanför – förlängs i första hand t.o.m. den 31 december 1999.

I samband med genomförandet av EG:s TV-direktiv och introduktionen av digitala TV-sänd-

ningar via marknätet har regeringen lämnat förslag till ändringar i radio- och TV-lagen. För att stärka mångfalden görs en omfattande satsning på Sveriges Radio AB (SR) och Sveriges Television AB (SVT). Bland annat får SVT fr.o.m. den 1 juli 1998 särskilda medel från rundradio-kontot för särskilt kvalificerad programproduktion samt möjlighet att starta nya programkanaler.

Regeringen har i årets vårproposition föreslagit en ökad utdelning från AB Svenska Spel till idrottsrörelsen.

Mål²

Riksdagen har beslutat om målen för en nationell kulturpolitik (prop. 1996/97:3, bet. 1996/97:KrU1, rskr. 1996/97:129). Målen skall vara att

- värna yttrandefriheten och skapa reella förutsättningar för alla att använda den,
- verka för att alla får möjlighet till delaktighet i kulturlivet och till kulturupplevelser samt till eget skapande,
- främja kulturell mångfald, konstnärlig förnyelse och kvalitet och därigenom motverka kommersialismens negativa verkningar,
- ge kulturen förutsättningar att vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft i samhället,
- bevara och bruka kulturarvet,
- främja bildningssträvanden samt
- främja internationellt kulturutbyte och möten mellan olika kulturer inom landet.

Målet för ungdomsfrågorna är att främja goda levnadsvillkor för ungdomar samt att stärka ungdomars delaktighet i samhällsutvecklingen (prop. 1993/94:135, bet. 1993/94:KrU31, rskr. 1993/94:354).

² Riksdagen har vidare beslutat om följande mål för verksamheter inom utgiftsområdet:

- mål för den statliga arkivverksamheten (prop. 1989/90:72, bet. 1989/90:KrU29, rskr. 1989/90:307), vilka införts i 3 § arkivlagen (1990:782),
- mål för kulturmiljövården (prop.1987/88:104, bet. 1987/88:KrU21, rskr. 1987/88:390),
- mål för statens arbete med arkitektur, formgivning och design (prop. 1997/98:117, bet. 1997/98:KrU14, rskr. 1997/98:225) samt
- syftet med statens bidragsgivning till folkbildningen (prop. 1997/98:115, bet. 1997/98:KrU17, rskr. 1997/98:258).

Målet för idrottsfrågorna är att stödja och utveckla den nationellt organiserade idrottsverksamheten i Sverige (prop. 1970:79, bet. 1970:SU122, rskr. 1970:291, prop 1992/93:100 bil. 8, bet. 1992/93:KrU14, rskr. 1992/93:254). Regeringen avser att utifrån Idrottsutredningens slutbetänkande Idrott och Motion för livet (SOU 1998:76) återkomma till riksdagen under våren 1999 med en proposition om idrottspolitikens framtida inriktning.

Prioriteringar

Inriktningen i 1996 års kulturpolitiska beslut fullföljs. Detta innebär att statens insatser för litteraturen och läsandet skall stärkas och svenska språkets ställning lyftas fram, att konstnärernas villkor skall förbättras, att filmen och mediefrågorna lyfts fram liksom arkitektur, formgivning och design samt kulturarvets demokratiska funktion (se vidare 3.3 Prioriteringar).

Vad gäller folkbildningen har riksdagen i samband med folkbildningspropositionen lagt fast de principer som bör vara vägledande för statens bidragsgivning till folkbildningen de kommande åren.

Vad gäller ungdomsfrågor bereds för närvarande inom Regeringskansliet förslag om den framtida ungdomspolitikens inriktning.

Idrottsrörelsens egen utveckling som folkrörelse skall främjas.

3.2 Resultatbedömning

3.2.1 Tillståndet och utvecklingen inom området

Tillståndet och utvecklingen vad gäller yttrandefrihetsmålet beskrivs i första hand under områdena Litteraturen och läsandet, Konstnärernas villkor, Kulturarvet samt Film och medier. Delaktighetsmålet beskrivs i första hand under Litteraturen och läsandet, Bild och form, Teater, dans och musik, Kulturarvet samt Film och medier. Mångfaldsmålet beskrivs i första hand under Litteraturen och läsandet, Konstnärernas villkor, Arkitektur, formgivning och design, Bild och form, Teater, dans och musik, Kulturarvet samt Film och medier. Kulturarvsmålet beskrivs i

första hand under Kulturarvet och Arkitektur, formgivning och design samt bildningsmålet under Litteraturen och läsandet, Kulturarvet, Film och medier och Folkbildning.

Litteraturen och läsandet

En reell yttrandefrihet kräver att alla har tillgång till ett språk, till kunskaper och information. Statistiken visar att vi läser – och köper – mycket böcker i Sverige. I början av 1990-talet minskade dock läsandet bland de yngsta barnen och då särskilt bland barn till lågutbildade föräldrar. Att köpa böcker är lika vanligt som att låna dem. Av alla barn har 90 % besökt ett bibliotek någon gång under ett år. Nyförvärven av böcker vid folkbiblioteken har under 1990-talet sjunkit från 2,2 miljoner år 1990 till 1,9 miljoner år 1996. Samtidigt har bokutgivningen fortsatt att öka. En utvecklingstendens är att utgivningen av skönlitteraturen minskar medan facklitteraturen ökar.

Biblioteken har en aktiv uppsökande verksamhet inom vård och omsorg. De har också anpassade medier som talböcker, videoböcker och lättlästa böcker. Talboksutlåningen i landet har ökat under år 1996 och det finns indikationer på att utlåningen har fortsatt att öka under år 1997. Under senare år har framför allt bokhandlarnas inköp av lättlästa böcker ökat markant.

Konstnärernas villkor

Kulturell mångfald är en förutsättning för både en levande demokrati och ett rikt kulturliv. Bästa möjliga förutsättningar för det konstnärliga arbetet skall skapas och den konstnärliga friheten skall garanteras. Antalet yrkesverksamma konstnärer har ökat under de senaste 20 åren – i dag finns ca 25 000 konstnärer i Sverige. Samtidigt har många yrkesverksamma konstnärer återkommande perioder av arbetslöshet. Generellt sett har konstnärer låga inkomster från sitt konstnärliga arbete. Genomsnittsinkomsten är lägst bland bildkonstnärerna.

Arkitektur, formgivning och design

Arkitektur, formgivning och design är en viktig del av vår välfärd. Hur städer, byggnader och föremål gestaltas påverkar våra liv och vårt sätt att leva. Regeringens samlade behandling av detta nya kulturpolitiska område ger arkitektur, form och design en legal bas och ökade resurser – och därmed en central ställning i kulturpolitiken och samhällsbyggandet.

Bild och form

Den samtida bildkonsten präglas av mångfald. Nyetableringen av bild- och forminstitutioner har varit stor under den senaste perioden. Där emot är den regionala etableringen svag inom bild- och formområdet. Under 1990-talet har konstnärlig medverkan kring exempelvis brobyggen, vägmiljöer och järnvägar blivit en naturlig del i processen.

Bildkonstnärernas och formgivarnas egna initiativ att driva gallerier och kooperativ är viktiga komplement till det övriga utställningsutbudet. Organisationer, konsthantverkskooperativ och andra grupper inom bild- och formkonstområdet spelar en viktig roll som konstbildare, förmedlare och arrangörer av utställningar. De når en mycket bred och även ny konstpublik.

Teater, dans och musik

Ett rikt kulturutbud i hela landet skall främjas. Detta förutsätter bl.a. en bred turnéverksamhet. Turnéföreställningar utgör mer än hälften av det totala statsunderstödda utbudet av teater, dans och musik.

Riksteaterns föreställningar och publik tenderar att åter öka efter en nedgångsperiod. Även vissa regionala teatrar och de fria teatergrupperna redovisar ökade föreställnings- och besökstal.

En förutsättning för den kulturella mångfalden är den institutionella infrastrukturen. Nationalscenerna skall stimulera teaterlivet i stort. Stads- eller länsteater finns i alla län utom två. På dansområdet är den regionala etableringen svag.

Barn och unga är landets flitigaste kulturkonsumenter och kulturutövare. År 1997 fanns 294 kommunala musik- och kulturskolor som nådde 340 000 barn. Av alla barn har 60 % besökt ett musikevenemang någon gång under ett år.

Kulturarvet

Inom kulturarvsområdet finns ett väl utbyggt institutionsnät av främst museer och arkiv. Regionala museer finns i varje län. Det totala antalet besökare på de 220 museer och konsthallar som ingår i museistatistiken var år 1996 över 17 miljoner. Museibesöken från förskolor och skolor ökade under perioden 1990–1996 från 800 000 till nära 1,25 miljoner besök om året.

Den statligt finansierade musei- och utställningsverksamheten har fått en spridning i hela landet genom vandringsutställningar, där Riksutställningar har en central roll, och annan museiverksamhet.

Tillgängligheten till samlingar och arkivbestånd har ökat och samlingarnas tillstånd har förbättrats. Digitaliseringen av samlingar inom kulturinstitutionerna har ökat markant, bl.a. som en följd av sysselsättningsinsatser på kulturområdet, det s.k. Sesam-projektet. I ett internationellt perspektiv ligger svenska museer långt framme vad gäller kunskapsspridning via Internet. Den digitala teknikutvecklingen och den ökade spridningen av informationsteknik ger även arkiven förutsättningar för bättre tillgänglighet och ökade möjligheter att nå fler och nya användare.

I Sverige finns hundratusentals värdefulla kulturminnen och kulturmiljöer i form av bl.a. byggnader, fornminnen och kulturlandskap. För att säkerställa och utveckla dessa värden är det naturligt att arbetet för kulturmiljön beaktas inom alla samhällssektorer. Genom samarbete och samverkan på både central och regional nivå har synen på kulturmiljövärdena som en viktig del av miljön förstärkts.

Film och medier

Den totala medieanvändningen har under hela 1990-talet varit relativt konstant. Radio och TV dominerar medieanvändningen. Den avgiftsfinansierade radions och televisionens kanaler har en stor del av befolkningens lyssnar- och tittartid. Morgonpressens räckvidd har legat på en relativt hög och jämn nivå under de senaste åren. Situationen i övrigt på dagspressens område redovisas under utgiftsområde 1.

En genomsnittlig dag går en procent av befolkningen på bio. Ungdomar mellan 15 och 24 år är biobesökare i större utsträckning än andra. Under år 1997 har 30 svenska filmer haft premiär.

Medieområdet har på senare år utvecklats i snabb takt. Teknik- och medieutvecklingens möjligheter att bidra i bildningssträvandena, idéutbyte och konstnärlig utveckling skall tas till vara. Genom Kulturnät Sverige ökar tillgängligheten till svensk kultur och mötesplatser för kulturlivet, kulturinstitutioner och allmänhet skapas.

Folkbildning

Regeringen har haft ambitionen att värna folkbildningen. Trots de senaste årens sanering av statsfinanserna har det varit möjligt att hålla folkbildningen i stort sett utanför besparingar och nedskärningar av statens bidrag.

Den statliga utvärderingen av folkbildningen (SUFO) visar att närmare 20 % av landets befolkning årligen deltar i studiecirkel och ett par procent i folkhögskolekurser. Nästan 75 % av den vuxna befolkningen har någon gång deltagit i minst en studiecirkel och mer än 10 % i en folkhögskolekurs. Under hela 1900-talet har folkbildningens verksamhet ökat i omfattning.

Studieförbunden har mellan åren 1990 och 1997 ökat antalet arrangemang med 13 % till 537 600. Antalet deltagare ökade med 27 % till 17,8 miljoner. Ökningen ligger främst på kulturprogrammen.

Antalet folkhögskolor har under samma period ökat från 128 till 146. I de allmänna kurserna på folkhögskolornas kurser på grundskole- och gymnasieskolenivå har antalet deltagare minskat medan de särskilt profilerade kurserna på eftergymnasial nivå har ökat.

Ungdomsfrågor

I Sverige finns ca 1 miljon ungdomar i åldrarna 15–25 år. De är en socialt och kulturellt heterogen grupp, med sinsemellan olika förutsättningar och villkor. Ungdomars engagemang tar sig i dag delvis nya uttryck, t.ex. genom deltagande i olika former av aktiviteter, kampanjer, namninsamlingar eller i de olika sammanhang som möjliggörs av informationstekniken.

Folkrörelse- och idrottsfrågor

Ett aktivt föreningsliv har stor betydelse för att stärka medborgarnas engagemang samt inflytande och delaktighet. Folkrörelserna spelar en väsentlig roll i uppbyggnaden av den demokratiska samhällsstrukturen. Idrottsrörelsen är, med sitt breda engagemang och sina ideella ledarkrafter, en stor tillgång för vårt samhälle.

3.2.2 De viktigaste statliga insatserna inom området

Statens insatser är inriktade på att stimulera kulturverksamheten i hela landet. Huvuddelen av insatserna utgörs av ekonomiska bidrag. Flera viktiga åtgärder har genomförts under mandatperioden.

Litteraturen och läsandet

Inom litteraturområdet har under år 1997 en bibliotekslag införts samt ett inköpsstöd för barn- och ungdomslitteratur. Genom en fortsatt satsning på litteraturen och läsandet (prop.

1997/98:86, bet. 1997/98:KrU15, rskr. 1997/98:240) införs ett nytt distributionsstöd till bibliotek och bokhandel samt ett permanent stöd till läsfrämjande åtgärder för barn och unga. Detta innebär att statens stöd till litteratur och läsande har fördubblats sedan hösten 1994.

Konstnärernas villkor

De direkta bidragen och ersättningarna till konstnärerna har förstärkts. En förstärkning av befintliga stödformer till konstnärerna med ytterligare 30 miljoner kronor beslutades med anledning av den kulturpolitiska propositionen (prop. 1996/97:3, bet. 1996/97:KrU1, rskr. 1996/97:129). Dessutom har beslut fattats om en satsning på bred front för att förbättra konstnärernas villkor (prop. 1997/98:87, bet. 1997/98:KrU13, rskr. 1997/98:303). Avsikten är att de professionella konstnärerna i högre grad skall kunna basera sin försörjning på ersättning för utfört konstnärligt arbete.

Våren 1998 beslutar regeringen vidare om en proposition (prop. 1997/98:156) med förslag till en upphovsrättslig ersättning vid spridning av tomband för att i viss mån kompensera upphovsmän för tillåten kopiering av deras verk, s.k. kassettersättning.

Författarnas ersättning för utlåningen av deras verk genom biblioteken har genom de årliga förhandlingarna under mandatperioden ökat med ca 10 %, från 89 öre budgetåret 1994/95 till 98 öre budgetåret 1998. För år 1999 höjs ersättningen till 101 öre och för år 2000 till 104 öre.

Regional verksamhet

Under mandatperioden har en tyngdpunktsförskjutning i statens insatser gjorts till regionernas fördel.

Ett reformerat och utvidgat bidragssystem till regionala och lokala kulturinstitutioner har införts. Från och med år 1998 ingår även de 20 länsmusikorganisationerna och 20 regionala arkivinstitutioner i det regionala stödsystemet. Vidare pågår en försöksverksamhet med ändrad regional fördelning av kulturpolitiska medel under perioden den 1 juli 1998 - 31 december 2002.

Nationella uppdrag har introducerats och tilldelats ett antal regionalt verksamma kulturinstitutioner och grupper.

Under åren 1997 och 1998 har ett betydande stöd lämnats till utbyggnad av det regionala institutionsnätet. En musikteaterinstitution, två dansensembler och tre orkestrar har införlivats i

det regionala stödsystemet. Vissa befintliga institutioner har fått ett förstärkt stöd. Riktade, tidsbegränsade bidrag har möjliggjort ett 100-tal utvecklingsprojekt i syfte att bredda och tillgängliggöra institutionernas verksamhet.

Ett nytt stöd till länskonstnärer, främst inom områdena dans och bildkonst, är under uppbyggnad. Länskonstnärerna skall stimulera intresset för respektive konstform genom att arbeta som pedagoger och inspiratörer.

Ett treårigt samarbete har inletts mellan Statens kulturråd, Svenska riksteatern och Dansens Hus kring dansfrämjande insatser i hela landet.

Regeringen har vidare tillsatt en arbetsgrupp - Kultur i hela landet - med uppgift att hävda kulturen och ge ekonomiskt stöd till lokala projekt för att under Kulturåret 1998 visa fram kulturens mångfald och styrka.

Ett statligt stöd till regionala resurscentrum för film har införts. Extraordinära insatser har gjorts under år 1998 för vissa regionala institutioner. Flera krisdrabbade teatrar har fått stöd för fortsatt verksamhet och utveckling.

Kulturens roll för regional tillväxt har lyfts fram av regeringen i olika sammanhang under mandatperioden, bl.a. i den regionalpolitiska propositionen (prop. 1997/98:62). Inom kulturmiljöområdet har bl.a. roll- och ansvarsfördelningen på regional nivå förtydligats.

Kulturåret 1998

Förberedelser inför Kulturåret 1998 har genomförts under år 1997, bl.a. genom fördelning av medel till Stockholm - Europas Kulturhuvudstad 1998 AB samt ett stort antal Kultur i hela landet-projekt.

Unesco-konferensen *The Power of Culture* har genomförts med den svenska regeringen som värd.

Kultur i skolan

Sedan hösten 1995 har en arbetsgrupp inom Regeringskansliet haft i uppdrag att utarbeta en ny strategi för kultur i skolan. Arbetsgruppen har i rapporten *En strategi för kultur i skolan* (Ds 1998:58) redogjort för sitt arbete och lämnat förslag till hur det fortsatta arbetet med kultur i skolan skall bedrivas.

Bildkonsten och konsthantverket

Statens konstråds vidgade uppdrag att förvärva och placera konst i hela den offentliga miljön innebär att den aktuella bildkonsten och konsthantverket görs mer tillgänglig och levande samt

att det svenska konstlivet stimuleras. Den offentliga konsten har i Konrådet en betydelsefull beställare.

Det statliga bidraget till utställningsersättning innebär att lokal utställningsverksamhet stöds och att de utställande konstnärerna ges bättre ersättning för sitt arbete.

Arkitektur, formgivning och design

För första gången har ett statligt handlingsprogram för arkitektur, formgivning och design tagits fram. Bland annat har mål för detta helt nya politikområde införts och skönhetsvärden getts ökad tyngd i lagstiftningen (prop. 1997/98:117, bet. 1997/98:KrU14 och 1997/98:JoU25, rskr. 1997/98:225 och 1997/98:279). Det nya arkitekturmuseet invigdes i Stockholm under våren 1998. Röhsska museet i Göteborg har fått särskilda resurser för att ytterligare utveckla nätverket för konsthantverk, formgivning och design. Föreningen Svensk Form får ett nationellt uppdrag att under tre år sprida kunskap om betydelsen av formgivning och design.

Kulturarvet

De centrala kulturarvsinstitutionerna har arbetat med att ta fram en strategi för att arbeta vidare med och utveckla kulturarvets demokratiska funktioner. Insatser för samlingarna har fortsatt, liksom åtgärder för att tillgängliggöra kulturarvet digitalt.

Ett flertal museer och arkiv har under år 1997 erhållit medel för det fortsatta arbetet med sysselsättningsprojektet Sesam. Många av de statliga museerna har genomfört riktade programinsatser för att nå fler och nya besökare. Samtliga museer bedriver särskild barnverksamhet. Regeringen har tagit initiativ till att se över förutsättningarna för att bevara resp. göra s.k. icke-fiktiva filmer tillgängliga i framtiden (Ku 1998:03).

Sverige har varit drivande när det gäller att utveckla det internationella arbetet inom kulturarvsområdet. Insatser har gjorts för bl.a. kulturmiljön i Östersjöområdet inom ramen för den s.k. Östersjömiljarden. Som exempel kan nämnas att regeringen har avsatt 25 miljoner kronor för utvecklingsprojektet Hallandsmodellen i Polen. Detta projekt syftar till att skapa regional strategisk utveckling och tillväxt genom att i bred samverkan utveckla arbetsmarknadspolitiska åtgärder med restaurering och bevarande av kulturhistoriskt värdefulla byggnader. Denna sats-

ning har hittills gett goda erfarenheter och bidrar till att förstärka utgångsläget för det fördjupade samarbete mellan Sverige och Polen som skall komma till stånd inom bl.a. kulturområdet. Sverige är också ansvarigt, efter kulturministrarnas beslut i Lübeck år 1997, för att tillsammans med övriga Östersjöländer utarbeta en strategisk plan för Östersjöområdets kulturmiljövården. Arbetet skall redovisas år 1999. Inom EU bidrar Sverige till utvecklingen av EU:s kulturarvsstöd.

En god livsmiljö, rik på historiskt innehåll är en viktig utgångspunkt för regeringens arbete för kulturarvet. Genom samarbete och samverkan med myndigheter och andra har kulturmiljösektorn förstärkt synen på kulturmiljövården som en viktig del av miljön. Framgångsrika utbildningssatsningar på odlingslandskapets natur- och kulturvården har genomförts. En översyn av landets områden av riksintresse för kulturmiljövården har genomförts, vilket har inneburit att områdenas representativitet ökat.

Film och medier

I november 1997 aviserade regeringen en satsning på radio och TV i allmänhetens tjänst för att öka Sveriges Radios och Sveriges Televisions konkurrenskraft. Satsningen rymmer medel för digital teknik och, för Sveriges Televisions del, särskilda permanenta medel för kvalificerad programproduktion. Beslut har fattats om att inleda digitala sändningar i de markbundna näten för radio och TV, vilket innebär att frekvensutrymmet på sikt kan användas effektivare och att fler därmed ges möjlighet att sända. Den 25 juni 1998 fattade regeringen beslut om sändningstillstånd för digital marksänd TV för elva programföretag. Tillstånden gäller t.o.m. den 31 december 2002.

Vidare har en kommitté tillsatts för att lämna förslag till lagstiftning för att slå vakt om mångfalden i svenska medier och motverka sådan ägar- och maktkoncentration som kan skada ett fritt och brett meningsutbyte och en fri och allsidig upplysning (Ku 1997:07). En reformering av närradion i syfte att öka lyssnandet och ge möjlighet för fler att sända genomförs fr.o.m. den 1 juli 1998. Insatser vad gäller dagspressen beskrivs under utgiftsområde 1.

I februari 1998 förlängdes filmavtalet, vilket redovisats för riksdagen i regeringens skrivelse Filmavtalet (skr. 1997/98:171). En särskild utredare har tillkallats med uppdrag att lämna förslag till hur ett framtida stöd till svensk filmproduktion skall utformas (Ku 1998:02). Det

förlängda filmavtalet löper ut den 31 december 1999.

Genom Kulturnät Sverige har informations-spridning ställts till kulturinstitutionernas och allmänhetens förfogande genom Internet. Det blir enklare att få information om bl.a. evenemang, kulturföremål och arkivhandlingar.

Kultur som utvecklingsfaktor

Kulturens roll som utvecklingsfaktor har behandlats bl.a. i regeringens proposition Regional tillväxt – för arbete och välfärd (prop. 1997/98:62). Där betonas kulturen som en betydelsefull faktor för regional utveckling. Likaså betonas de nya möjligheter till ökad tillgänglighet som informationstekniken erbjuder. För att främst för de regionalpolitiska stödområdena utveckla ny teknik för att öka tillgängligheten till kulturutbudet och det gemensamma kulturarvet har regeringen uppdragit åt Statens kulturråd att under en försöksperiod på tre år stödja lokala och regionala utvecklingsprojekt inom kulturområdet.

Det mångkulturella sambället

Det är en kulturpolitisk uppgift att bidra till att människor med olika etnisk och kulturell bakgrund möts och deltar på lika villkor i kulturlivet. En kommitté (Ku 1998:01) har tillkallats med uppgift att under åren 1998 och 1999 bedriva en initiativtagande och samordnande försöksverksamhet under namnet Forum för världskultur. Syftet är att främja den konstnärliga och kulturella mångfalden i Sverige genom att ge plats för kulturyttringar från länder och miljöer, vilkas kultur vanligen inte görs tillgänglig genom de etablerade kommersiella eller institutionella kanalerna. Verksamheten skall främst inriktas på scenisk produktion och idégivande kontaktverksamhet.

De centrala kulturarvsinstitutionerna har fått ett särskilt uppdrag att motverka främlingsfientlighet och rasism. En museisatsning om Förintelsen har inletts. I samband med regeringens anpassning av läroplanerna för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet m.m. förstärktes den mångkulturella aspekten i skolan.

I regeringens storstadsproposition (prop. 1997/98:165) prioriteras bl.a. barns och ungdomars möten med professionella kulturutövare samt möjligheter till eget skapande i de miljöprogramområden där många av de boende har invandrar- eller flyktingbakgrund.

Internationellt kulturutbyte

Kontakter med Baltikum och Ryssland har utvecklats inom både EU och det nordiska samarbetet. Partnerskap för kultur har inletts med ett internationellt symposium i Stockholm under våren 1998.

Genom EU:s olika kultur- och medieprogram har ca 16 miljoner kronor tillfallit svenska projekt under år 1997. EU:s bidrag genom strukturfonderna till svenska projekt med kulturan-knytning under perioden den 1 januari 1995 till den 31 oktober 1997 uppskattas till ca 403 miljoner kronor.

Kultursamarbetet i Norden har en omslutning på ca 150 miljoner kronor. Under år 1998 innehar Sverige ordförandeskapet i det nordiska samarbetet. En handlingsplan för kultursamarbetet att gälla fr.o.m. år 2000 har utarbetats.

Jämställdhet

En viktig aspekt på statens insatser inom kulturområdet är jämställdheten. Kvinnor och män skall ha samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter inom alla väsentliga områden i livet. Regeringen kräver att statliga myndigheter skall redovisa anslagets fördelning på kön. Bland annat skall Statens kulturråd verka för en tydlig uppdelning på kvinnor och män i den officiella kulturstatistiken. Myndigheter som fördelar forsknings- och utvecklingsmedel inom kultur- och medieområdet har av regeringen getts målet att öka jämställdheten inom forsknings- och utvecklingsprojekten.

Inom kulturarvsområdet är frågan om vilka gruppers kulturarv som bevaras och förmedlas viktig. Att utveckla kulturarvets demokratiska funktioner är en central utgångspunkt för regeringens arbete med kulturarvet (prop. 1996/97:3). Kulturarvsmyndigheterna har på regeringens uppdrag redovisat strategier för det fortsatta arbetet. De inkomna rapporterna visar att förutsättningarna för att utveckla kulturarvets demokratiska funktioner är goda. Regeringen avser att i det fortsatta arbetet fästa särskild vikt vid hur könsperspektiven behandlas på museerna.

Regeringen arbetar med jämställdhetsaspekten vad gäller tillsättning av styrelseordförande och styrelseledamöter samt rekrytering och lönesättning av myndighetschefer. Vad gäller könsfördelningen i de centrala statliga lekmannastyrelserna inom Kulturdepartementets område är 50 % av de ordinarie ledamöterna (inkl. ordförande) kvinnor. Vad gäller ordförande är 45 %

kvinnor. Av Kulturdepartementets 22 myndighetschefer är åtta chefer kvinnor. Av de sex myndighetschefer som har rekryterats under år 1997 och hittills under år 1998 är fyra kvinnor och två män.

Under mandatperioden har regeringen utnämnt Sveriges två första kvinnliga biskopar. Vidare har regeringen genom en förordningsändring förtydligat kravet för att få bli domprost eller kyrkoherde i Svenska kyrkan. Man måste godta att arbeta tillsammans med kvinnliga präster.

Trossamfund

Arbetet med stat-kyrkareformen fortsätter på grundval av riksdagens principbeslut år 1995 (prop. 1995/96:80, bet. 1995/96:KU12, rskr. 1995/96:84). Inom ramen för reformen har regeringen avgivit två propositioner: Staten och trossamfunden – grundlagsfrågor (prop. 1997/98:49) samt Staten och trossamfunden – bestämmelser om Svenska kyrkan och andra trossamfund (prop. 1997/98:116). Riksdagen har den 4 juni 1998 beslutat att bifalla dessa propositioner och som vilande anta regeringens lagförslag (bet. 1997/98:KU20, rskr. 1997/98:284).

Med principbeslutet som grund har regeringen vidare avgivit en skrivelse till kyrkomötet, Staten och trossamfunden – begravningsverksamheten, kulturminnena, personalen, avgiftsbetalningen, m.m. (Regskr 1998:1). Kyrkomötet har yttrat sig över skrivelsen genom beslut den 28 augusti 1998. Efter hörande av Lagrådet avser regeringen att senare under detta år avge proposition i de ämnen som kyrkomötesskrivelsen omfattar.

Beträffande statens och Svenska kyrkans gemensamma program för ökad sysselsättning har verksamheten påbörjats under det första kvartalet i år. Enligt senast inhämtade uppgifter i augusti 1998 har beslut om bidrag fattats för ett 240-tal projekt till en sammanlagd kostnad av cirka 380 miljoner kronor. Kostnaderna delas mellan staten, de kyrkliga kommunerna och kyrkofonden. Den statliga insatsen, 50 miljoner kronor per år i tre år, finansieras av tillgängliga medel inom ramen för utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv. Genom dessa projekt beräknas över 1 500 arbetstillfällen skapas på kvartalsbasis eller över 375 årsarbeten. Målsättningen för programmet är att minst 4 000 kvartalsarbeten eller 1 000 årsarbeten skall tillskapas inom Svenska kyrkan under åren 1998-2000. Rapport om uppföljning av programmet

skall lämnas till regeringen senast den 31 mars vart och ett av åren 1999, 2000 och 2001.

Folkbildning

Regeringen presenterade i mars 1998 en proposition (prop. 1997/98:115) om folkbildning som riksdagen beslutade om under vårriksdagen. I propositionen görs den samlade bedömningen att folkbildningen genomför en verksamhet som väl motsvarar de förväntningar staten har för sin statsbidragsgivning. I propositionen slås också fast att folkbildningen är och skall vara fri och frivillig. Det är det fria och frivilliga folkbildningsarbetet som öppnar möjligheterna till ett kunskapsökande för var och en utifrån egna erfarenheter, utan att begränsas av krav på formella resultat och utan uteslutningsmekanismer. Det är detta som ger möjlighet till engagemang och ifrågasättande och det är just därigenom folkbildningen fyller en roll som ingen annan utbildningsform kan göra. I propositionen betonas därför vikten av att folkbildningen får behålla sitt oberoende och självständighet och att statens bidragsgivning bygger på ett grundläggande förtroende för folkbildningens egna organisationer.

I enlighet med vad som föreslogs i folkbildningspropositionen har regeringen från år 1998 avsatt särskilda medel för att förstärka utvecklings- och försöksverksamheten i syfte att stimulera förnyelsearbetet inom folkhögskolor och studieförbund.

De tillfälliga resurser som tidigare var avsatta till folkhögskolorna av arbetsmarknadsskäl har ersatts med ett permanent tillskott på 10 000 platser till folkhögskolan inom ramen för den särskilda vuxenutbildningssatsningen, kunskapslyftet. Det innebär att folkhögskolorna tillförts ca 370 miljoner kronor i verksamhetsstöd och ca 700 miljoner kronor i studiestöd. Folkhögskolor och studieförbund har utöver detta inom ramen för de medel som tilldelats kommunerna för kunskapslyftet fått i uppdrag att anordna utbildning motsvarande över 6 000 årsstudieplatser under hösten 1997 vilket motsvarar ett resurstillskott på ytterligare 200 miljoner kronor. Folkbildningens ordinarie anslag utökas fr.o.m. år 1999 med 40 miljoner kronor. Dessutom får folkbildningen utöver ordinarie anslag ett engångsvis tillskott på 50 miljoner kronor (prop. 1997/98:115) för att möjliggöra för folkhögskolor och studieförbund att utveckla sitt arbete med IT och distansutbildning.

Ungdomsfrågor

Ungdomsstyrelsen stödjer utvecklingsarbete i kommuner och ungdomsorganisationer samt fördelar statsbidrag till ungdomsorganisationer.

Bidragen till ungdomsorganisationerna uppgår sammanlagt till 96 389 000 kronor och syftar bl.a. till att främja ungdomars demokratiska fosteran.

Folkrörelse- och idrottsfrågor

Det statliga bidraget till idrottsrörelsen syftar bl.a. till att främja barn- och ungdomsidrott samt möjliggöra svenskt deltagande i internationell tävlingsverksamhet. Under år 1997 utgick lokalt aktivitetsstöd till föreningar baserat på cirka sju miljoner sammankomster. Vidare erhöll 68 specialidrottsförbund ersättning för verksamhet av gemensam natur.

3.2.3 Effekter av de statliga insatserna

Kulturområdet har under senare år varit föremål för en grundläggande analys, bl.a. genom Kulturutredningens utvärdering av 20 års kulturpolitik. Genom propositionen om kulturpolitik lades inriktningen på den långsiktiga kulturpolitiken fast. Effekterna av detta beslut kan ännu inte tydligt avläsas. Allmänt kan sägas att pågående statliga insatser är långsiktiga och av avgörande betydelse för att nå målen för en nationell kulturpolitik. I det följande lämnas exempel på effekter som uppnåtts.

Yttrandefrihetsmålet

Insatser vad gäller i första hand Litteraturen och läsandet, Konstnärernas villkor, Kulturarvet samt Film och medier har bidragit till att värna yttrandefriheten och skapa reella förutsättningar för alla att använda den.

Statens insatser för att värna yttrandefriheten är viktiga för produktion, utbud och distribution av svenska medier. Genom att slå vakt om och stärka public service-verksamheten garanterar staten en oberoende radio och TV som producerar och sänder program av hög kvalitet till hela Sveriges befolkning.

De statliga insatserna på litteraturområdet är av betydelse för att främja läsningen samt upprätthålla infrastrukturen för boken – bibliotek, bokhandel och förlag. Bokutredningen har bl.a. visat att det statliga utgivningsstödet har möjliggjort en bred kvalitetsutgivning samt att stödet till bokhandeln har haft stor betydelse för

enskilda bokhandlares utvecklingsmöjligheter och bidragit till nyetablering på orter som länge saknat bokhandel.

En väl fungerande arkivvård hos myndigheterna är en förutsättning för att offentlighetsprincipen skall fungera. Genom arkivmyndigheternas insatser bedrivs den statliga arkivverksamheten effektivt. Tillgängligheten till arkiven har ökat genom arbetet med referensdatabaser och fortsatt digitalisering av såväl register som bestånd.

Delaktighets- och bildningsmålen

Insatser vad gäller i första hand Litteraturen och läsandet, Bild och form, Teater, dans och musik, Kulturarvet samt Film och medier har bidragit till delaktighet i kulturlivet och till kulturupplevelser samt till eget skapande. Insatser inom flera områden har även bidragit till att främja bildningssträvandena och till att ge kulturen förutsättningar att vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft i samhället.

De statliga insatserna är avgörande för att upprätthålla den institutionella infrastrukturen samt mångfalden och kvaliteten i det fria utbudet av teater, dans och musik. Statens stöd bidrar också till att en större andel av befolkningen nås av utbudet och att den sociala bredden och regionala balansen förbättras. Inom teater-, dans- och musikområdet finns indikationer på att bl.a. de förstärkta statliga insatserna har lett till att efterfrågan på teater, dans och musik nu åter ökar och att utbudet inom dessa konstformer blir rikare, även i glest befolkade områden.

Statens stöd till utställningsersättning och förvärv av konst till den gemensamma miljön har medfört att tillgängligheten till samtidskonsten har ökat på flera orter i landet. Den förstärkning av utställningsersättningen som gjordes från år 1997 har medfört att nästan 900 bildkonstnärer och konsthantverkare erhållit detta stöd, mer än en tredubbling av antalet jämfört med året innan.

Inom museiområdet har tillgängligheten till samlingarna ökat och deras status förbättrats. En utvärdering av Sesam-projektets effekter skall göras under år 1999. Genom vandringsutställningar och möjligheter till utställningsgarantier har musei- och utställningsverksamheten haft en god spridning i landet.

Mångfalds- och internationella målen

Insatser vad gäller i första hand Litteraturen och läsandet, Konstnärernas villkor, Arkitektur, formgivning och design, Bild och form, Teater,

dans och musik, Kulturarvet, Trossamfunden samt Film och medier har bidragit till att främja kulturell mångfald, konstnärlig förnyelse och kvalitet. Insatser inom områdena har även bidragit till att främja det internationella kulturutbytet och möten mellan olika kulturer inom landet.

De statliga konstnärsbidragen har stor betydelse för de professionella konstnärernas möjligheter till skapande. Bidragen till projekt har lett till fler arbetstillfällen. Satsningen på IASPIS (International Artists' Studio Program in Sweden) har inneburit att det internationella utbytet har ökat väsentligt. IASPIS-verksamheten har genererat utställningar, seminarier och en rad besök av utländska kritiker och utställningsarrangörer. Svenska konstnärers möjligheter att arbeta i ateljéer utomlands har väsentligt ökat under året.

Statens stöd till trossamfunden bedöms medverka till en gynnsam utveckling särskilt för de samfund som till stor del består av och betjänar invandrare. Dessa samfund har särskilda ekonomiska svårigheter till följd av att de ofta är nyetablerade och behöver bygga upp de institutioner som behövs för att driva verksamheten. För närvarande pågår en översyn inom Regeringskansliet av stödet, vilken har föranletts av den pågående stat-kyrkareformen.

Kulturarvsmålet

Insatser vad gäller i första hand Kulturarvet, Arkitektur, formgivning och design samt Film och medier har bidragit till ett bevarande och brukande av kulturarvet.

De statliga insatserna är avgörande för bevarandet och brukandet av kulturarvet. Inom kulturmiljöområdet fungerar objekt som erhållit ekonomiskt stöd från staten som goda förebilder, vilka ökar intresset för bättre skötsel och underhåll. Genom samarbete och samverkan mellan myndigheter och andra har synen på kulturmiljövärdena som en viktig del av miljön förstärkts. Dessa har i högre grad än tidigare vägts in vid planering och anläggande av vägar m.m. Allmänhetens intresse för kulturarvsfrågor är fortsatt mycket stort, samtidigt som kunskapen om historiska perspektiv har ökat bland t.ex. personer som är verksamma inom jord- och skogsbruksnäringen.

Inom filmområdet har viktiga delar av det filmkulturella arvet räddats, bl.a. genom restaureringar av färgfilmer.

Det nationella handlingsprogrammet för arkitektur, formgivning och design har mött

mycket positiv genklang och på många håll införs nu riktlinjerna i bl.a. kommande planering. Det finns också ett ökande intresse från allmänheten för dessa frågor. Lagstiftning, institut- och andras arbete med frågorna samt ökade resurser sätter detta nya kulturpolitiska område i en ny central position.

Folkbildningsmålet

Folkbildningens verksamhet i studieförbund och i folkhögskolor har stor betydelse för svenskt samhällsliv och kulturliv. Folkbildningen når många människor, har en bred geografisk spridning och bedriver en verksamhet med stor samhällsnytta. Den bidrar till att stärka och utveckla demokratin, bredda kulturintresset och utjämna utbildningsklyftorna i samhället. I de 250 kommuner som saknar statsunderstödda kulturinstitutioner är folkbildningen, tillsammans med föreningslivet och folkbiblioteken, de viktigaste arrangörerna av kulturverksamhet.

Målen för bidragen till ungdoms- och idrottsverksamheten

Statens bidrag till ungdomsorganisationerna och idrottsrörelsen förbättrar organisationernas ekonomiska förutsättningar och är därmed ett viktigt instrument för att stimulera engagemang och delaktighet i samhällsutvecklingen.

3.2.4 Regeringens slutsatser

Regeringen har bedömt resultatet inom utgiftsområdet i förhållande till målen för den nationella kulturpolitiken och målen för ungdoms- och idrottsfrågorna. Måluppfyllnaden är enligt regeringens sammanfattande bedömning god. Utifrån denna resultatbedömning avser regeringen att fullfölja inriktningen i 1996 års kulturpolitiska beslut. I följande avsnitt utvecklar regeringen vilka prioriteringar som görs inför år 1999.

3.3 Prioriteringar

Regeringens viktigaste uppgift inom det kulturpolitiska området under år 1999 är att fullfölja inriktningen i 1996 års kulturproposition. Detta innebär bl.a. att litteraturen och läsandet skall stärkas, att konstnärernas villkor skall förbättras, att filmen och mediefrågorna lyfts fram liksom

arkitektur, formgivning och design samt kultur-
arvets demokratiska funktion.

Litteraturen och läsandet

Litteraturen och läsandet skall stärkas. Litteraturen öppnar nya världar och förmedlar upplevelser. Den ger insikt och hjälper oss att förstå världen och oss själva. Som källa till kunskap är litteraturen svåröverträffad. Den ger oss det språk som gör oss till kulturella och demokratiska varelser. Insatserna för att främja en bred utgivning av kvalitetslitteratur och att göra den tillgänglig för alla ökar. Ett särskilt stöd för distribution av kvalitetslitteratur till folkbibliotek och bokhandel inrättas och ett stöd för läsfrämjande verksamhet för barn och unga permanentas. Bokhandelsstödet byggs ut och informationen och marknadsföringen när det gäller kulturtidskrifterna förbättras. Statens kulturråd får samtidigt ett utvidgat uppdrag att följa utvecklingen på litteratur- och kulturtidskriftsmarknaden. Särskilda insatser görs för att stärka värden av svenska språket.

Konstnärernas villkor

Människors skaparkraft och kunskap är grunden för en stark samhällsutveckling och en levande demokrati. Detta är en utgångspunkt för en rad olika insatser inom kulturpolitiken, inte minst vad gäller att garantera den konstnärliga friheten. Konstnärernas villkor skall förbättras. Bidragen till konstnärer inom bild- och formområdet förstärks för att i första hand ge utrymme för satsningar på yngre eller ännu ej etablerade konstnärer, för konstnärer inom området musik görs ökade insatser för tonsättare och kompositörer som arbetar med beställningsverk samt till samarbete mellan upphovsmän och utövande musiker. Vidare införs en ny ersättning för bibliotekens utlåning av fonogram samt en ny stödform i syfte att främja nyskriven svensk dramatik. Härutöver görs satsningar i syfte att stärka den konstnärliga arbetsmarknaden och därmed skapa bättre förutsättningar för konstnärer att försörja sig på sin konstnärliga verksamhet.

Ett Sverige för alla

Kulturen är en viktig del i regeringens satsning på Ett Sverige för alla. I regeringens välfärdspolitiska mål ingår att alla människor skall få möjlighet att vara en del av kulturlivet, att uppleva kulturyttringar och ägna sig åt eget skapande. Det är en kulturpolitisk uppgift att bidra till att

människor med olika etnisk och kulturell bakgrund kan mötas och ge varandra impulser. Det är inte minst viktigt när det gäller barns och ungdomars utveckling. I syfte att förbättra barns och ungdomars uppväxtvillkor bör tillgången till en utvecklande och spännande kulturverksamhet stärkas. Inom utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar planeras under det kommande budgetåret sådana insatser i viss utsträckning kunna genomföras. Under åren 2000-2002 skall 10 miljoner kronor per år användas inom ramen för de lokala utvecklingsavtalen till barns och ungdomars kulturverksamhet. Av avgörande betydelse för integrationen och invandrades möjligheter på arbetsmarknaden är både det talade och skrivna språket. Här har inte minst kulturpolitiken en viktig roll att spela.

För övrigt lyfts kulturarvets demokratiska funktioner fram, bl.a. genom satsningen på handlingsprogrammet mot främlingsfientlighet och rasism som museerna bedriver. En museisatsning om Förintelsen har inletts.

En annan viktig del i satsningen på Ett Sverige för alla är att åstadkomma förbättrade möjligheter för de funktionshindrade att vara delaktiga i kulturlivet. Delaktighetsmålet innebär bl.a. att ovana deltagares villkor i större utsträckning skall vara utgångspunkt för olika insatser. Med anledning av detta görs en satsning på att förbättra funktionshindrades tillgång till kultur.

Kulturarvet

Dagens svenska samhälle har bl.a. formats genom en mer än sekellång utveckling av industrialismen. Industrisamhället förändras nu drastiskt samtidigt som vi står inför ett millennieskifte. Det industrihistoriska arvet utgör en betydande del av vårt kulturarv. Det är en del av vardagshistorien som ligger nära i tiden. Regeringen har därför tagit initiativ till en satsning på det industrihistoriska arvet.

I propositionen Utveckling och rättvisa – en politik för storstaden på 2000-talet (prop. 1997/98:165) har regeringen särskilt uppmärksammat storstädernas kulturmiljövärden och arkitektoniska värden. Dessa värden är centrala i storstädernas fysiska miljö och bör värnas och utvecklas. Regeringen föreslår därför en särskild treårig satsning på storstadens arkitektur och kulturmiljö. Medel för detta ändamål har beräknats för länsstyrelserna i Stockholms, Västra Götalands och Skåne län.

Kulturmiljöns betydelse i arbetet för en ekologiskt hållbar utveckling skall prioriteras. Detta

skall, under förutsättning av riksdagens beslut, särskilt beaktas i arbetet med de nya miljökvalitetsmål som föreslagits av regeringen i enlighet med propositionen Svenska miljömål – Miljöpolitik för ett hållbart Sverige (prop. 1997/98:145).

För att öka tillgängligheten till kulturarvet och bereda arbete till personer med arbetshandikapp föreslår regeringen under utgiftsområde 14, anslaget A3, en särskild satsning – Kulturarvs-IT. Satsningen, som omfattar en treårig försöksverksamhet, syftar till att genom digital bearbetning öka tillgängligheten till samlingarna i framför allt centrala kulturarvsinstitutioner och regionala museer. Verksamheten innebär förbättrade möjligheter för t.ex. skolor och andra utbildningsinstitutioner, forskningen och allmänheten att ta del av institutionernas samlingar. Verksamheten beräknas totalt omfatta ca 240 personer med 100% lönebidrag vid de regionala museerna samt i Kiruna, men även i Ulriksfors och Grängesberg. Därutöver beräknas ca 40 arbetsledare med utbildning i museiämnen beredas anställning inom satsningen.

En annan prioriterad fråga är att driva arbetet med Världskulturmuseet i Göteborg vidare.

Med utgångspunkt från de strategier som de centrala kulturarvsinstitutionerna har redovisat för utveckling av kulturarvets demokratiska funktioner avser regeringen att bereda denna fråga vidare i samverkan med bl.a. berörda institutioner.

Arkitektur, formgivning och design

Regeringens förslag till handlingsprogram för arkitektur, formgivning och design antogs av riksdagen i maj 1998. Detta innebär att det nu finns en god plattform för att stärka detta område. Många samhällssektorer är involverade i arbetet och området kommer att ha fortsatt hög prioritet i regeringens arbete. Arkitekturmuseet förstärks under de kommande åren och museet skall bl.a. samordna en särskild satsning på arkitekturfrågor som skall avslutas i ett arkitekturår 2001.

Form- och designområdet skall utvecklas. Regeringen kommer att tillsätta en utredning.

Regeringen föreslår i denna proposition att Moderna museet skiljs från Statens konstmuseer och bildar en egen myndighet.

Filmområdet

Statens insatser inom filmområdet syftar bl.a. till att upprätthålla och utveckla värdefull svensk

filmproduktion i samverkan med berörda branscher, att säkerställa tillgången till ett brett utbud av värdefull film i olika visningsformer i hela landet samt till att upprätthålla och utveckla biografens roll som kulturell mötesplats och medverka till att antalet biobesökare långsiktigt ökar.

Insatser på det filmkulturella området görs genom ökat stöd till regionala resurscentrum, fortsatt arbete med restaurering av svensk färgfilm, en utbyggnad av filmarkivet samt genom en ökning av Konstnärsnämndens stöd till produktion av kortfilm.

En särskild utredare skall lämna förslag till hur ett framtida stöd till svensk filmproduktion skall utformas (Ku 1998:02).

Kulturen som utvecklingsfaktor

Kulturens betydelse som tillväxtfaktor lyfts fram genom att dess roll i samhällsutvecklingen med avseende på regional utveckling, sysselsättning m.m. synliggörs. Erfarenheterna hittills av de insatser som gjorts bl.a. inom ramen för EU:s strukturfonder visar att kulturen har goda möjligheter att bidra till regional utveckling. Genom de regionala tillväxtavtal som skall utarbetas i enlighet med den beslutade regionalpolitiska propositionen kan kulturens betydelse för regional utveckling ytterligare förtydligas. De grupper av regionala aktörer, s.k. regionala partnerskap, som nu arbetar med dessa avtal har en viktig uppgift att ta tillvara kulturområdets möjligheter. Regeringen avser att bl.a. informera partnerskapen om dess möjligheter

Medier

Kulturpolitiken skall värna yttrandefrihet och mångfald inom medierna samt stödja tillgängligheten till medierna. För att stärka mångfalden på mediemarknaden görs en omfattande satsning på radio och TV i allmänhetens tjänst. Detta innebär bl.a. att Sveriges Television (SVT) får möjlighet att starta nya programkanaler samt sända via satellit. Vidare ges SVT ett årligt stöd för särskilt kvalificerad programproduktion. Regeringen föreslår dessutom att SVT och Sveriges Radio för åren 1999-2001 tilldelas särskilda medel ur rundradiokontot för satsningar på ny teknik och nya programkanaler.

Folkbildningen

I samband med folkbildningspropositionen (prop. 1997/98:115) har riksdagen i maj 1998 lagt fast de principer och de riktlinjer som bör vara vägledande för statens bidragsgivning till folk-

bildningen de kommande åren. I propositionen betonas vikten av att folkbildningens organisationer ges ökade möjligheter att pröva nya verksamhetsformer samt för att utvärdera och sprida erfarenheter. I syfte att stimulera och förstärka det pågående förnyelsearbetet inom folkbildningen har regeringen avsatt särskilda medel ur folkbildningens anslag under år 1999. Förnyelsen och den successiva reformeringen av vuxenutbildningen är av regeringen ett prioriterat område för år 1999. Regeringen har också understrukit att folkbildningen har en viktig roll i kunskapslyftet. Folkbildningen bör därför naturligt ingå i det femåriga utvecklingsarbete som nu pågår i landets samtliga kommuner.

Regeringen har som ett led i kunskapslyftet avsatt 10 000 utbildningsplatser till folkhögskolorna. Utöver dessa platser har folkhögskolor och studieförbund, inom ramen för de medel som tilldelats kommunerna för kunskapslyftet, fått i uppdrag att anordna utbildning motsvarande över 6 000 årsstudieplatser. Regeringens ambition är att samarbetet mellan kommuner och folkbildning fortsätter att utvecklas som en del i den fortsatta reformeringen av vuxenutbildningen.

Barns och ungdomars idrott och fritid

I syfte att förbättra barns och ungdomars uppväxtvillkor bör tillgången till en utvecklande och spännande idrotts- och fritidsverksamhet stärkas. Inom utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar planeras under det kommande budgetåret sådana insatser i viss utsträckning kunna genomföras inom ramen för de medel som anvisats för år 1999. Under åren 2000-2002 skall 10 miljoner kronor per år användas inom ramen för de lokala utvecklingsavtalen till barns och ungdomars idrotts- och fritidsverksamhet.

3.4 Regional fördelning av statens stöd till kultur

Riksdagen har uttalat (bet. 1996/97:KrU1, rskr. 1996/97:129) att det är motiverat med en utredning av hur medlen till kultur fördelas mellan landets regioner. I budgetpropositionen för år 1998 (prop. 1997/98:1, utg.omr. 17, s. 16-19) redovisade regeringen det regionala utfallet för vissa delar av statens kulturutgifter budgetåret 1995/96. I samband med detta uttalade regeringen att Kulturdepartementets hela ansvarsom-

råde på sikt bör inkluderas i en sådan regional analys. Mot den bakgrunden fick myndigheter och institutioner inom Kulturdepartementets ansvarsområde i regleringsbrevet för år 1998 i uppdrag att kartlägga och analysera det regionala utfallet av den egna verksamheten för år 1997. Statens kulturråd fick dessutom i uppdrag att dels sammanställa och analysera de regionala analyserna, dels ta fram metoder, rutiner och förslag till uppläggning av hur en regional analys kan utvecklas. I uppdraget ingick vidare att diskutera olika metod- och avgränsningsproblem som kan uppstå. Den första delen av uppdraget rapporterades till regeringen den 1 juli 1998. Den andra delen av Kulturrådets uppdrag redovisas till regeringen senare i höst som ett underlag för det fortsatta utvecklingsarbetet vad gäller regionala analyser.

Statens kulturråd delar i sin rapport upp insatserna i olika huvudtyper. Det finns dels nationella verksamheter där publiken och användarna, oavsett hemort, har samma tillgång till kulturutbudet, men där regionen där verksamheten är lokaliserad kan ha vissa fördelar, t.ex. i fråga om sysselsättningstillfällen (exempel: stöd till litteraturutgivning), dels nationella verksamheter där publiken och användarna på den aktuella orten har bättre tillgång till kulturutbudet än man har i landet i övrigt (exempel: de centrala museerna och nationalscenerna). Det finns vidare regionala och lokala uppgifter och verksamheter som kulturpolitiskt huvudsakligen är motiverade för kulturlivet i en region eller att bidragsmedlen förbrukas regionalt och lokalt inom en kulturinstitution, kommun eller annan organisation (exempel: bidrag till regionala kulturinstitutioner samt verksamheten vid Riksställningar, Rikskonserter och Riksteatern). Slutligen finns internationell verksamhet (exempel: bidrag för gästspel utomlands eller andra projekt i syfte att främja det internationella kulturutbytet). I flera fall är det svårt att kategorisera verksamheterna enligt dessa fyra huvudtyper. Verksamheterna har ofta både nationella och regionala aspekter. Utfallet av de stöd som fördelas enligt kulturpolitiska kriterier har självfallet ofta betydelse för regionen, även om stöden inte fördelats efter regionalpolitiska kriterier.

De regionala analyser som har redovisats från myndigheter och institutioner i år är inte möjliga att sammanfatta i form av en total fördelning av de statliga utgifterna per län. Det är dock en ambition i det fortsatta utvecklingsarbetet att detta skall bli möjligt på sikt.

Statens kulturråds samlade utbetalade bidrag på sakanslag år 1997 uppgick till 1 166 miljoner kronor. Av dessa har ca 79 % redovisats som bidrag med regional anknytning. Räknat i absoluta tal fördelades de största bidragsbeloppen för regionala ändamål liksom år 1996 till mottagare i Göteborgs och Bohus län (ca 147 mkr). Därefter kommer Skåne län (ca 139 mkr), Stockholms län (ca 98 mkr exkl. kulturhuvudstadsåret), Västerbottens län (ca 53 mkr) och Östergötlands län (ca 52 mkr), se tabell 3.1.

Under året har 60 miljoner kronor utbetalats av Kulturrådet som bidrag till kulturhuvudstadsåret. Kulturrådet har valt att hänföra detta bidrag till nationella bidrag.

Tabell 3.1 Bidrag från Statens kulturråd år 1997

Tusental kronor

Region/Län	Summa bidrag	Andel i befolkning, %	Andel KUR-bidrag, %
Stockholms län	98 281	19,7%	10,7%
Uppsala län	29 903	3,3%	3,3%
Södermanlands län	18 495	2,9%	2,0%
Östergötlands län	52 181	4,7%	5,7%
Jönköpings län	24 517	3,5%	2,7%
Kronobergs län	25 286	2,0%	2,8%
Kalmar län	18 408	2,7%	2,0%
Gotlands län	17 837	0,7%	1,9%
Blekinge län	14 569	1,7%	1,6%
Skåne län	139 209	12,6%	15,2%
Hallands län	19 179	3,1%	2,1%
Göteborg o Bohus län	146 649	8,8%	16,0%
Älvsborgs län	26 125	5,1%	2,9%
Skaraborgs län	22 104	3,1%	2,4%
Värmlands län	29 508	3,2%	3,2%
Örebro län	28 438	3,1%	3,1%
Västmanlands län	24 322	2,9%	2,7%
Dalarnas län	22 530	3,3%	2,5%
Gävleborgs län	26 641	3,2%	2,9%
Västernorrlands län	31 533	2,9%	3,4%
Jämtlands län	18 696	1,5%	2,0%
Västerbottens län	53 251	2,9%	5,8%
Norrbottens län	28 557	3,0%	3,0%
Summa totalt	916 218	100,0%	100,0%

Källa: Statens kulturråd

Omräknat till kronor per invånare erhöll mottagare i Gotlands län liksom år 1996 det största stödet (ca 308 kr per inv.). Därefter kommer Västerbottens län (ca 205 kr per inv.), Göteborgs och Bohus län (ca 189 kr per inv.), Kronobergs

län (ca 141 kr per inv.) och Jämtlands län (ca 139 kr per inv.), se diagram 3.1.

En genomgång av de olika verksamhetsområden som ingår i Kulturrådets bidragsgivning ger delvis samma bild som förra året. Stödet till museer och utställningar uppvisar en förhållandevis jämn fördelning per län uttryckt i kronor per invånare, med undantag av ett par län som visar på stora avvikelser. Gotlands län får högst bidrag (63 kr per inv.). Därefter kommer Jämtlands län (39 kr per inv.) och Göteborgs och Bohus län (22 kr per inv.). Det lägsta museistödet från Kulturrådet fick Stockholms län med ca 1 krona per invånare.

Mönstret vad gäller bidragen till både biblioteks- och musikverksamhet visar att glesbygds-länen erhåller de relativt sett största bidragen räknat i kronor per invånare. Bidragen till teater- och dansverksamhet uppvisar en större spännvidd per län jämfört med övriga konstområden.

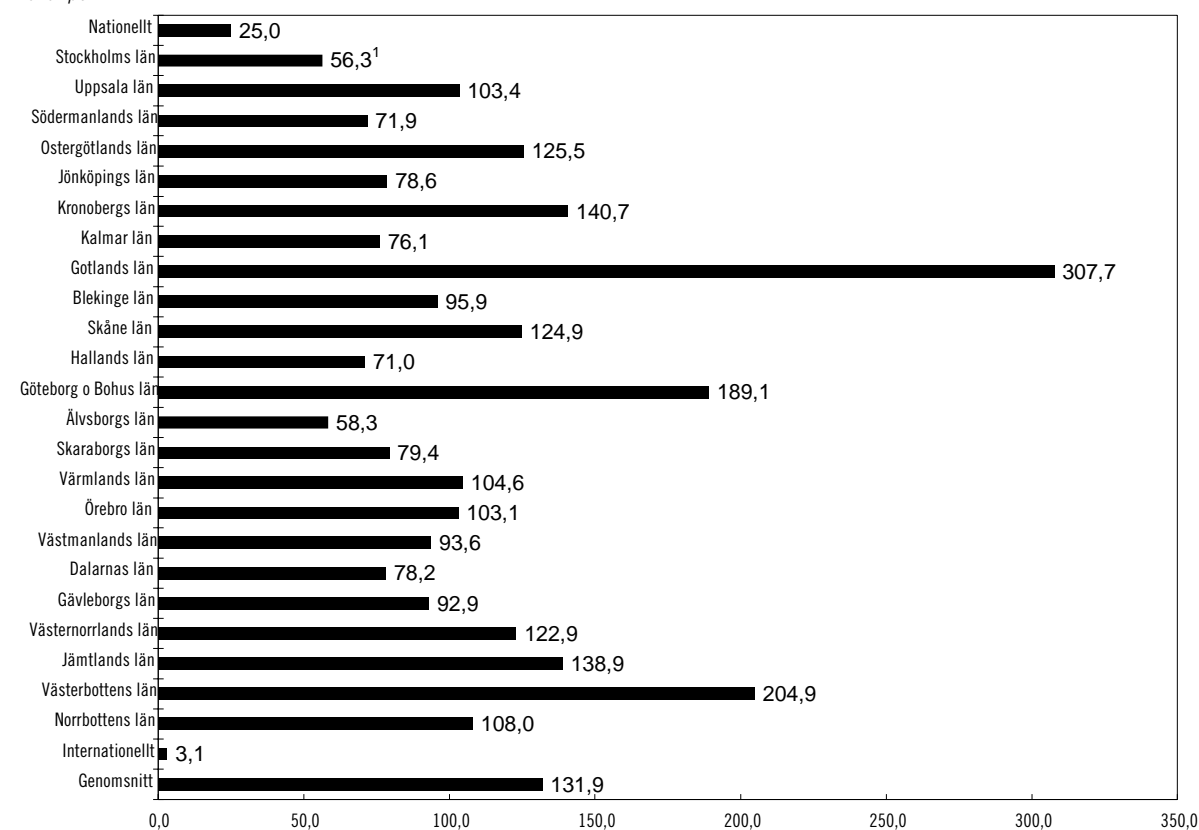
Riksantikvarieämbetet (RAÄ) har redovisat en regional analys av de under år 1997 utbetalade medlen från RAÄ:s olika anslag på ca 198 miljoner kronor. Räknat i absoluta tal har Göteborgs och Bohus län samt Stockholms län erhållit de största beloppen (ca 40 mkr resp. ca 26,5 mkr).

Därefter följer Gotlands län (ca 14 mkr) och Västernorrlands län (ca 12 mkr). Utfallet förklaras av att Stockholm och Göteborg under en rad år fått större summor för bidrag till grundförstärkning av innerstadsfastigheter. Gotland har regelbundet erhållit extra medel till åtgärder för kyrkorna. Omräknat i kronor per invånare blir bilden delvis annorlunda. Gotlands län intar en särställning med ca 243 kr per inv. Därefter kommer Göteborgs och Bohus län (ca 52 kr per inv.) och Västernorrlands län (ca 46 kr per inv.). Skåne och Älvsborgs län hamnar på de lägsta nivåerna med ca 9 kr per inv.

Riksutställningar redovisar bl.a. att man nådde 41 % av landets kommuner med sina turnerande utställningar. Antalet bokningar (23 st) och visningsdagar (614 st) var flest för Norrbottens län. Svenska rikskonserter redovisar att 56 % av statsbidraget gick till regional verksamhet. Flest antal konserter hölls i Stockholms län (54 st). Svenska riksteatern redovisar flest antal föreställningar för Stockholms län (236 st) och Gävleborgs län (155 st). En länsvis, schablonmässig fördelning av Riksteaterns anslag efter turnéstatistik visar att Norrlandslänen får det högsta beloppet per invånare: Gävleborgs län 82 kr per inv., Norrbottens län 73 kr per inv., Västerbot-

Diagram 3.1 Bidrag från Statens kulturråd år 1997

Kronor per inv.

Källa: Statens kulturråd

¹ Stockholms län inkl. Kulturhuvudstadsåret 90,7 kr/inv.

tens län 54 kr per inv., Jämtlands län 44 kr per inv. och Västernorrlands län 43 kr per inv.

Nationalscenerna har i sina regionala analyser bl.a. redovisat antal föreställningar utanför Stockholm län. Ca 4,3 % av Dramatens och ca 2,4 % av Operans föreställningar ägde rum utanför Stockholms län. Dessa föreställningar motsvarade 1,7 resp. 1,1 % av nationalscenernas totala publik under år 1997. Ca 17 % av besökarna vid Operans Stockholmsföreställningar kommer från andra delar av Sverige än Storstockholm. För Dramaten saknas motsvarande uppgifter.

De centrala museerna har i sina regionala analyser redovisat en rad olika mått. Som exempel kan nämnas att Statens historiska museum beräknar att arbetet med fördelning av fynd till regionala museer motsvarar 2,94 årsverken och att arbetet med lån och depositioner till regionala museer beräknas till 2,39 årsverken. Flest antal fyndfördelningsärenden rörde Skåne län (111 av totalt 196 ärenden). Vad gäller besökarnas hemvist kan nämnas att 70 % av de svenska besökarna vid Vasamuseet kommer från orter utanför Storstockholm. Enligt Tekniska museets pub-

likundersökningar sommaren och hösten 1997 kommer drygt en tredjedel av museets vuxna besökare från Stockholms län och 62 % från landet i övrigt. Livrustkammaren, Skoklosters slott och Hallwylska museet redovisar exempelvis att nära hälften av de 520 skolgrupper som besökte museerna år 1997 kom från Stockholms län och mer än en fjärdedel från Uppsala län.

Svenska Filminstitutet redovisar ett antal olika mått på den regionala spridningen av institutets insatser. Som exempel kan nämnas att år 1997 fördelades 4,5 miljoner kronor till regionala resurscentrum i nio län. Vidare fördelades bl.a. drygt 2,5 miljoner kronor till 56 biografer i 19 län för teknisk upprustning.

I tabell 3.2 redovisas det regionala utfallet för ett urval av verksamheter vid ett antal myndigheter inom Kulturdepartementets ansvarsområde. Tabellen ger endast några exempel och har ingen ambition att vara representativ för hela kulturområdet. För t.ex. Konstnärsnämnden redovisas fördelningen av bidrag och stipendier till i Sverige bosatta personer (totalt ca 88,1 miljoner kronor). Av tabellen framgår att mer än 60 % av medlen går till mottagare i Stockholms

län. För Statens konstråd redovisas i tabellen länens andel av summan av antalet avslutade projekt knutna till byggande för statlig verksamhet (totalt 27 projekt), antalet avslutade konstansökningar från statliga myndigheter som utan koppling till ny- eller ombyggnad har ansökt om konst (totalt 88 st) samt det vidgade uppdragets verksamhet i samverkan med kommuner, lands- ting, bostadsföretag etc. (totalt 31 projekt). Drygt en femtedel av dessa aktiviteter var knutna till Stockholms län.

Bokbranschens finansieringsinstitut AB (BFI) redovisar det länsvisa utfallet av bokhandelsstödet år 1997 (totalt drygt 7,5 mkr). Västmanland är det län som får störst andel av stödet.

Vad gäller Presstödsnämndens och Taltidningsnämndens bidragsgivning år 1997 visas i tabellen hur det totala stödet (utvecklingsstöd,

allmänt och tillfälligt driftsstöd, distributionsstöd samt ersättning för taltidningsutgivning; totalt knappt 645 mkr) har fördelat sig på länen. Stockholms och Skåne län erhåller störst andel av bidragen. Även vad avser Talboks- och punktskriftsbiblioteket (TPB) och den i tabellen redovisade andelen talbokslån per län år 1996 (totala antalet talbokslån 1 871 709 st) svarar Stockholms och Skåne län för den största andelen.

Samarbetsnämnden för statsbidrag till trossamfund (SST) fördelar två typer av bidrag: verksamhetsbidrag och utbildningsbidrag samt lokalbidrag. I tabellen redovisas utfallet per län av det totala bidragsbeloppet (53,4 mkr). Av tabellen framgår att länen får stöd i huvudsak i förhållande till sin folkmängd, vilket är naturligt med hänsyn till att bidragen i princip fördelas mellan trossamfunden efter det antal personer som samfunden betjänar.

Tabell 3.2 Regionalt utfall för olika verksamheter vid ett antal myndigheter inom Kulturdepartementets ansvarsområde, i procent

Län	Konstnärsnämnden	Konstrådet	BFI ¹	PSN ochTTN	TPB	SST
Stockholms	60,5	21,9	9,9	21,2	19,1	22
Uppsala	1,6	4,8	1,7	1,2	3,7	3
Södermanlands	1,2	0,7	2,7	3,2	2,7	2
Östergötlands	1,1	3,4	2,7	3,8	3,9	4
Jönköpings	0,2	2,7	0,8	1,9	3,1	5
Kronobergs	0,5	2,0	2,1	0,7	1,8	2
Kalmar	1,1	1,4	9,5	4,9	2,6	2
Gotlands	0,9	0	1,3	1,0	1,2	1
Blekinge	0,3	0,7	8,8	3,2	1,9	2
Skånes	10,9	14,4	8,0	21,9	11,5	11
Hallands	0,7	0,7	0,2	0,8	2,7	2
Göteborgs Bohus	12,6	19,2	9,6	8,3	9,4	11
Älvsborgs	0,8	1,4	-	0,8	6,5	4
Skaraborgs	0,3	2,0	-	1,0	2,9	3
Värmlands	0,4	12,0	4,1	3,7	3,3	2
Örebro	0,7	0,7	1,7	3,6	4,6	6
Västmanlands	0,3	2,0	11,8	1,6	2,9	2
Dalarnas	0,9	2,7	7,3	3,1	3,6	2
Gävleborgs	0,8	0,7	4,0	4,1	2,5	2
Västernorrlands	0,6	5,5	2,0	3,9	3,6	3
Jämtlands	0,3	0,7	7,3	0,7	2,1	1
Västerbottens	2,5	4,1	1,0	3,6	2,5	4
Norrbottens	0,7	6,2	3,5	1,8	1,9	3
Totalt	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

¹ Uppgiften för Göteborgs och Bohus län avser hela nuvarande Västra Götalands län.
Källa: Statens kulturråd

Tabell 3.3 Landstingens och kommunernas driftkostnader för kultur år 1996

Län	Landsting (totalt, tkr)	Landsting (kr/inv.)	Kommuner (totalt, tkr)	Kommuner (kr/inv.)
Stockholms	182 883	105	1 077 044	538
Uppsala	31 701	110	158 499	587
Södermanlands	33 958	132	204 575	677
Östergötlands	56 612	136	300 049	575
Jönköpings	47 059	151	188 808	599
Kronobergs	38 731	216	137 677	708
Kalmar	30 936	128	167 010	682
Gotlands	-	-	52 985	914
Blekinge	25 640	169	98 830	682
Kristianstads	22 385	76	192 330	621
Malmöhus	55 245	96	678 717	616
Hallands	37 202	138	162 239	575
Göteborgs Bohus	47 687	148	784 268	658
Älvsborgs	64 729	144	300 897	589
Skaraborgs	35 620	128	173 182	582
Värmlands	61 341	217	201 292	733
Örebro	48 014	174	185 971	687
Västmanlands	26 115	100	204 494	775
Dalarnas	45 720	159	228 031	772
Gävleborgs	49 714	173	231 802	779
Västernorrlands	60 050	234	281 020	936
Jämtlands	28 588	212	99 455	745
Västerbottens	47 108	181	253 258	739
Norrbottens	67 673	256	230 336	908
Totalt	1 144 711	142	6 592 767	746

Källa: Statens kulturråd

För att få en mer heltäckande bild av de offentliga insatserna för kultur i de olika länen redovisas i tabell 3.3 den regionala fördelningen av landstingens och kommunernas insatser inom kulturområdet år 1996. Driftkostnaderna uttryckta i kronor per invånare varierar kraftigt mellan länen. Vad gäller landstingen var de högst i Norrbottens län (256 kr per inv.) och lägst i dåvarande Kristianstads län (76 kr per inv.). Jämförelser mellan nettodriftkostnaderna i kommunerna varierar mellan 936 kr per inv. vad gäller Västernorrlands län och 538 kr per inv. vad gäller Stockholms län.

I Kulturrådets rapport till regeringen redovisas även specialbearbetningar av Statistiska centralbyråns (SCB) årliga undersökningar av levnadsförhållanden (ULF) vad gäller en belysning per län av befolkningens kulturvanor. Kulturrådet konstaterar att boende i storstadslänen i större utsträckning har besökt teater, museum och bio-

graf någon gång under året. I Stockholms län hade drygt 5 % av invånarna varit på teater fler än fem gånger under senaste året. Vad gäller museer har 11 % av invånarna i Stockholms län gått på något museum mer än fem gånger. Biblioteksbesöken visar däremot en förhållandevis jämn regional spridning i landet. Vad gäller konsertbesök är invånarna i Värmlands län mest aktiva: 8,5 % har gått på konsert mer än fem gånger senaste året.

Regeringen vill slutligen erinra om att en rad olika åtgärder har vidtagits för att förbättra den regionala balansen i kulturstödet, bl.a. genom satsningarna i den kulturpolitiska propositionen och i de propositioner som följt denna. Även genom t.ex. regeringens regionalpolitiska proposition får kulturen ett ökat regionalt stöd.

3.5 Regeringens bedömning med anledning av revisionens iakttagelser

Riksrevisionsverket (RRV) konstaterar i sin årliga rapport (RRV 1998:33) att en tydlig förbättring har ägt rum inom det ekonomiadministrativa området vad gäller myndigheter inom Kulturdepartementets område. De förbättringar som RRV noterar rör både tydligare medverkan och ansvarstagande från myndigheternas ledningar och förstärkning inom ekonomiadministrationen. En annan noterad generell förbättring rör resultatredovisningarna. Flera myndigheters resultatredovisningar har förbättrats markant, vilket RRV ser som ett utslag av tydligare beställningar i vissa regleringsbrev och prioriteringar inom myndigheterna. Redovisning av prestationer, kostnader och intäkter finns nu i många resultatredovisningar. Nästa fas blir enligt RRV:s bedömning att analysera resultat och redovisa kvalitet. Dit har tills vidare endast ett fåtal myndigheter nått.

Regeringen delar RRV:s bedömning och noterar med tillfredsställelse den positiva utveckling som har ägt rum under år 1997. Kulturdepartementet kommer även i fortsättningen att ta upp frågor kring resultatanalys, ekonomisk uppföljning och ekonomiadministration i de mål- och resultatdialoger som förs med myndighets- och institutionschefer inom Kulturdepartementets område.

3.6 Åtgärder utanför utgiftsområdet

Målen för utgiftsområdet uppnås inte enbart genom insatser inom utgiftsområde 17. Verksamheten inom kulturområdet är i grunden tvärssektoriell, vilket innebär att en rad olika statliga insatser inom andra utgiftsområden bidrar till att uppnå de kulturpolitiska målen. Som exempel kan nämnas att både arbetsmarknads- och regionalpolitiska insatser har stor betydelse för kulturen, liksom t.ex. insatser inom utbildningsområdet. Insatserna inom ramen för t.ex. miljö-, jordbruks- och trafikpolitiken har stor betydelse för kulturmiljön. Insatser för det internationella kulturutbytet sker även inom andra utgiftsområden.

Presstödet, stödet till radio- och kassettidningar samt de statliga myndigheterna inom press-, radio- och TV-området redovisas under utgiftsområde 1 Rikets styrelse.

Av avgörande betydelse för måluppfyllelsen är naturligtvis även de insatser som görs av kommuner och landsting. För år 1996 beräknar Statistiska centralbyrån och Statens kulturråd att kommunernas insatser uppgår till ca 6,6 miljarder kronor och landstingens insatser till ca 1,1 miljarder kronor inom kulturområdet.

Insatser som påverkar ungdomar återfinns huvudsakligen inom andra utgiftsområden. Regeringen har genomfört en rad insatser för att bl.a. minska arbetslösheten bland ungdomar.

Några viktiga åtgärder är:

- Utvecklingsgaranti. Regeringen införde den 1 januari 1998 en möjlighet till s.k. kommunal utvecklingsgaranti för ungdomar mellan 20 och 24 år. Detta innebär att kommunerna kan erbjuda ungdomarna en aktiverande insats innehållande olika typer av kompetensutveckling.
- Sommarjobb. Regeringen har via Arbetsmarknadsstyrelsen fördelat totalt 100 miljoner kronor till landets kommuner för att de skall kunna göra insatser för att fler gymnasieungdomar skall kunna få ett arbete under sommaren.
- Interpraktikstipendier. Stipendierna infördes år 1997 och gör det möjligt för arbetslösa ungdomar under 30 år att praktisera på en arbetsplats utomlands under sex månader.

Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR) disponerar sedan budgetåret 1997 särskilda medel för ungdomsforskning. Medlen anvisas dels inom detta utgiftsområde, dels inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

Behovet av förstärkt undervisning inom idrott och hälsa motiveras främst av folkhälsoskäl. Ämnet idrott och hälsa i grundskolan har därför ökat från 460 timmar till 500 timmar. Omfattningen av idrott och hälsa varierar i dag mellan de olika nationella programmen i gymnasieskolan. Regeringen har i propositionen (prop. 1997/98:169) Gymnasieskolan i utveckling – kvalitet och likvärdighet föreslagit att den obligatoriska delen utökas från 80 till 100 gymnasiepoäng.

3.7 Skatteavvikelser

Det finns ett antal olika särregler i skattelagstiftningen, s.k. skatteavvikelser, som berör verksamheter inom utgiftsområde 17. Som exempel kan nämnas att mervärdesskatt inte utgår på TV-avgifter, lotterier eller idrottsevenemang som anordnas av en allmännyttig ideell förening, stat eller kommun. Entréavgiftsbelagda kulturevenemang och biografföreställningar var tidigare befriade från mervärdesskatt, men från och med den 1 januari 1996 utgår mervärdesskatt med en skattesats på 6 %. Inom utgiftsområdet finns förutom de i tabellen nedan redovisade avvikelserna ett antal skatteavvikelser som inte kan kvantifieras, bl.a. underskott i litterär m.m. verksamhet och undantag från mervärdesskatt på periodiska medlemsblad. Regeringen har i bilaga 6 till 1998 års ekonomiska vårproposition (prop. 97/98:150) redovisat skatteavvikelserna inom

varje utgiftsområde (allmänna nyhetstidningar ingår i utgiftsområde 1).

Tabell 3.4 Skatteavvikelser

Miljarder kronor

Namn på skatteavvikelsen	Skatteavvikelse netto	
	1998	1999
Kyrkor	0,12	0,12
Utländska artister	0,05	0,05
Bidrag från Sveriges författarfond	0,00	0,00
TV-avgifter	1,49	1,55
Lotterier	3,26	3,41
Skidliftar	0,07	0,07
Biografföreställningar	0,16	0,16
Konserter, teatrar m.m.	0,14	0,15
Kommersiell idrott	0,24	0,25
Upphovsrätter	0,01	0,01
Ideella föreningar	0,05	0,05
Summa	5,59	5,82

Tabell 3.5 Utgiftsutvecklingen

Miljoner kronor

	Utfall 1997	Anslag 1998 ¹	Utgifts- prognos 1998	Förslag anslag 1999	Beräknat anslag 2000	Beräknat anslag 2001
Allmän kulturverksamhet	221	311	326	298	307	311
Teater, dans och musik	1 467	1 428	1 437	1 400	1 430	1 461
Bibliotek, litteratur och kulturtidskrifter	204	202	210	227	235	240
Bild och form samt konsthantverk	69	79	94	86	95	96
Ersättningar och bidrag till konstnärer	250	249	251	262	259	256
Arkiv	292	285	294	294	300	311
Kulturmiljö	373	424	427	441	462	464
Museer och utställningar	936	932	988	962	986	1001
Film och medier	182	182	182	194	190	191
Forskning	42	38	42	37	37	40
Trossamfund	58	56	56	56	57	58
Folkbildning	2 424	2 497	2 497	2 589	2 633	2 686
Ungdomsfrågor	117	108	113	109	109	109
Folkrörelse- och idrottsfrågor	542	543	536	497	497	497
Totalt för utgiftsområde 17	7 176	7 335	7 451	7 452	7 597	7 722

¹ Inklusive beslut till följd av förslag till tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1998 i samband med den ekonomiska vårpropositionen.

4 Allmän kulturverksamhet

4.1 Omfattning

Verksamhetsområdet omfattar myndigheten Statens kulturråd samt bidrag till allmänskulturella ändamål, utvecklingsverksamhet och internationellt kulturutbyte. Dessutom ingår verksamhetsbidrag till olika institutioner och organisationer, bidrag till samisk kultur, bidrag till kulturinstitutioner eller verksamheter som får särskilda nationella uppdrag samt medel till försöksverksamhet med ändrad regional fördelning av kulturpolitiska medel, liksom stöd till IT-utveckling på kulturområdet.

4.2 Utgiftsutvecklingen

Utgiftsutvecklingen

Miljoner kronor (löpande priser)

Utfall 1997	Anslag 1998 ¹	Utgifts- prognos 1998	Förslag anslag 1999 ²	Beräknat anslag 2000	Beräknat anslag 2001
221,4	311,3	326,1	297,9	306,8	311,3

¹ Inklusivt beslut till följd av förslag till tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1998 i samband med den ekonomiska vårpropositionen.

² Medlen för bidrag till Svenska Föreningen Norden som tidigare ingått i verksamhetsområdet har fr.o.m. år 1999 förts över till utgiftsområde 5 Utrikesförvaltning och internationell samverkan

Verksamhetsutfall och ekonomiskt utfall

En betydande kulturverksamhet har kunnat genomföras med utvecklings- och projektbidrag från Statens kulturråd.

Regionala och lokala kulturinstitutioner med särskilda problem har erhållit tillfälligt utökade bidrag.

Kulturåret 1998 uppmärksammas genom olika nationella och lokala projekt.

Prioriteringar

Konstnärernas villkor förbättras. Utvecklingsmedel anvisas för att främja dans i hela landet. Bidrag ges till Sveriges Dramatikerförbund för driften och administrationen av en digital pjäs-bank. Stödet till internationellt kulturutbyte och till centrumbildningarna ökas. Under en försöksperiod införs stöd för arbetsförmedling vid centrumbildningarna med finansiering från utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv.

Arbetet med kultur i skolan vidareutvecklas.

Utvecklingsmedel anvisas för att främja ungdomars eget skapande.

Funktionshinderades deltagande i kulturlivet främjas genom ett särskilt stöd.

Bidrag ges för inrättandet av en samisk teater.

Ett nytt tidsbegränsat nationellt uppdrag inrättas inom området formgivning och design.

4.3 Resultatbedömning

Tillståndet och utvecklingen inom området

Verksamhetsområdet Allmän kulturverksamhet omfattar olika delar av kulturområdet med insatser av skiftande karaktär. År 1998 är kulturens år i Sverige. Planeringen inför och starten av Kulturåret 1998 har genomförts inom ramen för Stockholm – Europas Kulturhuvudstad 1998 samt projektet Kultur i hela landet. Aktörer från flera olika samhällssektorer deltar i genomförandet. Redan nu kan konstateras att många intressanta projekt har kunnat realiserats inom ramen för kulturårssatsningen och tydliga tecken finns

på förmågan hos lokala kulturprojekt att engagera ett samhälle.

Verksamhetsområdet innefattar bidragsgivning till ett stort antal organisationer och föreningar. Tio centrumbildningar i landet får verksamhetsbidrag. Centrumbildningarna är fristående organisationer med syfte att främja de olika konstarnas ställning och därmed de frilansande yrkesverksamma konstnärernas villkor och arbetsmöjligheter. De fyller en viktig funktion inom resp. konstområde genom rollen som samarbetsorgan, informatör och opinionsbildare. Centrumbildningarna skiljer sig åt sinsemellan både vad gäller verksamhetens omfattning och inriktning. Alla har dock det gemensamt att de arbetar direkt mot uppdragsgivare och arrangörer och har ett omfattande kontaktnät.

Föreningslivet bedriver en amatör- och publikverksamhet som har avgörande betydelse för den enskilda människans kulturvanor. Den allmänna internationaliseringen innebär att kulturlivets kontakter och utbyten med andra delar av världen har ökat och får allt större betydelse för landets kulturella utveckling.

Insatserna inom detta verksamhetsområde påverkar utvecklingen och arbetsvillkoren inom de olika konstarterna. Dessa bedömningar redovisas under Teater, dans och musik (avsnitt 5), Bibliotek, litteratur och kulturtidskrifter (avsnitt 6), Bild och form samt konsthantverk (avsnitt 7) samt Ersättningar och bidrag till konstnärer (avsnitt 8).

Elektronisk publicering, via Internet eller multimedieprodukter, öppnar nya möjligheter för kulturlivet att sprida information och kunskap samt skapa plattformar för kulturupplevelser. Kulturinstitutioner och fria kulturutövare kan genom att utnyttja modern informationsteknik öka tillgängligheten till kulturlivet och nå ut till nya målgrupper.

Funktionshinderades tillgång till kultur har på många områden förbättrats avsevärt. Den tekniska utvecklingen inom medieområdet har exempelvis inneburit att utbudet ökat och kvaliteten höjts. Kulturdeltagandet är dock fortfarande lägre bland funktionshinderade än bland befolkningen i övrigt. Viktiga delar av kulturlivet bedrivs i institutionella former. Kulturinstitutionernas insatser för att tillgängliggöra sin verksamhet för funktionshinderade varierar och fortfarande är kulturutbudet vid många institutioner inte möjligt att ta del av för flertalet funktionshinderade. Statens kulturråds rapport (1998:3) Funktionshinderades tillgång till kultur

visar dock att många kulturinstitutioner har ett stort intresse och många goda idéer för att öka tillgängligheten.

Sveriges befolkning har i dag en mångskiftande etnisk och kulturell bakgrund. Det finns en tydlig strävan hos kulturlivets institutioner och organisationer att återspegla detta förhållande i sin verksamhet. Alltjämt är dock inslaget av andra länders kultur förhållandevis litet i kulturlivet.

När det gäller de offentligt stödda kulturinstitutionerna pågår hos ett flertal en omstrukturering av verksamheten i syfte att bibehålla den konstnärliga nivån inom ramen för en balanserad ekonomi.

De viktigaste statliga insatserna inom området

Staten har under åren 1997 och 1998 i väsentlig omfattning lämnat bidrag till förberedelser inför och genomförandet av Kulturåret 1998 genom bidragen till Kulturhuvudstadsåret och Kultur i hela landet. Inom ramen för Kulturåret 1998 stod Sverige värd för Unesco-konferensen The Power of Culture – Intergovernmental Conference on Cultural Policies for Development som ägde rum i Stockholm den 30 mars – 2 april 1998.

Statens kulturråd har i sin bidragsgivning till barn- och ungdomskultur koncentrerat sina insatser på att följa upp den prioritering som gjordes budgetåret 1995/96. Bland annat har dansfrämjande verksamhet, bildpedagogiskt arbete, insatser för kultur- och musikskolor samt barnkulturcentrum och stöd till ungdomars eget skapande genomförts.

Kulturnät Sverige byggs sedan år 1997 på regeringens uppdrag upp av Ingenjörsvetenskapsakademien. Kulturnät Sverige samlar och lyfter fram svensk kultur på Internet och ger råd och vägledning till de som vill publicera eget kulturmaterial på elektronisk väg.

Statens kulturråd har på regeringens uppdrag gjort en kartläggning och ett handlingsprogram för att främja funktionshinderades deltagande i kulturlivet. Med utgångspunkten att kultur som stöds med allmänna medel också skall vara tillgänglig för alla har arbetet koncentrerats på kulturinstitutioner med statligt stöd. Kulturrådet överlämnade sin rapport till regeringen i februari 1998.

Sametinget har på regeringens uppdrag inkommit med en rapport angående förutsätt-

ningarna för införandet av en fast samisk teaterinstitution.

En försöksverksamhet, benämnd Forum för världskultur, med syfte att lyfta fram andra länders kultur i det svenska kulturlivet har inletts år 1998 enligt ett avtal mellan staten, Stockholms stad och Stockholms läns landsting.

Regeringen har under våren 1998 fördelat särskilda medel för att stödja kulturinstitutioner med akuta ekonomiska problem. Härigenom har regeringen medverkat till att lösa de krissituationer som drabbat bl.a. vissa teatrar i Göteborg och Malmö.

För perioden 1997–1999 har regeringen givit nationella uppdrag till Backateatern i Göteborg, Film i Väst numera i Trollhättan, Kulturskolan Rosteriet i Luleå, Falun Folkmusik Festival, Malmö Konsthall och Arbetets museum i Norrköping.

Försöksverksamheten med ändrad regional fördelning av kulturpolitiska medel som skall pågå under perioden den 1 juli 1998 – den 31 december 2002 befinner sig i ett inledningskede. En parlamentariskt tillsatt kommitté (In 1997:08) har att utvärdera hela försöksverksamheten enligt lagen (1996:1414) om försöksverksamhet med ändrad regional ansvarsfördelning.

Effekter av de statliga insatserna

I propositionen (prop.1996/97:3) om kulturpolitik gjorde regeringen bedömningen att Statens kulturråds bidragsgivning har haft stor betydelse för kulturlivets utveckling, framför allt för verksamheter på regional och lokal nivå och inom organisationslivet. Denna bedömning står fast. Viktiga kulturprojekt har genomförts med hjälp av statliga bidrag och betydelsefull kulturverksamhet utanför kulturinstitutionerna har kunnat fortleva i betydande utsträckning. Även de statliga insatserna för att främja samisk kultur samt för att stärka det internationella kulturutbytet har haft positiv effekt på utvecklingen.

Det tillfälliga stödet till kulturinstitutioner med särskilda problem har bl.a. inneburit att negativa effekter på den konstnärliga verksamheten har kunnat lindras i ett förändringsskede.

Det är ännu för tidigt att bedöma effekterna av statens satsning på Kulturåret 1998. Statens kulturråd har regeringens uppdrag att följa upp och utvärdera denna satsning. En första delrapport beräknas vara klar våren 1999.

Effekterna av de nationella uppdragen kommer att utvärderas efter den första genomförda perioden och redovisas i nästa års budgetproposition.

Regeringens slutsatser

Regeringens bedömning är att bidragsgivningen och organisationsstödet har haft en positiv inverkan på utvecklingen. Insatta resurser inom området har använts på ett ändamålsenligt sätt.

Den snabba utvecklingen inom IT-området kommer att ställa ökade krav bl.a. på Kulturrådets bidragsgivning till de olika konstområdena. Dessutom bör enligt regeringens bedömning kulturinstitutioners och fria kulturutövares användning av IT breddas och utvecklas. I 1998 års ekonomiska vårproposition aviserades en satsning på IT inom kulturområdet. På grund av en anpassning till beräknade utgifter år 1999 skjuts denna satsning upp till år 2000, då ett särskilt treårigt stöd till IT-utveckling inom kulturområdet beräknas inrättas.

Förslag framförs också om ökat stöd till vissa kulturändamål. En särskild förstärkning görs för att främja funktionshindrades deltagande i kulturlivet. Det finns vidare ett behov av att även nästa år göra särskilda insatser för offentligstödda kulturinstitutioner med ekonomiska och strukturella problem.

Med anledning av riksdagens ställningstagande till propositionen (prop. 1997/98:87, bet. 1997/98:KrU13, rskr. 1997/98:303) om konstnärernas villkor föreslås vissa utvecklingsinsatser, bl.a. för dans och centrumbildningarna. Vidare kommer regeringen inom ramen för utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv föreslå att Statens kulturråd får disponera 10 miljoner kronor under år 1999 för försöksverksamhet med arbetsförmedlare vid centrumbildningarna. Försöksverksamheten bör omfatta även studieförbunden och folkparkerna.

4.4 Kultur i skolan

Inom Regeringskansliet har sedan hösten 1995 en arbetsgrupp, under ledning av statssekreterarna i Kultur- och Utbildningsdepartementen, haft i uppdrag att utarbeta en ny strategi för kultur i skolan. Arbetsgruppen har i rapporten En strategi för kultur i skolan (Ds 1998:58)

beskrivit sitt arbete och lämnat förslag till hur det fortsatta arbetet med kultur i skolan skall bedrivas.

Arbetsgruppen har arbetat utifrån de tre teman som angivits i uppdraget till arbetsgruppen, nämligen skolan som kulturmiljö, kulturarbetet i undervisningen samt delaktighet och skapande.

Arbetsgruppen föreslår i korthet följande åtgärder.

Allmänt

Arbetsgruppen betonar att skolan kan betraktas som vår största kulturinstitution eftersom den omfattar alla barn och ungdomar. Det måste vara skolan som utifrån ett barn- och ungdomsperspektiv definierar vilket innehåll som skall utmärka verksamheten i skolan. För att kulturen skall bli en del av den lokala skolutvecklingen måste såväl utbildnings- som kultursektorerna ha ett övergripande gemensamt ansvar för att utveckla frågan om kultur i skolan. Arbetsgruppen föreslår att Kulturrådet och Skolverket får i uppdrag att på nationell nivå samordna det fortsatta arbetet.

Arbetsgruppen framhåller vidare att det råder brist på forskning inom området kultur i skolan, framför allt i skärningspunkten mellan å ena sidan barns och ungdomars livsvillkor och kulturmönster och å andra sidan skola och kulturliv. Gruppen föreslår att ett tvärsektorielt forskningsprogram kring kultur och skola initieras.

Skolan som kulturmiljö

Arbetsgruppen framhåller att betydelsen av en bra arbetsmiljö i vid mening inte nog kan betonas och att man genom att skapa en god fysisk och psykosocial skolmiljö visar respekt för alla som vistas där. Barn och ungdomar skall delta i diskussionen om skolmiljön och påverka dess utformning. Gruppen pekar på det handlingsprogram för arkitektur, formgivning och design (prop. 1997/98:117) som regeringen lagt fram och föreslår bl. a. att Regeringskansliets arbetsgrupp för arkitektur, formgivning och design vid genomförandet av programmet riktar särskild uppmärksamhet mot skolmiljön.

Kulturarbetet i undervisningen

Film och nya medier spelar en väsentlig roll i barns och ungas liv. Arbetsgruppen anser det angeläget att barns och ungas eget filmskapande liksom skolbioverksamheten får utvecklas både lokalt och regionalt. Gruppen föreslår att särskilt

stöd lämnas för detta ändamål inom ramen för regeringens tiopunktsprogram för skolan.

Arbetsgruppen konstaterar vidare att museer och arkiv redan i dag har ett utvecklat samarbete med skolan och anser att detta samarbete bör kunna utvecklas ytterligare. Gruppen föreslår dels att de centrala kulturarvsinstitutionerna får i uppdrag att i direkt kontakt med skola samt universitet och högskola vidareutveckla den pedagogiska verksamheten, dels att Riksantikvarieämbetet får i uppdrag att i samverkan med de myndigheter som berörs av kulturarv och kulturmiljövård granska och utveckla kulturarvet som kunskapskälla med hänsyn till den förändrade kunskapsyn som uttrycks i läroplaner och kursplaner.

Det är enligt arbetsgruppen viktigt att nätverk för arbetet med kultur i skolan skapas för att överbygga de olika förutsättningarna som ofta finns mellan kultur- och skolområdena när det gäller såväl styrsystem som organisation. Kulturrådet och Skolverket föreslås få i uppdrag att utveckla ett kontaktnät mellan skola och kulturliv. Vidare föreslås att regeringen avsätter medel till Sveriges musik- och kulturskolors (SMOK) verksamhet under den kommande treårsperioden.

Delaktighet och skapande

Arbetsgruppen framhåller vikten av att det kulturpedagogiska arbetet både i det fria kulturlivet och på kulturinstitutionerna stöds och utvecklas på ett sätt så att det även kommer skolan till del. Gruppen föreslår att Kulturrådet får i uppdrag att genomföra detta.

Slutsatser

Regeringen vill för riksdagens information lämna följande redovisning rörande arbetet med frågor om kultur i skolan.

Regeringen instämmer i arbetsgruppens grundläggande uppfattning om kulturens betydelse för utvecklingen inom skolan och att skolan är vår viktigaste kulturinstitution eftersom den omfattar alla barn och ungdomar. Barn och ungdomar i skolan behöver tillgång till den konstnärliga och professionella kulturen på samma sätt som kulturlivet behöver möta barn och unga i deras vardagsliv. Det fortsatta arbetet med kultur i skolan bör väsentligen kunna följa arbetsgruppens slutsatser och förslag.

Eventuellt behov av finansiering av förslagen får prövas inom ramarna för statsbudgetens utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning samt inom anslagsramarna för berörda myndigheter och organisationer på utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid. I de delar som förutsätter riksdagens ställningstagande återkommer regeringen i särskild ordning.

4.5 Revisionens iakttagelser

Riksrevisionsverket och andra revisorer har inte lämnat några invändningar i revisionsberättelserna.

4.6 Anslag

A1 Statens kulturråd

Tabell 4.1 Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

År	Utfall	26 393	Anslags-sparande	946
1997	Utfall	26 393	Anslags-sparande	946
1998	Anslag	27 420	¹ Utgifts-prognos	28 366
1999	Förslag	31 351		
2000	Beräknat	31 156	²	
2001	Beräknat	31 630	³	

¹ Varav 500 tkr på tilläggsbudget i samband med den ekonomiska vårpropositionen 1998.

² Motsvarar 30 601 tkr i 1999 års prisnivå

³ Motsvarar 30 601 tkr i 1999 års prisnivå

Statens kulturråd är en central förvaltningsmyndighet inom kulturområdet. Rådet skall följa utvecklingen och ge ett samlat underlag för den statliga kulturpolitiken samt bistå regeringen med genomförandet av denna. I den uppgiften ligger en skyldighet att verka för samordning och effektivitet i de statliga åtgärderna på kulturområdet. Kulturrådet handlägger ärenden som rör teater, dans, musik, konst, museer, utställningar, litteratur, folkbibliotek, folkbildning och folk-rörelser i den mån sådana ärenden inte ankommer på någon annan myndighet. Statens kulturråd är vidare kontaktkontor för EU:s kulturprogram Kalejdoskop och litteraturprogrammet Ariane.

Myndighetens avgiftsinkomster uppgick under år 1997 till 650 000 kronor.

För Statens kulturråd gäller förordningen (1988:676) med instruktion för Statens kulturråd.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Kulturrådets bidragsverksamhet omslöt närmare 1,2 miljarder kronor år 1997. Tyngdpunkten ligger inom teater-, dans- och musikområdet, vilket omfattar 66 % av bidragen.

Tabell 4.2 Ärendehantering

Antal ärenden

	1994/95	1995/96 (18 mån)	1997
Teater, dans, musik	1 696	2 584	1 748
Bibliotek, litteratur, kulturtidskrifter	2 610	3 447	2 715
Konst, museer, utställningar	705	691	584
Konstområdesöver- gripande och övrigt	985	1 143	375
Framtidens kultur	1 168	1 604	1 058
TOTALT	7 164	9 469	6 480

Trots att jämförelser med det 18 månader långa budgetåret 1995/96 är svåra att göra kan det konstateras att antalet ärenden minskat något mellan budgetåren 1994/95 och 1995/96. Av Kulturrådets totala ärendehantering under de tre senaste budgetåren utgör drygt 16 % förslag till beslut av Stiftelsen framtidens kultur.

I de arbets-, referens- och beredningsgrupper, som kompletterar Kulturrådets styrelse för kvalitetsbedömningar vid bidragsfördelningen, ingick vid årets utgång 104 ämnessakkunniga personer i totalt 17 grupper. Vid utgången av budgetåret 1995/96 var antalet ämnessakkunniga personer 95 st i totalt 15 grupper.

Kulturrådet har mött regeringens besparingskrav på statlig konsumtion huvudsakligen genom att minska verksamhetsvolymen och reducera de rörliga kostnaderna. Rådet har bl.a. dragit in två tjänster genom s.k. naturlig avgång, avvaktat med att tillsätta vakanser, minskat kostnader för personalutbildning och ökat intäktskravet på den egna konferensverksamheten. Uppgiften att fördela bidrag har prioriterats före analys-, utvärderings- och utvecklingsarbete.

Kulturrådet har initierat ett utvecklingsarbete för att formulera en strategi för rådets externa

insatser inom IT samt analysera hur den nya informationstekniken påverkar kulturlivet. Under år 1997 har Kulturrådet införskaffat en egen uppkoppling till SUNET, för att underlätta för den elektroniska kommunikationen mellan rådet och kulturlivet, forskningen och den högre utbildningen. På Kulturrådets hemsida på Internet finns dessutom aktuell information om rådets bidragsformer, bidragsvillkor och ansökningsförfarande, om EU:s bidrag till kulturändamål, samt om statistik, utvecklingsprojekt, rapporter m.m.

Slutsatser

Regeringen bedömer att verksamheten vid Statens kulturråd i allt väsentligt svarar mot uppställda mål. Någon förändring av verksamhetens inriktning är inte aktuell. Däremot kommer Kulturrådet att få utökade uppgifter, bl.a. med anledning av riksdagens ställningsstagande till propositionen (prop. 1997/98:86, bet. 1997/98:KrU15, rskr. 1997/98:240) om litteraturen och läsandet och propositionen (prop. 1997/98:87, bet. 1997/98:KrU13, rskr. 1997/98:303) om konstnärernas villkor. Bland dessa uppgifter ingår ett utvidgat uppdrag att utveckla, framställa och presentera statistik inom litteratur- och kulturtidskriftsområdet. Regeringen föreslår därför att anslaget förstärks med 3 750 000 kronor, varav 750 000 kronor engångsvis för år 1999 för administration av statliga utställningsgarantier.

Förslagen finansieras dels inom den ram som tidigare avsatts för nämnda propositioner, dels genom omprioriteringar inom kulturområdet.

Finansieringen av avtalsförsäkringar på det statliga området förändrades fr.o.m. år 1998 (se volym 1, avsnitt 6.1). Med anledning av detta gjordes en preliminär beräkning av försäkringspremien. En justering av beräkningen har gjorts för år 1999.

Tabell 4.3 Beräkning av anslaget för 1999

Tusental kronor

Anslag 1998	26 920
Pris- och löneomräkning	+546
Justering av premier	+135
Adm. av statliga utställningsgarantier, engångsanvisning	+750
Utökade uppgifter	+3 000
Förslag 1999	31 351

A2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete

Tabell 4.4 Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Utfall	110 205	Anslags-sparande	9 595 ²
1998	Anslag	125 575 ¹	Utgifts-prognos	135 170
1999	Förslag	122 895		
2000	Beräknat	120 021		
2001	Beräknat	122 275		

¹ Varav 500 tkr på tilläggsbudget i samband med den ekonomiska vårpropositionen 1998.

² Besparing på 7 mkr år 1997 har ej justerats i Statsbudgetens utfall.

Under detta anslag beräknas medel till en rad skilda ändamål på kulturområdet. Inom anslaget beräknas bl.a. medel till Statens kulturråds disposition för tillfälliga insatser av utvecklingskaraktär eller som på annat sätt är kulturpolitiskt angelägna. Vidare beräknas inom anslaget bidrag till centrala amatörorganisationer, centrumbildningar, lokalhållande organisationer för kulturverksamhet, organisationer med mångkulturell inriktning samt bidrag till internationellt kulturutbyte och samarbete.

Inom anslaget beräknas också medel för kulturinsatser i arbetslivet, bidrag till länsbildningsförbund m.fl. för kultur- och föreläsningssamhet, bidrag till länskonstnärer, bidrag till samisk kultur samt bidrag till Svenska institutet. Svenska statens bidrag till Svenskhemmet Voksenåsen och Hanaholmens Kulturcentrum för Sverige och Finland finns uppförda under anslaget, liksom medel för försöksverksamheten Forum för världskultur.

För bidragsgivningen gäller förordningen (1984:326) om statsbidrag till kulturella ändamål, förordningen (1991:975) om statsbidrag till föreläsningssamhet m.m., förordningen (1996:1598) om statsbidrag till regional kulturverksamhet och sametingslagen (1992:1433).

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Inledning

De ändamål som bekostas inom detta anslag griper över de flesta av kulturpolitikens områden. Statens kulturråd har i sin årsredovisning ana-

lyserat resultaten av den bidragsgivning som rådet svarar för. Utöver det har regeringen tagit del av årsredovisningar och anslagsframställningar från enskilda organisationer och institutioner.

Kulturåret 1998

För att påvisa kulturens mångfald och styrka samt skapa bestående kulturyttringar som berör hela befolkningen anvisades under åren 1997 och 1998 medel dels för att manifestera Stockholm som Europas kulturhuvudstad 1998, dels för att under ledning av Kulturdepartementets arbetsgrupp Kultur i hela landet (Ku 1996:A) stimulera aktiviteter runt om i Sverige under året. Arbetsgruppen Kultur i hela landet som inrättades hösten 1996, kommer att avsluta sitt arbete under våren 1999 med en rapport. Statens kulturråd har av regeringen fått i uppdrag att utvärdera Kulturåret 1998.

Länskonstnärerna

Bidrag till verksamhet med länskonstnärer lämnades för år 1997 till 12 regioner, varav fem inom området bildkonst och sju inom området dans. För år 1998 har bidrag lämnats till 18 regioner samt Sameland. Av bidragen avser åtta området bild och form, nio området dans, ett området litteratur och läsande samt ett området samisk musik. Stödet, som omfattar bidrag till totalt 27 länskonstnärer, beräknas vara fullt utbyggt år 2000.

Funktionshinderades kulturella möjligheter

I propositionen (prop. 1996/97:3) om kulturpolitik framhöll regeringen att det är en kulturpolitisk ambition att kulturen skall kunna erbjudas alla och att människor med funktionshinder bereds möjlighet att använda sin kreativitet och sina konstnärliga och intellektuella färdigheter. I propositionen gjorde regeringen bedömningen att en översyn på området var nödvändig. Mot detta hade riksdagen inte något att invända (bet.1996/97:KrU1, rskr. 1996/97:129). Statens kulturråd har under år 1997 haft regeringens uppdrag att kartlägga situationen på kulturområdet för funktionshinderade personer samt utarbeta ett handlingsprogram för att främja funktionshinderades deltagande i kulturlivet. Uppdraget redovisades i februari 1998 och innehöll bl.a. ett förslag om inrättandet av ett program för ökad tillgänglighet på kulturområdet för personer med funktionshinder.

Samisk teater

I propositionen om kulturpolitik redogjorde regeringen för sin syn på frågan om inrättandet av en samisk teaterinstitution. Riksdagen instämde i regeringens bedömning att etablering av en samisk teaterinstitution är av stort intresse. Sametinget fick därför våren 1997 i uppdrag att utreda förutsättningarna för införandet av en fast samisk teaterinstitution. I rapporten Samisk teater, som överlämnades till regeringen våren 1998, har Sametinget lämnat förslag till mål, organisation och ekonomi för verksamheten. Enligt förslaget skall den samiska teatern organisatoriskt bestå av fyra delar, Siiddat, under en gemensam teaterstyrelse. De fyra Siiddat skall lokaliseras till Kiruna, Jokkmokk, Tärnaby och Östersund. Verksamheten skall finansieras med årliga driftbidrag från bl.a. Sametinget, staten samt berörda kommuner och landsting.

Åtgärder för kulturinstitutioner

Regeringen har under våren 1998 fördelat 21 miljoner kronor i extra bidrag till kulturinstitutioner med särskilt svåra ekonomiska problem. Bidrag har lämnats till Malmö Musikteater, Malmö Dramatiska Teater, Malmö Symfoniorkester, Göteborgs Stadsteater, Folkteatern i Göteborg, Folkoperan i Stockholm, Internationella Vadstena-akademien, Folkteatern i Gävle, Marionetteatern i Stockholm, Länsteatern på Gotland samt Drottningholmsteatern och Ulriksdals slottsteater. Bidragen har syftat till att upprätthålla den konstnärliga verksamheten och ge planeringsutrymme för framtida förändringar.

Enligt ingivna redovisningar har det extra bidraget medverkat till att bidragsmottagarna kunnat fullfölja verksamheten i enlighet med en tidigare fastställd eller, i några fall, en reviderad repertoarplan för år 1998. En fullständig ekonomisk redovisning avseende år 1998 skall lämnas till Kulturdepartementet senast den 1 mars 1999.

Svenskhemmet Voksenåsen

Svenskhemmet Voksenåsen har till syfte att främja svensk-norsk förståelse genom att ta emot svenska och norska besökare, anordna konferenser och bedriva kulturell programverksamhet. Voksenåsen drivs som ett av svenska staten helägt norskt aktiebolag. För år 1998 får bolaget drygt 8 miljoner kronor i bidrag från detta anslag, varav ca 5 miljoner kronor avser lokalhyra. För år 1997 redovisar bolaget en vinst på ca 0,6 miljoner norska kronor. Av årsredovisningen framgår vidare att antalet gästdygn upp-

gick till 16 563, jämfört med 15 672 gästdygn år 1996. Hotellrörelsen, som drivs av ett separat bolag, visar ett gott ekonomiskt resultat, vilket delvis kommer övrig verksamhet till godo.

Genom tillkomsten av en stor samlingssal, Einar Gerhardsen-salen, har Voksenåsen kunnat bredda sin programverksamhet betydligt. Möjlighet finns nu till en mer varierad kurs- och seminarieverksamhet samt till ett större och mer konkurrenskraftigt utbud av konserter, filmvisningar, utställningar och andra kulturarrangemang.

En viktig målgrupp för Voksenåsens programverksamhet är barn och ungdom. Sommaren 1998 genomfördes den första Sommarakademien för ungdom, med deltagare från hela Norden samt Baltikum. Tanken är att dessa sommarsamlingar för studerande ungdomar skall bli ett stående inslag i Voksenåsens programverksamhet.

Under de senaste två åren har stort utrymme ägnats åt frågor om mänskliga rättigheter och yttrandefrihet. Ett särskilt pris för betydelsefulla gärningar inom detta område, Torgny Segerstedt-priset, instiftades av Voksenåsens styrelse år 1996. Priset delas ut vartannat år.

Forum för världskultur

I enlighet med riksdagens beslut (prop. 1997/98:1 utg. omr. 17 s. 24–26, bet. 1997/98:KrU1, rskr. 1997/98:97) beslutade regeringen i februari 1998 direktiv för en kommitté (dir. 1998:14) med uppgift att under åren 1998 och 1999 bedriva en samordnande och initiativtagande försöksverksamhet, med syfte att bereda plats för andra länders kulturyttringar inom det svenska kulturlivet. Verksamheten bedrivs under namnet Forum för världskultur (Ku 1998:01). Regeringen har träffat avtal med Stockholms läns landsting och Stockholms stad om organisation och finansiering av försöksverksamheten. Enligt avtalet bidrar landstinget med 1 miljon kronor och staden med 2 miljoner kronor under vart och ett av åren 1998 och 1999. Statliga medel för verksamheten utgår dels med 1,5 miljoner kronor från detta anslag, dels med 2 miljoner kronor från utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar, anslaget B3 Integrationsåtgärder. Kommittén inledde sitt arbete i augusti 1998.

Slutsatser

Regeringen bedömer att bidragsgivningen och medelsförbrukningen under anslaget skett i enlighet med fastställd inriktning. Det bör ankomma på regeringen att i regleringsbrev fördela medlen mellan de olika ändamålen. Regeringen vill redovisa följande förändringar.

Regeringen avser att ge Statens Kulturråd ett övergripande ansvar för att fullfölja handlingsprogrammet för att främja funktionshindrades deltagande i kulturlivet. Det handlar om hur funktionshindrade skall få del av det allmänna kulturutbudet på samma villkor som andra och även om hur funktionshindrade ska stimuleras till egen skapande verksamhet. För att förverkliga vissa delar av handlingsprogrammet är en resursförstärkning nödvändig och 2 miljoner kronor bör därför tillföras anslaget.

Regeringen bedömer att det nu finns förutsättningar för en ökning av det statliga stödet på ca 1,5 miljoner kronor per år som redan i dag ges via Sametinget till samisk teaterverksamhet. För detta ändamål bör bidraget till samisk kultur förstärkas med 4 miljoner kronor. Det statliga stödet till samisk teaterverksamhet bör vara förenat med villkor om ekonomisk medfinansiering från berörda kommuner och landsting.

För att upprätthålla verksamhetens konstnärliga nivå hos kulturinstitutioner i förändring bör möjligheter till särskilda insatser finnas även under år 1999. För sådana insatser beräknas ett engångsbelopp på 10,4 miljoner kronor.

Med anledning av riksdagens ställningstagande till propositionen (prop. 1997/98:87, bet. 1997/98:KrU:13, rskr. 1997/98:303) om konstnärernas villkor bör Kulturrådet för utvecklingsverksamhet tillföras ytterligare 2 miljoner kronor, för insatser med syfte att främja danskonsten i hela landet samt för att ge utrymme för en förlängning av försöksverksamheten Dans-Produktion-Service (DPS) under ytterligare tre år. Därtill bör anslaget förstärkas med ytterligare 500 000 kronor för driften och administrationen av en digital pjäsbank. Vidare bör Kulturrådets verksamhetsbidrag till centrumbildningarna förstärkas med 3 miljoner kronor och bidragen för internationellt kulturutbyte tillföras 1,5 miljoner kronor för att i

första hand bidra till lanseringen av svensk dramatik i utlandet.

En förstärkning med 1 miljon kronor av de medel som Statens kulturråd disponerar för bidrag till mångkulturella organisationer föreslås för ett verksamhetsbidrag till Kurdiska biblioteket i Stockholm.

Vidare har under anslaget 1,4 miljoner kronor beräknats i förstärkt stöd till verksamhet som främjar ungdomars eget skapande.

En förstärkning bör även göras av de medel som under anslaget står till regeringens disposition för utveckling och internationellt samarbete. Förstärkningen avser medel för att tillgodose långsiktiga internationella åtaganden på filmområde. Se även anslaget I1 Filmstöd under Film och medier (avsnitt 12).

Förslagen finansieras dels inom den ram som avsatts för propositionen om konstnärernas villkor, dels genom omprioriteringar inom kulturområdet.

En fortsättning i någon form på Kulturåret 1998 är angelägen, t.ex. genom att årets kulturstad eller kulturkommun utses. Regeringen avser att ge Statens kulturråd i uppdrag att med utgångspunkt från utvärderingen av kulturåret utarbeta riktlinjer för hur fortsättningen skall utformas.

Ansvaret för beredningen av frågor om Svenska Föreningen Norden har övergått från Kulturdepartementet till Utrikesdepartementet. Med anledning av detta förs 7 128 000 kronor från anslaget till utgiftsområde 5 Utrikesförvaltning och internationell samverkan.

Verksamheten inom Fotograficentrum Riks i Stockholm har fått förändrad inriktning. Med anledning av detta föreslår regeringen att 1 042 000 kronor, motsvarande det bidrag som lämnas till Fotograficentrum, överförs till anslaget D5 Bidrag till bild- och formområdet.

Regeringen avser att återkomma i nästa års budgetproposition angående stöd till projektet Kulturbro 2000 för genomförandet av en dansk-svensk kulturbiennal för bildkonst, design, teater, dans och musik i Öresundsområdet.

Tabell 4.5 Beräkning av anslaget för 1999

Tusental kronor

Anslag 1998	125 075
Pris- och löneomräkning	+90 ¹
Överföring till utg.omr. 5	- 7 128
Överföring till anslaget D5	-1 042
Engångsanvisning upphör	-21 000
Omprioritering inom kulturområdet	-2000
Reformer	+28 900
Förslag 1999	122 895

¹ Avser Voksenåsens lokalkostnader

A3 Nationella uppdrag

Tabell 4.6 Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Utfall	6 000	Anslags-sparande	-
1998	Anslag	6 000	Utgifts-prognos	6 000
1999	Förslag	7 000		
2000	Beräknat	7 000		
2001	Beräknat	7 000		

Under anslaget beräknas medel för tidsbegränsade nationella uppdrag inom områdena barn- och ungdomsteater, regional filmverksamhet, ungdomskultur, musik, samtidskonst och museiverksamhet (prop. 1996/97:3, bet. 1996/97:KrU1, rskr. 1996/97:129). För treårsperioden 1997 – 1999 har regeringen gett nationella uppdrag till Backateatern i Göteborg, Film i Väst numera i Trollhättan, Kulturskolan Rostriet i Luleå, Falun Folkmusik Festival, Malmö Konsthall och Arbetets museum i Norrköping.

Regeringens överväganden

En utvärdering av de första nationella uppdragen kommer att genomföras inför en ny treårsperiod 2000–2002. Kulturrådet skall i sitt budgetunderlag för år 2000 föreslå nya mottagare av nationella uppdrag.

I enlighet med vad som föreslås i propositionen (prop. 1997/98:117) Framtidsformer – Handlingsprogram för arkitektur, formgivning och design föreslår regeringen att anslaget förstärks med 1 miljon kronor för ett tidsbegränsat nationellt uppdrag inom området formgivning och

design. Regeringen avser att för perioden 1999–2001 ge uppdraget till Föreningen Svensk Form.

Förslaget finansieras genom omprioriteringar inom kulturområdet.

Regeringen föreslår att 7 000 000 kronor anvisas för nationella uppdrag år 1999.

A4 Försöksverksamhet med ändrad regional fördelning av kulturpolitiska medel

Tabell 4.7 Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Utgifts- prognos	Belopp
1998	Anslag	68 713		68 713
1999	Förslag	136 703		
2000	Beräknat	138 631		
2001	Beräknat	140 414		

Enligt lagen (1996:1414) om försöksverksamhet med ändrad regional ansvarsfördelning genomförs under tiden den 1 juli 1997 – 31 december 2002 en försöksverksamhet med ändrad regional ansvarsfördelning i Kalmar, Gotlands och Skåne län. I försökslänen har regionala självstyrelseorgan fr.o.m. den 1 juli 1998 från Statens kulturråd övertagit befogenheten att besluta om fördelningen av statsbidrag till regional kulturverksamhet. Under anslaget beräknas medel för denna försöksverksamhet.

För verksamheten gäller förordningen (1998:305) om försöksverksamhet med ändrad fördelning av statsbidrag till regional kulturverksamhet.

Regeringens överväganden

Försöksverksamheten med ändrad regional ansvarsfördelning på kulturpolitikens område inleddes den 1 juli 1998. Någon resultatinformation från verksamheten är därför än så länge inte tillgänglig. Regeringen har den 29 maj 1997 utfärdat direktiv (dir. 1997:80) för en parlamentarisk kommitté (In 1997:08) med uppdrag att dels följa upp och utvärdera hela försöksverksamheten, dels utforma vissa förslag om den framtida regionala organisationen. Kommittén skall redovisa sina överväganden och förslag senast den 1 oktober 2000.

Inom försöksverksamhetens ram har de regionala självstyrelseorganen frihet att fördela de statliga bidragen mellan regionala kultur-

institutioner utifrån regionala förutsättningar och kulturpolitiska strategier. Regeringen fastställer vilka institutioner som är stödberättigade. Självstyrelseorganen har möjlighet att ta initiativ till förändringar i enlighet med de villkor som redovisades i budgetproposition för år 1998 (prop. 1997/98:1 utg.omr. 17 anslaget A5, bet. 1997/98:KrU1, rskr. 1997/98:97).

Det har från de regionala självstyrelseorganens sida framförts viss kritik mot att detta system är onödigt stelbent och att man därför förordar en friare hantering av de statliga bidragen till kulturverksamheten. Regeringen vill i detta sammanhang erinra om de möjligheter som de regionala självstyrelseorganen har att dels göra omfördelningar av de befintliga statliga bidragen till regionala kulturinstitutioner, dels lämna förslag om förändringar av anslaget på grund av ändrad omfattning av verksamheten. Det innebär t.ex. att förteckningen över stödberättigade regionala kulturinstitutioner kan förändras. Förslag om detta lämnas till Statens kulturråd och det åligger därefter Kulturrådet att väga in dessa uppgifter i budgetunderlag till regeringen. Från regeringens sida kommer sådana framställningar att behandlas med den flexibilitet som är möjlig inom ramen för försöksverksamheten. Regeringen avser att ha en fortsatt dialog med försökslänen.

Förutom den uppräknade av anslaget som är konsekvensen av att försöksverksamheten fr.o.m. år 1999 omfattar hela året, har anslaget justerats utifrån den fördelning av statsbidrag till kulturinstitutioner som Statens kulturråd gjort för första halvåret 1998.

Tabell 4.8 Beräkning av anslaget för 1999

Tusental kronor

Anslag 1998	68 713
Pris- och löneomräkning	+2 796
Överföring från anslaget B2	+58 544
Överföring från anslaget C1	+1 881
Överföring från anslaget H3	+4 769
Förslag 1999	136 703

5 Teater, dans och musik

5.1 Omfattning

Verksamhetsområdet omfattar Riksteatern, Operan, Dramaten, Dansens Hus och Rikskonserter. Härutöver ingår statens stöd till länsmusiken, regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner, fria teater-, dans- och musikgrupper samt arrangerande musikföreningar. Driftbidrag lämnas även till Drottningholms slottsteater, Ulriksdals slottsteater (Confidencen), Marionetteatern, Internationella Vadstena-akademien och Musikaliska akademien. Särskilda stöd ingår för produktion och distribution av fonogram, notutgivning och information om svensk musik samt till teaterfrämjande verksamhet (Skådebanan).

Vissa utvecklingsinsatser m.m. avseende teater, dans och musik redovisas under avsnitt 4.

5.2 Utgiftsutvecklingen

Utgiftsutvecklingen

Miljoner kronor (löpande priser)

Utfall 1997	Anslag 1998	Utgifts- prognos 1998	Förslag anslag 1999	Beräknat anslag 2000	Beräknat anslag 2001
1467,3	1428,5	1437,1	1399,9	1430,4	1460,9

Verksamhetsutfall och ekonomiskt utfall

Föreställnings- och publiktalet hos institutionerna och de mer etablerade fria grupperna har totalt sett ökat. Många teater- och musikinstitutioner strävar

efter att nå nya publikgrupper. Turnéarrangemang utgör redan i dag mer än hälften av det statsunderstödda utbudet av teater, dans och musik.

Intresset för dans som konstform ökar. Dansen har dock alltjämt en ojämn regional spridning.

Det råder en vikande efterfrågan på de statsunderstödda teaterproducenternas föreställningar för barn och ungdom.

Förändringar

Staten har under 1997 från Dramaten övertagit ett lån i Riksgäldskontoret på 25 miljoner kronor.

Statsbidraget till länsmusiken har fr.o.m. den 1 januari 1998 inordnats i det stödsystem som gäller för övrig regional kulturverksamhet. Bidragsnivån för länsmusiken har sänkts. Särskilda insatser har gjorts för dans, musik och musikteater i vissa län.

Bidraget till fria teater-, dans- och musikgrupper samt arrangerande musikföreningar har förstärkts.

Bidragen till lokala och regionala teater-, dans- och musikinstitutioner samt länsmusiken i Kalmar, Gotlands och Skåne län ingår fr.o.m. den 1 juli 1998 i den samlade kulturpolitiska medelsram som försöksvis skall fördelas av de regionala självstyrelseorganen i dessa län.

Prioriteringar

Bidragen till fria teater-, dans- och musikgrupper samt Rikskonserter, regionala institutioner m.fl.

förstärks i syfte att förbättra villkoren för fritt verksamma scen- och tonkonstnärer.

Stödet till musiklivets arrangörsföreningar ökas ytterligare.

Medel anslås engångsvis för delamortering av det från Dramaten övertagna lånet i Riksgäldskontoret. Med anledning av vissa lokaldispositioner görs mindre uppräkningsar av bidragen till några institutioner

5.3 Resultatbedömning

En huvudlinje för regeringens politik på teaterns, dansens och musikens områden är att göra respektive konstform tillgänglig för alla innevånare samtidigt som förutsättningar ges för hög kvalitet i det konstnärliga utövandet. Insatserna inriktas huvudsakligen på att värna om den institutionella infrastrukturen, att stärka arrangörsledet och att förbättra arbetsvillkoren för de fritt verksamma konstnärerna inom området.

Tillståndet och utvecklingen inom området

Institutionerna

Mångfalden i de sceniska och musikaliska uttrycken främjas bl.a. genom en god tillgång på spelplatser över hela landet både för ensemblespel och verksamhet i friare former.

På teater- och musikområdet finns ett väl utbyggt nätverk av regionala och lokala institutioner. Bara två län saknar länsteater, nämligen Jämtland och Södermanland. De lokala och regionala orkesterinstitutionerna samt länsmusiken bildar tillsammans en heltäckande musikresurs. Riksteatern och Rikskonserter utgör basen för den landsomfattande turnéverksamhet som kompletterar det regionala utbudet av teater, dans och musik.

Teater- och musikinstitutionernas största problem är att upprätthålla en kvalitativt högtstående verksamhet inom ramen för en balanserad ekonomi. Såväl nationalscenerna som ett antal länsinstitutioner har under senare år inlett omstruktureringar för att möta ökade kostnader.

Många söker också kompletterande finansieringskällor till de offentliga stöden. Viljan att upprätthålla och utveckla den konstnärliga verksamheten är dock stark och ambitionen är att genomföra förändringsarbetet utan att inkräkta på den konstnärliga integriteten och de värden som ligger i ett kontinuerligt ensemblespel.

På dansområdet är den regionala spridningen fortfarande ojämn. De fasta dansensemblerna är i huvudsak koncentrerade till de tre storstadsområdena. Ett undantag är NorrDans med sin fasta scen i Härnösand. Hinder för danskonstens utbredning är bristen på scener lämpade för dans och en allmän okunskap om dansen som konstform. Ett starkt växande intresse för danskonsten kan dock konstateras på många håll. Detta kan delvis vara ett resultat av de senaste årens satsning på regionala danskonsulenter.

De fria grupperna

Den konstnärliga friheten och mångfalden gynnas av förekomsten av ett stort antal fritt verksamma teater-, dans- och musikgrupper. Antalet frilansare på teater-, dans- och musikområdet har ökat starkt under senare år, parallellt med en allt större arbetslöshet på området. Vid sidan av de traditionella fria teatergrupperna med en stor fast kärna av medlemmar och långsiktig verksamhet har nya, mer projektinriktade grupperingar uppstått. Samtidigt som de fria grupperna ökar i antal är efterfrågan på deras utbud stabil eller vikande. Ansökningarna om statliga och kommunala bidragsmedel har blivit allt fler och ställer de bidragsfördelande organen inför svåra avgöranden.

De fria teatergrupperna står för ungefär hälften av landets totala utbud av barn- och ungdomsteater. Som framgår av statistikredovisningen i det följande minskar efterfrågan på sådan teater i kommunerna.

Arrangörsledet

Sverige har en ojämnt fördelad befolkningsstruktur och stora avstånd mellan tätorterna i vissa delar av landet. Möjligheten att gå på teater och konserter, oavsett bostadsort, förutsätter en bred turnéverksamhet som i sin tur är beroende av att det finns kunniga och engagerade arrangörer på de orter som tar emot turnéerna. Turnéarrangemang utgör nästan 50 % av det totala statsunderstödda teater- och dansutbudet. På musikområdet är

motsvarande andel ännu högre. Arrangörsledet har alltså en strategisk betydelse när det gäller att sprida tillgången till teater, dans och musik.

På teater- och dansområdet utgör Riksteaterns medlemsföreningar den viktigaste lokala arrangören av vuxenföreställningar, medan det oftast är skolor och förskolor som beställer föreställningar för barn och ungdomar. Statens kulturråd har i rapporten Arrangera mera (Statens kulturråd 1998:2) kartlagt arrangörssituationen på teater- och dansområdet. Enligt rapporten finns det ett stort behov av kompetensutveckling och samordning på lokal och regional nivå. Riksteatern har inlett ett rekryterings- och fortbildningsarbete i syfte att vitalisera och förnygra teaterföreningarna. I det arbetet ingår också att pröva nya former av arrangörsskap. De teater- och danskonsulenter som verkar på länsnivå med kommunalt och statligt stöd har en viktig pådrivande funktion.

På musikområdet är arrangörsledet mer splittrat. De s.k. arrangerande musikföreningarna, dvs. kammarmusikföreningar, jazzklubbar, folkmusik- och rockföreningar samt vissa orkesterföreningar, svarar för en stor del av de offentliga konserterna på mindre orter. Dessa föreningars verksamhet bygger i inte ringa utsträckning på frivilliga insatser. Kyrkan och folkbildningsorganisationerna har också en viktig arrangörssroll. Länsmusiken har både en producerande och en arrangerande funktion.

Föreställnings- och publikutveckling budgetåren 1994/95 – 1997

Teater

Tabell 5.1 Antal föreställningar

	1994/95	1995/96 (12 mån)	1997
Operan	281	342	337
Dramaten	1 133	1 230	1 109
Riksteatern	1 653	1 338	1 714
Regionteatrar	9 364	9 617	9 130
Fria grupper	7 179	6 997	7 633
Övriga med statsbidrag	249	214	287
Summa	19 859	19 738	20 210

Tabell 5.2 Antal besök i 1000-tal

	1994/95	1995/96 (12 mån)	1997
Operan	205	184	237
Dramaten	332	264	300
Riksteatern	227	222	259
Regionteatrar	1 383	1 645	1 556
Fria grupper	628	603	663
Övriga med statsbidrag	27	31	30
Summa	2 802	2 949	3 045

Källa: Statens kulturråd

Operans och Dramatens lägre besökstal år 1995/96 beror för Operans del på att teatern hölls stängd för ombyggnad under en del av året och för Dramatens del på att det inte gjordes någon ny barnteateruppsättning på stora scenen. Riksteaterns föreställnings- och besökstal har under år 1997 ökat markant jämfört med tidigare år. Antalet föreställningar och besök hos de fria grupper som omfattas av tabellerna (sådana med statligt verksamhetsbidrag på minst 100 000 kr) har också ökat under 1997.

Kulturrådets särskilda barnteaterstatistik omfattar samtliga statsunderstödda teaterproducenter. De fria grupperna svarar för drygt hälften av utbudet. Enligt statistiken, som redovisas per län, har antalet föreställningar per barn genomsnittligt minskat från 0,54 till 0,47 föreställningar per barn under den senaste femårsperioden.

Dans

I Kulturrådets statistik för den senaste treårsperioden räknas Operabaletten, GöteborgsOperans balett, Skånes Dansteater, NorrDans och Cullbergbaletten till dansinstitutionerna. Det nystartade NorrDans tillkom i statistiken år 1997 samtidigt som Östgötabaletten lades ner. Föreställningsverksamheten vid institutionerna har under de senaste åren visat på en klar uppgång. För år 1997 är dock antalet föreställningar ungefär detsamma som för året innan. Publikantalet har dock ökat något och har nu nått drygt 200 000 besökare.

För de fria dansgrupperna redovisas en kraftig ökning av antalet föreställningar, vilket bl.a. beror på att den dagliga dansinstallationen i Stockholms kulturhus har räknats in. Antalet betalande publik har även ökat något under perioden. De flesta dansföreställningarna ges fortfarande i storstadsområdena.

Musik

De statsunderstödda symfoni- och kammarorkestrarnas publik har uppskattningsvis ökat med drygt 12 % mellan åren 1995/96 och 1997. Orkestrarna genomförde sammanlagt 933 konserter och andra musikevenemang, vilket är en ökning med ca 15 % jämfört med närmast föregående år.

Länsmusikens publiksiffror har ökat med ca 4 % jämfört med år 1995/96. Antalet konserter m.m. uppgick år 1997 till 15 111, en ökning med ca 2 % i förhållande till föregående år. Av konserten utfördes i genomsnitt 21 % av länsmusikens fast anställda musiker, 22 % av fast anställda i kombination med frilansartister och 57 % av enbart frilansartister. Skillnaden mellan länen är dock stora. Antalet skolkonserter var under år 1997 genomsnittligt 25 % fler än under år 1995/96.

De fria musikgrupperna redovisar inga större förändringar av verksamheten. För år 1997 redovisar grupper med statligt verksamhetsbidrag ett genomsnitt på 29 konserter. Antalet varierar dock mycket mellan grupperna. Cirka 67 % av konserten genomfördes utanför hemorten.

De statsunderstödda arrangerande musikföreningarna redovisade ett genomsnitt på 12 konsertevenemang under år 1997. Även här är variationerna stora.

De viktigaste statliga insatserna inom området

Under åren 1997 och 1998 ökade insatserna för regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner med sammanlagt 24 miljoner kronor. Fr.o.m. år 1997 gäller ett nytt system för bidragsgivningen. Bidraget omfattar nu två delar, en del för att upprätthålla kontinuerlig verksamhet och en del för riktade insatser. För åren 1997 och 1998 har 2 % av det totala bidraget avsatts till riktade insatser. Sådant stöd har lämnats till ett 40-tal projekt som bl.a. har syftat till att bredda verksamheten och att göra den tillgänglig för nya publikgrupper. En ny regional musikteaterinstitution (Norrlands Musik- och Dansteater), två dansinstitutioner (Skånes Dansteater och NorrDans) samt tre musikinstitutioner (Göteborgsmusiken, Musica Vitae i Växjö och Norrbottens kammarorkester) har införlivats i det regionala stödsystemet.

Fr.o.m. år 1998 ingår även de 20 länsmusikorganisationerna i det regionala stödsystemet. Medelsavsättning för riktade insatser sker fr.o.m. år 2000. Enligt riksdagens beslut (prop. 1997/98:1 utg.omr. 17 s. 37-39, bet. 1997/98:KrU1, rskr. 1997/98:97) minskas det totala statliga stödet till länsmusiken med ca 50 miljoner kronor i två etapper under åren 1998 och 1999. I gengäld har särskilda förstärkningar riktats till vissa län.

För år 1997 förstärktes stödet till fria teater- och dansgrupper med 5 miljoner kronor och för år 1998 har arrangerande musikföreningar och fria musikgrupper fått ett med 3,8 miljoner kronor ökat anslag. Statens kulturråd har slutit avtal med Riksteatern och Dansens Hus om ett treårigt samarbete i syfte att stärka danskonstens ställning i hela landet.

Under år 1997 och första halvåret 1998 har extraordinära insatser gjorts för vissa krisdrabbade institutioner. Genom att överta ett lån i Riksgäldkontoret på ca 25 miljoner kronor har staten balanserat en kapitalförlust hos Dramaten. Som framgår av redovisningen under avsnitt 4 har regeringen vidare fördelat ett engångsbelopp på 21 miljoner kronor i extra stöd under år 1998 till ett antal teater- och musikinstitutioner runt om i landet.

Effekter av de statliga insatserna

Utvecklingen mot ett ökat och mer utbrett intresse för teater, dans och musik styrs av en rad samverkande faktorer som medborgarnas privatekonomi, konkurrensen från andra fritidsaktiviteter samt regionala eller lokala initiativ. Den statliga insatsen är en pådrivande kraft.

Regeringens bedömning är att de befintliga statliga stödformerna allmänt sett har en avgörande betydelse för tillståndet och utvecklingen inom verksamhetsområdet. De statliga resurserna samverkar med insatser på regional och kommunal nivå. Alla internationella erfarenheter pekar på att det inte är möjligt att vidmakthålla en god institutionell infrastruktur och erbjuda alla medborgare ett kvalitetsutbud av teater, dans och musik utan ett omfattande offentligt stöd.

Av årsredovisningarna framgår att de flesta teater- och musikinstitutioner har ökat ambitionerna när det gäller att nå nya publikgrupper och gästspela utanför hemorten. Särskilt påtaglig är den starka satsning som på många håll görs för att nå barn och ungdomar. Ett flertal institutioner och fria grupper inriktar sig också på att i verksamheten lyfta fram konstnärliga uttryck från andra kulturer än den gängse västerländska. Utvecklingen mot ökad bredd och tillgänglighet är en sannolik effekt av villkor och riktlinjer för statens bidragsfördelning.

Av årsredovisningar och annan tillgänglig information framgår att intresset för dans som konstform har ökat, särskilt hos ungdomar och unga vuxna, och inte bara i storstadsområdena. Det nätverk av regionala danskonsulenter, som håller på att byggas upp med statligt stöd, har sannolikt bidragit till det ökande intresset.

Statens insatser på teater-, dans- och musikområdet har direkt betydelse för scen- och tonkonstnärernas yrkesvillkor. De centrala institutionerna samt de statsunderstödda lokala och regionala institutionerna svarar för en betydande del av teaterns, dansens och musikens arbetsmarknad. Statsbidragen till fria grupper och arrangerande musikföreningar ger ökade möjligheter till engagemang både inom det fria kulturlivet och i kulturverksamhet inom andra samhällssektorer som skolan och vården. Den vikande efterfrågan på de fria gruppernas barnföreställningar tyder på att det statliga stödet oftast

måste kombineras med kommunala satsningar för att få full effekt.

Regeringens slutsatser

Förhållandena inom verksamhetsområdet har inte förändrats väsentligt. Trots institutionernas och gruppernas svårigheter att balansera ekonomin är utbudet av teater, dans och musik omfattande och präglas av såväl bredd som hög konstnärlig kvalitet. I strävan att göra kvalitetsutbudet tillgängligt för bredast möjliga publik är arrangörsledet den svaga länken.

Den huvudsakliga inriktningen på statens insatser bör vara den som riksdagen angav i samband med ställningstagandet till 1996 års kulturpolitiska proposition. Detta innebär bl.a. att den av riksdagen förra året (prop. 1997/98:1 utg. omr. 17 s. 37-39, bet. 1997/98:KrU1, rskr. 1997/98:97) beslutade sänkningen av anslagsnivån för länsmusiken fullföljs samt att de aviserade förstärkta insatserna för musiklivets arrangörer genomförs. Härutöver finns särskilda skäl för vissa åtgärder avseende bl.a. nationalscenerna. Som anmäls under avsnitt 4 bör det vidare finnas en fortsatt beredskap vad gäller stöd till krisdrabbade institutioner.

Riksdagen har i juni 1998 tagit ställning till regeringens proposition (prop. 1997/98:87, bet. 1997/98:KrU13, rskr. 1997/98:303) om konstnärernas villkor. I propositionen betonar regeringen vikten av att staten medverkar till förbättrade villkor för de yrkesverksamma inom teater, dans och musik. Med anledning härav föreslås en rad förstärkningar inom detta verksamhetsområde. Förslagen redovisas under respektive anslag. Vissa satsningar, bl.a. dansfrämjande åtgärder och stöd till centrubildningar, har anmäls under avsnitt 4.6, anslag A2.

5.4 Revisionens iakttagelser

Revisorerna har inte lämnat några invändningar i revisionsberättelserna.

5.5 Anslag

B1 Bidrag till Svenska riksteatern, Operan, Dramaten, Dansens Hus och Svenska rikskonsorter

Tabell 5.3 Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Utfall	712 254		
1998	Anslag	727 076	Utgifts- prognos	727 076
1999	Förslag	750 501		
2000	Beräknat	763 606 ¹		
2001	Beräknat	778 172 ²		

¹ Motsvarar 750 501 i 1999 års prisnivå

² Motsvarar 750 501 i 1999 års prisnivå

Riksteatern

Riksteatern är en folkrörelseorganisation, med lokala och regionala arrangörsföreningar samt en central enhet med producerande, förmedlande och främjande uppgifter. År 1997 fick Riksteatern 214 532 000 kronor i statsbidrag. Utöver bidraget hade Riksteatern intäkter på 28,6 miljoner kronor. Årsredovisningen för år 1997 visar ett nollresultat. Detta har åstadkommit genom att resultatet före bokslutsdispositioner (-5,6 mkr) har balanserats mot befintliga reserver. Det egna kapitalet uppgick den 31 december 1997 till 23,9 miljoner kronor.

Operan

Operan är Sveriges nationalscen för opera och balett. Verksamheten bedrivs i form av ett av staten helägt aktiebolag. År 1997 fick Operan 269 202 000 kronor i statsbidrag. Operans övriga intäkter uppgick till 49,7 miljoner kronor. 1997 års resultat är ett underskott på 13,4 miljoner kronor. Det egna kapitalet uppgick den 31 december 1997 till 15,6 miljoner kronor.

Dramaten

Dramaten är Sveriges nationalscen för talteater. Verksamheten bedrivs i form av ett av staten helägt aktiebolag. År 1997 fick Dramaten 164 017 000 kronor i statsbidrag, varav 5 miljoner kronor var ett engångsbidrag för att täcka kostnader i samband med personaluppsägningar. Dramatens övriga intäkter uppgick till 43,6 miljoner kronor.

Regeringen har under år 1997 övertagit Dramatens lån i Riksgäldskontoret på 25 miljoner

kronor (prop. 1997/98:1, volym 1, bet. 1997/98:FiU11, rskr. 1997/98:45), varigenom det vid utgången av år 1996 förbrukade kapitalet återstälts. 1997 års resultat är ett överskott på 2,4 miljoner kronor. Det egna kapitalet uppgick den 31 december 1997 till 3 miljoner kronor.

Med anledning av det övertagna lånet har 126 000 kronor, avseende ränta för år 1997, och 1 193 000 kronor, motsvarande räntan för år 1998, avräknats från statsbidraget för respektive år. Beloppen har ställts till Regeringskansliets disposition och har betalats ut till Riksgäldskontoret.

Dansens Hus

Dansens Hus är en stiftelse, bildad av de teatrar som har större fasta dansensembler. Stiftelsen har till ändamål att utveckla dansen i Sverige genom att fungera som gästspelsscen åt svenska och internationella dansensembler. Verksamheten samfinansieras av staten och Stockholms stad enligt en år 1993 träffad överenskommelse. År 1997 fick Dansens Hus 14 546 000 kronor i statsbidrag och 4 600 000 kronor i bidrag från Stockholms stad. Stiftelsens övriga intäkter uppgick till 6,4 miljoner kronor. Resultatet för år 1997 är ett överskott på 440 000 kronor. Det egna kapitalet uppgick den 31 december 1997 till 5 miljoner kronor.

Svenska rikskonsorter

Svenska rikskonsorter är en av staten bildad stiftelse med uppgift att främja utvecklingen av musikkivet i hela landet genom kompletterande musikproduktion, service till musikkivet och presentation av svensk musik i utlandet. Rikskonsorter fick år 1997 ett statsbidrag på 54 957 000 kronor. Rikskonsorters övriga intäkter uppgick till 21,9 miljoner kronor. Resultatet för år 1997 är ett underskott på 4 miljoner kronor. Det egna kapitalet uppgick den 31 december 1997 till 2,7 miljoner kronor.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Riksteatern

Riksteaterns föreställnings- och publikal är åter på väg uppåt efter den vikande tendens som präglade den första hälften av 1990-talet. I 1996 års kulturpolitiska proposition (prop. 1996/97:3) bedömde

regeringen att en viss tyngdpunktsförskjutning borde ske i villkoren för statens stöd till verksamheten. Riksteatern borde ytterligare utveckla sin arrangörs- och publikorganisation samt ge större utrymme för samarbete med andra producenter. Riksdagen hade ingen erinran mot regeringens bedömning (bet. 1996/97:KrU1, rskr. 1996/97:129).

Riksteatern har våren 1998 gjort en genomgripande omorganisation av den centrala verksamheten i syfte att höja kvaliteten på publikarbetet och anpassa den producerande verksamheten till regionala förutsättningar. Fortbildningsinsatserna för medlemsföreningarna och de allmänna informationsinsatserna har intensifierats redan under år 1997 och verksamhetsplaneringen för år 1998 innebär en väsentligt höjd ambitionsnivå vad gäller samarbete med andra producenter. Teaterns konstnärliga ledning har nyligen förstärkts.

En överenskommelse har träffats mellan Riksteatern, Statens kulturråd och Dansens Hus om ett treårigt samarbete vad gäller insatser för danskonsten i hela landet. Inom ramen för denna samverkan kommer Riksteatern att svara för turnéläggning av även andra dansproduktioner än den egna Cullbergbalettens.

Riksteatern har i uppdrag att samverka med kommittén för Forum för världskultur i Södra teatern. Kommittén har inrättat ett kansli i Södra teaterns lokaler och ett samråd om gemensam programverksamhet har påbörjats.

Operan

Operan redovisar en positiv föreställnings- och besöksutveckling med de årliga variationer som normalt förekommer i teaterverksamhet. Den genomsnittliga beläggningen på stora scenen år 1997 var 83 % för opera och 90 % för balett.

Andelen besökare från andra delar av landet än Storstockholmsområdet ligger för närvarande på ca 17 %. Operans ambition är att öka denna andel genom att turnéra mera och intensifiera marknadsföringen över hela landet, bl.a. genom ökad IT-användning. Operan strävar också efter att få en socialt och åldersmässigt mer allsidigt sammansatt publik. Förhyrningen av Vasateatern i Stockholm som andrascen fr.o.m. våren 1998 är ett led i ansträngningarna att bredda repertoaren och skapa fler produktioner som lämpar sig för turné.

Antalet årliga nyproduktioner har mer än fördubblats under den senaste treårsperioden. Samtidigt har Operans teaterhistoriska produktioner för Drottningholmsteatern successivt minskat.

Operans resultat för år 1997 är en förutsedd konsekvens av pågående omstrukturering, men det understryker vikten av ett fortsatt ekonomiskt konsolideringsarbete. Av förvaltningsberättelsen framgår att årets kostnader understeg de budgeterade kostnaderna med ca 5,6 miljoner kronor. Tillgången till en andra scen bör ge nya möjligheter att bedriva en differentierad verksamhet och därmed öka intäkterna.

Dramaten

Dramatens föreställnings- och besökstal har under de senaste åren hållit en jämn och hög nivå med de variationer som normalt förekommer i teaterverksamhet. Den genomsnittliga beläggningen vid Dramatens föreställningar år 1997 var 86 %.

Dramaten fortsätter att hålla en bred repertoar med ett stort antal nyuppsättningar och teatern har utökat sitt arbete för att nå en större och mer allsidigt sammansatt publik. Dramaten redovisar även för år 1997 en omfattande turnéverksamhet, företrädesvis med mindre uppsättningar.

Dramatens ekonomi är efter vidtagna åtgärder åter i balans och 1997 års resultat visar ett överskott. Målet att Dramaten under perioden 1998-2002 skall redovisa en årlig disponibel vinst på 5 miljoner kronor med oförändrad statsbidragsnivå ställer dock stora krav på Dramatens ekonomiska planering.

Dansens Hus

De internationella gästspelen har ökat, medan antalet framträdanden av svenska regionala och lokala ensembler har hållit en i stort sett oförändrad nivå under de senaste tre åren. Beläggningen på stora scenen håller sig oförändrat kring 70 %, medan antalet besökare på Blå Lådan har minskat något under perioden. Förmedlingen av koreografiska verk och dansare (DPS-verksamheten) har stadigt ökat sedan starten i augusti 1995.

Ett samarbete har inletts med Statens kulturråd och Riksteatern om dansfrämjande åtgärder i hela landet, vilket ökar förutsättningarna för en större andel regionala gästspel på Dansens Hus.

Dansens Hus planerar för helårsverksamhet på såväl stora scenen som i Blå Lådan fr.o.m. år 1999.

Den större kontinuitet i föreställningsverksamheten, som på detta sätt möjliggörs, kommer sannolikt att inverka positivt på publikintresset. Samtidigt innebär förlorade hyresintäkter en ökad belastning på ekonomin.

Svenska rikskonserter

Rikskonserter har ökat sina insatser för ny musik och kammarensembler samt håller en jämn beställningsvolym när det gäller kompositioner. Barn- och ungdomsverksamheten har en tillfredsställande bredd och når ett stort antal barn och unga. Samarbetet med arrangerande föreningar inom bl.a. jazz och folkmusik fortsätter att utvecklas. Fonogramutgivningen har kopplats närmare till verksamheten i övrigt.

Rikskonserters nya lokaler i anslutning till Musikaliska akademien vid Nybroviken i Stockholm ger förutsättningar för en positiv utveckling av samarbetet med musiklivets olika delar. Fr.o.m. våren 1998 driver Rikskonserter konserthusverksamhet i Musikaliska akademiens stora sal. Enligt regeringens bedömning kan goda samverkans-effekter uppnås genom koppling till den övriga verksamheten i huset.

Slutsatser

Regeringen bedömer att bidragen har använts i enlighet med de övergripande mål som har angivits för verksamheten inom resp. institution. Någon förändring av målen eller av bidragsgivningens allmänna inriktning är inte aktuell. Regeringen föreslår följande förstärkningar.

Vid övertagandet av Dramatens lån i Riksgäldskontoret har riksdagen och regeringen förutsatt att de årliga amorteringarna på lånet skall kunna avräknas på statsbidraget till Dramaten. Enligt låneplanen skall 10 miljoner kronor amorteras år 1999, varav 5 miljoner kronor i januari och 5 miljoner kronor i december. Den amortering som skall ske i december kommer att avräknas på statsbidraget, förutsatt att Dramaten under året har redovisat motsvarande vinstmedel. Däremot bedömer regeringen att det inte finns ekonomiskt utrymme hos bolaget för en avräkning av den första amorteringen på 5 miljoner kronor, som skall göras i januari. För denna amortering bör därför medel beräknas särskilt under detta anslag.

Dramaten har anmält att Lilla scenen kommer att hållas stängd för ombyggnad under en längre period, som infaller under åren 1999 och 2000. Dramaten bör få viss kompensation för inkomstbortfall under stängningstiden. Regeringen har engångsvis beräknat 2,4 miljoner kronor för ändamålet under avsnitt 4.6, anslag A2.

För Operan beräknar regeringen en bidragshöjning på 1,5 miljoner kronor för att säkra driften av Vasateatern i ett inledningsskede. Härigenom ökar också möjligheterna för Operan att efter hand ge fler föreställningar på Drottningholmsteatern.

För att underlätta planering av en mer kontinuerlig föreställningsverksamhet vid Dansens Hus föreslår regeringen att bidraget ökar med 264 000 kronor. Vidare har regeringen beräknat 2 miljoner kronor under avsnitt 4.6, anslag A2 för Statens kulturråds, Dansens Hus och Riksteaterns samarbete för att bredda intresset för danskonsten. I beloppet ingår ett fortsatt stöd till den dansproduktionservice (DPS) som bedrivs i anslutning till Dansens Hus.

I propositionen (prop. 1997/98:87, bet 1997/98:KrU13, rskr. 1997/98:303) om konstnärernas villkor anför regeringen att Rikskonserter bör ges möjlighet att öka sina insatser för tonsättare och frilansmusiker bl.a. genom konsertproduktioner, kompositionsbeställningar och lansering utomlands. Regeringen beräknar med anledning härav en ökning av bidraget till Rikskonserter med 2 750 000 kronor.

Förslagen finansieras dels inom den ram som tidigare avsatts för nämnda proposition, dels genom omprioriteringar inom kulturområdet.

Tabell 5.4 Beräkning av anslaget för 1999

<i>Tusental kronor</i>	
Anslag 1998	727 076
Pris- och löneomräkning	+13 911
Reformer	+9 514
Förslag 1999	750 501

Anslagets fördelning mellan institutionerna framgår av nedanstående tabell.

Tabell 5.5 Anslagets fördelning

Tusental kronor

	Anslag 1998	Beräknat 1999
Bidrag till Riksteatern	218 833	222 985
Bidrag till Operan	275 877	282 705
Bidrag till Dramaten	161 779	164 700 ¹
Till regeringens disposition	1 193 ²	6 419 ³
Bidrag till Dansens Hus	14 905	15 432
Bidrag till Svenska rikskonserter	54 489	58 260
Summa	727 076	750 501

¹Före avräkning av 5 mkr för amortering i december 1999 på regeringens från Dramaten övertagna lån

²Avser årsränta för år 1998 på regeringens från Dramaten övertagna lån

³Avser årsränta för år 1999 och amortering i januari 1999 på regeringens från Dramaten övertagna lån

B2 Bidrag till regional musikverksamhet samt regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner

Tabell 5.6 Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Utfall	663 826		
1998	Anslag	604 512	Utgifts- prognos	604 512
1999	Förslag	534 146		
2000	Beräknat	549 621		
2001	Beräknat	563 211		

Under anslaget anvisas medel till länsmusikverksamhet samt regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner.

För bidragsgivningen gäller förordningen (1996:1598) om statsbidrag till regional kulturverksamhet. För år 1998 lämnas bidrag för länsmusikverksamhet till 23 landsting samt Gotlands kommun. Vidare lämnas bidrag till 31 teater- och dansinstitutioner samt 14 orkesterinstitutioner. Nya stödberättigade institutioner fr.o.m. år 1998 är kammarorkestern Musica Vitae, Norrbottens kammarorkester och dansensemblen Norr-Dans. Bidragen utgår i form av stödenheter. En stödenhet är 100 000 kronor.

Med anledning av den inledda försöksverksamheten med regional fördelning av kulturpoli-

tiska medel, se lag (1998:1414) om försöksverksamhet med ändrad regional ansvarsfördelning och förordning (1998:305) om försöksverksamhet med ändrad fördelning av statsbidrag till regional kulturverksamhet, beräknas fr.o.m. den 1 juli 1998 under detta anslag endast s.k. riktade bidrag till teater-, dans- och musikinstitutioner i Skåne, Kalmar och Gotlands län. Övriga medel som berör dessa län beräknas under avsnitt 4.6, anslag A4.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Länsmusiken

I förra årets budgetproposition (prop. 1997/98:1 utg. omr 17, s. 37-38) redovisades en kartläggning av länsmusiken, som Statens kulturråd utfört på regeringens uppdrag. Kartläggningen visade att de 20 organisationerna numera har sinsemellan olikartade profiler. Hos vissa prioriteras orkesterverksamhet medan andra bedriver en bredare och mer projektinriktad verksamhet. Program för barn och ungdom utgör en betydande del av utbudet. Enligt Kulturrådets årsredovisning för år 1997 har de förhållanden som redovisades i förra årets kartläggning inte nämnvärt förändrats.

Orkesterinstitutioner samt teater- och dansinstitutioner

Trots ökade krav på kostnads kontroll och pågående omstruktureringar i vissa fall bedriver institutionerna en verksamhet av hög konstnärlig halt och med förhållandevis god publiktillströmning. Ambitionen att öka tillgängligheten är hög. Den medelsram på 21 miljoner kronor som anvisats engångsvis för år 1998 under avsnitt 4.6, anslag A2 har medverkat till att skapa planeringsförutsättningar även hos särskilt utsatta institutioner. Som redan framgått under nämnda anslag anser regeringen att det bör finnas beredskap för vissa engångsinsatser även under nästa år.

Det är Statens kulturråds uppgift att kontinuerligt följa och utvärdera institutionernas verksamhet. Kulturrådet har nyligen inlett en systematisk genomgång av de statligt stödda lokala och regionala teater-, dans- och musikinstitutionerna. En första rapport, avseende musikteatrar, kommer att presenteras under senhösten 1998.

Riktade tidsbegränsade bidrag

Enligt de riktlinjer för bidragen till regionala kulturinstitutioner som riksdagen har godkänt (prop. 1996/97:3, bet. 1996/97:KrU1, rskr. 1996/97:129) skall en viss del av stödet avsättas till riktade tidsbegränsade insatser för att stimulera en utveckling mot ökad bredd och tillgänglighet. Under åren 1997 och 1998 har 2 % av de anvisade medlen till teater-, dans- och musikinstitutioner avsatts till sådana ändamål. De riktade bidragen har fördelats av Statens kulturråd efter ansökan från institutionerna. Bidrag lämnades för år 1997 till 29 projekt vid teater- och dansinstitutioner och 6 projekt vid orkesterinstitutioner samt för år 1998 till 35 projekt vid teater- och dansinstitutioner och 10 projekt vid orkesterinstitutioner. Enligt Kulturrådet har erfarenheterna av de riktade bidragen hittills varit goda. Projekt som fått stöd har gällt bl.a. breddat publikarbete, turnéverksamhet, barn- och ungdomsverksamhet, verksamhet med invandrarbarn, samverkan över konstområdesgränser samt samarbete med utbildningsväsendet, det fria kulturlivet och med amatörer. Särskilt stor betydelse har de riktade bidragen haft för de mindre institutionerna, som annars inte kunnat genomföra angeläget utvecklingsarbete.

Slutsatser

Regeringen bedömer att bidragsgivningen under anslaget har fyllt sina ändamål och givit avsedda resultat. I enlighet med vad riksdagen har beslutat eller med vad regeringen har aviserat för riksdagen föreslås följande förändringar.

Länsmusiken

Riksdagen beslutade hösten 1997 om en generell sänkning av bidragsnivån för länsmusiken med ca 50 miljoner kronor (prop. 1997/98:1 utg.omr. 17, bet. 1997/98:KrU1, rskr. 1997/98:97). Sänkningen skulle genomföras i två etapper. Anslaget har för år 1998 minskats med 25 miljoner kronor. För år 1999 bör anslaget således minskas med ytterligare ca 25 miljoner kronor. Som anges i riksdagens beslut uppgår härefter den totala bidragsramen till 202 900 000 kronor. Ramen bör fördelas i enlighet med den förteckning som finns i förra årets budgetproposition (s. 38). Den del av ramen, sammanlagt 29 100 000 kronor, som hänför sig till

Kalmar, Gotlands och Skåne län beräknas, jämte ett särskilt bidrag på 1 miljon kronor till Gotlandsmusiken, under avsnitt 4.6, anslag A4. Under detta anslag beräknas således 173 800 000 kronor.

I likhet med innevarande år bör Musik i Dalarna få en särskild förstärkning på 2 miljoner kronor utanför den angivna ramen. Vidare beräknas utrymme inom den totala prisomräkningen på anslaget för vissa ytterligare insatser för länsmusikorganisationer med särskilda behov. Regeringen avser att fördela dessa medel i regleringsbrevet.

Institutionerna

I enlighet med vad som förutsattes i förra årets budgetproposition bör andelen riktat stöd uppgå till 4 % år 1999 för att ökas till 6 % år 2000.

I propositionen (prop.1997/98:87, bet. 1997/98:KrU13, rskr. 1997/98:303) om konstnärernas villkor framhålls att beställningar av verk utgör en av de viktigaste inkomstkällorna för tonsättare och en av de främsta möjligheterna att få nykomponerade verk framförda. För orkestrar, teatrar och dansensembler är samverkan mellan olika konstnärsgupper ett sätt att utveckla verksamheten konstnärligt. Regeringen anser att regionala och lokala teater-, dans- och orkesterinstitutioner bör tillföras särskilda stödenheter för utvecklingsprojekt som innefattar ett direkt samarbete med tonsättare. Särskilt viktigt är att musikteatrarna ges möjlighet till sådan samverkan. I likhet med de riktade bidragen bör Kulturrådet fördela medlen efter ansökan. För ändamålet beräknas en anslagsökning på 2 miljoner kronor. Förslaget finansieras inom den ram som tidigare avsatts för nämnda proposition.

Försöksverksamhet i Kalmar, Gotlands och Skåne län

Den 1 juli 1998 inleddes försöksverksamhet med regional fördelning av kulturpolitiska medel i Kalmar, Gotlands och Skåne län (prop. 1996/97:36, bet. 1996/97:KU4, rskr. 1996/97:77). Medel för ändamålet beräknas under avsnitt 4.6, anslag A4. Med anledning av försöksverksamheten överfördes 61 154 000 kronor från detta anslag för år 1998. För att motsvara helårseffekt bör ytterligare 58 544 000 kronor föras över för år 1999. Därvid har hänsyn tagits till att Länsteatern på Gotland, Kalmar läns teater och Skånes Dansteater erhållit ökade verksamhetsbidrag för år 1998.

Tabell 5.7 Beräkning av anslaget för 1999

Tusental kronor

Anslag 1998	604 512
Pris- och löneomräkning	+11 188
Minskat bidrag till länsmusiken	- 25 010
Bidrag för samarbete med tonsättare	+2 000
Överföring till anslaget A4	- 58 544
Summa	534 146

Vid den preliminära anslagsberäkningen för åren 2000 och 2001 har beaktats att Statens kulturråd fr.o.m. år 2000 skall fördela riktade bidrag till länsmusiken i Kalmar, Gotlands och Skåne län.

B3 Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål

Tabell 5.8 Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Utfall	85 327	Anslags-sparande	7 767
1998	Anslag	96 894	Utgifts-prognos	101 336
1999	Förslag	115 240		
2000	Beräknat	117 199		
2001	Beräknat	119 543		

Under detta anslag beräknas medel för bidrag till fria teater-, dans- och musikgrupper samt arrangerande musikföreningar, stöd till utgivning och distribution av fonogram, bidrag till vissa mindre teaterinstitutioner av nationellt intresse såsom Drottningholmsteatern, Ulriksdals slottsteater (Confidencen), Internationella Vadstena-akademien och Marionetteatern, bidrag till Musikaliska akademien samt till skådebaneverksamhet. Vidare ges ändamålsbestämda bidrag för notutgivning och information till Musikaliska akademien och Svenska tonsättares internationella musikbyrå (STIM) – Svensk Musik.

För bidragsgivningen gäller förordningen (1974:452) om statsbidrag till teater-, dans- och musikverksamhet i mindre ensembler och fria grupper, förordningen (1982:505) om statsbidrag för framställning och utgivning av fonogram samt förordningen (1984:326) om statsbidrag till kulturella ändamål.

Anslagssparandet avser av Statens kulturråd beslutade men inte utbetalade bidrag till bl.a. fonogramutgivning.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Statens kulturråd har redovisat bidragsgivningen till fria grupper, arrangerande musikföreningar, skådebanor samt utgivning och spridning av fonogram. Härutöver har regeringen tagit del av årsredovisningar m.m. från bl.a. STIM – Svensk Musik och vissa av de teaterinstitutioner som får stöd från detta anslag.

Antalet bidragsansökningar från fria teater- och dansgrupper har varit i stort sett oförändrat under de senaste tre åren. Under en tioårsperiod har dock andelen ansökningar från mer fast sammansatta ensembler minskat medan ansökningarna från mer projektinriktade grupper har ökat. De fria teatergruppernas föreställningar har en förhållandevis god spridning över landet. Däremot är den regionala spridningen av de statsunderstödda dansgruppernas föreställningar fortfarande ojämn. De fria musikgruppernas ansökningar om turnéstöd tenderar att minska, vilket tyder på att även dessa grupper har svårt att hitta arbetstillfällen utanför storstäderna.

Bidragsansökningarna från arrangerande musikföreningar ökar. Föreningarna är relativt väl spridda över landet. Det med 3,8 miljoner kronor ökade statsbidraget för år 1998 har möjliggjort såväl öknings av bidragen till föreningar som fått bidrag tidigare år som bidrag till 28 nya mottagare. Stöd har också lämnats till ett gemensamt arrangörsutbildningsprojekt.

Företagskoncentrationen, sedd i ett internationellt perspektiv, fortsätter att öka i fonogrambranschen, vilket kan vara en bidragande orsak till att antalet ansökningar om statligt fonogramstöd har minskat totalt sett. Intresset för att ge ut folkmusik på fonogram har dock ökat. Redovisad försäljningsstatistik över stödda titlar visar att många bolag har svårt att nå ut med sina produktioner.

De fyra teaterinstitutioner som får bidrag från anslaget håller en fortsatt hög konstnärlig nivå på verksamheten och har ett relativt konstant

publikunderlag. För att öka planeringsförutsättningarna i ett ansträngt ekonomiskt läge har samtliga under år 1998 fått extra bidrag från den särskilda medelsramen för stöd till krisdrabbade institutioner under avsnitt 4.6, anslag A2.

Musikaliska akademien och STIM – Svensk musik samt skådebanorna fyller en viktig kulturpolitisk funktion genom sin teater- och musikfrämjande verksamhet.

Slutsatser

Bidragsgivningen under anslaget har fyllt sina ändamål. Enligt regeringens bedömning bör bidragsgivningen på fonogramområdet i större utsträckning inriktas på distribution och marknadsföring av stödda titlar samt på utgivningsstöd inom genrer där kvalitetsutgivningen via gängse kommersiella kanaler är svag.

Regeringen vill redovisa följande förslag till förändringar.

I 1996 års kulturpolitiska proposition (prop. 1996/97:3, bet 1996/97:KrU1, rskr. 1996/97:129) aviserades en betydande förstärkning av statens insatser för musiklivets arrangörsled. Med anledning härav har detta anslag fr.o.m. år 1998 ökat med 3,8 miljoner kronor. Satsningen bör nu fullföljas genom att anslaget tillförs ytterligare 5,8 miljoner kronor. I samband med ställningstagandet till propositionen (prop.1997/98:87) om konstnärernas villkor har riksdagen uttalat att värdet och behovet av ett nationellt centrum för folkmusik motiverar att stöd lämnas till ett sådant centrum (bet. 1997/98:KrU13 s. 27, rskr. 1997/98:303). Regeringen erinrar om att den förordade ökningen av arrangörsstödet bl.a. har till syfte att stärka vissa musikgenrer, däribland folkmusik, lokalt, regionalt och centralt. Enligt regeringens mening blir det därför naturligt att inom den ramen beräkna ett särskilt stöd till ett nationellt centrum för folkmusik. Regeringen avser att i regleringsbrevet bestämma stödets storlek och mottagare.

I propositionen om konstnärernas villkor har regeringen redovisat motiv för en kraftig förstärkning av stödet till fria teater-, dans- och musikgrupper. De ökade insatserna bör främst inriktas på att underlätta turnerande. Särskilt när det gäller teater- och dansgrupper finns också ett behov av förstärkt allmänt verksamhetsstöd bl.a. för att möjliggöra konstnärlig utveckling. Regeringen föreslår att bidraget till fria teater-, dans- och musikgrupper ökas med 10 miljoner kronor.

I nämnda proposition har regeringen också betonat fonogramutgivningens betydelse för att tonkonstnärernas arbeten skall förmedlas till en publik. Regeringen har vidare understrukit värdet av de tjänster som STIM – Svensk Musik utför åt tonsättare när det gäller bearbetning av notmaterial och internationell kontaktförmedling. Regeringen föreslår att anslaget tillförs 2,5 miljoner kronor för ökat stöd till utgivning och spridning av fonogram samt ett ökat bidrag till STIM – Svensk musik.

Regeringen har även för år 1999 beräknat medel under avsnitt 4.6, anslag A2 för tillfälliga insatser avseende kulturinstitutioner med särskilda behov. Vid fördelningen av dessa medel kan det bli aktuellt för regeringen att i likhet med innevarande år pröva ansökningar om extra stöd till de teatrar som får årliga verksamhetsbidrag från detta anslag.

Förslagen finansieras dels inom den ram som tidigare avsatts för propositionen om konstnärernas villkor, dels genom omprioriteringar inom kulturområdet.

Tabell 5.9 Beräkning av anslaget för 1999

Tusental kronor

Anslag 1998	96 894
Prisomräkning	+46 ¹
Reformer	+18 300
Summa	115 240

¹ Musikaliska akademiens lokalkostnader

Det är regeringens uppgift att i regleringsbrev fördela anslagsramen på resp. ändamål.

6 Bibliotek, litteratur och kulturtidskrifter

6.1 Omfattning

Verksamhetsområdet omfattar bidrag till den regionala biblioteksverksamheten, litteraturstöd, kulturtidskriftsstöd, stöd till bokhandeln, myndigheten Talboks- och punktskriftsbiblioteket, bidrag till Stiftelsen för lättläst nyhetsinformation och litteratur samt bidrag till Svenska språknämnden och Sverigefinska språknämnden. En väl fungerande biblioteksverksamhet och läsfrämjande aktiviteter, stimulansbidrag till förlag och bokhandel skapar efterfrågan på litteratur. Statens insatser på området påverkar därför i hög grad också författarnas villkor.

6.2 Utgiftsutvecklingen

Utgiftsutvecklingen

Miljoner kronor (löpande priser)

Utfall 1997	Anslag 1998 ¹	Utgifts- prognos 1998	Förslag anslag 1999 ²	Beräknat anslag 2000	Beräknat anslag 2001
204,1	201,5	209,7	227,4	234,9	239,5

¹ Inklusive beslut till följd av förslag till tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1998 i samband med den ekonomiska vårpropositionen.

² Bidrag till Sveriges Dövas Riksförbunds för produktion av TV-program för döva (Dövas TV), som tidigare har ingått i verksamhetsområdet, ingår nu i verksamhetsområdet Film och medier.

Verksamhetsutfall och ekonomiskt utfall

Antalet ansökningar om utgivningsstöd har i princip varit oförändrat jämfört med år 1996. Däremot har efterfrågan på framför allt kreditstöd till bokhandeln fortsatt att öka. Under året har 269 kommuner fått ta del av statligt stöd för inköp av litteratur till folk- och skolbibliotek. Efterfrågan på talböcker har tilltagit och talboks-

utlåningen har ökat på folkbiblioteken. Försäljningen av lättlästa böcker har stadigt ökat sedan år 1995 och under år 1997 är det särskilt ungdomsskolan och bokhandeln som ökat sina inköp.

Förändringar

Verksamheten har varit föremål för ett omfattande utredningsarbete, vilket resulterat i reformer i enlighet med propositionen Litteraturen och läsandet (prop. 1997/98:86). Riksdagen beslutade i enlighet med propositionens förslag om utvidgade statliga insatser på området under våren 1998 (bet. 1997/98:KrU15, rskr. 1997/98:240). Litteraturstödet har fördubblats under mandatperioden. Bidraget till regional biblioteksverksamhet i Kalmar, Gotlands och Skåne län ingår fr.o.m. den 1 juli 1998 i den samlade kulturpolitiska medelsram som försöksvis skall fördelas av de regionala självstyrelseorganen i dessa län (se anslag A4, avsnitt 4.6).

Prioriteringar

Insatser ökar för att främja en bred utgivning av kvalitetslitteratur och att göra den tillgänglig för alla. Ett särskilt stöd för distribution av kvalitetslitteratur till folkbibliotek och bokhandel inrättas och ett stöd för läsfrämjande verksamhet för barn och unga permanentas. Bokhandelsstödet byggs ut och informationen och marknadsföringen när det gäller kulturtidskrifterna förbättras. Statens kulturråd får samtidigt ett utvidgat uppdrag att följa utvecklingen på litteratur- och kulturtidskriftsmarknaden. Sär-

skilda insatser görs för att stärka värden av svenska språket.

6.3 Resultatbedömning

Utgångspunkten för regeringens politik på litteraturområdet är att göra litteraturen tillgänglig för alla samt att främja mångfalden av och intresset för kvalitetslitteraturen. Genom läsningen främjas bruket och utvecklingen av svenska språket. Tillgången till språket handlar i grunden om yttrandefrihet och demokrati. De statliga insatserna inriktas i huvudsak på bidragsgivning och på att producera anpassade medier för funktionshindrades behov.

Tillståndet och utvecklingen inom området

Utvecklingen på området har i huvudsak redovisats i propositionen Litteraturen och läsandet (prop. 1997/98:86). I det följande ges en kompletterande redovisning på grundval av årsredovisningar som givits in för år 1997, Svenska språknämndens rapport med förslag till handlingsprogram för att främja svenska språket, Statistiska Centralbyråns (SCB) preliminära statistik för år 1997 och Svenska Förläggareföreningens branschstatistik för år 1997. Förläggareföreningens statistik är inte heltäckande eftersom den endast omfattar bokförlag som är medlemmar i Svenska Förläggareföreningen, men ger ändå en god bild av förhållandena på bokmarknaden.

Nedläggningar av bokbussar och biblioteksfilialer har fortsatt under år 1997. Landets 288 kommuner har under år 1997 haft sammanlagt 1 115 filialer och 102 bokbussar i drift. Det är en minskning med ca 10 % jämfört med år 1996. SCB:s statistik visar vidare att utlåningen av böcker från kommunala folkbibliotek ökade från 70,4 miljoner lån år 1995 till 73,3 miljoner lån år 1996 men minskade år 1997 till 72,3 miljoner lån. Den negativa utvecklingen med minskade barnboks-lån har avstannat. Andelen utlåning av barnböcker har varit i stort oförändrad jämfört med år 1996. Nyförvärven av böcker vid folkbiblioteken har totalt sett sjunkit under 1990-talet, från 2,2 miljoner år 1990 till 1,9 miljoner år 1996.

Mellan åren 1996 och 1997 har nyinköpen av böcker i stort varit oförändrade.

Svenska Förläggareföreningens branschstatistik för år 1997 visar att försäljningen till bokhandeln ökade något medan direktförsäljningen genom varuhus och bokklubbar minskade. Vidare att det skett en mindre ökning av försäljningen till biblioteken. De litteraturkategorier som sålde mer var skönlitteratur och i viss mån barnböcker, medan fackboks-försäljningen minskade. Utgivningen av nya titlar och antalet volymer har minskat något jämfört med 1996. Förläggareföreningen anger vidare att det finns 200-250 professionella bokförlag med regelbunden utgivning. Sju större koncernbildningar dominerar bokbranschen. Antalet ansökningar om utgivningsstöd har i princip varit oförändrat jämfört med år 1996.

Enligt Bokbranschens Finansieringsinstitut AB (BFI) har drygt 90 % av landets befolkning en bokhandel inom kommunens gränser. Denna täckning har i stort sett varit oförändrad sedan 1992. Under 1997 har en viss minskning av bokhandelsbeståndet (den fullsorterade bokhandeln och servicebokhandeln) ägt rum. Dessa bokhandlarna var 295 till antalet vid årskiftet 1997/98. Det är en minskning med tio sedan föregående årsskifte. Förändringar i bokhandelsbeståndet har dock inte inneburit att fler kommuner blivit utan bokhandel. Utöver de nämnda bokhandlar finns ett stort antal, de flesta mindre, utan abonnemangsåtagande samt ett stort antal bokhandlar med ett specialiserat sortiment. Därutöver finns Internetbokhandlarna m.fl. företag med försäljning på nätet. Försäljningen från Internetbokhandlar under år 1997 beräknas uppgå till ca 1 % av den totala försäljningen av böcker.

BFI:s redovisning visar på en fortsatt stagnerad eller minskad försäljning totalt sett för den fullsorterade bokhandeln och servicebokhandeln. BFI anser att utvecklingen på bokmarknaden under den senaste tiden inger viss oro för framtidens bokhandelsbestånd. Efterfrågan på framför allt det statliga kreditstödet till bokhandeln har under år 1997 fortsatt att öka kraftigt.

Efterfrågan på talböcker har tilltagit under 1997 och talboksutlåningen har ökat på biblioteken. Likaså har antalet punktskriftslåntagare och punktskriftskunder blivit flera. Talboks- och punktskriftsbibliotekets (TPB) projekt med en ny digital talboksstandard fortsätter dels på TPB, dels inom ramen för ett internationellt konsortium (Digital Audio-based Information System,

DAISY) där TPB innehar ordförandeposten. Bibliotekens egen produktion har minskat under år 1997 med hänsyn bl.a. till den förestående digitaliseringen. När det gäller lättlästa böcker (LL-böcker) kan noteras ett tilltagande intresse särskilt från bokhandeln. Den läsombudsverksamhet som LL-stiftelsen medverkar till utvecklas i snabb takt. Stiftelsens utveckling mot ett resurs- och kompetenscentrum för lättläst litteratur och information fortsätter.

De viktigaste statliga insatserna inom området

Statens insatser på området består främst i olika bidrag till folkbiblioteken, utgivningsstöd till förlag, produktionsbidrag och utvecklingsbidrag till tidskrifter, bidrag till bokhandeln samt insatser för att göra litteraturen och tidskrifterna tillgängliga för funktionshindrade. Bidrag ges också till Svenska språknämnden och Sverigefinska språknämnden för deras forskning och rådgivning i språkfrågor.

Litteraturen och läsandet lyftes fram särskilt i regeringens proposition om kulturpolitik (prop. 1996/97:3). En bibliotekslag infördes den 1 januari 1997 liksom ett nytt inköpsstöd för barn- och ungdomslitteratur till biblioteken. Under året avsattes ett engångsbelopp för läsfrämjande verksamhet för barn och unga. I propositionen Litteraturen och läsandet (prop. 1997/98:86) har regeringen föreslagit ytterligare statliga insatser på litteraturområdet.

En kartläggning över folkbibliotekens uppsökande verksamhet och situationen för skolbiblioteken har vidare påbörjats av Statens kulturråd.

Genom statens försorg har kommunernas huvudbibliotek erbjudits en internetuppkoppling via det svenska universitetsdatanätet SUNET. Utvecklingen av Kungliga bibliotekets biblioteksdatassystem LIBRIS har fortsatt under året för att det skall kunna utgöra en informationsresurs för hela det allmänna biblioteksväsendet.

Svenska språket

Svenska språknämnden har på uppdrag av regeringen utarbetat ett handlingsprogram för att främja det svenska språket med mål för svensk språkvård samt förslag till framtida strategier och konkreta åtgärder för bevarandet av ett nationellt språk. En rapport överlämnades till regeringen i mars 1998. Nämnden konstaterar bl.a. att

svenskan är ett väl etablerat och standardiserat språk, men att det håller på att ske förändringar. Den ökande internationaliseringen, EU-inträdet och den ökande användningen av elektronisk kommunikation påverkar det svenska språket. Svenskan förändras då texter översätts från främmande språk. Internationaliseringen hotar att slå ut sådana delar av språkstandarden som å, ä och ö. Den mest djupgående förändringen består dock i att engelska språket används på områden där svenska språket tidigare dominerade. Bruket av det engelska språket i näringsliv och skola har ökat. Informationstekniken har även inneburit att textframställningen ökar och att den sker snabbt utan särskild språklig granskning.

Åtgärder för att stärka språket i utbildningar och i undervisningen samt att utveckla den svenska språkvården är centrala i Svenska språknämndens förslag till handlingsprogram. Nämnden anser också att regleringar bör övervägas till skydd för svenska språket.

Samhällsutvecklingen aktualiserar nya språkvårdsinsatser samtidigt som behovet av språkvårdens mer traditionella arbete ökar. Arbetet vid de statligt stödda språkvårdande institutionerna bör, enligt nämndens förslag, förstärkas genom tydlig ansvarsfördelning och genom utökade resurser. Regeringskansliets språkvård bör också få en starkare och mer central ställning. Det gäller framför allt Regeringskansliets interna språkvård, den mera utåtriktade myndighetspråkvården och EU-språkvården. Sverige bör också inom EU-arbetet arbeta för att EU-texterna görs mer lättillgängliga och vidta åtgärder för att stödja de svenska översättarna m.m.

Svenska språknämndens förslag till handlingsprogram omfattar alltså ett stort antal åtgärder på kort och lång sikt inom områden som ungdomsskolan, högre utbildning och forskning, politik och administration, medier, arbets- och näringsliv, dataprogram/kommunikation och EU.

Utredningen om svenskan i EU har under hösten 1998 överlämnat sitt betänkande Svenskan i EU (SOU 1998:114) till regeringen. Utredningen föreslår en rad åtgärder för att höja kvaliteten såväl på de svenska översättningarna som på de originaltexter som produceras inom EU:s institutioner. Utredningen föreslår t.ex. att en central samordningsfunktion inrättas i Regeringskansliet för detta arbete och att regeringen avtalar med Tekniska nomenklaturcentralen (TNC) om en systematisk insamling och genomgång av termsamlingar av betydelse för

EU-arbetet. Betänkandet remissbehandlas för närvarande.

Sverige deltar också i en arbetsgrupp inom EU som har till uppgift att föreslå riktlinjer för att höja den språkliga och redaktionella kvaliteten på gemenskapslagstiftningen. Det kan också nämnas att Justitiedepartementet redan förstärkt den interna språkvården med en tjänst fr.o.m. den 1 september 1998.

Effekter av de statliga insatserna

Bokutgivningen i Sverige ligger på en hög nivå internationellt sett. Med tanke på det begränsade svenska språkområdet finns det en betydande bredd och mångfald i utbudet. Några mycket stora förlag dominerar utgivningen, men små och medelstora förlag står för en betydande del av kvalitetsutgivningen. Det är regeringens bedömning att utgivningsstödet bidrar till att en bredd i utgivningen kan upprätthållas. Möjligheten till ekonomiskt stöd gör att förlagen vågar ge ut kulturellt värdefull litteratur även om den inte kan förväntas bli kommersiellt framgångsrik.

Ett väl spritt bokhandelsbestånd är nödvändigt för att allmänheten skall kunna upptäcka litteraturen och få tillgång till ett brett utbud av litteratur. Statens insatser har bidragit till en positiv utveckling av bokhandeln. Stödet till bokhandeln har haft stor betydelse för enskilda bokhandlars utvecklingsmöjligheter, bidragit till nyetableringar och medfört att bokhandeln kan hålla ett brett sortiment och ge förbättrad kundservice.

En god låneservice kan tack vare länsbiblioteken, lånecentralerna och depåbiblioteket ges till allmänheten vid landets lokala bibliotek. De statliga bidragen har också inneburit en viss utvecklingsverksamhet som annars inte skulle ha kommit till stånd. Funktionshindrade personers tillgång till medier kan förbättras tack vare statligt stöd.

Bibliotekslagen

Bibliotekslagen (1996:1596, omtryck 1998:1249) trädde i kraft den 1 januari 1997. Lagen inrymmer hela det offentliga biblioteksväsendet. Med detta avses bibliotek som i huvudsak finansieras med offentliga medel via stat, landsting och kommun. Vid riksdagsbehandlingen av regeringens förslag till bibliotekslag ansåg kulturutskottet att en viss översyn av lagen borde göras dels med

anledning av att de privata högskolorna inte omfattas av lagen, dels med anledning av en motion med förslag om att det i lagen bör finnas en bestämmelse om att kommuner och landsting bör upprätta planer för sin biblioteksverksamhet (bet. 1996/97:KrU1, rskr. 1996/97:129).

Regeringen vill med anledning av kulturutskottets tillkännagivanden framföra följande. Chalmers tekniska högskola AB i Göteborg, Stiftelsen Högskolan i Jönköping och Handels-högskolan i Stockholm ingår i fjärrlånesystemet och har samma skyldigheter som statliga högskolebibliotek. Detta regleras i särskild ordning genom de avtal som ingåtts mellan staten och de privata högskolorna. Biblioteken vid dessa högskolor sköter således högskolornas vetenskapliga informationsförsörjning och tillhandahåller tjänster åt det omgivande samhället lokalt, regionalt och nationellt. Mot bakgrund av det nämnda bedömer regeringen att det inte finns skäl att ändra bibliotekslagen i denna del.

Frågan om en eventuell ny bestämmelse i lagen som anger huvudmännens ansvar för att upprätta planer för sin biblioteksverksamhet övervägs för närvarande i Regeringskansliet.

Regeringens slutsatser

Regeringen bedömer att statens nuvarande insatser på området är av stor betydelse för att upprätthålla bredd och kvalitet i litteraturutgivningen, öka tillgängligheten och främja läsningen. Det är ännu för tidigt att bedöma effekterna i statistiskt material av statens utökade satsningar under år 1997. Statens kulturråds utvärdering av de utökade insatserna beräknas vara klar under senare delen av år 1998 eller början av år 1999.

Utvecklingen på området visar dock att de statliga insatserna inte är tillräckliga. Som redovisades i propositionen Litteraturen och läsandet (prop. 1997/98:86) har läsandet bland barn och unga minskat och endast en relativt liten del av den utgivningsstödda litteraturen når ut till allmänheten. Många kulturtidskrifter har under senare år vidkänts ett stort prenumerationsbortfall. Dessutom är utvecklingen för en rad bokhandlar oroande. Framför allt servicebokhandlar med låg omsättning har en skör ekonomisk ställning. Bokhandeln är utsatt för hård konkurrens och ökade krav ställs på teknisk utrustning som vissa bokhandlar i dag inte har möjlighet att investera i. Kunskapen om bok-

och tidskriftsmarknaden måste förbättras och fördjupas så att effekterna av statens insatser kan följas upp.

Svenska språknämndens rapport visar på en oroande tendens som skulle kunna leda till att svenska språkets ställning på sikt försvagas. Det finns därför anledning att med utgångspunkt från nämndens förslag till handlingsprogram gå vidare i arbetet med att främja svenska språket.

Regeringen vill för riksdagens information redovisa följande rörande arbetet med att främja svenska språket. En första åtgärd är att etablera språkfrågorna som ett prioriterat område. Utgångspunkten bör vara att svenska språket bevaras som ett samhällsbärande och komplett språk i Sverige och att det förblir ett officiellt språk i EU. Som målsättning bör gälla att alla samhällsmedborgare får tillgång till god undervisning i svenska, att undervisning som grundprincip sker på svenska, att det finns ett varierat och rikligt utbud av kultur på svenska, att forskning och vård av svenska språket håller hög kvalitet, liksom att språkvårdare, tolkar och översättare finns att tillgå. Radio och TV har en särskilt viktig roll i sammanhanget. För att svenska språket skall fungera som en brygga mellan människor är det samtidigt nödvändigt att öka toleransen för den svenska som inte talas helt perfekt eller talas med utländsk brytning.

Regeringen anser att särskilda insatser bör genomföras redan från år 1999 för att stärka den svenska språkvården.

Som redovisades i vårpropositionen (prop. 1997/98:150) avser regeringen att genomföra ett tiopunktsprogram för kvalitet och likvärdighet i skolan. Regeringen föreslår under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning att 110 miljoner kronor avsätts årligen under perioden 1999–2000 för ändamålet. En av punkterna i programmet innebär att de nationella målen skall nås i alla skolor. Därför måste arbetet intensifieras med att förbättra och säkra utbildningens kvalitet i alla skolformer. Särskilda insatser skall göras för att ge goda kunskaper i det svenska språket från tidig ålder. Även medel till insatser för att främja kulturen i skolan under de kommande tre åren skall avsättas inom ramen för de 110 miljoner kronorna. Dessutom föreslår regeringen under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning att medel fördelas för särskilda

utbildningsinsatser i storstadsregioner med stor andel invånare med invandrarbakgrund. Medlen skall bl.a. användas för språkutveckling i skolan.

Flera av de frågor som behandlas i nämndens förslag till handlingsprogram måste analyseras och beredas ytterligare. Ett sådant arbete kommer att påbörjas under hösten 1998.

6.4 Revisionens iakttagelser

Riksrevisionsverket eller andra revisorer har inte lämnat några invändningar.

6.5 Anslag

C1 Bidrag till regional biblioteksverksamhet

Tabell 6.1 Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Utfall	37 482		
1998	Anslag	36 872	Utgifts- prognos	36 872
1999	Förslag	35 740		
2000	Beräknat	36 872		
2001	Beräknat	37 853		

Bidrag till regional biblioteksverksamhet lämnas enligt förordningen (1996:1608) om statsbidrag till folkbibliotek och förordningen (1996:1598) om statsbidrag till regional kulturverksamhet. Från anslaget utgår dessutom statsbidrag till tre allmänna lånecentraler, en invandrarlånecentral samt ett depåbibliotek. Medel under detta anslag fördelas av Statens kulturråd.

Syftet med bidraget är i första hand att bibehålla fjärrlånefunktionen och att stödja utvecklingsverksamhet.

Bibliotekslagen (1996:1596) innehåller bestämmelser om det allmänna biblioteksväsendet.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Tabell 6.2 Anslaget fördelning

	1995/96 12 mån	1997
Verksamhetsbidrag	22 820 420	23 800 000
Utvecklingsbidrag	2 633 127	2 600 000
Lånecentraler och depåbibliotek	10 649 250	11 082 000
Totalt	36 102 797	37 482 000

Större delen av verksamhetsbidragen gick till de 24 länsbiblioteken som har ett ansvar för att bistå folkbiblioteken i respektive län med kompletterande medieförsörjning och andra regionala biblioteksuppgifter. De tre statliga lånecentralerna, Invandrarlänecentralen och Depåbiblioteket har nyckelroller när det gäller den kompletterande medieförsörjningen i landet. Med det statliga bidragets hjälp har det byggts upp samlingar, kompetens och transportlösningar i län eller regioner. Statens kulturråds och Kungliga bibliotekets kartläggning av fjärrlåneförmedlingen vid folk- och forskningsbiblioteken visar att folkbiblioteken förmedlade under år 1996 ca 366 500 fjärrlånade böcker och kopior till sina låntagare. Länsbiblioteken är den första länken i fjärrlånekedjan och levererar närmare tre fjärdedelar av fjärrutlånen till folkbiblioteken. Länsbibliotek, lånecentraler och depåbibliotek svarar gemensamt för 88 % av folkbibliotekens fjärrlån. Resterande 12 % lånas ut av forskningsbiblioteken. Mellan åren 1993 och 1996 ökade fjärrlånen totalt med 19 %. Ökningen av fjärrlån går förhållandevis parallellt med utlåningsökningen totalt. Kartläggningen visar att huvuddelen av fjärrlånen, teknikutvecklingen till trots, fortfarande gäller böcker.

Under år 1997 användes 46 % av utvecklingsbidragen för någon form av verksamhet med informationsteknik inom folkbibliotek. Ett antal länsbibliotek har t.ex. erhållit medel för utbildning av sin bibliotekspersonal. Kompetenshöjningen har haft till effekt att folkbiblioteken intensifierat sina satsningar att ge allmänheten tillgång till informationstekniken. Vidare har ett länsövergripande projekt med LL-verksamhet i Jönköpings och Skaraborgs län fått fortsatt

bidrag, liksom försök med finskspråkig litteratur resp. samiskt mobilbibliotek. Drygt 13 % av utvecklingsbidragen gick till projekt för barn och ungdomar.

Bidrag till folkbibliotekens verksamhetsutveckling har även utgått från anslaget A2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete (se avsnitt 4.6). Under år 1997 fördelade Statens kulturråd sammanlagt 4,3 miljoner kronor till olika ändamål såsom kunskapsspridning genom ny informationsteknik, lokalupprustning, samverkan och marknadsföring i syfte att nå nya grupper av biblioteksbesökare, årliga bidrag till Tornedalens bibliotek, Kiruna kommuns bokbuss i norra gränsområdet och biblioteksverksamheten bland svenskar i utlandet m.m.

Genom Kulturrådets utvecklingsbidrag har länsbiblioteken möjlighet att utveckla nya idéer och metoder, som annars inte skulle ha kommit till stånd. Utvecklingsprojekten väcker i regel stort nationellt intresse, och får därigenom en spridningseffekt även i andra delar av landet.

Slutsatser

Regeringen bedömer att det statliga stödet används på ett effektivt sätt och ger tillfredsställande resultat. Statens insatser bidrar till en väl fungerande biblioteksverksamhet och är betydelsefulla för folkbibliotekens utveckling. Inriktningen på statens bidrag till folkbibliotek bör därför i stort vara oförändrad år 1999.

Regeringen föreslår i denna proposition att statliga bidrag till Kurdiska biblioteket i Stockholm bör anslås fr.o.m. år 1999. (Se anslaget A2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete, avsnitt 4.6)

Tabell 6.3 Beräkning av anslaget för 1999

<i>Tusental kronor</i>	
Anslag 1998	36 872
Pris- och löneomräkning	+ 749
Överföring till anslaget A4	- 1 881
Förslag 1999	35 740

C2 Litteraturstöd

Tabell 6 4 Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Utfall	68 077	Anslags- sparande	3 176
1998	Anslag	64 567	Utgifts- prognos	64 243
1999	Förslag	89 167		
2000	Beräknat	90 743		
2001	Beräknat	92 435		

Under anslaget anvisas medel för stöd till utgivning av litteratur enligt förordningen (1993:449) om statligt litteraturstöd. Frågor om utgivningsstöd prövas av Statens kulturråd. Inom ramen för utgivningsstödet utgår även medel för utgivning av klassisk litteratur för skolans behov, utgivning av August Strindbergs samlade verk, till Svenska Vitterhetssamfundet, Samfundet De Nio och till stöd för författarverkstäder. Vidare utgår från anslaget stöd för inköp av litteratur till folk- och skolbibliotek enligt förordningen (1996:1608) om statsbidrag till folkbibliotek, stöd till En bok för alla AB för utgivning och spridning av kvalitetslitteratur till lågpris enligt avtal mellan staten och bolaget, samt stöd till Expertkommittén för översättning av finsk facklitteratur till svenska. Under år 1997 anvisades även 5 miljoner kronor engångsvis för läsfrämjande verksamhet under anslaget.

Anslagssparandet på 3 176 000 kronor hänför sig till att det för vissa stödordningar inom utgivningsstödet lämnas förhandsbesked om stöd men att utbetalning av bidrag sker först efter utgivning. Förslagen har mellan ett och två år på sig att fullfölja utgivningen. Bestämmelserna för anslaget medför således att ett visst anslagssparande uppkommer varje år. Utgiftsprognosen för år 1998 visar på ett anslagssparande på 3 500 000 kronor.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Under budgetåret 1997 utgick utgivningsstöd med sammanlagt 26 099 950 kronor till 749 titlar. Dessa fördelades på 183 förlag, varav 6 förlag erhöll stöd med mer än 1 miljon kronor, 43 förlag fick mer än 100 000 kronor och övriga 134 förlag fick mindre belopp. Antalet ansökningar om utgivningsstöd har under 1990-talet ökat

fram till år 1997, då denna trend bröts. I jämförelse med budgetåret 1995/96 (12 mån.) minskade antalet ansökningar år 1997 med 98 st. Cirka 67 % av beviljade medel går till litteraturkategorierna svensk skönlitteratur, barn- och ungdomslitteratur och facklitteratur för vuxna. Dessa står också för det största antalet ansökningar.

Under år 1997 var det 269 kommuner som uppfyllde villkoren för det nya statsbidraget för inköp av litteratur till folk- och skolbibliotek. Dessa fick bidrag med mellan 50 000 och 1,2 miljoner kronor. Statsbidrag utgick i förhållande till kommunernas befolkningsstorlek. En första utvärdering av det nya stödet kommer att påbörjas av Statens kulturråd under hösten 1998. Den bedömning som nu kan göras är att stödet varit framgångsrikt. Trots krav på kommunerna, som följer av stödet, är efterfrågan stor. Det engångsvisa anslaget på 5 miljoner kronor till läsfrämjande verksamhet har fördelats till 98 projekt. I de flesta av projekten är föreningslivet involverat. Studieförbunden står bakom en dryg tredjedel av de ansökningar som fått bifall. I andra ingår de i samarbete med bibliotek, skola och barnomsorg. Föräldraföreningar, bokhandlar, kulturföreningar, folkhögskolor, pensionsföreningar, invandrarföreningar och Föreningen mot läs- och skrivsvårigheter är andra samarbetspartner. Medlen har i huvudsak fördelats till lokala projekt runt om i landet.

En bok för alla AB:s centralombud var vid årets slut 83 personer, vilket är en ökning med fem ombud från 1996. Centralombuden, som svarar för bokförsörjningen inom sina regioner och rekryterar bokombud på arbetsplatser och i föreningslivet, hade ca 2 000 egna bokombud. En bok för alla AB har under år 1997 fortsatt ett påbörjat arbete med att bygga upp ett Barnens första bibliotek. Ett stort antal förskolor och dagis införskaffade hela biblioteket. En bok för alla medverkade också till att 16 nya arbetsplatsbibliotek byggdes upp under år 1997. Allt fler kommunala bibliotek har dessutom engagerat sig som återförsäljare av En bok för alla och vid utgången av år 1997 var antalet återförsäljande bibliotek 75.

Slutsatser

Regeringen bedömer att bidragsgivningen under anslaget skett i enlighet med fastställd inriktning och fått avsedda effekter. Ytterligare förstärk-

ningar på området behöver dock göras i enlighet med propositionen Litteraturen och läsandet (prop. 1997/98:86, bet. 1997/98:KrU15, rskr. 1997/98:240). Nuvarande litteraturstöd är framför allt inriktat på utgivningsstöd till förlag. Undersökningar har visat att endast en relativt liten del av den utgivningsstödda litteraturen når ut till allmänheten. Det nuvarande utgivningsstödet bör därför utvidgas med 17 800 000 kronor för att även omfatta distribution till folkbibliotek och bokhandel. Samtidigt skall informationen om kvalitetslitteraturen förbättras. Särskilda marknadsföringsinsatser blir ett viktigt komplement till det nya distributionssystemet. Vidare kommer ett nytt stöd för läsfrämjande verksamhet, liknande det från år 1997, att införas för att motverka den utvecklingstendens som visar att barn och unga läser allt mindre. Anslaget bör för läsfrämjande insatser och marknadsföring av kvalitetslitteratur tillföras 6 800 000 kronor. Förslagen finansieras inom den ram som tidigare avsatts för nämnda proposition.

Tabell 6.5 Beräkning av anslaget för 1999

Tusental kronor

Anslag 1998	64 567
Reform, distributionsstöd	+17 800
Reform, läsfrämjande	+ 6 800
Förslag 1999	89 167

C3 Stöd till kulturtidskrifter

Tabell 6.6 Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Utfall	18 604	Anslags-sparande	896
1998	Anslag	19 500	Utgifts-prognos	19 897
1999	Förslag	20 400		
2000	Beräknat	20 750		
2001	Beräknat	21 155		

Anslaget disponeras för produktionsstöd och utvecklingsstöd enligt förordningen (1993:567) om statligt stöd till kulturtidskrifter. Frågor om stöd prövas av Statens kulturråd i enlighet med nämnda förordning och förordning (1988:676) med instruktion för Statens kulturråd. Syftet med statens stöd till kulturtidskrifter är att garantera en kulturellt värdefull mångfald i tidskriftsutbudet. Samtidigt skall Statens kulturråd genom utvecklingsinsatser minska enskilda tidskrifters behov av produktionsstöd.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Antalet tidskrifter som ansöker om bidrag är i det närmaste konstant över åren. År 1997 ansökte 244 tidskrifter om stöd. Av dessa beviljades 135 tidskrifter bidrag med belopp på mellan 5 000 och 817 200 kronor. Enligt Statens kulturråds redovisning sker en försiktig nedtrappning av antalet stödmottagare samtidigt som utvecklingsbidrag utgår. Bidrag till tidskrifter för inläsning på kassett har under året utgått till 26 tidskrifter. Verksamhetsbidrag har vidare utgått till tidskriftsverkstäder i Luleå, Norrtälje, Göteborg, Malmö och Stockholm med 2,2 miljoner kronor. Informationsverksamheten om kulturtidskrifterna har fortsatt under året genom bl.a. en tidskriftskatalog och riktad information till biblioteken om kulturtidskrifternas verksamhet.

Slutsatser

Regeringen bedömer att bidragen har använts i enlighet med de riktlinjer som angivits och att det statliga stödet till kulturtidskrifter har gett önskvärda effekter. Insatserna är dock inte tillräckliga. Många kulturtidskrifter har under senare år vidkänts ett stort prenumerationsbortfall. Bibliotekens prenumerationer är för många tidskrifter avgörande för deras fortsatta utgivning och indirekt främjar biblioteken även kulturtidskrifternas möjlighet till marknadsföring. I enlighet med propositionen Litteraturen och läsandet (prop. 1997/98:86, bet. 1997/98:KrU15, rskr. 1997/98:240) inrättas ett nytt statligt prenumerationsstöd som innebär att kommunala bibliotek årligen erbjuds att gratis prenumerera på fem av de kulturtidskrifter som erhållit statligt tidskriftsstöd. Statens kulturråd skall dessutom få ett utvidgat uppdrag att producera en kulturtidskriftskatalog på Internet med ansvar för utveckling liksom marknadsföring och information. För dessa insatser föreslår regeringen en ökning av anslaget med 900 000 kronor.

De kulturtidskrifter som har kommit i fråga för kassettproduktionsbidrag är de som erhållit kulturtidskriftsstöd (förlusttäckningsbidrag) till sin tryckta utgåva och som kunnat uppvisa minst fem kassettprenumeranter. I enlighet med riksdagsbeslut i samband med propositionen om litteraturen och läsandet skall bidraget till kassettversionen, mot bakgrund av de läshandi-

kappades behov, i fortsättningen även utgå till kulturtidskrifter som går med vinst, men som i övrigt uppfyller kraven på kulturtidskriftsstöd.

Regeringen föreslår att anslaget för år 1999 ökar med 900 000 kronor. Förslaget finansieras inom den ram som tidigare avsatts för nämnda proposition.

C4 Stöd till bokhandeln

Tabell 6.7 Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Utfall	6 646	Anslags- sparande	655
1998	Anslag	7 301	Utgifts- prognos	7 956
1999	Förslag	9 801		
2000	Beräknat	9 974		
2001	Beräknat	10 160		

Under anslaget anvisas medel för kreditstöd, sortimentsstöd, stöd till rådgivning samt katalogdatorstöd enligt förordningen (1985:525) om statligt stöd till bokhandeln. Syftet med statens stöd till bokhandeln är att behålla och om möjligt förstärka ett vittförgrenat bokhandelnät och öka tillgängligheten av kvalitetslitteratur i bokhandeln.

Bidraget fördelas av Bokbranschens Finansieringsinstitut AB (BFI). Från bidraget utgår även 700 000 kronor till BFI för dess kostnader för administration av den statliga stödverksamheten.

Anslagssparandet uppgår till 655 000 kronor och har sin grund i beviljade men ännu ej utbetalade lån. Därutöver finns 5 895 000 kronor i ingående reservation på anslaget C19 Stöd till bokhandeln som senast var uppförd på statsbudgeten budgetåret 1995/96. Stöd till investeringar i katalogdator utbetalas i takt med bokhandelns investeringar. Den kvarvarande reservationen hänför sig framför allt till fördröjda investeringar. Utgiftsprognosen för reservationen år 1998 beräknas till ca 3 miljoner kronor.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Enligt BFI:s redovisning har efterfrågan på det statliga kreditstödet fortsatt att öka. Under år 1997 har 13 kreditstöd beviljats, varav fyra i samband med överlåtelse, tre i samband med byte av

affärslokal, fyra till renovering av eller ny inredning i samband med utvidgning av befintlig butikslokal och två till nyetablering. Beviljade krediter uppgår totalt till 3 203 000 kronor. Under år 1997 beviljades 98 bokhandlar sortimentsstöd med mellan 21 000 och 52 500 kronor till en sammanlagd kostnad på 3 643 500 kronor. Från katalogdatorstödet beviljades 52 bokhandlar driftsstöd och sex av dessa både driftsstöd och investeringsstöd med sammanlagt 741 150 kronor. Den geografiska spridningen av stöden är stor. Från BFI:s egen utlåningsverksamhet har inga nya krediter beviljats under 1997. BFI uppger att orsaken till detta är bristen på nyetableringar.

Slutsatser

Regeringen bedömer att bidragsgivningen under anslaget skett i enlighet med fastställd inriktning och att bidragen medfört en positiv utveckling av bokhandelsbeståndet. Det statliga stödet innebär att många enskilda bokhandlar kan hålla ett bredare sortiment än vad som annars vore möjligt. En viss förstärkning av statens insatser bör dock göras i enlighet med vad som beslutats av riksdagen med anledning av propositionen Litteraturen och läsandet (1996/97:86, bet. 1997/98:KrU15, rskr. 1997/98:240).

Regeringen föreslår att anslaget för år 1999 ökar med 2,5 miljoner kronor för att rymma ett förbättrat kredit- och sortimentsstöd, ett nytt IT-stöd till bokhandlar samt förstärkning av administrationsbidraget till BFI.

C5 Talboks- och punkt- skriftsbiblioteket

Tabell 6.8 Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Utfall	52 344	Anslags- sparande	14 766
1998	Anslag	56 704	Utgifts- prognos	59 608
1999	Förslag	54 873		
2000	Beräknat	58 888 ¹		
2001	Beräknat	59 920 ²		

¹Motsvarar 57 873 i 1999 års prisnivå.

²Motsvarar 57 873 i 1999 års prisnivå.

Talboks- och punktskriftsbiblioteket (TPB) är en statlig myndighet som i samverkan med andra bibliotek skall förse synskadade och personer med andra läs- och skrivsvårigheter med litteratur. Biblioteket skall särskilt framställa och låna ut talböcker och punktskriftsböcker, sälja punktskriftsböcker samt ge upplysningar och råd inom sitt verksamhetsområde till främst kommunbibliotek. Biblioteket har vidare en central utskrivningstjänst för dövblinda och synskadade punktskriftsläsare samt svarar för framställning av studielitteratur för högskolestuderande med synskador eller andra läs- och skrivsvårigheter (Medlen anvisas under utgiftsområde 15 anslaget A5 Bidrag till vissa studiesociala ändamål). Till biblioteket är knuten en punktskriftsnämnd som skall främja och utveckla punktskriften för synskadade.

För Talboks- och punktskriftsbiblioteket gäller förordningen (1988:341) med instruktion för Talboks- och punktskriftsbiblioteket samt förordningen (1985:391) om Talboks- och punktskriftsbibliotekets punktskriftsnämnd.

Myndighetens intäkter uppgick under år 1997 till sammanlagt 71 627 000 kronor, varav 70 803 000 kronor utgörs av anslag under utgiftsområdena 15 och 17 och 824 000 kronor utgörs av avgifter, andra ersättningar och bidrag.

Anslagssparandet på 14 766 000 kronor härrör sig från tidigare budgetår då TPB rationaliserade sin verksamhet. Utgiftsprognosen för år 1998 visar att utgående anslagssparande kommer att uppgå till 11 862 000 kronor. Anslagssparandet skall användas till delfinansiering av övergången till ett nytt digitalt talboksmedium.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

TPB har initierat och deltagit i nya utvecklingsprojekt under år 1997. Antalet registrerade bibliotek/låntagare av talböcker har ökat med 20 % mellan åren 1996 och 1997. Talboksutlåningen i landet har mellan åren 1996 och 1997 ökat med 4 % och sedan budgetåret 1994/95 med 21 %. Kostnaderna per talbokslån har minskat med 15 % under år 1997. En kvalitetshöjning av informationsarbetet har samtidigt uppnåtts.

När det gäller produktion av talböcker har motsvarande 24 % av svartskriftsproduktionen (beräkningsunderlag: 13 656 böcker, broschyrer och årsböcker, enligt Svensk Bokförteckning 1996) gjorts tillgänglig på kassett under år 1997. Av förvärvade talböcker lånas 98,5 % av titlarna ut under ett år och 94 % av facklitteraturen. Fortfarande är utnyttjandet av facklitteratur för barn lågt.

Antalet punktskriftslåntagare har ökat med 13 % under året och antalet punktskriftskunder har ökat med 24 %. Under 1997 öppnade TPB en särskild punktskriftsservice till synskadade punktskriftsläsare. Verksamheten samordnas med utskrivningstjänsten för dövblinda och mycket av materialet, främst tidskrifterna, kan nu utnyttjas av flera. Av punktskriftsproduktionen grundar sig 41 % på låntagarförslag. Alla som önskar får individuell vägledning i utökad telefonservice. Efterfrågan på taktila bilderböcker ökar. Under år 1997 producerades tre nya taktila bilderböcker för barn.

Flera av TPB:s utvecklingsprojekt har lett till internationell uppmärksamhet såsom den digitala talboken och forskningen kring bilder för synskadade. Den standardisering av utformningen av punktskrift, talböcker och e-textböcker, bilder och symboler som sker i TPB:s regi, innebär ökad tillgänglighet för den funktionshindrade läsaren men också att resurser på sikt kan utnyttjas bättre.

Beställningsbemyndigande

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att göra beställningar av talböcker, punktskriftsböcker och informationsmaterial som medför utgifter på högst 3 miljoner kronor under år 2000.

Tabell 6.9 Bemyndiganden

Tusental kronor

	1997 utfall	1998 prognos	1999 beräknat	2000 beräknat	2001 – beräknat
Utestående förpliktelser vid årets början		2 731	3 000		
Nya förpliktelser		24 000	27 000		
Infriade förpliktelser*		- 23 731	- 27 000	- 3 000	
Utestående förpliktelser vid årets slut	2 731	3 000	3 000		
Erhållen/föreslagen bemyndiganderam	11 000	11 000	3 000		

* Utgiftsutfall till följd av ingångna förpliktelser.

Slutsatser

Regeringen bedömer att Talboks- och punktskriftsbiblioteket uppfyller uppställda mål och svarar för en effektiv användning av insatta resurser. Uppdraget för myndigheten bör därför ligga fast. Anslaget har minskat med 3 miljoner kronor under år 1999 med anledning av att anslaget har anpassats till tilldelade medel och beräknade utgifter för 1999.

Finansieringen av avtalsförsäkringar på det statliga området förändrades fr.o.m. år 1998 (se volym 1, avsnitt 6.1). Med anledning av detta gjordes en preliminär beräkning av försäkringspremien. En justering av beräkningen har gjorts för år 1999.

Tabell 6.10 Beräkning av anslaget för 1999

Tusental kronor

Anslag 1998	56 704
Pris- och löneomräkning	+ 1 062
Justering av premier	+ 107
Minskning av anslag	- 3 000
Förslag 1999	54 873

C6 Bidrag till Stiftelsen för lättläst nyhetsinformation och litteratur

Tabell 6.11 Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Utfall	12 970		
1998	Anslag	13 056	Utgifts- prognos	13 056
1999	Förslag	13 305		
2000	Beräknat	13 531	¹	
2001	Beräknat	13 801	²	

¹Motsvarar 13 305 tkr i 1999 års prisnivå.²Motsvarar 13 305 tkr i 1999 års prisnivå.

Enligt stadgarna för Stiftelsen för lättläst nyhetsinformation och litteratur (Centrum för lättläst – LL-stiftelsen) som fastställdes av regeringen den 22 maj 1988, har stiftelsen till ändamål att äga och ge ut en nyhetstidning för utvecklingsstörda samt att ge ut lättlästa böcker (LL-böcker). Verksamheten skall drivas utan vinstsyfte och inom ramen för avtal som träffas mellan staten och stiftelsen. Det gällande avtalet avser perioden den 1 januari 1997 t.o.m. den 31 december 1999.

Verksamheten är inriktad på utgivning av nyhetstidningen 8 SIDOR och lättlästa böcker. Verksamheten sprids i hög utsträckning genom läsombud som ingår i marknadsfunktionen och som stiftelsen håller samman med en central resurs.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Nyhetsstidningen 8 SIDOR utkom med 51 nummer under år 1997. Det är en utgivning i enlighet med planerna och på samma nivå som tidigare år. Några temanummer gavs även ut under året. Under året etablerades också 8 SIDOR:s nyhetsstidning på Internet. Bilagan Flera Sidor, som vänder sig direkt till utvecklingsstörda personer, har utvecklats vidare och gavs ut med tio nummer. 8 SIDOR har läsare inom flera grupper. Fördelning mellan olika prenumerantgrupper visar att ungdomsskolan svarar för den största andelen, ca 33 %. Gruppboende och dagcenter för utvecklingsstörda personer utgör 20 % och gruppen privatpersoner, där naturligtvis utvecklingsstörda personer också kan ingå, svarar för nästan 20 %. Inga större förändringar mellan prenumerantgrupperna har skett under de senaste åren. Upplagan har ökat från 9 300 år 1996 till 10 000 år 1997. LL-stiftelsen bedömer att 8 SIDOR:s läsekrets totalt är 40 – 50 000 personer.

Under år 1997 gav stiftelsen ut 30 LL-böcker, varav 18 var skönlitteratur och 12 facklitteratur. Av de 30 var fyra omtryckningar av slutsålda utgåvor. Under åren 1995 och 1996 gavs 25 resp. 26 titlar ut. Genomsnittspriset för en LL-bok var under år 1997 ca 145 kronor inkl. moms. LL-förlaget har under året också arbetet med två cd-rom-produktioner som kommer att ges ut under 1998. Försäljningen av LL-böcker har stadigt ökat sedan år 1995. Under 1997 är det särskilt ungdomsskolan och bokhandeln som ökat sina inköp av LL-böcker.

Marknadsföringen och verksamheten med läsombud har utvecklats vidare under 1997. LL-produkterna förutsätter en aktiv marknadsföring där tyngdpunkten ligger på informativa insatser med syftet att påverka attityder och väcka ett läsintresse bland ovana läsare. De läsbefrämjande åtgärderna sker framför allt inom läsombudsverksamheten. Antalet läsombud i landet ökade från 890 år 1996 till 1 275 år 1997. Därutöver fanns under år 1997 ca 600 engagerade personer i regionala och lokala arbetsgrupper. Etablerad verksamhet finns nu i åtta län och under året har regional utbyggnad pågått i fyra län och en storstadsregion. LL-stiftelsen startade kurser i och om lättläst litteratur under våren 1997.

Slutsatser

Regeringen bedömer att bidraget till LL-stiftelsen har använts i enlighet med de mål som angivits för verksamheten. Tillgången på lättläst litteratur och information har förbättrats och nya läsare nås. Beräkningen av anslaget utgår från att verksamheten skall vara oförändrad.

I beräkningen av anslaget för år 1999 ingår pris- och löneomräkning med 249 000 kronor.

C7 Bidrag till Svenska språknämnden och Sverigefinska språknämnden

Tabell 6.12 Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Utfall	3 409		
1998	Anslag	3 501	Utgifts- prognos	3 501
1999	Förslag	4 070		
2000	Beräknat	4 136 ¹		
2001	Beräknat	4 205 ²		

¹ Motsvarar 4 070 tkr i 1999 års prisnivå

² Motsvarar 4 070 tkr i 1999 års prisnivå.

Under anslaget anvisas medel för bidrag till Svenska språknämndens och Sverigefinska språknämndens verksamheter. Ca 40 % av Svenska språknämndens verksamhet bekostas av anslag från olika fonder m.m.

Sverigefinska språknämnden har även bidrag från finska staten.

Syftet med statens bidrag till Svenska språknämnden är att nämnden skall följa utvecklingen av det svenska språket i tal och skrift och med denna kunskap som utgångspunkt ge råd till språk-användarna i syfte att främja gott språkbruk. Det är också angeläget att den nordiska språkgemenskapen stärks. Sverigefinska språknämnden skall vårda och utveckla finska språket i Sverige.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Svenska språknämnden har under år 1997 besvarat ca 12 750 språkfrågor från statliga myndigheter och

verk, kommuner, från andra institutioner, från privata företag och från enskilda personer. Många av dessa frågor har föranlett längre utredningar. Under året har arbetet med boken över konstruktioner och fraser i svenska språket fortsatt enligt planerna. Ett förberedande arbetet med en kommande ordbok över nya ord i språket har kommit i gång. Samtidigt har ett redaktionellt arbete med den svenska uttalsboken fortsatt.

Den datatermgrupp som bildades år 1966 på initiativ av Svenska språknämnden och Tekniska nomenklaturcentralen har fått god genomslagskraft. Rekommendationer uppdateras fortlöpande och presenteras på Internet. Svenska språknämnden har även under året fått en egen webbplats vilken bl.a. innehåller en fråge- och svarsavdelning.

Svenska språknämnden har ett nära samarbete och informationsutbyte med övriga språknämnder i Norden. Efter nedläggningen av samarbetsorganisationen Nordiska språksekretariatet 1996 skall de skandinaviska språknämnderna i tur och ordning ta ansvaret för det nordiska språksamarbetet. För den första perioden 1997–1999 kommer Svenska språknämnden att bli värdorganisation. Sekretariatet har under år 1997 hållit föredrag och kurser, medverkat vid konferenser och gjort insatser för språkvården i radio- och TV-program. Svenska språknämnden har under år 1997 haft regeringens uppdrag att utarbeta förslag till handlingsprogram för att främja svenska språket (se avsnitt 6.3 s. 64).

Sverigefinska språknämnden har under året rat drygt 2 000 språkfrågor, huvudsakligen av terminologisk art. Språknämndens tidskrift Kieliviesti

har som tidigare utkommit med 4 nummer under året. Tidskriften har 800 prenumeranter, varav ca 15 % är bosatta i Finland. Tidskriften innehåller språknämndens termrekommendationer, artiklar och recensioner. Den tar upp centrala språkproblem och informerar om aktuell litteratur. Nämnden har slutfört tre stora terminologiska projekt såsom Svensk-finsk skolordlista, Svensk-finsk arbetsmarknadsordlista och Svensk-finsk socialordlista. Under år 1997 slutfördes även revideringen av ordbasen till tolkordlistan, ett samarbetsprojekt med Tolk- och översättarinstitutet vid Stockholms universitet.

Slutsatser

Regeringen bedömer att nämndernas språkforskning och rådgivning är av största vikt. Det statliga stödet möjliggör en aktiv språkvård.

Mot bakgrund av Svenska språknämndens förslag till handlingsprogram, som i det tidigare redovisats, föreslår regeringen att det statliga stödet till Svenska språknämnden förstärks med 500 000 kronor. Förslaget finansieras genom omprioriteringar inom kulturområdet. Flera av de frågor som behandlas i nämndens förslag kommer att beredas ytterligare under hösten 1998.

Tabell 6.13 Beräkning av anslaget för 1999

Tusental kronor

Anslag 1998	3 501
Pris- och löneomräkning	+ 69
Reform	+ 500
Förslag 1999	4 070

7 Bild och form samt konsthantverk

7.1 Omfattning

Verksamhetsområdet omfattar myndigheten Statens konstråd och insatser för konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön. Vidare ingår statens stöd till konstbildningsrörelsen och annan konstfrämjande verksamhet, Akademien för de fria konsterna samt Nämnden för hemslöjdsfrågor och främjande av hemslöjden.

Även inom andra verksamhetsområden lämnar staten stöd till bild, form och konsthantverk. Under verksamhetsområdet Allmän kulturverksamhet redovisas vissa statliga bidrag till bild- och formområdet. Under verksamhetsområdet Museer och utställningar redovisas utställningsverksamhet som bedrivs med statligt stöd. Under verksamhetsområdet Ersättningar och bidrag till konstnärer redovisas Bildkonstnärnsfondens verksamhet, som har stor betydelse för den konstnärliga utvecklingen och det internationella utbytet inom området.

7.2 Utgiftsutvecklingen

Utgiftsutvecklingen

Miljoner kronor (löpande priser)

Utfall 1997	Anslag 1998 ¹	Utgifts- prognos 1998	Förslag anslag 1999	Beräknat anslag 2000	Beräknat anslag 2001
68,9	79,1	94,2	86,2	94,8	96,5

¹ Inklusivt beslut till följd av förslag till tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1998 i samband med den ekonomiska vårpropositionen.

Verksamhetsutfall och ekonomiskt utfall

En ökande etablering av nya institutioner pekar på ett större intresse för samtida bild- och form-

konst, samtidigt som yttringarna inom bild- och formkonsten ännu till övervägande del återfinns inom landets tre storstadsområden.

De stärkta resurserna för utställningsersättning har inneburit dels en kraftig ökning av antalet bild- och formutställningar som medfört ersättning för den utställande konstnären och dels att nya kategorier av utställare fått möjlighet att förmedla ersättningen.

Fr.o.m. år 1997 har Statens konstråd inlett förvärv av konst även till de icke-statliga gemensamma miljöerna, men dessa förvärv väntas få full effekt på statsbudgeten först år 1998. Detta har medfört ett visst anslagssparande under år 1997.

Nämnden för hemslöjdsfrågor har under året fortsatt att utveckla sin initiativtagande och stödjande verksamhet.

Förändringar

Regeringen har i enlighet med vad som föreslogs i propositionen (prop. 1997/98:117) Framtidsformer. Handlingsprogram för arkitektur, formgivning och design lämnat ett särskilt uppdrag till Statens konstråd att stimulera estetiska förbättringar i den offentliga miljön.

Prioriteringar

Ett nytt verksamhetsstöd för vissa utställare införs. Det statliga stödet till organisationer inom bild- och formområdet utvidgas till att också omfatta stöd till kollektivverkstäder. Den befintliga utställningsersättningen förstärks och

Folkrörelsernas Konstfrämjande får ett ökat verksamhetsbidrag.

7.3 Resultatbedömning

Inriktningen på regeringens politik inom verksamhetsområdet är att göra den samtida bild- och formkonsten tillgänglig för så många som möjligt, oavsett var de bor i landet, samtidigt som förutsättningar ges för hög kvalitet i det konstnärliga arbetet. De statliga insatserna består huvudsakligen av bidragsgivning och förvärv av konst för den gemensamma miljön.

Tillståndet och utvecklingen inom området

Den samtida bild- och formkonsten är i dag inne i en period av stark dynamisk utveckling efter en nedgångsperiod under början av 1990-talet. Gränserna mellan olika konstformer har alltmer uppluckrats och nya tekniker och förhållningsätt prövas. Våra yngre konstnärer och formgivare framträder i internationella sammanhang i en omfattning och med ett genomslag som söker sina jämförelser långt tillbaka i tiden. Venedigbiennalen år 1997, med den intilliggande utställningen *Deposition*, liksom den stora utställningen av nordisk konst *Vision du Nord* producerad av och visad på Moderna museet i Paris år 1998, gav starkt gensvar för den unga konsten. Kulturhuvudstadsårets första halvår har också inneburit en fokusering på bildkonsten, formen och konsthantverket, med utställningar som *StArt*, *Arkipelag*, *Kontakt*, *ArtGenda*, *Trädgården* och *konsthantverket*, *Vistet* m.fl. Verksamheten inom Konstnärsnämndens gästateljécentrum IASPIS och Moderna museets internationella program har medfört många nya kontakter mellan det svenska och det internationella konstlivet.

Museer och konsthallar är viktiga för landets utställningsliv. I februari 1998 invigdes den nya byggnaden för Moderna museet, som kan förväntas bli en av de centrala arenorna för samtidskonsten i landet. Vissa av landets läns museer arrangerar utställningar av samtida bild- och formkonst av regionalt och nationellt intresse, liksom vissa kommunala museer. Främst i de tre storstadsområdena återfinns ett antal kommu-

nala konsthallar vilka regelbundet erbjuder utställningar av regionalt och ibland även av nationellt intresse. Gallerierna, som i ännu högre grad är koncentrade till storstäderna, spelar en viktig roll för konstnärernas utställnings- och inkomstmöjligheter, samtidigt som de erbjuder allmänheten fritt tillträde till de utställningar de arrangerar. I Malmö drivs sedan länge landets enda Form/Design Center, som arrangerar ett stort antal utställningar årligen om arkitektur, formgivning, industridesign och konsthantverk. Som mer fristående, men återkommande och betydelsefulla evenemang, kan nämnas Wanåsutställningarna och Umedalen skulptur, som presenterar nya, platsspecifika verk av svenska och utländska konstnärer, och Stockholm Art Fair, den årliga konstmässan, som år 1998 gick samman med de unga konstnärernas alternativa Smart Show.

De senaste årens starka utveckling inom bildkonsten har inneburit att flera nya bildkonstinstitutioner tillkommit och att andra planeras på olika håll i landet. Bland de nyare institutionerna kan nämnas Grafikens Hus i Mariefred, Färgfabriken och Skulpturens Hus i Liljeholmen, Tensta konsthall, Röda Sten i Göteborg och bland institutioner mer i vardande t.ex. Nordiska Akvarellmuseet på Tjörn, Mazetti-fabriken i Malmö, Östersjöns konstcentrum i Visby och *Vandalorum* i Värnamo. Denna tillväxt på nya verksamheter leder naturligtvis till ett ökat tryck på de offentliga bidragsgivarna, även om offentliga bidrag i dessa sammanhang ofta framgångsrikt kompletteras med sponsorsavtal och liknande.

Sett i ett längre perspektiv har utvecklingen för den offentliga konsten varit gynnsam, men de senare årens nedgång inom byggsektorn har haft en viss negativ inverkan inom detta område. Samtidigt har konsten ofta fått en framskjuten plats i de renoveringsprogram som genomförs bl.a. i det så kallade miljonprogrammets bostäder.

Den analys som gjordes av området i Kulturutredningen är ännu giltig i sina huvuddrag. Bild- och formkonsten är det verksamhetsområde där den regionala infrastrukturen är minst utbyggd. Utbudet av utställningar är till stor del koncentrerat till landets tre storstäder, där den större publiken finns och de flesta konstnärerna bor. I genomsnitt går en mycket liten andel av kommunernas samlade kulturutgifter till bild- och formkonsten, knappt tre procent.

De viktigaste statliga insatserna inom området

I avsaknad på starkare regionala institutioner för bildkonsten har den statliga bidragsgivningen till stor del inriktats på att stödja utställningar på lokal nivå.

En stor andel av utställningsutbudet och konstförsäljningen i landet kan härledas till verksamheten inom de konstfrämjande organisationerna Sveriges Konstföreningars Riksförbund (SKR) och Folkrorelsernas Konstfrämjande (FKf). Konstföreningarna arrangerar omkring 6 000 utställningar varje år, varav 5 000 på arbetsplatser. Inom FKf arrangeras omkring 1 200 utställningar varje år. Inom båda organisationerna bedrivs ett omfattande konstbildningsarbete på regional och lokal nivå, på arbetsplatser och i föreningsliv. Förutom att staten lämnar ett verksamhetsstöd till resp. organisation fördelas större delen av de befintliga medlen för utställningsersättningen genom SKR och FKf. Från och med år 1997 fördelas en del av utställningsersättningen i en försöksverksamhet även genom Konsthantverkscentrum till konsthantverkskooperativ med utställningsverksamhet på olika orter i landet. Vid sidan av de kommersiellt drivna gallerierna förekommer det att konstnärer går samman för att gemensamt driva galleriverksamhet. Från år 1998 genomför Statens kulturråd också en försöksverksamhet med utställningsersättning till ett tiotal konstnärsdrivna gallerier på olika orter i landet. Totalt fördelades 5,4 miljoner kronor som utställningsersättning år 1997.

Statens konstråds verksamhet har under år 1997 i hög grad präglats av arbetet med att igångsätta det vidgade uppdrag som innebär att konstnärliga satsningar kan göras i hela den gemensamma miljön (prop. 1996/97:1, bet. 1996/97:KrU1, rskr. 1996/97:129). Till stor del har verksamheten inom det nya uppdraget kommit att inriktas på att genomföra konstprojekt i bostadsområden.

De projekt som Nämnden för hemslöjdsfrågor stött under 1997 har haft god geografisk spridning och arbetet med barn och ungdomar har prioriterats inom de flesta län som nämnden har beviljat bidrag till.

Effekter av de statliga insatserna

Genom den statliga bidragsgivningen har utställningslivet i landet erhållit ett viktigt stöd. Statliga

projektbidrag och resestipendier har haft stor betydelse för det internationella utbytet och den konstnärliga utvecklingen.

Statens konstråds verksamhet har ökat tillgängligheten till aktuell samtidskonst på många orter och i många miljöer över hela landet. Genom Konstrådets inköp får konstnärer över hela landet ökade försörjningsmöjligheter. Inköpen har också stor ekonomisk betydelse för gallerier och andra inköpsställen som är öppna för allmänheten. Kravet att sprida uppdragen stöder konstnärlig mångfald och leder till inkomster för många konstnärer, inte bara till de mest etablerade. Konstrådets nya uppdrag att verka i hela samhällsmiljön har ännu haft begränsade effekter eftersom inget sådant projekt var färdigtställt år 1997.

Det stöd till konstinköp som Statens kulturråd fördelar till folkparker, folkets hus, bygdegårdar och nykterhetsorganisationernas samlingslokaler berör många, förutom miljontals besökare i landets omkring 2 400 föreningshus, även de många yrkesverksamma konstnärer som inbjuds att delta i inköpsutställningarna.

Det statliga stödet till bild- och formorganisationer har bidragit till att stärka de mottagande organisationernas arbete med utställningsverksamhet och kunskapsspridning samt stärkt de yrkesutövande konstnärerna och formgivarna i deras publikarbete.

Regeringens slutsatser

Sammantaget har statens insatser på området haft stor betydelse för utvecklingen inom verksamhetsområdet, men utanför de tre storstadsområdena är bild- och formkonsten alltför sämre tillgodosedd än de andra konstarterna.

De förslag som regeringen lämnade inom bild- och formområdet i propositionen Konstnärernas villkor (prop. 1997/98:87, bet. 1997/98:KrU:13, rskr. 1997/98:303) innebär att åtgärder vidtas för att förbättra denna situation. Riksdagen har med anledning av propositionen beslutat om att ett nytt stöd till vissa utställare av samtida bild- och formkonst skall införas samt om stöd till de konstnärliga kollektivverkstäderna för investeringar i gemensam utrustning. Regeringen föreslår att medel anvisas för nämnda ändamål samt att medlen för utställningsersättning och verksamhetsstödet till Folkrorelsernas Konstfrämjande ökas.

7.4 Revisionens iakttagelser

Riksrevisionsverket har inte lämnat några invändningar i sina revisionsberättelser.

7.5 Anslag

D1 Statens konstråd

Tabell 7.1 Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

År	Utfall	Belopp	År	Utfall
1997	Utfall	4 397	1997	Anslags-sparande
1998	Anslag	4 503	1998	Utgifts-prognos
1999	Förslag	5 122		
2000	Beräknat	5 214 ¹		
2001	Beräknat	5 295 ²		

¹Motsvarar 5 122 tkr i 1999 års prisnivå.

²Motsvarar 5 122 tkr i 1999 års prisnivå.

Statens konstråd har till uppgift att verka för att konsten blir ett naturligt och framträdande inslag i samhällsmiljön genom att Konstrådet förvärvar god samtidskonst till statens byggnader och andra lokaler för statlig verksamhet, medverkar till att konst tillförs även andra gemensamma miljöer än sådana som brukas av staten och sprider kunskap om konstens betydelse för en god samhällsmiljö.

För Statens konstråd gäller förordningen (1996:1597) med instruktion för Statens konstråd.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Konstrådets verksamhet fördelar sig på tre verksamhetsgrenar. I en sammanfattande redovisning summerar rådet de kostnader för verksamheten som belastar anslagen D1 Statens konstråd eller D2 Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön. För arbetet med Förvärv av konst till ny- och ombyggnadsprojekt (Projekt) har kostnaderna uppgått till knappt 21 miljoner kronor. För Förvärv av konst till myndigheter i redan befintliga lokaler (Konstansökningar) har kostnaderna under år 1997 uppgått till 4,5 miljoner kronor samt för Informations- och utvecklingsverksamhet till 1,2 miljoner kronor. Av de totala utgif-

terna på 31,2 miljoner kronor har 4,7 miljoner haft extern finansiering.

Tabell 7.2 Verksamhetsgrenarnas kostnader

Tusental kronor

Kostnader, tkr	1994/95	1995/96 ¹	1997
Projekt	18 133	15 596	20 808
Konstansökningar	4 032	4 367	4 584
Information	2 137	1 516	1 227
Indirekta kostnader	4 859	5 058	4 611
Summa	29 141	26 537	31 230

¹12 mån.

Från den 1 januari 1997 har Konstrådets uppgift vidgats till att gälla hela den gemensamma miljön i samhället. Uppdraget har utvecklats mycket positivt, vilket har inneburit en ökning med drygt 150 % av antalet nyanmälda projekt hos Konstrådet.

I mars 1998 har regeringen lämnat ett gemensamt uppdrag till Statens kulturråd, Statens konstråd, Konstnärnsnämnden, Riksutställningar och Statens konstmuseer med Moderna museet, att i första hand genom ökad samverkan stärka bild- och formkonstens ställning i hela landet. Uppdraget skall redovisas till regeringen den 1 mars 1999. Konstrådets förvärvsverksamhet redovisas och kommenteras närmare nedan under anslaget D2 Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön.

Slutsatser

Det är regeringens uppfattning att den redovisade verksamheten sammantaget har motsvarat de mål som har satts upp för Statens konstråd. I budgetpropositionen för år 1997 (prop. 1996/97:1, utg. omr. 17, s. 38) angav regeringen att Konstrådet hade förutsättningar att genomföra arbetet med ett vidgat uppdrag inom befintliga förvaltningsresurser. Med den information Konstrådet lämnat finner regeringen nu anledning att göra en förändrad bedömning. Den ökade arbetsmängden hos Konstrådet till följd av det vidgade uppdraget kan till en del bäras av ökade projektledarinsatser, men därutöver är det av stor betydelse för verksamheten att informationsinsatserna mot Konstrådets nya samarbetsparter kan stärkas. Mot den bakgrunden bör anslaget förstärkas med 500 000 kronor genom en omprioritering från anslaget D2 Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön. Finansi-

eringen av avtalsförsäkringar på det statliga området förändrades fr.o.m. år 1998 (se volym 1, avsnitt 6.1). Med anledning av detta gjordes en preliminär beräkning av försäkringspremien. Ytterligare en justering av beräkningen har gjorts för år 1999 och omfattar 35 000 kronor.

Tabell 7.3 Beräkning av anslaget för 1999

Tusental kronor

Anslag 1998	4 503
Pris- och löneomräkning	+ 84
Justering av premier	+ 35
Överföring från anslaget D2	+ 500
Förslag 1999	5 122

D2 Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön

Tabell 7.4 Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Utfall	31 724	Anslags-sparande	11 214
1998	Anslag	41 938 ¹	Utgifts-prognos	51 472
1999	Förslag	35 438		
2000	Beräknat	43 164		
2001	Beräknat	44 006		

¹ Till följd av förslag på tilläggsbudget i samband med den ekonomiska vårpropositionen 1998 minskades anslaget med 1 000 tkr.

Från anslaget bekostas dels konstförvärv beslutade av Statens konstråd, dels, under en övergångsperiod, bidrag enligt förordningen (1987:316) om bidrag till konstnärlig utsmyckning av bostadsområden. Under anslaget beräknas även medel för bidrag till folkparkerna och vissa samlingslokalhållande organisationer för konstinköp. Anslagssparandet är en följd dels av att större delen av det ekonomiska utfallet från påbörjade projekt inom ramen för Konstrådets vidgade uppdrag beräknas komma först under åren 1998 och 1999 samt dels av att Boverkets utbetalningar av redan beslutade bidrag senarelagts.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Förvärv av konst till ny- och ombyggnadsprojekt har visat en nedgång under år 1997 för antalet avslutade projekt och färdiga fasta konstverk. Den nedåtgående trenden ser ut att brytas under kommande år då ett stort antal nyanmälda projekt och skissuppdrag kan antas leda vidare till kontrakt och färdiga verk. Samtliga avslutade projekt har gällt fastigheter som brukas av staten. Inga projekt inom ramen för Konstrådets vidgade uppdrag har hunnit avslutas under 1997, men detta område står för en stor andel av de nystartade projekten. Inom det statliga området är Akademiska Hus den fastighetsförvaltare som anmäler flest nya projekt till rådet. Att döma av antalet nya projekt och deras inriktning förefaller de samarbetsformer som utvecklats mellan Konstrådet och olika fastighetsägare fungera väl och ha hög acceptans. Av de nyanmälda projekten har 75 % icke-statliga fastighetsägare.

De konstnärliga uppdragen har spridits på största möjliga antal individer. Av uppdragen gick 17 % till konstnärer i åldersgruppen 20–35 år, 68 % till gruppen 36–51 år och resterande 15 % till åldersgruppen över 51 år. Av de konstnärliga uppdrag som avslutades under året hade 29 % utförts av kvinnor och 71 % av män. Av de nya skissuppdragen har 57 % lämnats till kvinnor och 43 % till män. Av inköpen har 41 % gjorts i Stockholm, 17 % i Göteborg, 10 % i Malmö samt 32 % i övriga landet. Den regionala fördelningen av Konstrådets verksamhet redovisas ovan, avsnitt 3.4 Regional fördelning av statens stöd till kultur.

Trots en fortsatt positiv utveckling har väntetiden för myndigheter som ansöker om konst till befintliga lokaler ännu inte nått ned till verksamhetsmålets krav på högst ett år. Vidare är lagerhållningen av inköpt konst alltjämt för lång. Mer än 40 % av lagret hade den sista december 1997 lagerhållits längre än de högst 2 år som angivits i målet.

De samlade kostnaderna för Konstrådets verksamhet redovisas ovan i tabell 7.2.

För de 3,9 miljoner kronor som Statens kulturråd fördelar till folkparker, folkets hus, bygdegårdar och nykterhetsorganisationernas samlingslokaler för inköp av konst har organisationerna inköpt 404 verk under 1997 för utplacering i olika samlingslokaler över hela landet. Förvärven görs varje år vid ett femtontal särskilda inköpsutställningar – kallade Konst åt alla

– som arrangeras i egna samlingslokaler. Vissa av de inköpta verken ingår sedan i vandringsutställningar en tid innan de når sin slutgiltiga placering.

Bemyndiganden om ekonomiska förpliktelser

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att beställa konstverk som medför kostnader på högst 15 miljoner kronor efter år 1999.

Tabell 7.5 Bemyndiganden

Tusental kronor

	1997 utfall	1998 prognos	1999 beräknat	2000 beräknat	2001 – beräknat
Utestående förpliktelser vid årets början	5 225	6 386	12 000		
Nya förpliktelser	15 522	26 614	27 000		
Infriade förpliktelser*	-14 361	-21 000	-24 000	-11 000	-4 000
Utestående förpliktelser vid årets slut	6 386	12 000	15 000		
Erhållen/föreslagen bemyndiganderam	10 000	15 000	15 000		

* Utgiftsutfall till följd av ingångna förpliktelser.

Slutsatser

Det är regeringens uppfattning att den redovisade verksamheten sammantaget har motsvarat de mål som har satts upp och fått avsedda effekter.

I beräkningen av anslaget för år 1999 ingår en tillfällig minskning med 7 miljoner kronor till följd av anslagssparandet. Medlen används för omprioriteringar inom utgiftsområdet. Anslagsnivån återställs år 2000. Vidare minskas anslaget med 500 000 kronor för att möjliggöra en ökning av anslaget D1 Statens konstråd med samma belopp mot bakgrund av den ökade arbetsmängden inom rådets kansli.

Tabell 7.6 Beräkning av anslaget för 1999

Tusental kronor

Anslag 1998	42 938
Tillfällig neddragning	- 7 000
Överföring till anslaget D1	- 500
Förslag 1999	35 438

D3 Nämnden för hemslöjdsfrågor

Tabell 7.7 Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Utfall	1 211	Anslags-sparande	411
1998	Anslag	1 056	Utgifts-prognos	1 467
1999	Förslag	1 078		
2000	Beräknat	1 097 ¹		
2001	Beräknat	1 115 ²		

¹ Motsvarar 1 078 tkr i 1999 års prisnivå

² Motsvarar 1 078 tkr i 1999 års prisnivå

Enligt förordningen (1988:315) med instruktion för Nämnden för hemslöjdsfrågor skall nämnden ta initiativ till, planera, samordna och göra insatser för att främja hemslöjd i den mån sådana uppgifter inte ankommer på annan statlig myndighet. Nämnden skall inom sitt verksamhetsområde fördela statligt stöd till hemslöjdsfrämjande verksamhet.

Nämnden står som samordnare för hemslöjdskonsulentverksamheten och har bemyndigande att pröva frågan om huvudmannaskap för konsulenterna.

Närings- och teknikutvecklingsverket (NUTEK) svarar för nämndens medelsförvaltning och personaladministration.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Nämnden för hemslöjdsfrågor har under året fortsatt med tre projekt; Hemslöjdens roll i ett tvärvetenskapligt perspektiv, Hemslöjdens arkivprojekt och Projekt dräktcentrum. Hemslöjdens arkivprojekt har under året lett till att man nu i alla län har ökat tillgängliggörandet av föremålen genom bl.a. katalogisering och digitalisering. Samarbetet över länsgränserna har ökat och nya arbetsmetoder har prövats i konsulentarbetet. Arbetet med att ta till vara hemslöjdens materialkunskap, teknikkunskap m.m. har under året fortsatt och resultaten har nått nya målgrupper. Resultaten har också ingått i förberedelsearbetet inför utställningen Slöjden är här! Slöjden är härlig! som visades på Liljevalchs konsthall sommaren 1998. Under året har Nämnden initierat flera projekt och aktiviteter där det mångkulturella samhället diskuteras, t.ex. barn- och ungdomsprojekten Jurta och Ungdomsting.

Nämnden för hemslöjdsfrågor redovisade den 15 april 1998 ett regeringsuppdrag om hemslöjdens ställning och möjligheter i ett regionalt utvecklings- och näringsperspektiv. Nämnden för hemslöjdsfrågor har genomfört uppdraget i samarbete med NUTEK. I uppdraget redovisas bl.a. behovet av att förstärka nätverket och samarbetet mellan hemslöjdskonsulenterna och de regionala organisationerna för näringslivskompetens.

Redovisningen utgör ett underlag för arbetet med kultur och regional tillväxt.

Slutsatser

Mot bakgrund av tillgänglig information drar regeringen slutsatsen att Nämnden för hemslöjdsfrågors huvudsakliga inriktning överensstämmer med de mål som uppställts för verksamheten. Nämnden för hemslöjdsfrågor har utfört viktiga insatser för att främja hemslöjden. Verksamheten svarar mot kravet på en ändamålsenlig användning av insatta resurser. Verksamhetsinriktningen bör därför ligga fast.

Regeringen föreslår att för år 1999 anvisas 1 078 000 kronor. I anslagsberäkningen ingår en pris- och löneomräkning på 22 000 kronor.

D4 Främjande av hemslöjden**Tabell 7.8 Anslagsutvecklingen**

Tusental kronor

1997	Utfall	16 359	Anslags- sparande	105
1998	Anslag	16 907	Utgifts- prognos	17 012
1999	Förslag	17 269		
2000	Beräknat	17 562		
2001	Beräknat	17 913		

Anslaget disponeras av Nämnden för hemslöjdsfrågor för bidrag till hemslöjdskonsulenternas verksamhet, Svenska hemslöjdsföreningarnas riksförbund och till projekt inom hemslöjdsområdet.

Hemslöjdskonsulentverksamheten bestod under budgetåret 1997 av två hemslöjdskonsulenter i varje län, med undantag för Skåne län som hade fyra hemslöjdskonsulenter. Dessutom bestod verksamheten av fem rikskonsulenter varav tre var verksamma som sameslöjdskonsulenter, en som spetskonsulent och en som konsulent i hemslöjd för barn och ungdom.

Svenska hemslöjdsföreningarnas riksförbund är en ideell förening som har till uppgift att främja den svenska hemslöjden och dess utveckling samt fungera som centralt organ för landets hemslöjdsföreningar.

Regeringens överväganden**Resultatinformation**

Resultatet av verksamheten redovisas under anslaget Nämnden för hemslöjdsfrågor.

Slutsatser

Enligt regeringens bedömning har verksamheten gett goda resultat och medlen använts på ett ändamålsenligt sätt.

Regeringen föreslår att för år 1999 anvisas 17 269 000 kronor. I beräkningen av anslaget ingår en pris- och löneomräkning på 362 000 kronor.

D5 Bidrag till bild- och formområdet**Tabell 7.9 Anslagsutvecklingen**

Tusental kronor

1997	Utfall	14 741	Anslags- sparande	
1998	Anslag	14 741	Utgifts- prognos	14 741
1999	Förslag	27 296		
2000	Beräknat	27 805		
2001	Beräknat	28 165		

Under anslaget anvisas medel för bidrag till organisationer m.m. på bild- och formkonstområdet. Under anslaget anvisas också medel till Akademien för de fria konsterna. Akademien skall bl.a. främja utvecklingen inom bild- och byggnadskonsten samt bevaka och informera om viktigare frågor inom området.

Regeringens överväganden**Resultatinformation**

Statens kulturråd har under innevarande år lämnat bidrag till Sveriges konstföreningars riksförbund, Folkrorelsernas konstfrämjande, Föreningen Svensk Form, föreningen Handarbetets Vänner, Grafiska sällskapet, Svenskt barnbildaarkiv och Stiftelsen Gerlesborgsskolan. Bidrag har också lämnats till 18 konsthantverkskooperativ.

Vid bidragsfördelningen har Kulturrådet lagt särskild vikt vid verksamheter som främjar konstnärernas villkor och möten med publiken. Vidare prioriteras verksamheter som når olika publikkategorier och ger ökade möjligheter att se bild- och formkonst över hela landet liksom verksamheter som utvecklar olika metoder och samverkansformer eller innebär erfarenhetsutbyte nationellt och internationellt.

Det statliga bidraget till utställningsersättning, som under år 1997 har fördelats av Sveriges konstföreningars Riksförbund (SKR), Folkrorelsernas Konstfrämjande (FKf) och Konsthantverkscentrum (KHC), har förbättrat möjligheterna att ställa ut mer etablerade konstnärer även i landets mindre orter. Antalet utställningar som på detta sätt medfört ersättning till den utställande konstnären har stadigt ökat under senare år.

Tabell 7.10 Utställningsersättningen*Tusental kronor*

Fördelade organisation	År	Fördelade medel	Antal utställningar	Antal konstnärer
SKR, Fkf	1995	2 000	496	241
SKR, Fkf	1996	2 000	554	271
SKR, Fkf, KHC	1997	5 433	1 461	881

Slutsatser

Det är regeringens uppfattning att de redovisade verksamheterna sammantaget har visat en god utveckling. Det verksamhetsstöd till organisationer inom bild- och formområdet som fördelats av Statens kulturråd har inneburit ett viktigt stöd till dessa organisationers verksamhet. Utställningsersättningen har bidragit till en höjd kvalitet i utställningsverksamheten på lokal nivå och till förbättrade försörjningsmöjligheter för många bild- och formkonstnärer.

Dock är det statliga stödet till området sett i ett större sammanhang förhållandevis blygsamt. I utredningarna Arbete åt konstnärer (SOU 1997:183) och Generella konstnärsstöd (SOU 1997:184) konstateras att bildkonstnärerna är den grupp som har lägst genomsnittsinkomst i landet, närmast följd av formkonstnärer, fotografer, tecknare och illustratörer.

I enlighet med riksdagens ställningstagande i juni 1998 till regeringens proposition (prop. 1997/98:87, bet. 1997/98:KrU:13, rskr. 1997/98:303) om konstnärernas villkor och med hänvisning till de skäl som där framfördes införs ett nytt verksamhetsstöd till vissa utställare inom bild- och formområdet. Vidare utvidgas det statliga stödet till organisationer inom bild- och formområdet till att också omfatta stöd till kollektivverkstäder för investeringar i gemensam utrustning.

I syfte att ytterligare förbättra konstnärernas möjligheter att ställa ut sin konst och få ersättning för sitt arbete föreslår regeringen ökade medel för utställningsersättning samt ett förstärkt verksamhetsstöd till Folkrorelsernas Konstfrämjande. Regeringen föreslår att stödet till dessa ändamål ökas med sammanlagt 11 miljoner kronor. Förslagen finansieras inom den ram som tidigare avsatts för nämnda proposition.

Fotograficentrum Riks i Stockholm har under senare år utvecklat sin verksamhet och medlemsstruktur på ett sådant sätt att det inte längre i traditionell mening fungerar som en centrumbildning. Verksamheten har stor betydelse för fotografen, bl.a. genom utställningar i det egna galleriet av såväl unga och ännu oetablerade konstnärer, som av internationellt kända, men i Sverige inte tidigare presenterade utländska konstnärer och genom en pedagogisk verksamhet. Verksamheten belystes nyligen i betänkandet Arbete åt konstnärer. Mot denna bakgrund föreslår regeringen att 1 042 000 kronor, motsvarande medlen för Fotograficentrums verksamhet, förs över från anslaget A2 Allmän kulturverksamhet till anslaget D5 Bidrag till bild- och formområdet, för att under detta anslag möjliggöra en fortsatt bidragsgivning till Fotograficentrum.

Tabell 7.11 Beräkning av anslaget för 1999*Tusental kronor*

Anslag 1998	14 741
Prisomräkning	+ 513
Överföring från anslaget A2	+ 1 042
Reformmedel	+ 11 000
Förslag 1999	27 296

8 Ersättningar och bidrag till konstnärer

8.1 Omfattning

Verksamhetsområdet omfattar Konstnärsnämndens fördelning av ersättningar och bidrag till konstnärer inom bild-, form-, ton-, scen- och filmkonstområdena samt fördelning av ersättningar och bidrag till ordområdet som beslutas av styrelsen för Sveriges författarfond. Härutöver ingår även upphovsrätsorganisationens Bildkonst Upphovsrätt i Sverige (BUS) verksamhet vad avser fördelning av individuell visningsersättning.

8.2 Utgiftsutvecklingen

Utgiftsutvecklingen

Miljoner kronor (löpande priser)

Utfall 1997	Anslag 1998	Utgifts- prognos 1998	Förslag anslag 1999	Beräknat anslag 2000	Beräknat anslag 2001
250,0	249,3	250,6	262,1	259,0	256,3

Verksamhetsutfall och ekonomiskt utfall

Antalet ansökningar till olika typer av ersättningar och bidrag inom verksamhetsområdet har ökat. Antalet fördelade projektbidrag har dock minskat något i förhållande till budgetåret 1995/96. Minskningen är störst inom området bild och form. Sammantaget visar de genomsnittliga bidragsbeloppen på små förändringar.

Förändringar

Under år 1997 tillfördes verksamhetsområdet 21 miljoner kronor, vilket möjliggjorde inrättandet av IASPIS (International Artists' Studio Program in Sweden), individuell visningsersättning m.m. Våren 1998 tog riksdagen ställning till propositionen (prop. 1997/98:87, bet. 1997/98:KrU13, rskr. 1997/98:303) om konstnärernas villkor.

Prioriteringar

Bidragen till konstnärer inom bild- och formområdet förstärks för att i första hand ge utrymme för satsningar på yngre eller ännu ej etablerade konstnärer, konstnärer inom området ton för ökade insatser för tonsättare och kompositörer som arbetar med beställningsverk samt till samarbete mellan upphovsmän och utövande musiker. Vidare införs en ny ersättning för bibliotekens utlåning av fonogram samt en ny stödform i syfte att främja nyskriven svensk dramatik.

8.3 Resultatbedömning

Att förbättra de yrkesverksamma konstnärernas ekonomiska villkor är, som regeringen anförde redan år 1996 i propositionen Kulturpolitik (prop. 1996/97:3), av vital betydelse för att det kulturpolitiska målet om kulturell mångfald, konstnärlig förnyelse och kvalitet skall kunna

uppfyllas. Med anledning därav förstärktes verksamhetsområdet år 1997 med 21 miljoner kronor. Det var också mot denna bakgrund som regeringen under hösten 1996 och våren 1997 tillsatte tre olika utredningar med det gemensamma uppdraget att lämna förslag som förbättrar konstnärernas villkor. Samtliga utredningar lämnade sina slutbetänkanden under hösten 1997. Med dessa utredningar som grund redovisas regeringens fördjupade prövning av konstnärspolitiken i propositionen Konstnärernas villkor. Den bedömning av utvecklingen som där gjorts äger giltighet även som sammanfattande resultatbedömning för verksamhetsområdet.

Tillståndet och utvecklingen inom området

Förutsättningarna på arbetsmarknaden för konstnärerna uppvisar drag som skiljer sig från vad som är normalt på den ordinarie arbetsmarknaden. Bland annat är antalet tillsvidareanställningar mycket få. I stället har flertalet tidsbegränsade anställningar eller kortare uppdrag. Det gör att många utövande konstnärer har återkommande perioder av arbetslöshet. Omkring 50 % av de yrkesutövande konstnärerna är egenföretagare. Konstnärer inom denna grupp är sällan arbetslösa i traditionell mening. Däremot är de många gånger utan inkomster antingen under perioder av skapande eller därför att de har svårt att få avsättning för sina alster. Vidare råder en strukturell obalans på den konstnärliga arbetsmarknaden. Det främsta problemet är den närmast konstanta överetableringen av icke kvalificerade konstnärer. Ett skäl till denna obalans är omfattningen och inriktningen på de arbetsmarknadspolitiska åtgärder som riktas mot kulturområdet.

Generellt sett är konstnärernas inkomster av konstnärligt arbete låga. I genomsnitt kommer endast en femtedel av deras inkomster från det konstnärliga arbetet. De sammanlagda bruttointkomsterna är också låga, ca 80 % av genomsnittet för befolkningen totalt sett. Kvinnornas inkomster är i genomsnitt 85 % av männens. För hela befolkningen är motsvarande andel 73 %.

Enligt en nyligen genomförd SCB-undersökning av konstnärerna var 53 % män och 47 % kvinnor. Bland dem som sökte bidrag hos Konstnärsnämnden år 1997 var 49 % kvinnor vilket i stort motsvarar andelen under budgetåren 1994/95 och 1995/96 (48 resp. 49 %). Av

samtliga beviljade ansökningar år 1997 tillföll 42 % kvinnor, vilket är en minskning jämfört med budgetåren 1994/95 och 1995/96 där andelen kvinnor vars ansökningar beviljats var 46 resp. 44 %. Det förekommer dock stora skillnader mellan olika konstområden.

Det internationella utbytet har också fått allt större betydelse för konstnärerna då det ger möjlighet till stimulans och utveckling i deras skapande. Genom ett intensivare internationellt kulturutbyte öppnas också den internationella arbetsmarknaden för svenska konstnärer. På musikområdet har Sverige redan skördat stora framgångar. Inom bild- och formområdet har statens ökade satsningar på det internationella utbytet, bl.a. inom ramen för IASPIS (International Artists' Studio Program in Sweden) kraftigt bidragit till att fler svenska konstnärer fått möjlighet att möta en internationell publik, ofta med stor framgång.

De viktigaste statliga insatserna inom området

År 1997 tillfördes verksamhetsområdet 18 miljoner kronor i syfte att förbättra de yrkesverksamma konstnärernas arbets- och inkomstmöjligheter, dels genom införandet av en individuellt fördelad visningsersättning för bild- och formkonstnärer, dels genom en förstärkning av långtidsstipendierna och bidragen till konstnärer. Därutöver anvisades ytterligare 3 miljoner kronor för att ge Konstnärsnämnden möjlighet att utveckla en internationell ateljéverksamhet (IASPIS) i syfte att stimulera utbytet mellan konstnärer i Sverige och utomlands.

Med hänvisning till vad som redovisats i propositionen om kulturpolitik och i budgetpropositionen för år 1998 (prop. 1997/98:1 utg.omr. 17) beslutade regeringen hösten 1997 om en ny förordning (1997:1153) med instruktion för Konstnärsnämnden. Innebörden är dels att Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd (KLYS) får förslagsrätt vid förordnande av ledamöter i Konstnärsnämndens styrelse, dels att vissa konstnärorganisationer får förslagsrätt vid förordnande av ledamöter i styrelsen för Sveriges bildkonstnärsfond.

Under våren 1998 har regeringen även överlämnat en proposition (prop. 1997/98:156) till riksdagen med förslag till en upphovsrättslig ersättning vid spridning av tomband för att i viss

mån kompensera upphovsmän för tillåten kopiering av deras verk (s.k. kassettersättning).

Effekter av de statliga insatserna

Regeringen kan bl.a. med hjälp av de utredningar som ligger till grund för propositionen Konstnärernas villkor konstatera att de statliga ersättningarna och bidragen har ökat väsentligt i betydelse för de yrkesverksamma konstnärerna och för deras möjlighet att ägna sig åt det konstnärliga arbetet. En bidragande orsak till detta är bland annat att den allmänna konjunkturbedgången drabbat konstnärerna särskilt hårt i förhållande till andra yrkesgrupper. Därtill har sidoinkomsterna minskat till följd av att konkurrensen om andra icke konstnärliga arbeten hårdnat och genom att efterfrågan på deras verk och tjänster minskat. Samtidigt ökar tillströmningen till de konstnärliga yrkena.

I syfte att skapa fler arbetstillfällen för konstnärer har bidragsgivningen till projekt under år 1997 prioriterats. Konstnärsnämndens analys av bidragsgivningen visar att denna lett till fler arbetstillfällen. Av sammanlagt 66 beviljade projektbidrag genererades 242 arbetstillfällen. Genomförda analyser visar också att statens bidrag till konstnärer kommit att utgöra en allt större del av de totala kostnaderna för olika projekt. Utan statligt stöd skulle många projekt inte kunna genomföras.

Även stipendierna och de andra formerna av direkt stöd har stor betydelse för konstnärerna då det ökar deras möjligheter att arbeta konstnärligt och att delta i andra betydelsefulla sammanhang. Detta kan ske genom att stipendierna ofta leder till en utställning. Erhållandet av ett stipendium tilldrar sig också uppmärksamhet vilket i sin tur kan leda till nya uppdrag och därmed nya inkomstmöjligheter.

Regeringens slutsatser

Regeringen gör den allmänna bedömningen att ersättningar och stöd som utgått i många fall har haft avgörande betydelse för berörda konstnärers möjligheter att leva på sitt konstnärliga arbete. Utvecklingen inom verksamhetsområdet föranleder mot denna bakgrund inte någon ändrad inriktning under år 1999. De insatser som i dag görs är dock inte tillräckliga. I enlighet med vad regeringen aviserat i propositionen

Konstnärernas villkor (prop. 1997/98:87) bör därför förstärkningar ske av befintliga stödformer. Det är också angeläget att förstärkningarna utnyttjas till att undanröja rådande skillnader i villkor mellan män och kvinnor i konstnärsyrket. Vidare införs, i enlighet med riksdagens ställningstagande i juni 1998 till nämnda proposition (bet. 1997/98:KrU13, rskr. 1997/98:303), två nya stödformer, fonogramersättning och dramatikerstöd.

Konstnärernas villkor påverkas också av insatser inom andra verksamhetsområden, bl.a. inom teater-, dans- och musikområdet. Genom ökat stöd till arrangörer och för turnéverksamhet ökar också konstnärernas arbetsmöjligheter inom detta område. Detsamma gäller för statens insatser inom litteraturområdet och inom bild- och formområdet. I enlighet med riksdagens ställningstagande till propositionen Konstnärernas villkor och propositionen Litteraturen och läsandet (prop. 1997/98:86, bet. 1997/98:KrU15, rskr. 1997/98:240) föreslås i denna proposition omfattande förstärkningar av anslagen inom dessa verksamhetsområden.

I propositionen Konstnärernas villkor har regeringen aviserat förslag till åtgärder inom arbetsmarknadspolitikens område. Under utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv föreslås i enlighet med riksdagens ställningstagande bl.a. att ett särskilt stöd införs för arbetsförmedling vid centrumbildningarna under en försöksperiod på ett och ett halvt år. Vidare föreslås att ett statligt bidrag till en tredje anställningsform inom teatern införs under en försöksperiod på ett och ett halvt år.

Under år 1998 avser regeringen även att ge Arbetsmarknadsstyrelsen i uppdrag att fr.o.m. den 1 januari 1999 vidta åtgärder i syfte att begränsa de oetablerade konstnärernas tillgång till arbetsmarknadsåtgärder riktade mot kulturarbetsmarknaden. Syftet är att komma till rätta med den strukturella obalans som råder på kulturarbetsmarknaden.

8.4 Revisionens iakttagelser

Riksrevisionsverket har inte lämnat några invändningar i revisionsberättelserna.

8.5 Anslag

E1 Konstnärnämnden

Tabell 8.1 Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Utfall	8 572	Anslags- sparande	383
1998	Anslag	9 207	Utgifts- prognos	9 590
1999	Förslag	9 788		
2000	Beräknat	9 964 ¹		
2001	Beräknat	10 119 ²		

¹ Motsvarar 9 788 tkr i 1999 års prisnivå.

² Motsvarar 9 788 tkr i 1999 års prisnivå.

Konstnärnämnden har till uppgift att besluta om statliga ersättningar och bidrag till bild-, form-, ton-, scen- och filmkonstnärer. Nämnden skall vidare hålla sig underrättad om konstnärernas ekonomiska och sociala förhållanden. Tillsammans med styrelsen för Sveriges författarfond skall nämnden avge förslag till innehavare av inkomstgarantier. Syftet med verksamheten är att genom fördelning av ersättningar och bidrag verka för att förbättra konstnärernas villkor.

Konstnärnämnden har även att fördela stöd till produktion av kortfilm under anslaget I1 Filmstöd. Bidraget kan ges företrädesvis antingen som startbidrag till unga filmare för film- och videoexperiment i mindre skala eller i form av bidrag till icke kommersiell, konstnärligt syftande film.

För Konstnärnämnden gäller förordningen (1997:1153) med instruktion för Konstnärnämnden och för Sveriges författarfond förordningen (1962:652) om Sveriges författarfond.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Konstnärnämndens verksamhet kan delas in i två grenar. Den ena är fördelning av statliga ersättningar och bidrag, den andra är att bevaka konstnärernas ekonomiska och sociala situation.

Resultatinformation om fördelningen av ersättningar och bidrag, redovisas under anslaget E2 Ersättningar och bidrag till konstnärer.

När det gäller den andra verksamhetsgrenen har Konstnärnämnden genomfört undersökningar fokuserade på avgränsade förhållanden

och/eller konstnärsgreper. Under år 1997 har dock inga särstudier genomförts. I stället har nämnden aktivt deltagit i de undersökningar av konstnärernas ekonomiska och sociala situation som genomförts på initiativ av Konstnärstödsutredningen och som redovisas i betänkandet (SOU 1997:190) Konstnärernas verksamhetsinriktning och ekonomiska förhållanden. Betänkandet har bl.a. legat som grund för propositionen (prop. 1997/98:87, bet. 1997/98:KrU13, rskr. 1997/98:303) om konstnärernas villkor.

För att regeringen skall kunna dra relevanta slutsatser vad avser bidragsgivningens effekter på konstnärernas villkor är det angeläget att bevakningen av konstnärernas ekonomiska och sociala situation intensifieras och att metoderna för bevakningen utvecklas. Konstnärnämnden fick mot denna bakgrund regeringens uppdrag att utreda förutsättningarna för att integrera verksamhetsgrenen Fördelning av statliga ersättningar och bidrag med verksamhetsgrenen Bevakning av konstnärernas ekonomiska och sociala situation. Konstnärnämnden konstaterar i en rapport till regeringen att förutsättningar finns att ur ansökningshandlingarna inhämta uppgifter om den ekonomiska och sociala situationen för dem som söker bidrag hos nämnden, särskilt för de konstnärskategorier bland vilka anställningar är ovanliga. Vidare bör integreringen av verksamhetsgrenarna kunna knytas till den uppföljning av bidragsgivningen som nämnden under senare år intensifierat. Nämnden pekar dock på såväl metodologiska som praktiska hinder för mer djupgående beskrivningar av konstnärernas villkor utifrån ansökningshandlingarna. Ett grundläggande problem är att de som söker stipendier och bidrag inte nödvändigtvis utgör en representativ del av den svenska konstnärskåren. De som klarar sig ekonomiskt på sin konstnärliga verksamhet söker inte bidrag i samma utsträckning som de som har svårigheter att leva på sitt konstnärskap.

För år 1997 anvisades Konstnärnämnden ytterligare 3 miljoner kronor för att utveckla en fungerande internationell ateljéverksamhet. Verksamheten, som benämns IASPIS (International Artists' Studio Program in Sweden), visar på en intensiv aktivitet och utveckling. Ateljéprogrammet har genererat utställningar, seminarier och en rad besök av utländska kritiker och utställningsarrangörer. För att lösa boendeproblemet för besökare och stipendiater har Konstnärnämnden förhyrt en fastighet i Stockholm varför man nu kan erbjuda stipendi-

ater mindre lägenheter för korttidsboende och andra besökare rum för tillfälligt boende.

Slutsatser

Det är regeringens bedömning att den redovisade verksamheten sammantaget har motsvarat de mål som satts upp för Konstnärnämnden.

Som anförs i propositionen Konstnärernas villkor bör Konstnärnämnden ges ytterligare möjligheter att utveckla verksamheten med IASPIS. Regeringen föreslår därför att Konstnärnämndens medelsram ökas med 250 000 kronor för detta ändamål. Finansieringen sker inom den ram som tidigare avsatts för nämnda proposition.

Finansieringen av avtalsförsäkringar på det statliga området förändrades fr.o.m. år 1998 (se volym 1, avsnitt 6.1). Med anledning av detta gjordes en preliminär beräkning av försäkringspremien. En justering om 24 000 kronor har gjorts på detta anslag för år 1999.

Tabell 8.2 Beräkning av anslaget för 1999

Tusental kronor

Anslag 1998	9 207
Pris- och löneomräkning	+307
Justering av premier	+24
Reform	+250
Förslag 1999	9 788

E2 Ersättningar och bidrag till konstnärer

Tabell 8.3 Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Utfall	219 651	Anslags-sparande	15 400
1998	Anslag	240 105	Utgifts-prognos	241 000
1999	Förslag	252 350		
2000	Beräknat	249 012		
2001	Beräknat	246 212		

Under anslaget anvisas medel för ersättning åt bild- och formkonstnärer för att deras verk i offentliga institutioners ägo visas för allmänheten eller används på annat allmännyttigt sätt (visningsersättning). Anvisade medel fördelas

efter beslut av styrelsen för Sveriges bildkonstnärnsfond. Verksamheten regleras i förordningen (1997:1153) med instruktion för Konstnärnämnden samt i förordningen (1982:652) om Sveriges bildkonstnärnsfond.

Från anslaget lämnas även bidrag till individuell visningsersättning. Ersättningen fördelas mellan konstnärer i enlighet med kriterier vilka fastställts av upphovsrättsorganisationen Bildkonst Upphovsrätt i Sverige (BUS). Fördelningen av ersättningen regleras i förordningen (1996:1605) om individuell visningsersättning.

Vidare lämnas bidrag enligt förordningen (1976:528) om bidrag till konstnärer. Bidragen har formen av exempelvis konstnärnsbidrag, projektbidrag, stöd till internationellt kulturutbyte och långtidsstipendier. För år 1998 utgår 102 långtidsstipendier. Styrelsen för Sveriges författarfond fördelar bidragen till författare, översättare, kulturjournalister och dramatiker och Konstnärnämnden fördelar bidrag till övriga konstnärer.

Inkomstgarantier fördelas enligt förordningen (1976:504) om inkomstgarantier för konstnärer till konstnärer som står för konstnärlig verksamhet av hög kvalitet och betydelse för svenskt kulturliv. Beslut om innehavare fattas av regeringen efter gemensamt förslag av Konstnärnämnden och Sveriges författarfond eller efter yttrande av dessa organ. Regeringen har fastställt antalet inkomstgarantier till 157. Av dessa tillföll 27 % kvinnor.

Bestämmelserna om biblioteksersättning finns i förordningen (1962:652) om Sveriges författarfond. Mellan regeringen och de upphovsmanorganisationer som berörs av biblioteksersättningen ingicks den 12 september 1985 en överenskommelse om förhandlingar angående det belopp (s.k. grundbelopp) som skall utgå för varje hemlån från bibliotek av litterärt verk i original. Enligt överenskommelsen har regeringen att, som ett led i beredningen av sitt förslag till statsbudgeten, förhandla med organisationerna om storleken på nämnda grundbelopp.

Styrelsen för Sveriges författarfond har till uppgift att besluta om ersättning till författare m.fl. för utlåningen av deras verk genom bibliotek. Vidare har styrelsen att besluta om statliga bidrag till författare, översättare, kulturjournalister och dramatiker samt tillsammans med Konstnärnämnden avge förslag till innehavare av inkomstgaranti för konstnärer.

Konstnärnämnden har årligen ett anslags-sparande motsvarande ca 15 % av de medel som nämnden disponerar under anslaget. Orsaken är att flera av nämndens bidrag måste rekvireras av mottagaren innan de betalas ut. I vissa fall kan lång tid förflyta mellan beslut och utbetalning. Anslaget bedöms dock till sin helhet vara taget i anspråk vid årets slut.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Antalet ansökningar till olika ersättningar och bidrag inom området har sammantaget ökat under år 1997. Ansökningarna från scen- och filmkonstnärer har dock minskat. Svängningarna i antalet ansökningar är svårtolkade. Av betydelse kan vara att man inom Konstnärnämnden genomfört vissa förändringar vad avser ansökningsperioder för olika typer av bidrag.

Antalet fördelade projektbidrag har minskat i förhållande till föregående år. Minskningen har varit störst inom bild- och formområdet där 121 bidrag fördelades budgetåret 1995/96 (80 på årsbasis) jämfört med 27 under år 1997. Orsaken till minskningen är dels att det genomsnittliga bidragsbeloppet ökat per beviljad ansökan, från 160 000 kronor per beviljat projektbidrag budgetåret 1995/96 till 230 000 kronor år 1997, men också med anledning av att Bildkonstnär-fonden inrättat en ny stödform, benämnd mål-inriktade arbetsstipendier, som nära ansluter till de ordinarie projektbidragen. Totalt fördelades 117 stycken.

Antalet fördelade arbetsstipendier har överlag ökat och utgör stommen i nämndens bidragsgivning. Omkring 800 arbetsstipendier fördelades under år 1997 jämfört med 766 under budgetåret 1995/96 omräknat på årsbasis. Under år 1997 har tonsättarna prioriterats. Tonsättarnas andel av den totala bidragsgivningen har ökat från 15 till 20 %.

Konstnärnämnden har även utvecklat andra bidragsformer. Bidrag kan i dag utgå till samarbetsprojekt mellan upphovsmän och frilansande ensembler med syfte att främja tillkomsten av nya verk. Projektbidragen söktes av och gavs till upphovsmännen och utövarna gemensamt och innefattade inte endast upphovsmannens arbete med komponerandet utan också ersättning till medverkande musiker för repetitionstid, resor m.m. Projektmedlen fördelades som målin-

riktade arbetsstipendier knutna till genomförandet av det aktuella projektet. Denna form av projektbidrag möttes av ett mycket stort gensvar. Antalet ansökningar översteg 180. Av resursskäl kunde dock endast 5 projekt beviljas stöd.

Stöd till internationellt utbyte har ökat ytterligare i jämförelse med tidigare år.

Antalet fördelade internationellt inriktade bidrag via Konstnärnämnden var 328 stycken år 1997 jämfört med 308 på årsbasis budgetåret 1995/96 och 290 budgetåret 1994/95.

Den individuella visningsersättningen fördelades av BUS för första gången år 1997. Totalt ansökte 2 728 personer om ersättning. Av dem erhöll 1 840 personer ersättning, varav 500 fick mellan 1 000 och 2 000 kronor. Knappt 60 personer fick 19 000 – 20 000 kronor. Fler kvinnor (53 %) än män har sökt IV-ersättning medan fler män (52 %) än kvinnor erhöll ersättning. Förklaringen ligger troligen i att systemet gynnar konstnärer med lång yrkesverksamhet. Det är fler män i yrket bland äldre konstnärer, ett mönster som håller på att bytas i motsatsen. Av de sökande som var födda 1960 eller senare var närmare dubbelt så många kvinnor som män.

Regeringen har den 25 juni 1998 godkänt en överenskommelse med Sveriges författarförbund m.fl. om biblioteksersättningen för år 1999. Enligt denna skall grundbeloppet för hemlån av originalverk vara 101 öre vilket är en höjning med 3 öre jämfört med nivån för år 1998. Medelsberäkningen för år 1999 utgår från den senaste slutligt fastställda biblioteksstatistiken, vilket är statistiken för år 1996. Den totala kostnaden för biblioteksersättning år 1999 uppgår till 106 177 000 kronor, vilket innebär en minskning av anslaget med 1 262 000 kronor i jämförelse med föregående år. Orsaken därtill är en minskad utlåningsvolym. Överenskommelsen omfattar även år 2000. Enligt denna skall grundbeloppet för hemlån av originalverk vara 104 öre.

Under år 1997 fördelade styrelsen för Sveriges författarfond 35 % av tillgängliga medel i form av individuella, statistiskt beräknade ersättningar, s.k. författarpenningar och översättarpenningar. För år 1997 erhöll 4 654 upphovsmän ersättning jämfört med 4 842 föregående år. Av dessa erhöll 3 044 personer enbart författarpenning, 728 enbart översättarpenning och 882 personer samordnad författar- och översättarpenning. Vilka som är ersättningsberättigade år 1997 grundar sig på statistik från utlåningsåret 1996.

Resterande del kallas fondens fria del och kan betraktas som en solidaritetsfond. Den fria delen används till pensioner, stipendier och andra bidrag till enskilda upphovsmän samt till bidrag till upphovsmannaorganisationerna. Under år 1997 utgick sammanlagt 807 stipendier av skilda slag (garanterade författarpennningar, stipendier och bidrag). Motsvarande siffra för det förlängda budgetåret 1995/96 var 1207. År 1997 fördelades sammanlagt 153 pensioner (föregående budgetår 152) varav 32 utgick i form av efterlevandepensioner.

När det gäller fördelningen av fondens fria del har styrelsen för Sveriges författarfond hemställt om vissa ändringar i förordningen (1962:652) om Sveriges författarfond som innebär att nuvarande behovsprövade livstidspensioner till efterlevande (efterlevandepension) upphör fr.o.m. 1 januari 1999 och ersätts med ett särskilt periodiskt understöd till efterlevande. Förslaget avser inte redan beslutade efterlevandepensioner. Regeringen kommer att ta ställning till förslaget i samband med att den offentliga efterlevnads-pensionen anpassas till det reformerade pensionssystemet.

Fonden har även att fördela stipendier och bidrag till dramatiker m.fl. Under år 1997 fördelades sammanlagt 61 stipendier och bidrag. Under det förlängda budgetåret 1995/96 fördelades 86 stipendier och bidrag till dessa grupper.

När det gäller Konstnärsnämndens stöd till produktion av kortfilm hänvisas till resultatinformationen under anslaget I1 Filmstöd.

Slutsatser

De ändamål som bekostas inom detta anslag griper över samtliga konstnärsgrenar. Sammantaget kan konstateras att de olika ersättnings- och bidragsformerna har stor betydelse för de yrkesverksamma konstnärernas möjligheter att ägna sig åt konstnärligt skapande av hög kvalitet och åt konstnärligt utvecklingsarbete. Detta bidrar därmed till att uppfylla de konstnärspolitiska målen. Ytterligare åtgärder krävs dock.

Regeringen vill mot bakgrund av de skäl som anfördes i propositionen (prop. 1997/98:87, bet. 1997/98:KrU13, rskr. 1997/98:303) om konstnärernas villkor, och med hänvisning till riksdagens ställningstagande, redovisa följande förändringar. Förslagen finansieras inom den ram som tidigare avsatts för nämnda proposition.

I syfte att öka yngre eller ännu ej etablerade konstnärers möjligheter att ställa ut sin konst föreslås förstärkningar av Konstnärsnämndens stöd till konstnärer inom området bild och form. Regeringen föreslår även att den individuella visningsersättningen förstärks. Sammantaget föreslås att stödet till bild- och formområdet ökar med 2,8 miljoner kronor.

Vidare föreslås förstärkningar av bidrag till konstnärer inom området ton i syfte att skapa möjligheter till ökade insatser för tonsättare och kompositörer som arbetar med beställningsverk. Den föreslagna förstärkningen bör också ge utrymme för ökat stöd till samarbetsprojekt mellan upphovsmän och utövare inom tonområdet som syftar till att främja tillkomsten av nya verk.

Birgit Cullberg, den nutida svenska danskonstens portalfigur, har nyligen fyllt 90 år. Regeringen avser att i Birgit Cullbergs namn instifta ett årligt stipendium till en ung koreograf. För detta ändamål beräknas en anslagsökning med 100 000 kronor.

Därtill föreslår regeringen att medel avsätts till en ny ersättning till upphovsmän och utövande konstnärer för folk- och skolbibliotekens utlåning av musikaliska verk på fonogram (fonogramersättning).

Stödet till konstnärer inom områdena ton och scen föreslås öka för nämnda ändamål med sammanlagt 8 miljoner kronor, varav 2,5 miljoner kronor finansieras genom omfördelningar inom ramen för anslaget.

Regeringen föreslår vidare att medel avsätts till ett nytt stöd för främjande av nyskriven svensk dramatik (dramatikerstöd) i syfte att förbättra dramatikerens möjligheter att försörja sig på utfört konstnärligt arbete. Anslaget bör för detta ändamål tillföras 2 miljoner kronor.

Slutligen föreslås en ökning av Nordiska författarstipendier och Nordiskt författarsamarbete med sammanlagt 83 000 kronor.

Utöver de förslag som följer av propositionen Konstnärernas villkor vill regeringen anföra följande. Sedan början av 1980-talet utgår ersättning till rättighetshavare på musikområdet för verkningar av privatkopiering av fonogram. Ersättningen infördes som en temporär lösning i avvaktan på en eventuell upphovsrättslig ersättningsordning på området. Regeringen har våren 1998 överlämnat en proposition (prop. 1997/98:156) till riksdagen med förslag om att det i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk skall införas

bestämmelser om s.k. kassettersättning. Mot denna bakgrund föreligger förutsättningar för en minskning av bidraget för ersättning till rättighetshavare på musikområdet. Regeringen föreslår därför att anslaget minskas med 1 555 000 kronor. Medlen har använts för omprioriteringar inom kulturområdet.

Utgifterna under anslaget har med anledning av ålderspensionsreformen ökat med ca 4,6 miljoner kronor per år under perioden 1999 – 2001.

Tabell 8.4 Beräkning av anslaget för 1999

Tusental kronor

Anslag 1998	240 105
Ålderspensionsreformen	+4 679
Minskad biblioteksutlåning	-4 415
Minskning av anslaget Ersättning till rättighetshavare på musikområdet	-1 555
Visningsersättning och individuell visningsersättning	+2 800
Stöd till konstnärer inom områdena ton och scen	+5 500
Dramatikerstöd	+2 000
Biblioteksersättning	+3 153
Nordiska författarstipendier och Nordiskt författarsamarbete	+83
Förslag 1999	252 350

9 Arkiv

9.1 Omfattning

Till verksamhetsområdet hör anslagen Riksarkivet och landsarkiven, Bidrag till regional arkivverksamhet, Arkivet för ljud och bild, Språk- och folkminnesinstitutet samt Svenskt biografiskt lexikon.

Riksarkivet är den centrala statliga myndigheten inom arkivområdet med huvuduppgift att främja en god arkivhantering och att bevara, vårda, tillhandahålla samt tillgängliggöra arkivmaterial. Genom framför allt Riksarkivets regionala organisation med en uppdelning på sju landsarkiv, med placering i Uppsala, Vadstena, Visby, Lund, Göteborg, Härnösand och Östersund, har arkivsektorn en god spridning i landet. Svensk arkivinformation (SVAR) och Arkion, som är fristående enheter inom Riksarkivets organisation, finns på flera orter i landet. Stadsarkivet i Stockholm har funktion som landsarkiv för myndigheter i Stockholms län och samma funktion för Värmlandsregionen har Värmlandsarkiv i Karlstad. Språk- och folkminnesinstitutet finns på fem orter i Sverige: Göteborg, Lund, Stockholm, Umeå och Uppsala. Arkivet för ljud och bild har 30 fjärrläneställen utanför Stockholm, huvudsakligen vid högskolebiblioteken. Riksarkivets nämnd för enskilda arkiv ger bidrag till folkrörelsearkiv, företagsarkiv och andra enskilda arkivinstitutioner eller föreningar med anknytning till arkivverksamhet.

Inom det statliga arkivområdet är ca 750 personer anställda, varav ca 250 med lönebidrag. Därutöver har under år 1997 ca 550 personer anvisats inom ramen för ordinarie arbetsmarknadsstöd, t.ex. beredskapsarbete, ALU, OTA och API.

9.2 Utgiftsutvecklingen

Utgiftsutvecklingen					
<i>Miljoner kronor (löpande priser)</i>					
Utfall 1997	Anslag 1998	Utgifts- prognos 1998	Förslag anslag 1999	Beräknat anslag 2000	Beräknat anslag 2001
291,9	285,4	293,8	294,2	299,6	310,6

Verksamhetsutfall och ekonomiskt utfall

De statliga arkiven har genom olika åtgärder strävat efter att nå fler och nya användare och detta har lett till att intresset för att nyttja arkivens bestånd ökat. Sesam-projekten inom arkivområdet liksom den digitaliseringsverksamhet som sker i form av särskilda regionala arbetsmarknadsåtgärder har gett mycket goda resultat. Främst har olika registrerings- och digitaliseringsarbeten bedrivits, vilka medfört ökad tillgänglighet till arkivbestånden.

Förändringar

Fr.o.m. den 1 januari 1998 omfattas de 20 regionala arkivinstitutioner vilka före budgetåret 1998 erhöll s.k. föreståndarbidrag från Riksarkivet av förordningen (1996:1598) om statsbidrag till regional kulturverksamhet.

Prioriteringar för 1999

Arbetet med kulturarvets demokratiska funktioner skall utvecklas. En ytterligare satsning på folkrörelsearkiv föreslås. Det industriella kulturarvet skall ha fortsatt hög prioritet i arkivinstitutionernas verksamhet. Arbetet med att öka tillgängligheten till arkivbestånden genom bl.a. digitalisering skall fortsätta liksom arbetet med att anpassa den statliga arkivverksamheten för hantering av digitalt material. Under år 1999 bör arbetet med att förbereda relationsändringen mellan staten och Svenska kyrkan prioriteras och arbetet bör ske i samverkan med Svenska kyrkan.

9.3 Resultatbedömning

Målet för den statliga arkivverksamheten finns angivna i arkivlagen (1990:782). Det innebär att myndigheternas arkiv skall hanteras så att de tillgodoser rätten att ta del av allmänna handlingar, behovet av information för rättskipning och förvaltning samt forskningens behov.

Tillståndet och utvecklingen inom området

Ökningen av mängden information och de nya medier på vilka den befinner sig, hur allt detta material skall gallras samt förändringar i förvaltningsstrukturen med bolagisering, privatisering eller nedläggning av offentlig verksamhet m.m. är de dominerande frågeställningar som arkivmyndigheterna ständigt har att arbeta med och ha beredskap inför.

Utvecklingen inom digitalisering och informationsteknik ger stora förutsättningar för bättre tillgänglighet och ökade möjligheter att nå fler och nya användare.

Vad gäller det stora antalet lönebidragsanställda vid arkivinstitutionerna hänvisas till de riktlinjer som angavs i vårpropositionen 1997 (prop 1996/97:150). Som framhållits i budgetpropositionen för 1998 (prop 1997/98:1) är det angeläget att Arbetsmarknadsverket fortsatt följer utvecklingen av den genomsnittliga bidragsnivån för kultursektorn och vid behov bevakar att denna nivå inte sänks mer än vad som angavs i 1997 års vårproposition.

De viktigaste statliga insatserna inom området

Genom olika satsningar, arbetsmarknadsåtgärder m.m. har samverkan stärkts mellan dels arkivmyndigheter och arkivbildande myndigheter, dels mellan institutioner inom de olika kulturarvsområdena samt dels mellan arkivmyndigheter och näringsliv och internationella organisationer. Samordning av lokaler och verksamheter har medfört högre effektivitet och lägre kostnader för arkivmyndigheterna.

Budgetåret 1995/96 avsattes 235 miljoner kronor för sysselsättningsinsatser på kulturområdet i det treåriga s.k. Sesam-projektet (prop. 1994/95:100, bil.12, bet. 1994/95:KrU 18, rskr 1994/95:251). Syftet med projektet var bl.a. att skapa bättre förutsättningar för ett långsiktigt bevarande av kulturarvet och att öka tillgängligheten till samlingarna, t.ex. genom digitalisering. Sesam-projektet har i flera fall genererat ytterligare sysselsättning och inom arkivsektorn finns exempel där ett par Sesam-anställda varit projektledare för ca 250 personer. Genom Sesam har arkivvården förbättrats och såväl kvantitet som kvalitet har ökat inom registreringsverksamheten. Sesams avslutning kommer liksom för övriga kulturarvsinstitutioner att i betydande grad påverka verksamheten.

Det internationella arkivarbetet utförs av tradition till största delen inom ramen för Internationella arkivrådet (ICA) i samverkan med EU, Europarådet och Unesco. De gentemot länderna i Öst- och Centraleuropa riktade insatserna har under budgetåret övergått till en målinriktad och långsiktig utbyggnad av en professionell arkivstruktur, t.ex. genom hjälp till etablerandet av en offentlighets- och arkivlagstiftning.

Effekter av de statliga insatserna

Arkivmyndigheternas insatser leder till att arkivverksamheten hos myndigheter m.fl. bedrivs effektivt, att kostnaderna hålls nere samt att forskare och allmänhet har förtroende för och tillgång till arkiven. En fungerande arkivvård hos myndigheterna är en förutsättning för att offentlighetsprincipen skall fungera. Digitalisering och övrigt arbete leder till att kvaliteten på förteckningar och register höjs, att bestånden blir mer lättillgängliga samtidigt som arkivmyndigheternas arbete underlättas.

Arkivinstitutionerna har genomfört riktade programinsatser för att nå fler och nya användare av arkivmaterial. Samarbete med bibliotek och museer har bidragit till att nya användare kunnat nås och utökad digitalisering och registrering av arkivmaterial har medfört att olika användargrupper lättare kan ta del av materialet.

Riksarkivet har redovisat konsekvenser och framtidsperspektiv dels för arkivmyndigheterna, dels för allmänheten med anledning av att arkivmaterialet i allt högre grad digitaliseras och finns tillgängligt via bl.a. Internet. Beredskapen är relativt god för att möta de möjligheter och problem som den utökade digitaliseringen i samhället innebär för arkivverksamheten. Det är väsentligt att arkivinstitutionerna prioriterar och håller en fortsatt hög beredskap avseende dessa frågor. En tydlig inriktning mot en bredare allmänhet märks i arkivmyndigheternas arbete genom att tillgängligheten har förbättrats och kapaciteten i arkivverkets forskarsalar har utökats de senaste åren. Till ökad tillgänglighet bidrar även att informationen kan tillhandahållas på andra ställen än i arkivinstitutionerna, t.ex. via Internet och andra nätverk. I takt med arkivmyndigheternas arbete för att öka tillgängligheten till arkiven har också intresset för att nyttja deras bestånd ökat. Särskilt märks detta inom släktforskningen. År 1991 hade Riksarkivet och landsarkiven ca 80 000 forskarbesök. År 1997 var siffran ca 100 000 besökare.

Regeringens slutsatser

Förhållandena inom verksamhetsområdet har i allt väsentligt bibehållits oförändrade. Arkivmyndigheternas arbete präglas av kontinuitet men det påverkas i hög grad av framför allt den informationstekniska utvecklingen och struktur- och omvandlingar i förvaltningen. Arkivmyndigheterna har i huvudsak uppnått de för verksamheten uppsatta långsiktiga, övergripande målen och verksamheten svarar mot kravet på en effektiv användning av insatta resurser. Arkivmyndigheternas verksamhetsinriktning bör därför behållas.

9.4 Revisionens iakttagelser

Riksrevisionsverket har i en särskild revisionsrapport till Riksarkivet och landsarkiven gjort

vissa påpekanden och i revisionsberättelsen kommit med invändningar mot Språk- och folkminnesinstitutet. Rapporten resp. berättelsen kommenteras under anslagen F1 Riksarkivet och landsarkiven samt F3 Språk- och folkminnesinstitutet.

9.5 Anslag

F1 Riksarkivet och landsarkiven

Tabell 9.1 Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Utfall	231 414	Anslags- sparande	20 901
1998	Anslag	226 435	Utgifts- prognos	235 176
1999	Förslag	232 440		
2000	Beräknat	235 105 ¹		
2001	Beräknat	245 105 ²		

¹ Motsvarar 230 990 tkr i 1999 års prisnivå.

² Motsvarar 236 890 tkr i 1999 års prisnivå.

Riksarkivet och landsarkiven är, som framgår av arkivlagen (1990:782), arkivförordningen (1991:446) och instruktionen för Riksarkivet och landsarkiven, statliga arkivmyndigheter med särskilt ansvar för den statliga arkivverksamheten och för arkivvården i landet.

Myndighetens avgiftsinkomster uppgick under år 1997 till 23 675 000 kronor.

En jämförelse mellan budget och utfall för budgetåret 1997 visar att Riksarkivet och landsarkiven hade ett anslagssparande på 20,9 miljoner kronor. Enligt Riksarkivets prognos för innevarande budgetår kommer anslagssparandet att vara 12,2 miljoner kronor vid 1998 års slut. Anslagssparandet är framförallt ett resultat av att Riksarkivet har träffat hyresavtal om nya lokaler för arkivförvaring som direkt påverkar kostnaderna under 1998 och följande år. Under 1998 uppkommer även stora engångskostnader för bl.a. omflyttningar av arkivmaterial till de nya arkivlokalerna. För att klara dessa övergångar har Riksarkivet valt att spara på anslaget för att kunna jämna ut de effekter och kostnader som de nya arkivlokalerna medför. Därutöver beräknas vissa extraordinära kostnader, bl.a. inlösen av arkivsamlingar under budgetåret.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Riksarkivet och landsarkiven har under året särskilt uppmärksammat den fortsatta utvecklingen inom digitalisering och informationsteknik. Det är angeläget att Riksarkivet kontinuerligt ger hög prioritet åt dessa frågor.

Genom främst ALU- och Sesamprojekten har registrering och digitalisering av arkivmaterialet nästan tiodubblats. Utökad filmning och registrering av arkivmaterialet har lett till att olika användargrupper fått lättare att ta del av det. Flera produkter har lagts ut som hemsidor på Internet vilket medför större möjligheter att nå nya forskarkategorier och att materialet tillhandahålls även på andra ställen än hos arkivinstitutionerna (www.ra.se).

Kapaciteten i arkivverkets forskarsalar har vidare utökats de senaste åren. Tillgängligheten till arkiven har ökat under året även genom andra åtgärder, bl.a. genom arbetet med referensdatabaser.

Riksarkivet har vidare genomfört en rad kurser och seminarier för att sprida kunskap om arkiven. Vidare har samarbete bedrivits med andra myndigheter och institutioner inom kulturarvssektorn i syfte att utveckla arkivväsendet och stärka arkivens samhällsbetydelse. Bl.a. har Riksarkivet på regeringens uppdrag bedrivit samarbete med andra aktörer på kulturarvsområdet i arbetet för att motverka främlingsfientlighet och rasism. Riksarkivet har på regeringens uppdrag arbetat för att ta fram en strategi för det fortsatta arbetet med att utveckla kulturarvets demokratiska funktioner. Riksarkivet rapporterar att förutsättningarna för att uppmärksamma olika perspektiv, såsom kön, klass och generation är goda. Riksarkivet ger flera bra exempel på aktuella projekt, t.ex. invandrarprojektet, där en handledning för invandrarorganisationer framställts i syfte att skapa ett intresse för arkivmaterialet och för att möjliggöra släkt- och hembygdsvetenskap på samma villkor som för dem som bott här i flera generationer. Riksarkivet har vidare redovisat regeringsuppdraget att belysa konsekvenser och framtidsperspektiv för både arkivmyndigheter och allmänheten med anledning av att arkivmaterialet i ökad utsträckning digitaliseras och finns tillgängligt via bl.a. Internet och vidare uppdraget från regeringen att redovisa samarbetet med skolor och övriga utbildningsinstitutioner. I tabell 9.2 redovisas

arkivbeståndens omfattning hos Riksarkivet och landsarkiven och i tabell 9.3 redovisas vissa uppgifter angående Riksarkivets prestationer.

Tabell 9.2 Arkivbeståndens omfattning hos Riksarkivet och landsarkiven

Beståndens totala storlek	95-06-30	96-12-31	97-12-31
Papper, hyllmeter	319 250	407 570	427 800
- varav enskilt	57 460	61 440	62 750
Kartor och ritn., enheter	520 150	992 000	1 002 750
Mikrofilm, rullar	20 100	28 200	29 570

Tabell 9.3 Redovisning av vissa mätbara prestationer

Verksamhet	1994/95	1995/96 ¹	1997
Antal leveranser	877	1 249	1 226
- varav hyllmeter papper	7 873	17 115	20 914
Antal färdigställda arkiv (förtecknade)	470	621	688
- varav hyllmeter papper	3 968	5 152	10 397
Forskarbesök	103 039	103 899	98 571
Framtagna volymer	169 012	210 501	158 796
Sålda mikrokort	207 953	128 329	255 993

¹ 12 månader

Svensk arkivinformation (SVAR)

SVAR är en delvis avgiftsfinansierad verksamhet som på moderna medier skall bevara, bearbeta och sprida arkivinformation. SVAR:s verksamhet, vilken främst är förlagd till Väster-norrlands län, bygger till stor del på olika arbetsmarknadsprojekt.

SVAR:s verksamhet har alltmer kommit att handla om att genom ny teknik göra arkivmaterial tillgängligt. Under året har flera aktiviteter genomförts för att öka kunskapen om arkivmaterial och för att nå nya samt fler användare av arkiven. Släkt- och hembygdsvetenskap utnyttjar i hög grad de nya möjligheterna att beställa mikrokort över nätet.

SVAR:s totala kostnader för år 1997 uppgick till 38 772 000 kronor. Intäkterna bestod av anslag 16 162 000 kronor, avgiftsinkomster 11 485 000 kronor och bidrag 11 200 000 kronor, dvs sammanlagt 38 847 000 kronor.

SVAR prognostiserar en relativt kraftig minskning av bidragen från år 1999 till år 2000, vilket medför att ett flertal tidsbegränsade projektanställningar kommer att upphöra.

Tabell 9.4 SVAR:s intäktsprognos

	1999	2000	2001
Anslag	9 100	9 100	9 100
Lönebidrag	4 000	3 700	3 600
EU-bidrag	3 000	500	500
Övriga bidrag	1 500	1 000	1 000
Arbetsmarknadsmedel	1 000	1 000	1 000
Försäljning av mikrokort	6 500	6 000	5 500
Övriga avgiftsinkomster	3 300	3 300	3 300
Summa	28 400	24 600	24 000

ARKION

ARKION är en i huvudsak avgiftsfinansierad verksamhet med syfte att med moderna medier öka tillgängligheten till och bruket av arkiven. ARKION arbetar bl.a. med att utveckla system för informationsspridning, ta fram läromedel och multimedieprodukter samt utbildning och att sprida kunskap. Detta förenas med att skapa arbetstillfällen, främst i glesbygdsområdena.

Under verksamhetsåret har ARKION drivit tre Sesam-projekt och ett flertal andra registreringsprojekt. Vidare har drivits projektet Svensk industrihistorisk databas i Blekinge, som syftar till att digitalisera de s.k. fabriksberättelserna samt Svensk lokalhistorisk databas i Halland, vilket syftar till att digitalisera protokoll från den lokala självstyrelsen.

ARKION:s totala kostnader för år 1997 uppgick till 7 878 000 kronor. Intäkterna bestod av anslag 621 000 kronor, avgiftsinkomster 13 000 kronor och bidrag 7 170 000 kronor, dvs. sammanlagt 7 804 000 kronor.

Tabell 9.5 ARKIONS intäktsprognos

	1999	2000	2001
Anslag	714	714	714
Avgiftsinkomster	50	75	100
Lönebidrag	753	750	750
Arbetsmarknadsmedel	3 300	3 300	3 300
Summa	4 817	4 839	4 864

Regeringens bedömning med anledning av revisionens iakttagelser

Riksrevisionsverket (RRV) har i revisionsrapport anfört att ansvarsfördelningen mellan riksarkivarien och landsarkivarierna är oklar och att Riksarkivet bör tydliggöra hur ansvaret fördelar sig.

Riksarkivet har för avsikt att göra en översyn av sin arbets- och delegationsordning. Vidare påpekar RRV att de inspektioner hos landsarkiven som Riksarkivet enligt sin instruktion årligen skall genomföra inte utförs enligt någon fastställd checklista och att protokoll därvid inte förs. Riksarkivet menar att nuvarande inspektioner är ändamålsenliga men har för avsikt att se över sina rutiner avseende inspektioner. Regeringen gör bedömningen att Riksarkivets åtgärder är tillräckliga.

Slutsatser

Riksarkivet och landsarkivens verksamhet svarar mot kravet på en effektiv användning av insatta resurser. Inriktningen för myndigheten bör ligga fast.

För leveranser av arkiv tillförs anslaget 1 209 000 kronor från berörda myndigheter. För mikrofilmning av kyrkobokföringshandlingar sker en överföring på 1 085 000 kronor från utgiftsområde 3. Från anslaget G1 Riksantikvarieämbetet överförs 120 000 kronor och vidare 115 000 kronor från utgiftsområde 9 för kostnader i samband med tjänsteförflyttningar. Regeringen har till följd av anslagssparandet tillfälligt minskat anslaget under åren 1999 och 2000 med 1 miljon kronor resp. 2 450 000 kronor. Anslagsnivån och anslagssparandet återställs under år 2001. Medlen har omprioriterats till annan verksamhet inom utgiftsområdet.

Finansieringen av avtalsförsäkringar på det statliga området förändrades fr.o.m. år 1998 (se volym 1, avsnitt 6.1). Med anledning av detta gjordes en preliminär beräkning av försäkringspremien. Ytterligare en justering av beräkningen har gjorts för år 1999 och omfattar 513 000 kronor.

Tabell 9.6 Beräkning av anslaget för 1999

<i>Tusental kronor</i>	
Anslag 1998	226 435
Pris- och löneomräkning	+3 963
Justering av premier	+513
Överföring från arkivlevererande myndigheter	+1 209
Överföring från utgiftsområde 3	+1 085
Överföring från anslaget G1	+120
Överföring från utgiftsområde 9	+115
Tillfällig minskning	-1 000
Förslag 1999	232 440

F2 Bidrag till regional arkivverksamhet

Tabell 9.7 Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1998	Anslag	2 320	Utgifts- prognos	2 320
1999	Förslag	2 982		
2000	Beräknat	4 667		
2001	Beräknat	4 727		

Bidrag till regional arkivverksamhet lämnas enligt förordningen (1996:1598) om statsbidrag till regional kulturverksamhet.

Bidrag lämnas till följande 20 regionala arkivinstitutioner, vilka före budgetåret 1998 erhöll s.k. föreståndarbidrag från Riksarkivet: Bohusläns föreningsarkiv, Dalarnas folkrörelsearkiv, Folkrörelsearkiv för Uppsala län, Folkrörelsearkivet i Blekinge, Folkrörelsearkivet i Västerbotten, Folkrörelsernas arkiv i Väster-norrland, Folkrörelsernas arkiv för Värmland, Folkrörelsernas arkiv för Gävleborgs län, Folkrörelsernas arkiv i Norrbotten, Föreningsarkivet i Jämtlands län, Folkrörelsernas arkiv i Örebro län, Föreningsarkiven i Stockholms län, Föreningsarkivet i Sörmlands län, Jönköpings läns folkrörelsearkiv, Kronobergsarkivet, Skaraborgs läns folkrörelsearkiv, Skånes arkivförbund, Västmanlands läns arkivförening, Älvsborgs läns föreningsarkiv och Östergötlands läns föreningsarkiv.

Syftet med bidraget är att främja regional arkivverksamhet, att få ett nät av väl fungerande regionala arkivinstitutioner i landet och att bättre integrera folkrörelsearkiven i den regionala kulturpolitiken.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

De regionala arkiven förvaltar betydande arkivbestånd och samlingar med stort kulturhistoriskt värde. Från att ha inriktat sig på att bevara de traditionella folkrörelsernas historia har många folkrörelsearkiv utvidgat verksamheten till att omfatta enskilda arkiv i vidare bemärkelse. Samlingarna innehåller också personarkiv, t.ex. dagböcker och brevsamlingar, gårdsarkiv och företagsarkiv. Flera arkiv bedriver en omfattande dokumentationsverksamhet som tillför samling-

arna nytt källmaterial. Folkrörelsearkiven arbetar på uppdrag av ett rikt föreningsliv och en ideell sektor och de är en resurs för såväl offentlig som privat sektor. Arkiven efterfrågas bl.a. av vetenskaplig forskning, släkt- och hembygdsforskning, skola och kulturliv.

Slutsatser

De regionala arkiven fyller en viktig funktion och de har en viktig kulturpolitisk uppgift, inte minst avseende den släkt- och hembygdsforskning som vuxit till en bred folkrörelse. De regionala arkiven förvaltar betydande bestånd och de är en självklar resurs för såväl offentlig som privat sektor.

Regeringen bedömer att det statliga stödet är viktigt för att få ett nät av väl fungerande regionala arkivinstitutioner i landet. Regeringen föreslår därför en ytterligare satsning på de regionala arkiven, främst folkrörelsearkiv under åren 1999 och 2000 med 600 000 kronor resp. 1,6 miljoner kronor. Finansieringen har skett genom omprioriteringar inom kulturområdet.

Tabell 9.8 Beräkning av anslaget för 1999

Tusental kronor

Anslag 1998	2 320
Pris- och löneomräkning	+62
Förstärkning	+600
Förslag 1999	2 982

F3 Språk- och folkminnesinstitutet

Tabell 9.9 Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Utfall	31 399	Anslags- kredit	1 350
1998	Anslag	27 761	Utgifts- prognos	27 799
1999	Förslag	28 346		
2000	Beräknat	28 857 ¹		
2001	Beräknat	29 307 ²		

¹ Motsvarar 28 346 tkr i 1999 års prisnivå.

² Motsvarar 28 346 tkr i 1999 års prisnivå.

Myndigheten har enligt förordningen (1993:654) med instruktion för Språk- och folkminnesinstitutet till uppgift att samla in, bevara, vetenskapligt bearbeta och ge ut material om dialekter, personnamn, ortnamn, folkminnen, visor, folk-

musik och den svenska jazzens historia. Vidare skall institutet avge yttranden i ärenden om fastställande av ortnamn och granska förslag till namn på allmänna kartor.

Utgiftsprognosen visar att anslagskrediten vid utgången av år 1998 kommer att vara 1 388 000 kronor. Detta förklaras bl.a. av ökade kostnader i samband med inflyttning i nya lokaler i Uppsala under hösten 1998. Myndigheten har inlett besparingsåtgärder som kommer att leda till ett balanserat resultat under år 1999.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Språk- och folkminnesinstitutet har fortsatt att prioritera bl.a. digitalisering av samlingarna i syfte att öka tillgängligheten. Samarbetet med universitet och högskolor har fortsatt under år 1997, bl.a. har myndigheten igångsatt ett samarbete med Linköpings universitet om digital tillämpning av Språk- och folkminnesinstitutets material. Myndigheten har under året även påbörjat ett arbete med att ge samlingarna en starkare nutidsanknytning, bl.a. pågår ett projekt om de internationella kulturernas påverkan på den svenska kulturutvecklingen. Språk- och folkminnesinstitutet har även särskilda medel för forsknings- och utvecklingsinsatser under anslaget J1 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet.

Regeringens bedömning med anledning av revisionens iakttagelser

Riksrevisionsverket (RRV) har i en rapport påpekat att verksamhetens resultat inte redovisas och kommenteras utifrån de i regleringsbrevet uppställda verksamhetsmålen. Vidare saknar RRV redovisning och kommentarer avseende väsentliga återrapporteringskrav. Med anledning av RRV:s påpekanden har myndigheten redovisat till regeringen att man har för avsikt att i årsredovisningen för 1998 redovisa, bedöma och i övrigt återrapportera verksamhetens resultat i enlighet med regleringsbrevets krav och så långt som möjligt lämna jämförelsesiffror över tiden. Regeringen gör bedömningen att denna åtgärd är tillräcklig.

Slutsatser

Mot bakgrund av tillgänglig information drar regeringen slutsatsen att myndighetens huvudsakliga inriktning överensstämmer med de mål som uppställts för verksamheten. Språk- och folkminnesinstitutet har utfört viktiga insatser för att öka tillgängligheten och tillgodogörandet av institutets samlingar och resultaten av den vetenskapliga bearbetningen. Regeringen bedömer att verksamheten har gett goda resultat och resurserna har använts på ett ändamålsenligt sätt. Verksamhetsinriktningen bör därför ligga fast. Regeringen föreslår i avsnittet 11.6 att Svenskt visarkiv, som är en enhet inom Språk- och folkminnesinstitutet, förs över till Statens musiksamlingar. Förändringen får inga budgetkonsekvenser för Språk- och folkminnesinstitutets övriga verksamhet under budgetåret 1999.

Finansieringen av avtalsförsäkringar på det statliga området förändrades fr.o.m. år 1998 (se volym 1, avsnitt 6.1). Med anledning av detta gjordes en preliminär beräkning av försäkringspremien. Ytterligare en justering av beräkningen har gjorts för år 1999 och omfattar 66 000 kronor.

Tabell 9.10 Beräkning av anslaget för 1999

Tusental kronor

Anslag 1998	27 761
Pris- och löneomräkning	+ 519
Justering av premier	+ 66
Förslag 1999	28 346

F4 Svenskt biografiskt lexikon

Tabell 9.12 Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
1997		3 809		236
1998	Anslag	3 405	Utgifts-prognos	3 533
1999	Förslag	3 497		
2000	Beräknat	3 559 ¹		
2001	Beräknat	3 616 ²		

¹Motsvarar 3 497 tkr i 1999 års prisnivå.

²Motsvarar 3 497 tkr i 1999 års prisnivå.

Myndigheten har enligt förordningen (1988:630) med instruktion för Svenskt biografiskt lexikon till uppgift att fortsätta och slutföra utgivandet av verket Svenskt biografiskt lexikon.

Myndighetens avgiftsinkomster uppgick under år 1997 till totalt 673 000 kronor, varav intäkterna för CD-romskivan uppgick till 304 000 kronor.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Under budgetåret 1997 gav myndigheten Svenskt biografiskt lexikon ut ett band och två häften. Utgivningen av lexikonet är försenad sedan några år tillbaka. Förseningarna beror bl.a. på att personartiklarna blivit fler än beräknat. Enligt regeringens bedömning är eftersläpningarna inte sådana att de bör påverka slutmålet (år 2015). Tillgängligheten till lexikonet har under året ökat genom att delar av materialet givits ut på CD-romskiva.

Slutsatser

Svenskt biografiskt lexikons verksamhet har i allt väsentligt uppfyllt de uppställda målen. Myndigheten har utfört viktiga insatser för att öka tillgängligheten till lexikonet. Verksamheten svarar mot kravet på en ändamålsenlig användning av insatta resurser. Myndighetens inriktning bör därför ligga fast.

Finansieringen av avtalsförsäkringar på det statliga området förändrades fr.o.m. år 1998 (se volym 1, avsnitt 6.1). Med anledning av detta gjordes en preliminär beräkning av försäkringspremien. Ytterligare en justering av beräkningen har gjorts för år 1999 och omfattar 9 000 kronor.

Tabell 9.13 Beräkning av anslaget för 1999

Tusental kronor

Anslag 1998	3 405
Pris- och löneomräkning	+ 83
Justering av premier	+ 9
Förslag 1999	3 497

F5 Arkivet för ljud och bild

Tabell 9.14 Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
1997		25 248		2 051
1998	Anslag	25 434	Utgifts-prognos	25 000
1999	Förslag	26 933		
2000	Beräknat	27 414 ¹		
2001	Beräknat	27 862 ¹		

¹Motsvarar 26 933 tkr i 1999 års prisnivå.

Arkivet för ljud och bild (ALB) skall möjliggöra forskning i svensk kultur och samhälle genom att samla in, bevara och tillhandahålla den del av mediautbudet i Sverige som offentliggörs i form av ljud och rörliga bilder. Myndighetens verksamhet vilar på lagen (1993:1392) om plikt-exemplar av dokument grunder.

ALB är kontaktorgan för den internationella samarbetsorganisationen International Association of Sound Archives, IASA. ALB deltar också i Round Table on Audiovisual Records, där representanter för biblioteks- och arkivorganisationer samarbetar inom Unescos:s ram.

En jämförelse mellan budget och utfall år 1997 visar ett anslagssparande på 2 miljoner kronor. Prognosen för anslagsbelastningen under innevarande budgetår visar ett anslagssparande på ca 2 miljoner kronor.

Detta beror på att kostnaderna för projektet som rör registrering och katalogisering av äldre bandsamlingar, en filminventering samt kostnader för en satsning på kompetensutveckling inför den vidgade IT-användningen kommer att belasta budgetåret 1999.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

De senaste åren har utbudet av ljud- och bildupptagningar ökat kraftigt. ALB får ta emot alltfler leveranser av pliktexemplar. Det är huvudsakligen satellit-TV som ökat i omfattning.

ALB:s samlingar är enligt lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk endast tillgängliga för forskningsändamål. Annat utnyttjande sker endast efter tillstånd från upphovsmännen. Antalet forskningsprojekt har under år 1997 ökat med 6 % till 730 stycken. Merparten av dessa är knutna till universitet och högskolor, men en ökning av arbeten knutna till gymnasier och folkhögskolor har också skett bl.a. som en följd av regeringens satsningar på utbildning och kunskapslyft.

Slutsatser

Regeringen anser att ALB på ett effektivt sätt har mött volymökningen och de kostnader som denna utökning innebär bl.a. genom interna omprioriteringar och rationaliseringar.

ALB har i sitt budgetunderlag för åren 1999-2001 informerat om kostnader som kommer att uppstå då digitala marksändningar av TV-program införs. Regeringen gav i juni 1998

tillstånd att sända television med digital sändningsteknik till elva TV-bolag. Sändningarna beräknas starta under 1999. Eftersom bestämmelserna i radio- och TV-lagen (1996:844) gäller för sändningarna, faller de under pliktexemplarslagen (1993:1392) och skall levereras till ALB. Regeringen förutsätter att ALB i sitt nästa budgetunderlag lämnar underlag om de ökade kostnader som denna utökade verksamhet innebär. Regeringen avser att återkomma i denna fråga i budgetpropositionen för år 2000.

Den 1 september 1998 överlämnade E-pliktutredningen sitt betänkade E-plikt, Att säkra det elektroniska kulturarvet (SOU 1998:111) till regeringen. Betänkandet är föremål för remissbehandling.

Finansieringen av avtalsförsäkringar på det statliga området förändrades fr.o.m. år 1998 (se volym 1, avsnitt 6.1). Med anledning av detta gjordes en preliminär beräkning av försäkringspremien. En justering av beräkningen har gjorts för år 1999.

Tabell 9.15 Beräkning av anslaget för 1999

Tusental kronor

Anslag 1988	25 434
Pris- och löneomräkning	+1 387
Justering av premier	+ 112
Förslag 1999	26 933

10 Kulturmiljö

10.1 Omfattning

Verksamhetsområdet omfattar anslagen Riksantikvarieämbetet, Bidrag till kulturmiljövård, Restaureringsarbeten vid de kungliga slotten och rikets fästningar samt Avgiftsfinansierad verksamhet: Riksantikvarieämbetets uppdragsverksamhet. I verksamhetsområdet ingår också viss arkiv- och biblioteksverksamhet.

Riksantikvarieämbetet (RAÄ) är central förvaltningsmyndighet för kulturmiljön. På den regionala nivån ansvarar länsstyrelserna för myndighetsarbete rörande kulturmiljön. De regionala museerna har vidare ett eget ansvar för kunskapsupbyggnaden. När det gäller vård samt information och publikverksamhet har länsstyrelserna ett övergripande ansvar för att insatser kommer till stånd, medan det ankommer på de regionala museerna att hålla kompetens och att utföra de konkreta uppgifterna. Tillsammans utgör länsstyrelserna och de regionala museerna kulturmiljösektorns regionala organisation. På den lokala nivån verkar kommunerna inom hela kulturmiljöns ansvarsområde.

För sina insatser inom det statliga kulturmiljöarbetet får de regionala museerna bidrag från anslaget till regionala museer.

År 1997 utfördes ca 670 årsverken inom den statliga kulturmiljösektorn. Av dessa utfördes ca 110 vid länsstyrelserna och ca 250 inom RAÄ:s avgiftsfinansierade arkeologiska uppdragsverksamhet. Vid de 26 regionala museerna har antalet årsverken totalt sett minskat jämfört med föregående år till i genomsnitt 64 per museum jämfört med 68 året innan. Av de anställda är ca 50 % tillsvidare anställda utan lönebidrag, vilket motsvarar 1996 års förhållanden.

10.2 Utgiftsutvecklingen

Utgiftsutvecklingen

Miljoner kronor (löpande priser)

Utfall 1997	Anslag 1998	Utgifts- prognos 1998	Förslag anslag 1999	Beräknat anslag 2000	Beräknat anslag 2001
372,7	423,9	426,7	441,3	462,3	463,8

Verksamhetsutfall och ekonomiskt utfall

Det allmänna intresset för kulturmiljön har varit fortsatt stort. Exploateringen av mark- och vattenområden har i likhet med föregående år varit av relativt ringa omfattning, med undantag av bl.a. större infrastruktursatsningar i södra Sverige. Detta har inneburit en fortsatt relativt låg belastning på kulturmiljövärdena i landskapet. De av EU medfinansierade miljöstöden inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitikerna har förbättrat förutsättningarna för bevarandet av odlingslandskapets kulturvärden. Samtidigt visar utvärderingar att effekterna av den nya livsmedelspolitiken även har påverkat kulturmiljön i negativ riktning.

Förändringar

Statens historiska museer skildes från RAÄ och inrättades som en egen, ny myndighet den 1 januari 1998.

Statsbidrag till regionala museer (anslag H3 Bidrag till regionala museer) avseende kulturmiljövård i Skåne, Kalmar och Gotlands län fördelas fr.o.m. juli 1998 av RAÄ.

Regeringen har beslutat om sammanlagt 60 miljoner kronor ur den s.k. Östersjömiljarden för byggnadsvård i Östersjöområdet.

Prioriteringar

Kulturarvets demokratiska funktioner skall utvecklas.

En satsning på industrisamhällets kulturarv skall genomföras. Fr.o.m. år 1999 föreslås särskilda medel för ändamålet.

Arbetet för en ekologiskt hållbar utveckling skall utvecklas. Särskild vikt bör ges till utvecklingen av en god kulturmiljö i arbetet med de nya miljökvalitetsmål som föreslagits i propositionen (1997/98:145) Svenska miljömål – miljöpolitik för ett hållbart Sverige.

I propositionen (prop. 1997/98:165) Utveckling och rättvisa – en politik för storstaden har regeringen fäst särskild vikt vid storstädernas kulturmiljövärden och arkitektoniska värden. Dessa värden är centrala i storstädernas miljö och arbetet med att ta tillvara och utveckla dem skall intensifieras. Fr.o.m. år 1999 föreslås särskilda medel för ändamålet.

De ändrade relationerna mellan staten och Svenska kyrkan förbereds.

En satsning på Kulturarvs-IT (utgiftsområde 14, anslaget A3 Särskilda åtgärder för arbetshandikappade) genomförs. Satsningen syftar till att öka tillgängligheten till kulturarvet och beräknas ge ca 240 personer med arbetshandikapp arbete. Därutöver anställs ca 40 arbetsledare med utbildning i museiämnen.

Insatser för att skapa sysselsättningstillfällen inom byggnadsvård samt regional utveckling uppmärksammas.

10.3 Resultatbedömning

Målen för kulturmiljöorganisationen var under budgetåret 1997 att bevara och förmedla kulturarvet, stärka den lokala kulturella identiteten, syfta till kontinuitet i utvecklingen av den yttre miljön, möta hoten mot kulturmiljön samt bidra till att öka medvetenheten om estetiska värden och historiska sammanhang.

Tillståndet och utvecklingen inom området

Investeringar i utbyggnad av bl.a. infrastruktur i södra Sverige har inneburit påfrestningar på kulturmiljövärden i landskapet. Samtidigt har relativt måttliga exploateringar av mark och vatten i andra delar av landet inneburit fortsatt goda möjligheter för att bevara kulturvärden i miljön. Flera länsstyrelser redovisar bl.a. att kulturmiljövärden i skogen ofta hotas i samband med avverkningar och markberedningar.

Roll- och ansvarsfördelningen inom kulturmiljöorganisationen har fortsatt att utvecklas i riktning mot ökad samsyn på mål och strategier för verksamheten bland regionala företrädare på länsstyrelser och läns museer. I flertalet län finns en samordnad syn på hur det regionala kulturmiljöarbetet bör organiseras. I vissa län finns det dock skäl att fortsätta att utveckla roll- och ansvarsfördelningen i enlighet med den redovisning som RAÄ lämnade i april 1995.

Regeringen avser att utveckla redovisningen av tillståndet för kulturmiljön. Detta skall ske i samband med uppföljningen och redovisningen av uppfyllelsen av de nya miljökvalitetsmål som föreslagits i propositionen (prop. 1997/98:145) Svenska miljömål – Miljöpolitik för ett hållbart Sverige.

De viktigaste statliga insatserna inom området

Det särskilda kulturmiljöstödet inom ramen för jordbrukets miljöprogram (utgiftsområde 23 Jord- och skogsbruk, fiske och anslutande näringar) har mottagits med stort intresse av brukarna, vilket fått till följd att utbetalningarna för år 1996 uppgick till 243 miljoner kronor mot beräknade 100 miljoner kronor. Under år 1997 har stödet därför varit stängt för nya sökanden.

De samlade erfarenheterna från satsningar på byggnadsvård har legat till grund för regeringens beslut i maj 1997 att fördela 25 miljoner kronor ur den s.k. Östersjömiljarden (reservationsanslaget utveckling och samarbete inom Östersjöregionen, uppfört på tilläggsbudget på statsbudgeten första gången budgetåret 1995/96) för att utveckla svensk-polska byggnadsvårdsprojekt inom ramen för den s.k. Hallandsmodellen. Nämnade erfarenheter har också legat till grund för regeringens beslut i februari 1998 om 35 miljoner kronor till det s.k. Projekt Österled, renovering av kulturbyggnader i Estland. Inom

ramen för Östersjösamarbetet leder Sverige en nyinrättad expertgrupp med syfte att utveckla kulturmiljösamarbetet i Östersjöområdet.

På flera håll i landet har nya centrum för byggnadsvård etablerats. Efterfrågan på fortsatt samarbete och nätverksbyggande inom byggnadsvården är stor.

För att ta till vara och utveckla de goda effekterna av de särskilda sysselsättningsmedel som tidigare år har utgått till byggnadsvård har regeringen prioriterat sysselsättningsinsatser som syftar till en långsiktigt hållbar byggnadsvård under år 1998 (prop. 1997/98:1, utg.omr. 14 Arbetsmarknad och arbetsliv). RAÄ kartlägger för närvarande bl.a. hur mycket arbetsmarknadsmedel som kommit kulturmiljön till del under perioden 1 januari 1997 t.o.m. den 30 juni 1998.

Den 1 januari 2000 förändras relationerna mellan staten och Svenska kyrkan. Under år 1999 bör därför samverkan mellan kulturmiljöorganisationen och Svenska kyrkan fördjupas i syfte att verka för att de kyrkliga kulturvärdena säkerställs.

Kulturmiljösektorn har arbetat aktivt med insatser inom kulturturism. De regionala museerna har i hög grad bidragit vid flera rikstäckande projekt, bl.a. Tidernas kyrka, Kulturhusens dag samt förberedelser i samband med regeringens satsning på Kultur i hela landet. Särskilda satsningar har bl.a. omfattat industrihistoriska kulturmiljöer.

Effekter av de statliga insatserna

Det allmänna intresset för kulturmiljön är fortsatt stort, vilket kan utläsas bl.a. i omfattningen av mediernas bevakning av området, ett ökat besöksantal till Kulturhusens dag och ett fortsatt stort antal besökare vid RAÄ:s kulturhistoriska fastigheter, Vitterhetsakademiens bibliotek och Antikvarisk-topografiska arkivet. Flera länsstyrelser redovisar därutöver ett ökat antal förfrågningar, bl.a. om stöd för restaurering av kulturbyggnader.

De av EU medfinansierade miljöstöden inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitik (utg.omr. 23 Jord- och skogsbruk, Fiske med anslutande näringar) har förbättrat förutsättningarna för bevarandet av odlingslandskapets kulturvärden. Samtidigt bör miljöstöden förbättras för att bl.a. ge större utbyte ur kulturmiljösynpunkt. Genom informationsinsatser

som nått många brukare har medvetenheten om kulturvärden i odlingslandskapet ökat.

I arbetet med EU:s strukturfonder har kulturarvsområdet särskilt uppmärksamats, inte minst när det gäller kulturturism. Genom EU:s strukturfonder får förutsättningarna för att uppnå målen för verksamhetsområdet bedömas ha förbättrats, särskilt när det gäller att levandegöra kulturarvet och stärka den kulturella identiteten.

Länsstyrelserna

Under budgetåret 1997 har länsstyrelserna framför allt prioriterat arbetet med jordbrukets miljöstöd, kyrkliga kulturminnen, byggnadsvård samt fornminnesärenden. Ett flertal länsstyrelser har arbetat med strategier och program för kulturmiljöarbetet i länet. I detta arbete har länsstyrelserna i hög utsträckning tagit fasta på och utvecklat kulturmiljöns särskilda prägel och identitet i den egna regionen. Ärenden om byggnadsminnen har generellt getts låg prioritet. Detta överensstämmer i stort med länsstyrelsernas prioriteringar föregående budgetår.

Ansvar för prövning av ärenden om kyrkliga kulturminnen fördes den 1 juli 1995 över från RAÄ till länsstyrelserna. På regeringens uppdrag har RAÄ gjort en utvärdering av förändringen vilken visar att reformen gett goda resultat. Ärendena handläggs närmare dem de berör och besluten är av god kvalitet.

Länsstyrelserna har svarat för den regionala administrationen av kulturmiljöstödet inom ramen för jordbrukets miljöprogram. Genom länsstyrelsernas utbildningar inom ramen för kampanjen Markernas mångfald har ett stort antal brukare getts fördjupade kunskaper om bl.a. odlingslandskapets historiska innehåll. Miljöstödsarbetet har inneburit att den tvärsektorieella samverkan inom länsstyrelserna fördjupats.

Kulturmiljö och kulturarv har under senare år i allt högre grad integrerats i strategier för regional utveckling. Ett antal länsstyrelser bedöms ha hunnit långt i detta arbete. Länsstyrelsernas kulturmiljöfunktioners bidrag till arbetet med EU:s strukturfonder har minskat eftersom huvuddelen av besluten fattades under år 1996.

Enligt regeringens bedömning har kulturmiljöfunktionernas bidrag till länsstyrelsernas samlade verksamhet för regional utveckling och en god livsmiljö generellt sett stärkts. De utökade resurser och den överföring av beslutande-

rätten som har tillförts området har inneburit bättre förutsättningar för länsstyrelserna att arbeta utifrån ett helhetsperspektiv på det regionala kulturarvet.

Regeringens slutsatser

Regeringen bedömer att verksamheten har gett goda resultat och resurserna har använts på ett ändamålsenligt sätt. Kulturmiljöorganisationen har utvecklat sin förmåga att arbeta tvärsektorie-llt inom olika samhällsområden. Genom bl.a. EU medel har kulturturistiska verksamheter som bidrar till regional utveckling och identitet utvecklats på många håll. Verksamheten har i allt väsentligt uppfyllt de uppställda målen. Enligt regeringens bedömning bör därför inriktningen på verksamheten bibehållas.

Från och med år 1999 kommer en ny åtgärd för bevarande av samiska natur- och kulturmiljöer att införas inom ramen för jordbrukets miljöprogram i enlighet med vad regeringen anfört i propositionen Hållbart fiske och jordbruk (prop. 1997/98:2, utg. omr. 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar).

I budgetpropositionen för 1998 redogjorde regeringen för en bred satsning på industrisamhällets kulturarv. Fr.o.m. år 1999 föreslås särskilda medel för ändamålet.

I propositionen (prop. 1997/98:165) Utveckling och rättvisa – en politik för storstaden redovisade regeringen en särskild satsning för att uppmärksamma och säkerställa storstädernas kulturmiljövärden på sammanlagt 24 miljoner kronor. Med anledning härav, och under förutsättning av riksdagens beslut, bör RAÄ och länsstyrelserna i Stockholms, Västra Götalands samt Skåne län påbörja ett särskilt utvecklingsarbete.

Under år 1999 skall vidare arbetet för en ekologiskt hållbar utveckling prioriteras. Detta innebär bl.a., under förutsättning av riksdagens beslut, att verksamhetsområdets bidrag till uppfyllelsen av den nya miljö kvalitetsmål som regeringen föreslagit (prop. 1997/98:145) bör utvecklas och förtydligas. I detta arbete bör särskild vikt ges till utvecklingen av en god kulturmiljö.

Regeringen aviserar under utgiftsområde 14, anslaget A3 Särskilda åtgärder för arbetshandikappade en särskild satsning för att bereda arbetshandikappade anställning och öka tillgängligheten till kulturarvet. Under år 1999 skall

Riksantikvarieämbetet prioritera arbetet med att inrätta, leda och samordna denna verksamhet så vitt avser de delar som skall bedrivas vid de regionala museerna.

Den inriktning som regeringen redogjorde för i propositionen (prop. 1996/97:3) Kulturpolitik ligger fast. Kulturarvets demokratiska funktioner skall utvecklas.

10.4 Anslag

G1 Riksantikvarieämbetet

Tabell 10.1 Anslagsutvecklingen

Tusental kronor				
1997	Utfall	142 967	Anslags- sparande	12 446
1998	Anslag	136 979	Utgifts- prognos	148 433
1999	Förslag	150 141		
2000	Beräknat	150 163 ¹		
2001	Beräknat	152 476 ²		

¹ Motsvarar 147 441 tkr i 1999 års prisnivå

² Motsvarar 147 441 tkr i 1999 års prisnivå

RAÄ skall som central förvaltningsmyndighet för kulturmiljön bl.a. bevaka kulturmiljöintressen i samhällsplaneringen, leda arbetet med att inventera och bygga upp kunskapen om kulturmiljöer och kulturminnen, handlägga frågor om vård och bevarande av kulturmiljön och kulturminnen, utarbeta allmänna råd samt främja utbildning och information om kulturmiljön. RAÄ skall också följa det regionala kulturmiljöarbetet och biträda länsstyrelserna i ärenden som rör dessa, medverka i EU-arbetet och i det internationella arbetet med kulturmiljön, svara för konservering och vård av kulturminnen och kulturföremål samt bygga upp kunskapen på området. Myndigheten skall även ha ett specialbibliotek inom området kulturmiljö, arkeologi, medeltidens konsthistoria och numismatik. RAÄ är vidare programkontor för EU:s kulturarvsprogram Raphael.

Myndighetens avgiftsinkomster under 1997 uppgick till 18,3 miljoner kronor. RAÄ har beräknat avgiftsintäkterna till 24,8 miljoner kronor för år 1998. Dessa intäkter utgörs framför allt av entré- och försäljningsintäkter.

RAÄ hade budgetåret 1997 ett anslagssparande på 12,4 miljoner kronor. Myndighetens prognoser för år 1998 visar att huvuddelen av anslagssparandet kommer att förbrukas, huvud-

sakligen genom kostnader för interna organisationsförändringar. Vid utgången av 1998 beräknas anslagssparandet uppgå till 992 000 kronor.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

RAÄ har fortsatt att utveckla sin förmåga att arbeta tvärsektorielt inom politikområden av skiftande karaktär. RAÄ har bl.a. genom samarbete och samverkan med andra centrala myndigheter förstärkt synen på kulturmiljövårderna som en viktig del av miljön. Överläggningar har hållits med bl.a. Vägverket, Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket samt med Landstingsförbundet och Svenska Kommunförbundet. Samverkansavtal har ingåtts med Naturvårdsverket resp. Vägverket. Särskilt myndighetens arbete för ökad hänsyn till kulturmiljön vid infrastrukturplanering har tydligt börjat visa resultat.

Under år 1997 har RAÄ utsetts till s.k. pilotmyndighet i arbetet med att införa miljöledningssystem i statlig förvaltning.

När det gäller RAÄ:s verksamhet med att bygga upp kunskap om kulturmiljön, har utvecklingen av digitala metoder och system för att möjliggöra uppbyggnaden av ett samlat geografiskt informationssystem för kulturmiljön gått framåt. Fortfarande återstår dock att se tydliga effekter av de investeringar som gjorts i ökad tillgänglighet och i de nya projekten. Såväl bebyggelseregistret som den s.k. landskapsinventeringen befinner sig fortfarande i inledande stadier. När det gäller fornminnesregistret har regeringen gett RAÄ i uppdrag att ta fram en applikation för digital hantering till oktober 1998 i syfte att öka tillgängligheten. Samverkan med andra centrala kulturarvsinstitutioner har förstärks genom arbetet med det industrihistoriska kulturarvet och regeringsuppdraget angående samspelet mellan människa och miljö.

I arbetet med vård av kulturarvet har RAÄ samordnat och utvecklat verksamheten när det gäller metodutveckling, expertsamråd samt konkreta vårdinsatser. Programmet Tradition och byggproduktion har uppnått goda resultat och mottagits väl från regionalt håll. Genom de särskilda medel på 2,5 miljoner kronor som tidigare anvisats för utveckling av regionala byggnadsvårdscentra har RAÄ bidragit till ett 20-tal regionala utvecklingsprojekt. Efterfrågan på fort-

satt samverkan är alltjämt stor. Uppbyggnaden av kunskap om konservering av kalkmåleri har gett goda resultat. RAÄ har svarat för uppföljning och kompletterande kvalitetskontroll av de 25 miljoner kronor som av regeringen i juni 1996 anvisades för byggnadsvård i Halland och Polen. Det är dock ännu för tidigt att redovisa de samlade resultaten av verksamheten.

När det gäller det publika arbetet har RAÄ samlat, format och spritt information om kulturmiljön och kulturarvet i såväl tryckt som digital form samt genom utbildningar och publika evenemang (www.raa.se). Av bl.a. antalet besök och utlåningen vid Vitterhetsakademiens bibliotek, Antikvarisk-topografiska arkivet samt antalet besök vid de av RAÄ förvaltade kulturhistoriska fastigheterna framgår att allmänhetens intresse för området är fortsatt stort.

Tabell 10.2 Entrébelagda besök vid RAÄ:s fastigheter

	1994/95	1995/96 (12 mån)	1997
Birka	55 000	58 000	93 000
Glimmingehus	70 000	75 000	69 000
Eketorp	73 000	74 000	66 000
Övriga	86 000	74 000	53 000
Totalt	284 000	281 000	281 000

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Den arkeologiska uppdragsverksamheten inom RAÄ innefattar undersökningar och utredningar som föranleds av lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. och som utförs av RAÄ:s avdelning för arkeologiska undersökningar (UV) mot avgift.

Inom den arkeologiska uppdragsverksamheten har RAÄ:s verksamhet under 1997 inriktats på att finna lämpliga organisatoriska former utifrån de särskilda förutsättningar som råder för verksamheten, bl.a. de variationer i omfattningen på verksamheten som förekommer. Genom bl.a. interna organisationsförändringar, förbättrad projektstyrning och vetenskaplig verksamhetsplanering har en grund för detta arbete lagts. RAÄ har lämnat två rapporter till regeringen med anledning av det ekonomiska underskott i verksamheten som redovisats. Enligt myndighetens prognoser för 1998 har den ekonomiska situationen avsevärt förbättrats. Samtidigt återstår dock ett underskott, huvudsakligen i form av

ofinansierade, ännu ej färdigställda rapporter från arkeologiska undersökningar. Enligt regeringens bedömning, som utgår från den prognos för verksamheten som RAÄ har redovisat, bör färdigställandet av dessa kunna bekostas inom ramen för den avgiftsfinansierade verksamheten.

Tabell 10.3 Arkeologisk uppdragsverksamhet - antal timmar

	1993	1994	1995	1996	1997
Fält- arbete	188 478	142 548	110 090	86 609	118 429
Manus- arbete	125 044	141 044	143 255	159 807	114 985
Totalt	313 522	283 592	253 345	246 416	233 414

Tabell 10.4 Uppdragsverksamhet

<i>Tusental kronor</i>			
Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (Intäkt - kostnad)
Utfall 1997	140 864	164 091	- 23 227
Prognos 1998	125 589	108 213	17 376
Budget 1999	102 000	100 000	2 000

Slutsatser

Sammanfattningsvis har verksamheten gett goda resultat. RAÄ svarar för en omfattande verksamhet som i förhållande till kostnaden bedöms ge gott resultat. Kulturmiljöaspekter har blivit allt viktigare i samhällsplaneringen. RAÄ har svarat för viktiga insatser i det internationella arbetet för kulturarvet. Regeringen bedömer att verksamheten i allt väsentligt har uppfyllt de uppställda målen. Enligt regeringens bedömning bör därför anslaget huvudriktning bibehållas.

För budgetåret 1999 föreslår regeringen att anslaget tillförs 7,2 miljoner kronor för ökad hyra och 2,7 miljoner kronor engångsvis för flyttkostnader i samband med en ombyggnad av myndighetens lokaler.

Regeringen föreslår vidare att anslaget tillförs 500 000 kronor för bidrag till Sveriges Hembygdsförbund, eller i förekommande fall även till andra organisationer inom kulturmiljöområdet, i enlighet med riksdagens tillkännagivande (bet. 1997/98:KrU12, rskr. 1997/98:191).

Ovan nämnda medel som tillförs anslaget finansieras genom omfördelningar inom kulturområdet.

För kostnader i samband med s.k. kol-14 datering av organiskt material föreslås att anslaget tillförs 500 000 kronor som tidigare beräknats under anslaget H1 Centrala museer: myndigheter.

Slutligen har regeringen beräknat en överföring till anslaget F1 Riksarkivet och landsarkiven på 120 000 kronor för särskild tjänst.

Tabell 10.5 Beräkning av anslaget för 1999

<i>Tusental kronor</i>	
Anslag 1998	136 979
Pris- och löneomräkning	+ 2 382
Överföring från anslaget H 1.3	+ 500
Sveriges Hembygdsförbund	+ 500
Flyttkostnader, engångsvis	+ 2 700
Ökade hyreskostnader	+ 7 200
Överföring till anslaget F 1 Riksarkivet	- 120
Förslag 1999	150 141

G2 Bidrag till kulturmiljövård

Tabell 10.6 Anslagsutvecklingen

<i>Tusental kronor</i>				
1997	Utfall	178 523	Anslags- sparande	59 388
1998	Anslag	236 937	Utgifts- prognos	228 233
1999	Förslag	241 118		
2000	Beräknat	262 120		
2001	Beräknat	261 328		

Bidrag lämnas enligt förordningen (1993:379) om bidrag till kulturmiljövård. Bidragsbestämmelserna innebär i korthet att bidrag lämnas för byggnadsvård samt forn- och landskapsvård. Medel får även utgå bl.a. för vissa arkeologiska undersökningskostnader samt till vård och underhåll av vissa kyrkliga inventarier. Medel får även användas när det finns särskilda skäl för att täcka kostnader för att ta till vara fornfynd. Vidare lämnas också bidrag till ombyggnad, renovering och underhåll av kulturhistoriskt värdefull bostadsbebyggelse. Frågor om bidrag prövas av RAÄ eller, efter ämbetets bemyndigande, av länsstyrelsen.

Prognosen för anslaget vid utgången av år 1998 visar på ett sammanlagt sparande på 68,1

miljoner kronor. Skälet till detta är att vissa beslut som fattats under innevarande år faller ut för betalning under senare år.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Fördelningen av bidrag sker på nationell nivå av RAÄ och på regional nivå av länsstyrelsen. Vid fördelningen av bidrag till byggnadsvård utgår länsstyrelserna från de kulturhistoriska värdena och behoven. De har också möjlighet att väga in sysselsättnings-, utbildningsmässiga och regionalekonomiska motiv samt betydelsen för kulturliv och besöksnäring. Kulturmiljöområdets bidragsgivning har således inneburit att andra parter ofta bidrar med ekonomiska medel såsom arbetsmarknadsmedel, regionalekonomiska medel, EU-medel samt medel från andra centrala myndigheter, kommuner, markägare, m.fl. Även vid fördelningen av bidrag till forn- och kulturlandskapsvård har objekt av betydelse för turism och rörligt friluftsliv särskilt beaktats. Under budgetåret 1997 har RAÄ i samband med sin ramfördelning till länsstyrelserna fäst särskild vikt vid bl.a. den skyddade och hotade bebyggelsen, såsom t.ex. industriminnen, fäbodrar och jordbrukets överlopsbyggnader, de

mest värdefulla fornlämningsområdena i ett nationellt perspektiv samt vård av minst en agrar helhetsmiljö per län.

Uppgifter om den regionala fördelningen av bidrag lämnas i inledningen till utgiftsområdet.

För byggnadsvården har totalt ca 70 % av de beviljade medlen gått till objekt som har någon form av formellt skydd.

Före budgetåret 1997 anvisades medel för ändamålet fördelat på två anslag, Kulturmiljövård respektive Kulturstöd vid ombyggnad m.m. Genom sammanslagningen av anslagen har det kulturhistoriska värdet i högre grad än tidigare beaktats vid fördelningen av bidrag.

Bemyndiganden om ekonomiska förpliktelser

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under år 1999, i fråga om ramanlaget G2 Bidrag till kulturmiljövård, inom en ram av högst 40 miljoner kronor, besluta om bidrag som medför utgifter efter år 1999, dock längst t.o.m. år 2002, varav högst 34 miljoner kronor under år 2000 och högst 6 miljoner kronor under år 2001.

Tabell 10.7 Bemyndiganden

Miljoner kronor

	1997 utfall	1998 prognos	1999 beräknat	2000 beräknat	2001 – beräknat
Utestående förpliktelser vid årets början	59,3	12,5	2,5		
Nya förpliktelser	191,1	226,9	264,4		
Infriade förpliktelser ¹	-178,5	-228,2	-229,8	-31,1	-6,0
Utestående förpliktelser vid årets slut ²	12,5	2,5	37,1		
Erhållen/föreslagen bemyndiganderam	40,0	10,0	40,0	34,0	6,0

¹ Utgiftsutfall till följd av ingångna förpliktelser.

² Summa framtida förpliktelser minus utgående anslagssparande

Slutsatser

Verksamheten har gett goda resultat och resurserna har använts på ett ändamålsenligt sätt. Anslaget utgör de samlade sektorsmedlen för byggnads-, kulturlandskaps-, och fornminnesvård samt omfattar i övrigt ett flertal författningsstyrda utgifter. Genom anslagets användning har ett antal kulturhistoriskt värdefulla objekt kunnat säkerställts. Den regionala spridningen har varit god. Regeringen bedömer att verksamheten i allt väsentligt har uppfyllt de uppställda målen. Enligt regeringens bedömning bör därför anslagets huvudriktning bibehållas.

Regeringen har i propositionen (prop. 1997/98:165) Utveckling och rättvisa – en politik för storstaden föreslagit att 8 miljoner kronor beräknas årligen 1999–2001 för arbete för storstädernas kulturmiljöer. Dessa medel föreslås, under förutsättning av riksdagens beslut, anvisas under anslaget G2 Bidrag till kulturmiljövård.

Regeringen har vidare under åren 1999–2001 beräknat sammanlagt ca 24,5 miljoner kronor för regeringens satsning på det industrihistoriska kulturarvet, varav ca 6,2 miljoner kronor år 1999, ca 12,2 miljoner kronor år 2000 och ca 6,1 miljoner kronor år 2001. Förslaget finansieras genom omprioriteringar inom kulturområdet.

I propositionen Miljöbalk (prop. 1997/98:45) föreslår regeringen att en ny skyddsform benämnd kulturreservat inrättas. Riksdagen har beslutat i enlighet med regeringens förslag (bet. 1997/98:JoU20, rskr. 1997/98:278). Med anledning härav avser regeringen att bemyndiga RAÄ att disponera högst 5 miljoner kronor av anslaget för åtgärder som föranleds av riksdagens beslut.

Ett effektivt användande av kulturmiljöområdets bidragsmedel förutsätter tillgång till ett utvecklat kunskapsunderlag. Av detta skäl avser regeringen att bemyndiga RAÄ att disponera högst 5 miljoner kronor av anslaget för insatser för att förbättra kvaliteten och tillgängligheten till i första hand kunskapsunderlag som är avsedda att användas regionalt.

Anslaget minskas med 10 miljoner kronor för år 1999 med anledning av att anslaget har anpassats till tilldelade medel och beräknade utgifter för 1999.

Tabell 10.8 Beräkning av anslaget för 1999

Tusental kronor

Anslag 1998	236 937
Storstädernas kulturmiljöer	+ 8 000
Industrisamhällets kulturarv	+ 6 181
Tillfällig minskning	- 10 000
Förslag 1999	241 118

G3 Restaureringsarbeten vid de kungliga slotten och rikets fästningar

Tabell 10.9 Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Utfall	50 000		
1998	Anslag	50 000	Utgifts- prognos	50 000
1999	Förslag	50 000		
2000	Beräknat	50 000		
2001	Beräknat	50 000		

Regeringens överväganden

Anslaget om 50 miljoner kronor avseende restaureringsarbeten vid de kungliga slotten och rikets fästningar begärdes av riksdagen budgetåret 1992/93 för att få en uppfattning om hur mycket det eftersatta underhållet kostar. Statens fastighetsverk har utöver anslagets medel lagt ner ytterligare ca 50 miljoner kronor per år med hjälp av bl.a. sysselsättningsskapande medel och medel från resultatet. Beräkningar har gjorts 1992 för en tioårsperiod.

Regeringen avser att i nästa års budgetproposition redovisa till riksdagen samtliga kostnader för restaurering och underhåll av de kungliga slotten och rikets fästningar.

Slutsatser

Restaureringsarbeten och investeringar i de kungliga slotten samt rikets fästningar bör även i fortsättningen delvis vara anslagsfinansierade samt anvisas på ett reservationsanslag.

Regeringen föreslår att för budgetåret 1999 anvisas 50 miljoner kronor.

11 Museer och utställningar

11.1 Omfattning

Verksamhetsområdet omfattar anslagen Centrala museer: Myndigheter, Centrala museer: Stiftelser, Bidrag till regionala museer, Bidrag till vissa museer, Stöd till icke-statliga kulturlokaler, Riksutställningar samt Utställningsgarantier och inköp av vissa kulturföremål. I verksamhetsområdet ingår också viss arkiv- och biblioteksverksamhet knuten till institutionerna, samt arkitektur, formgivning och designfrågor. Form och design behandlas även inom verksamhetsområdena D Bild och form samt konsthantverk och A Allmän kulturverksamhet.

Inom verksamhetsområdet (exkl. H4 Bidrag till vissa museer) är ca 2 500 personer anställda, varav ca 650 med lönebidrag.

11.2 Utgiftsutvecklingen

Utgiftsutvecklingen

Miljoner kronor (löpande priser)

Utfall 1997	Anslag 1998	Utgifts- prognos 1998	Förslag anslag 1999	Beräknat anslag 2000	Beräknat anslag 2001
935,9	932,5	987,8	961,9	985,5	1001,3

Verksamhetsutfall och ekonomiskt utfall

Inom verksamhetsområdet har insatserna genom Sesam-projektet skapat bättre förutsättningar för ett långsiktigt bevarande av kulturarvet och ökat tillgängligheten till samlingarna. Myndigheterna

har varit undantagna besparingen på statlig konsumtion under budgetåret 1998.

Antalet besökare vid de centrala museerna ökade under år 1997.

Förändringar

Statens historiska museer skildes den 1 januari 1998 från Riksantikvarieämbetet och inrättades som en egen ny myndighet.

Myndigheten Riksutställningar inrättades den 1 januari 1998.

Riksdagen har beslutat att ett statligt museum för Världskultur skall inrättas i Göteborg den 1 januari 1999. En organisationskommitté förbereder etableringen av den nya myndigheten.

Den nya byggnaden för Moderna museet och Arkitekturmuseet på Skeppsholmen har färdigställt och museerna invigdes i februari 1998.

De statliga utställningsgarantierna har utvidgats och handläggs från den 1 juni 1998 av Statens kulturråd.

Bidragen till regionala museer i Kalmar, Gotlands och Skåne län ingår fr.o.m. den 1 juli 1998 i den samlade kulturpolitiska medelsram som försöksvis skall fördelas av de regionala självstyrelseorganen i dessa län.

Prioriteringar

Arbetet med samlingarnas långsiktiga bevarande, att öka tillgängligheten till museerna och att nå nya grupper av besökare är fortsatt prioriterade områden.

Museernas arbete för att motverka främlingsfientlighet och rasism samt fördjupa och sprida kunskap om Förintelsen skall fortsätta. Vidare är det angeläget att det utvecklingsarbete som startade genom regeringsuppdraget om kulturarvets demokratiska funktioner drivs vidare. En viktig utgångspunkt i detta arbete gäller könsperspektiven (prop. 1996/97:3). Regeringen vill här avisera att ett uppdrag kommer att ges för att utreda hur kvinnofrågorna behandlas på museerna.

Arkitektur och formgivning har etablerats som ett nytt politikområde och medel har anvisats. Museerna har en viktig roll i arbetet med att sprida kunskap och driva den offentliga debatten om arkitektur och formgivning.

Form- och designområdet skall utvecklas. En utredning på området kommer att tillsättas.

Regeringen lägger i det följande förslag till två organisationsförändringar inom museiområdet: dels att Moderna museet från den 1 juli 1999 skiljs från Statens konstmuseer och bildar en egen myndighet, dels att Svenskt visarkiv från den 1 juli 1999 förs över från Språk- och folkminnesinstitutet till Statens musiksamlingar.

Inom verksamhetsområdet föreslås, i enlighet med vad som tidigare beräknats, en förstärkning med 29 miljoner kronor för det nya Världskulturmuseet.

Från och med år 1999 införs ett nytt statligt stöd under anslaget D5 Bidrag till bild- och formområdet som verksamhetsbidrag till vissa utställare inom den samtida bild- och formkonsten.

Regeringen föreslår en satsning på Kulturarvs-IT (utgiftsområde 14, avsnitt A3 Särskilda åtgärder för arbetshandikappade) vilket bl.a. kommer att generera såväl arbetstillfällen som vårdinsatser vid de regionala museerna samt Stiftelsen Föremålsvård i Kiruna. Därutöver kommer viss verksamhet att förläggas till Ulriksfors och Grängsberg.

11.3 Resultatbedömning

Målet för museerna var under budgetåret 1997 att bevara vårt kulturarv. Museerna skall tillsammans utveckla och förmedla kunskap om och upplevelser av kulturarvet och härigenom ge perspektiv på samhällsutvecklingen.

Tillståndet och utvecklingen inom området

Museernas arbete med att vårda och dokumentera samlingarna har fortsatt, liksom åtgärder för att göra kulturarvet tillgängligt digitalt. Genom Sesam-projektet har samlingarnas status förbättrats avsevärt och tillgängligheten till samlingarna har i stor utsträckning ökat. Samtidigt har flera museer redovisat att behoven är mycket omfattande vad gäller vård, digitalisering, och för att förbättra tillgängligheten.

Besöksutvecklingen vid de centrala museerna visar en positiv utveckling. De centrala museerna besöktes av mer än 4,8 miljoner personer under 1997, en ökning med nästan 290 000 personer jämfört med det föregående året. En viktig fråga för museerna har varit att finna vägar att nå nya grupper som kulturarvssektorn sällan kommer i kontakt med. Många av de statliga museerna har under året genomfört riktade programinsatser för att nå fler och nya besökare.

Genom vandringsutställningar och möjligheter till utställningsgarantier har musei- och utställningsverksamheten haft en god fortsatt spridning i landet. Ett flertal av myndigheterna inom verksamhetsområdet har under året haft omfattande arbete med förberedelser inför Kulturhuvudstadsåret 1998.

Vad gäller det stora antalet lönebidragsanställda vid museerna hänvisas till de riktlinjer som angavs i vårpropositionen 1997 (prop. 1996/97:150). Som framhållits i budgetpropositionen för 1998 (prop. 1997/98:1 utg. omr. 16) är det angeläget att Arbetsmarknadsverket fortsatt följer utvecklingen av den genomsnittliga bidragsnivån för kultursektorn och vid behov bevakar att denna nivå inte sänks mer än vad som angavs i 1997 års vårproposition.

De viktigaste statliga insatserna inom området

I samband med att regeringen genomfört en inledande satsning på arkitektur, formgivning och design (prop. 1997/98:117, Handlingsprogram för arkitektur, formgivning och design) har museerna fått en allt viktigare roll i arbetet med att uppmärksamma dessa områden. Arkitektur-museet, Moderna museet och Röhsska museet hör till de museer som är direkt inblandade i utvecklingen av detta arbetsfält. Ett bidrag har betalats ut till Form Design Center i Malmö för att

stödja verksamheten och ett nationellt uppdrag har givits till Föreningen Svensk form.

Till den 1 juli 1997 redovisade de centrala museerna uppdrag angående planer för samlingarnas långsiktiga bevarande resp. insamlingspolicy.

Redovisningarna visar att det finns ett eftersläpande vårdbehov och att magasinssituationen trots förbättringar är problematisk på flera håll. Nordiska museet har erhållit särskilda medel för att åtgärda museets situation på området. Sesamprojektet har enligt museerna medfört en förbättring av föremålsvården.

Redovisningen av centralmuseernas insamlingspolicy visar att flera centralmuseer utformat noggranna kriterier för insamling och att insamlingen i allmänhet sker med stor restriktivitet. Accessionen sker ofta genom donationer.

De fem ansvarsmuseerna redovisade den 1 juli 1997 ett regeringsuppdrag om vad ansvarsmuseerollen inneburit under den senaste femårsperioden. Generellt visar redovisningen att det finns ett stort antal frågor som är av gemensamt intresse för museiväsendet och att ansvarsmuseerna har utvecklat sitt rikstäckande ansvar såväl inom sina respektive ämnesområden som i frågor som gäller museiverksamhet i allmänhet. De berörda museerna ser positivt på rollen som ansvarsmuseum men anger i något fall att den behöver förtydligas.

De museipolitiska frågor som behandlats i ovanstående uppdrag bereds vidare inom Regeringskansliet.

De centrala museerna har på regeringens uppdrag tagit fram en strategi för det fortsatta arbetet med att utveckla kulturarvets demokratiska funktioner. Museerna rapporterar generellt att förutsättningarna för att uppmärksamma olika perspektiv, såsom kön, klass och generation är mycket goda. Flera av museerna planerar att i en ökad omfattning lägga dessa perspektiv på verksamheten.

De riktade bidragen till de regionala museerna användes bland annat till en granskning av samlingarna ur ett könsperspektiv.

Olika insatser mot rasism och främlingsfientlighet har initierats av regeringen under åren 1997 och 1998. Bland annat har de centrala museerna fått i uppdrag att utföra särskilda insatser tillsammans med andra institutioner inom kulturarvsområdet. En museisatsning om Förintelsen har inletts. Ansvarsmuseerna har tillsammans med Riksantikvarieämbetet, Riksarkivet och Riksutställningar gemensamt undersökt förutsättningarna för att ordna en

permanent utställning om Förintelsen. Judiska museet har under året erhållit ytterligare stöd med 100 000 kronor och Nordiska museet har, för produktion av en vandringsutställning om Förintelsen, erhållit 600 000 kronor.

Systemet med statliga utställningsgarantier har under budgetåret utvidgats till att avse även andra utställningsanordnare än statliga museer och för inlån även av svenskägda föremål. Det nya systemet förbättrar förutsättningarna för att anordna utställningar i hela landet och det ökar möjligheterna för samarbete mellan museer i Sverige samt mellan svenska och utländska museer m.fl.

Besparingen på statlig konsumtion under budgetåret 1997 har tagits ut genom ytterligare vakantsättning av tjänster och uppsägning av personal.

Sesam-projektet

Budgetåret 1995/96 avsattes 235 miljoner kronor för sysselsättningsinsatser på kulturområdet i det s.k. Sesam-projektet (prop. 1994/95:100, bil.12, bet. 1994/95:KrU18, rskr. 1994/95:251). Syftet med projektet är att skapa bättre förutsättningar för ett långsiktigt bevarande av kulturarvet och att öka tillgängligheten till samlingarna, bl.a. genom digitalisering.

Av bl.a. museernas årsredovisningar, planerna för samlingarnas långsiktiga bevarande samt de inkomna Sesamrapporterna framgår att eftersläpningar i vården av samlingarna kunnat åtgärdas och samlingarnas tillgänglighet har förbättrats. På de flesta museer har fler föremål än tidigare vårdats och konserverats och ett flertal museer har gjort förbättringar då det gäller magasinsutrymmena. Projektet har också inneburit att stora delar av museernas samlingar blivit digitaliserade, vilket kommer att öka tillgängligheten.

Sesam-projektet, som avslutas under år 1998, har genomgående fått ett positivt gensvar. Museerna har fått en reell möjlighet att arbeta med ett eftersatt vårdbehov och samtidigt få en kvalificerad genomgång av samlingarna. De utbildningar som erbjudits Sesam-anställda har överlag bidragit till en ökad kompetensutveckling på museerna. Rapporter från projekten har varit positiva till utbildningarna. I många rapporter sägs att utbildningarna borde ingå i normalutbildningen för museianställda. Detta understryker behovet av fortbildning och kompetensutveckling inom museisektorn.

Mot bakgrund av de inkomna Sesam-rapporterna, årsredovisningar och planerna för samlingarnas långsiktiga bevarande bedömer regeringen att Sesam-projektet hittills har gett önskade effekter vad gäller arbetstillfällen, ökad tillgänglighet till samlingarna och en avsevärd förbättring av samlingarnas status. Regeringen har, på grund av bl.a. förseningar av vissa museers Sesam-projekt, beviljat förlängning av ett tiotal projekt.

Regeringen avser att lämna en slutrapport om Sesam-projektet år 1999 med en grundlig utvärdering av projektet både från sysselsättningsynpunkt och vad gäller samlingarnas långsiktiga bevarande liksom hur deras tillgänglighet har förbättrats. Statskontoret har fått i uppdrag att utforma en enkät som skall användas för slutredovisningen av de projekt som har beviljats Sesam-medel. Statskontoret redovisade detta uppdrag den 14 augusti 1998. Nätverket Mustang har fått ett bidrag för att sammanställa en rapport om de Sesam-anställdas erfarenheter av arbetet med samlingarna inom Sesam-projektet. Rapporten skall lämnas till Kulturdepartementet senast den 15 februari 1999.

Effekter av de statliga insatserna

Statens stöd till olika delar av verksamheten har bidragit till att en större andel av befolkningen nås av museernas utställningar. Genom bl.a. museernas vandringsutställningar, Riksutställningars utställningsverksamhet och stöd till icke-statliga kulturlokaler har det statliga stödet gynnat olika regioner i Sverige. Samtliga museer bedriver särskild barnverksamhet och flertalet har riktade programinsatser mot skolorna. Ett flertal museers besöksstatistik visar att barn- och ungdomsbesökarna ökat under budgetåret 1997.

Museernas arbete med frågor som rör kulturarvet och främlingsfientlighet bedöms ge viktiga effekter för att öka allmänhetens kunskaper och insikter i det mångkulturella samhället och motverka ett missbruk av kulturarvet.

Inom museiområdet har Sesam-satsningen ökat tillgängligheten till samlingarna och samlingarnas status har förbättrats. Sesam-projektet har även inneburit att ca 400 personer erhållit anställning under perioden.

Regeringens slutsatser

Museernas och institutionernas verksamhet bedrivs på ett tillfredsställande sätt och har en inriktning i överensstämmelse med de övergripande målen för verksamheten. Viktiga insatser för ett långsiktigt bevarande av kulturarvet har utförts och ökat tillgängligheten till samlingarna. Verksamheten svarar mot en ändamålsenlig användning av insatta resurser. Enligt regeringens bedömning bör därför inriktningen på verksamheten behållas.

11.4 Moderna museet

Regeringens förslag: Moderna museet skiljs från Statens konstmuseer och bildar en egen myndighet.

Ärendet och dess beredning: I propositionen Framtidsformer – Handlingsprogram för arkitektur, formgivning och design (prop. 1997/98:117) anförde regeringen att det bör övervägas om Moderna museets ansvar för att visa upp modern formgivning och design kan utvecklas och förstärkas. En särskild utredare har på Kulturdepartementets uppdrag övervägt denna fråga. Moderna museets organisation och andra samband med Statens konstmuseer (SKM) har också analyserats. Förslagen och övervägandena har presenterats i en promemoria som remissbehandlats (Ku98/962/Ka).

Utredarens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Förslaget tillstyrks av *Ekonomistyrningsverket*, *Statens fastighetsverk*, *Umeå universitet*, *Statens kulturråd*, *Statens konstråd*, *Statens konstmuseer*, *Arkitekturmuseet*, *Kungl. Akademien för de fria konsterna*, *Tjänstemännens centralorganisation*, *Sveriges akademikers centralorganisation* efter hörande av *DIK-förbundet* och *Arkitektförbundet* och *Föreningen Svensk form*.

Ekonomistyrningsverket och *Tjänstemännens centralorganisation* föreslår att tidpunkten för genomförandet av förslaget ändras till den 1 juli 1999.

Statskontoret och *Riksrevisionsverket* avstyrker förslaget. *Statskontoret* menar att förslaget skulle innebära administrativa merkostnader som tar

medel från angelägnare verksamhet. Enligt *Riksrevisionsverket* bör de förändringar som föreslås i utredningen inte genomföras förrän de utretts mer grundligt.

Skälen för regeringens förslag: Moderna museet har under de senaste åren fått ekonomiska förstärkningar och flyttade nyligen till en ny museibygnad. Museets ställning är sedan länge stark, inte minst internationellt, och det har en tydlig egen institutionell identitet, vilken förstärkts ytterligare av den nya museibygnadens starka arkitektoniska uttryck. Den nya byggnaden och de ökade resurserna ger sammantaget nya förutsättningar för verksamheten.

Det är önskvärt att samtidskonstens roll och utvecklingsmöjligheter i samhället stärks. Inte minst SKM:s ledning har med kraft hävdad att detta kan ske bland annat genom att Moderna museet ges ett tydligare eget verksamhetsansvar och en starkare integritet i förhållande till de övriga i SKM ingående museerna. Det föreligger också behov av en tydligare och enklare styrning och uppföljning av verksamheterna inom SKM.

Regeringen bedömer att ovan angivna behov bäst tillgodoses om Moderna museet utgör en egen myndighet med egen styrelse och budget.

Förslaget får inte några budgetkonsekvenser.

Regeringen avser att snarast utse en organisationskommitté som, i avvaktan på riksdagens beslut, kan förbereda förändringen. Den nya organisationen bör kunna träda i kraft den 1 juli 1999.

11.5 Modern form och design

Regeringens bedömning: En utredning bör tillsättas i syfte att förtydliga och precisera det statliga ansvaret för form och design.

Ärendet och dess beredning: I propositionen *Framtidsformer – Handlingsprogram för arkitektur, formgivning och design* (prop. 1997/98:117) anförde regeringen att det bör övervägas om Moderna museets ansvar för att visa upp modern formgivning och design kan utvecklas och förstärkas. En särskild utredare har på Kulturdepartementets uppdrag övervägt frågan om att etablera ett särskilt forum för modern form. Förslagen och övervägandena har

presenterats i en promemoria som remissbehandlats.

Utredarens förslag: Förslaget innebär att Nationalmuseums ansvar för nutida design och konsthantverk förs över till Moderna museet. Vidare föreslår utredaren att det skall finnas en särskild avdelning för design och konsthantverk. Moderna museet och Arkitekturmuseet skall samverka såvitt avser denna avdelning. De båda museerna skall kunna komma överens om att Arkitekturmuseet skall ha samlingsansvar för vissa delar av området.

Remissinstanserna: Förslaget tillstyrks av *Riksrevisionsverket*, *Statens fastighetsverk*, *Umeå universitet*, *Statens kulturråd*, *Statens konstråd*, *Arkitekturmuseet*, *Tjänstemännens centralorganisation*, *Arkitektförbundet*, *Forum för form i Stockholm* och *Föreningen Sveriges konsthantverkare och industrihantverkare*.

De instanser som tillstyrker förslaget betonar behovet av en permanent utställningslokal för nutida design och konsthantverk. Instanserna ställer sig också positiva till förslaget att ansvaret för konsthantverk form och design läggs på Moderna museet.

Förslaget tillstyrks delvis av *Statskontoret*, *Statens konstmuseer*, *Kungl. akademien för de fria konsterna*, *Sveriges akademikers centralorganisation* efter hörande av *DIK-förbundet*, och *Föreningen Svensk form*.

Dessa remissinstanser är positiva till en utveckling av form- och designområdet men lämnar olika förslag till organisation och samverkan. Vidare anför remissinstanserna att ansvaret för konsthantverk, form och design bör hållas samman och inte delas upp på två myndigheter.

Skälen för regeringens bedömning: Utredningen och remissvaren pekar på att det finns ett starkt stöd för form- och designområdets utveckling. Så gott som samtliga välkomnar en satsning på detta område. Remissinstanserna visar dock på flera tänkbara utvecklingslinjer och flera av dem anser att området kräver ytterligare utredning.

Regeringen anser mot den bakgrunden att det statliga ansvaret för form- och designområdet behöver förtydligas och preciseras ytterligare. Regeringen vill därför informera riksdagen om sin avsikt att tillsätta en särskild utredning i frågan. Utredningen bör göra en samlad bedömning av vad det statliga åtagandet på området bör vara. Frågan om avvägningen mellan verksamheter i Stockholm och andra delar av landet bör behandlas. Utredningen bör även beskriva de

övriga – icke statliga – verksamheter som finns på området och peka på möjliga samarbetsområden mellan dessa verksamheter och ett statligt åtagande. Olika alternativ för en lokalisering bör övervägas. Utredningen bör också ta upp frågan om kostnader och finansiering av ett forum för modern form.

11.6 Statens musiksamlingar

Regeringens förslag: Svenskt visarkiv förs över från Språk- och folkminnesinstitutet till Statens musiksamlingar.

Ärendet och dess beredning: I en inom Kulturdepartementet utarbetad promemoria föreslås att Svenskt visarkiv, som är en enhet inom Språk- och folkminnesinstitutet, under år 1999 förs över till Statens musiksamlingar. I enhetens uppgifter ingår att samla in, bevara och ge ut material om visor, folkmusik och den svenska jazzens historia. Promemorian har remissbehandlats (Ku98/1499/Ka).

Remissinstanserna: Remissinstanserna är i betydande utsträckning positiva till förslaget. De remissinstanser som tillstyrker förslaget eller inte har något att erinra däremot är *Statskontoret*, *Riksrevisionsverket*, *Ekonomistyrningsverket*, *Statens kulturråd*, *Svenska Rikskonserter* och *Riksarkivet*. *Statens musiksamlingar (SMS)* och *Musikaliska akademien* tillstyrker förslaget men anser att en förutsättning är att Statens musiksamlingar klassificeras som musikmyndighet.

Rollen som musikmyndighet framhålls även av *Språk- och folkminnesinstitutet (SOFI)* och *Tjänstemännens centralorganisation (TCO)*.

Vissa remissinstanser påpekar att Svenskt visarkivs uppgifter inom forskningen måste bibehållas.

Sveriges akademikers centralorganisation efter hörande av *DIK-förbundet* och *TCO* anser att förändringen bör föregås av ytterligare utredning. Bl.a. *Statens musiksamlingar* anser att de förberedelser som krävs är så omfattande att en övergång inte kan ske före år 2000.

SOFI anser att det inte föreligger skäl att föra över Svenskt visarkiv till SMS. *SOFI* menar vidare att Svenskt visarkivs uppgifter inte innehållsmässigt ligger närmare SMS verksamhet än *SOFI:s*. Enligt *SOFI* skulle ett överförande

ytterligare försvaga *SOFI:s* ställning inom det immateriella kulturområdet. I en bilaga till *SOFI:s* yttrande anför Svenskt visarkivs personal att Svenskt visarkiv inte ställer sig avvisande till ett överförande men att en förutsättning är att myndigheten görs om till musikmyndighet.

Skälen för regeringens förslag: Frågan om att organisatoriskt föra över Svenskt visarkiv till SMS har flera gånger diskuterats bl.a. i samband med *SOFI:s* bildande. Anledningen härtill är främst att SMS är central myndighet på musikens område. Myndigheten har både genom biblioteket och museet ett betydande kontaktnät med andra musikinstitutioner i hela landet och har viktiga funktioner för kunskapen om och intresset för musik på både central och regional nivå. Det har uppenbara fördelar – administrativa, kulturella och andra – om samtliga centrala institutioner för bevarande och dokumentation inom musikens område finns samlade i en organisation. Tillgängligheten till Svenskt visarkivs material kommer att öka genom att SMS kontaktnät kan användas. Vidare stärks SMS funktion som den samlade myndigheten för dokumentation på musikområdet, den täcker in ett större område och den kan ge en mer omfattande service till allmänheten. Den nya samlade organisationen ger förutsättningar för ett effektivare resursutnyttjande bl.a. på dataområdet.

Forskningen inom området underlättas genom att musikedokumentationen samlas i en myndighet och regeringen utgår från att Svenskt visarkivs roll och uppgifter inom forskningen upprätthålls. Det är därvid viktigt att samarbetet mellan Svenskt visarkiv och arkivmyndigheterna utvecklas. Det bör ankomma på Statens musiksamlingar att se till att så sker.

De institutioner som ryms under anslaget H1 Centrala museer har en bred verksamhet inom kulturarvssektorn. Flera har utbyggda arkiv- och biblioteksfunktioner och de flesta institutionerna bedriver också forskningsverksamhet. Benämningen av anslaget H1 utgör inget hinder för de berörda institutionerna att utveckla nämnda funktioner. Enligt regeringens mening föreligger således inget behov av att föra SMS till annat anslag.

Förslaget får inte några budgetkonsekvenser. Den föreslagna förstärkningen av SMS ledningsorganisation bör dock underlätta överförandet. Regeringen avser att snarast utse en organisationskommitté som, i avvaktan på riksdagens

beslut, kan förbereda förändringen. Den nya organisationen bör kunna träda i kraft den 1 juli 1999.

11.7 Revisionens iakttagelser

Riksrevisionsverket har i särskilda revisionsrapporter till Statens konstmuseer, Statens sjöhistoriska museer och Dansmuseifonden för Dansmuseet gjort vissa påpekanden. Rapporterna kommenteras under anslaget H1 Centrala museer: Myndigheter och H4 Bidrag till vissa museer.

11.8 Anslag

H1 och H2 Centrala museer

H1 Centrala museer: Myndigheter

Tabell 11.1 Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Utfall	493 596	Anslags-sparande	51 781
1998	Anslag	571 863	Utgifts-prognos	581 469
1999	Förslag	601 087		
2000	Beräknat	616 895 ¹		
2001	Beräknat	624 486 ²		

¹ Motsvarar 606 087 tkr i 1999 års prisnivå

² Motsvarar 603 587 tkr i 1999 års prisnivå

Tabell 11.2 Sammanställning över avgiftsinkomsterna år 1997 till de centrala museerna: Myndigheter

Tusental kronor

Statens historiska museer	11 121
Statens konstmuseer	62 228
Naturhistoriska riksmuseet	15 397 ¹
Folkens museum-etnografiska	4 020
Livruskammaren, Skoklosters slott och Hallwylska museet	9 790
Statens sjöhistoriska museer	2 433 ²
Arkitekturmuseet	651
Statens musiksamlingar	3 204
Statens försvarshistoriska museer	6 503 ³
Summa	115 347

¹ Intäkterna för Cosmonovas verksamhet redovisas i tabell 11.8

² Intäkterna för Vasamuseets verksamhet redovisas i tabell 11.9

³ Varav intäkter för Marinmuseum 4 200 tkr. Detta museum ingår fr.o.m 1/7 1997 i myndigheten Statens sjöhistoriska museer.

H2 Centrala museer: Stiftelser

Tabell 11.3 Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Utfall	168 525		
1998	Anslag	173 050	Utgifts-prognos	173 050
1999	Förslag	172 897		
2000	Beräknat	175 836 ¹		
2001	Beräknat	179 352 ²		

¹ Motsvarar 172 897 tkr i 1999 års prisnivå

² Motsvarar 172 897 tkr i 1999 års prisnivå

Tabell 11.4 Sammanställning över avgiftsinkomsterna år 1997 till de centrala museerna: Stiftelser

Tusental kronor

Nordiska museet	23 740
Skansen	52 416
Tekniska museet	6 575
Summa	82 731

De centrala museernas verksamhet redovisas samlat under denna rubrik. Medlen beräknas under två anslag, Centrala museer: Myndigheter och Centrala museer: Stiftelser.

Följande centrala museer är statliga myndigheter: Statens historiska museer, Statens konstmuseer, Naturhistoriska riksmuseet, Folkens museum – etnografiska (t.o.m. 1998-12-31), Livrustkammaren, Skoklosters slott och Hallwylska museet, Statens sjöhistoriska museer, Arkitekturmuseet, Statens musiksamlingar samt Statens försvarshistoriska museer. Inom anslaget H1 Centrala museer: Myndigheter beräknas också medel till den nya myndigheten Världskulturmuseet. De specifika uppgifterna framgår av instruktionen för varje myndighet.

För stiftelserna Nordiska museet, Skansen och Tekniska museet gäller stadgar som har fastställts av regeringen den 7 juni 1990, den 24 juni 1993 resp. den 30 mars 1995.

Statens historiska museum, Statens konstmuseer, Naturhistoriska riksmuseet, Folkens museum – etnografiska samt Nordiska museet har vart och ett inom sitt verksamhetsområde uppgiften att vara ansvarsmuseum. Världskulturmuseet kommer från den 1 januari 1999 att överta Folkens museum – etnografiskas uppgift som ansvarsmuseum.

En jämförelse mellan budget och utfall för budgetåret 1997 visar att de centrala museerna som är myndigheter detta år hade ett samlat anslagssparande på drygt 50 miljoner kronor. Huvuddelen av anslagssparandet utgörs av medel

som är reserverade i avvaktan på beslut i kommande hyresförhandlingar samt medel som är avsatta för att täcka kapitalkostnader. Myndigheternas prognoser för 1998 visar att ca en femtedel av anslagssparandet från 1997 kommer att förbrukas. De centrala museerna har i budgetunderlagen för år 1999 påpekat svårigheterna i att hantera de föreslagna besparingarna för budgetåret 1999.

Tabell 11.5 Sammanställning över medelsfördelningen till de centrala museerna: Myndigheter

	1998	Regeringens beräkning 1999
Statens historiska museer	74 465	62 595
Statens konstmuseer	150 486	136 348
Naturhistoriska riksmuseet	112 801	110 706
Folkens museum-etnografiska ¹	24 365	-
Livruskammaren, Skoklosters slott och Hallwylska museet	28 042	27 983
Statens sjöhistoriska museer	77 329	77 812
Arkitekturmuseet	22 615	26 607
Statens musiksamlingar	29 009	29 628
Statens försvarshistoriska museer	48 920	46 204
Världskulturmuseet	-	83 204
Summa	571 863²	601 087

¹ Myndigheten ingår fr.o.m. 1999-01-01 i Världskulturmuseet.

² Summan inkluderar även bidraget till Göteborgs Etnografiska museum

Tabell 11.6 Sammanställning över medelsfördelningen till de centrala museerna: Stiftelser

	1998	Regeringens beräkning 1999
Nordiska museet	87 019	86 738
Skansen	48 115	47 661
Tekniska museet	37 916	38 498
Summa	173 050	172 897

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Många av museerna har under året haft särskilda satsningar på barn och ungdom. Skansen, Tekniska museet, Medelhavsmuseet, Livrustkammaren m.fl. har haft fler utställningar för barn och ungdom än förgående år. Satsningarna på barn och ungdomar har medfört att antalet barn- och ungdomsbesökare har ökat på flera av museerna. På Naturhistoriska riksmuseet har antalet barn

som besökt museet varit lika stort som antalet vuxna.

Flera av museerna har ett stort kontaktnät både nationellt och internationellt och många har ett aktivt samarbete med andra kulturinstitutioner, universitet och museer. Av det internationella arbetet kan nämnas Skansens arbete med Friluftsmuseernas utveckling och Sjöhistoriska museernas marinarkeologiska verksamhet. Inom Moderna museets (som ingår i Statens konstmuseer) internationella program har svenskt deltagande vid de internationella biennialerna i Venedig, Johannesburg och Istanbul arrangerats. Vidare har Moderna museet, i samarbete med Svenska Institutet, för första gången arrangerat ett svenskt deltagande i Triennalen i New Delhi.

I arbetet med att göra samlingarna tillgängliga via Internet ligger bl.a. Naturhistoriska riksmuseet och Statens musiksamlingar långt framme. Statens musiksamlingar har även påbörjat ett arbete med virtuella utställningar (www.nrm.se och www.smus.se).

Vid ett flertal museer bedrivs forskningsverksamhet. Som exempel kan nämnas den omfattande grundforskningsverksamhet som bedrivs vid Naturhistoriska riksmuseet. Se även anslaget J1 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet. Naturhistoriska riksmuseet har även inlett ett omfattande arbete för att förnya museets policy och verksamhetsinriktning.

I de centrala kulturarvsinstitutionernas arbete mot främlingsfientlighet och rasism har Statens historiska museer ansvarat för samordning samt utfört viktiga insatser för att ta fram rapporterna Kunskap som kraft (Ds 1996:74) och Museer för mångkultur.

Flera av de centrala museernas verksamhet har varit påverkad av lokalförändringar på olika sätt. Marinmuseum öppnade i nya lokaler i Karlskrona i juni 1997. Armémuseum i Stockholm har under 1998 påbörjat inflyttningen i det renoverade Tyghuset och utställningarna öppnar enligt plan år 2000. Under år 1998 har museirestaureringen och hörsalen i Armémuseum öppnats för publik. Tyresö slott, som ingår i Nordiska museet, öppnade under sommaren 1997 efter en renovering som pågått i tre år. Moderna museet och Arkitekturmuseet öppnade sin nya byggnad på Skeppsholmen i Stockholm i februari 1998.

Under verksamhetsåret har Skansen färdigställt ny- och ombyggnaden av Björnberget. Skansen har även genomfört det s.k. Målarvattensprojektet, dvs. friskt, sött målarvatten leds

till bl.a. Skansen vilket medför minskade driftskostnader och miljöförbättringar.

Tabell 11.7 Antal besökare vid de centrala museerna 1995-1997

	1995	1996	1997
Statens historiska museer	242 000	154 000	193 000
Statens konstmuseer	612 000	575 000	653 000
Naturhistoriska riksmuseet	667 000	811 000	844 000
Folkens museum - etnografiska	50 000	44 000	27 000
Livrustkammaren, Skoklosters slott, Hallwylska museet	235 000	229 000	209 000
Statens sjöhistoriska museer	906 000	900 000	884 000
Arkitekturmuseet	12 000	15 000	15 000
Statens musiksamlingar (Musikmuseet)	43 000	36 000	32 000
Statens försvarshistoriska museer	86 000	85 000	215 000
Stiftelsen Nordiska museet	168 000	148 000	232 000
Stiftelsen Tekniska museet	182 000	187 000	189 000
Stiftelsen Skansen	1 372 000	1 340 000	1 319 000
Summa	4 575 000	4 524 000	4 812 000

Övrigt

Statens historiska museer

Statens historiska museer skildes från Riksantikvarieämbetet och bildade en egen, ny myndighet fr.o.m. den 1 januari 1998.

Medelhavsmuseet skall den 1 januari 1999 skiljas från Statens historiska museer och kommer i stället att ingå i den nya myndigheten Världskulturmuseet (jfr prop. 1996/97:3 Kulturpolitik, bet. 1996/97:KrU1, rskr. 1996/97:129). Av detta skäl kommer 13,9 miljoner kronor, som beräknats för anslagsposten H1.1 Statens historiska museer, att beräknas under anslagsposten H1.10 Världskulturmuseet. För att ge förbättrade möjligheter för Statens historiska museer att fullgöra sina uppgifter föreslås att anslagsposten tillfälligt förstärks med 1 miljon kronor för år 1999.

Statens konstmuseer

Östasiatiska museet skall den 1 januari 1999 skiljas från Statens konstmuseer och kommer i stället att ingå i den nya myndigheten Världskulturmuseet (jfr prop. 1996/97:3 Kulturpolitik, bet. 1996/97:KrU1, rskr. 1996/97:129). Av detta skäl kommer 14 miljoner kronor, som beräknats för anslagsposten H1.2 Statens konstmuseer, att beräknas under anslagsposten H1.10 Världskulturmuseet.

Regeringen föreslår i avsnittet 11.4 att Moderna museet bildar en egen myndighet.

Naturhistoriska riksmuseet

För kostnader i samband med s.k. kol-14 datering av organiskt material föreslås att 500 000 kronor överförs till anslaget G2 Riksantikvarieämbetet.

Folkens museum – etnografiska

Myndigheten Folkens museum – etnografiska upphör den 1 januari 1999 och verksamheten ingår därefter i den nya myndigheten Världskulturmuseet (jfr prop. 1996/97:3 Kulturpolitik, bet. 1996/97:KrU1, rskr. 1996/97:129). Av detta skäl kommer 24 334 000 kronor, som beräknats för anslagsposten H1.4 Folkens museum – etnografiska, att beräknas under anslagsposten H1.10 Världskulturmuseet.

Statens sjöhistoriska museer

Den 1 juli 1997 överfördes Marinmuseum från Statens försvarshistoriska museer till Statens sjöhistoriska museer. Riksdagen beslutade i mars 1998 att ge regeringen till känna att myndighetens ledning bör lokaliseras till Karlskrona (bet. 1997/98:KrU7, rskr. 1997/98:163). Regeringen bedömer att ytterligare underlag måste tas fram när det gäller lokaliseringen av ledningen för Statens sjöhistoriska museer till Karlskrona.

Arkitekturmuseet

I propositionen Framtidsformer – Handlingsprogram för arkitektur, formgivning och design (prop. 1997/97:117) poängteras vikten av en

stärkt kunskap och medvetenhet om arkitektur, formgivning och design. I detta arbete har Arkitekturmuseet en viktig roll och museet har också, i och med de nya och större museilokalerna, fått ökade möjligheter att bedriva en publik verksamhet. I syfte att uppmuntra och betona vikten av utvecklingsarbeten och pilotprojekt där nya arbetssätt och samarbetsformer kan sökas för att stärka den offentliga debatten inom arkitekturens- och samhällsplaneringens område föreslår regeringen att Arkitekturmuseets anslag för år 1999 utökas med 2 miljoner kronor.

Regeringen har i propositionen Utveckling och rättvisa – en politik för storstaden på 2000-talet (prop. 1997/98:165) föreslagit att en bred kampanj för de arkitekturpolitiska frågorna skall inledas. Kampanjen skall starta år 1999 och avslutas i ett arkitekturår 2001. Storstädernas arkitektoniska kvaliteter och det offentliga rummets utformning kommer då att ges särskild uppmärksamhet. Arkitekturmuseet kommer att få en viktig roll i arbetet. För detta syfte tillförs Arkitekturmuseet 2 miljoner kronor årligen 1999–2001. För kampanjens uppläggning svarar Arkitekturmuseet i samråd med den storstadspolitiska delegationen och Boverket.

Statens musiksamlingar

Regeringen föreslår i avnippet 11.6 att Svenskt visarkiv förs över från Språk- och folkminnesinstitutet till Statens musiksamlingar.

Ledningsorganisationen för Statens musiksamlingar består av styrelsens ordförande jämte cheferna för de ingående institutionerna Statens musikbibliotek resp. Musikmuseet. Styrelsens ordförande är myndighetens chef och förutsätts fullgöra detta uppdrag vid sidan av annat heltidsarbete. Med hänsyn till behov av effektivisering av verksamheten samt den föreslagna utbyggnaden av SMS organisation bör myndighetens ledning förstärkas med en heltidsanställd chef. För detta ändamål har regeringen beräknat en ökning av anslaget med 700 000 kronor.

Världskulturmuseet

Riksdagen har beslutat om inrättandet av ett statligt museum för världskultur med centrum förlagt till Göteborg (prop. 1996/97:3 Kulturpolitik, bet. 1996/97:KrU1, rskr. 1996/97:129). I

den nya museimyndigheten ingår Göteborgs Etnografiska museum, Folkens museum – Etnografiska, Medelhavsmuseet och Östasiatiska museet. Förändringen, som organisatoriskt genomförs den 1 januari 1999, förbereds av en organisationskommitté (dir. 1996:110) som skall lämna en slutrapport den 15 oktober 1998. Delredovisningar har lämnats den 1 oktober 1997 och den 31 januari 1998.

Regeringen har anmält investeringskostnaden till riksdagen i 1998 års ekonomiska vårproposition (prop. 1997/98:150, bet. 1997/98FiU:20, rskr. 318). Den nya museibygnaden beräknas kunna tas i bruk år 2002. Statens fastighetsverk har på regeringens uppdrag utlyst en internationell arkitektävling för den nya museibygnaden i Göteborg. Regeringen har den 10 september 1998 godkänt ett avtal med Göteborgs kommun angående markfrågor i Göteborg och förstatligandet av Göteborgs Etnografiska museum.

Då de totala kostnaderna och möjliga intäkterna i detta tidiga skede är svåra att fullt ut fastställa vill regeringen på detta sätt informera riksdagen om att totalkostnaderna för Världskulturmuseets verksamhet skall finansieras inom utgiftsområde 17. Till detta kommer entréavgifter och andra intäkter samt finansiering genom t.ex. institutioner, organisationer och näringsliv i enlighet med vad som angivits i kommittédirektiven (dir. 1996:110).

Regeringen föreslår att den nya museimyndigheten anvisas de 29 miljoner kronor som tidigare aviserats för ändamålet. Till detta kommer medel från anslagsposterna H1.4 Folkens museum – Etnografiska, den del av anslaget H1.1 Statens historiska museer som hänförs till Medelhavsmuseets verksamhet och den del av anslaget H1.2 Statens konstmuseer som hänförs till Östasiatiska museets verksamhet. Vidare ingår de särskilda medel som tidigare anvisats till Etnografiska museet i Göteborg under anslagsposten H1.10. Myndighetens sammanlagda anslag beräknas uppgå till 85 704 000 kronor för år 1999.

Stiftelsen Tekniska museet

Finansieringen av verksamheten vid Tekniska museet regleras delvis i ett den 3 maj 1989 träffat avtal mellan staten och stiftarna. Förhandlingarna mellan regeringen och Tekniska museets stiftare om ett eventuellt nytt avtal har inletts.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Cosmonova

Tabell 11.8

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (Intäkt - kostnad)
Utfall 1997	29 826	28 385	1 441
Prognos 1998	29 000	29 000	0
Budget 1999	29 000	29 000	0

Vasamuseet

Tabell 11.9

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (Intäkt - kostnad)
Utfall 1997	40 729	40 729	0
Prognos 1998	40 800	40 800	0
Budget 1999	40 800	40 800	0

Tabell 11.10 Sammanställning över besparingar på statlig konsumtion vid de centrala museerna

	Regeringens beräkning 1999*
Statens historiska museer	1 072 000
Statens konstmuseer	3 479 000
Naturhistoriska riksmuseet	3 322 000
Livrustkammaren, Skoklosters slott och Hallwylska museet	523 000
Statens sjöhistoriska museer	561 000
Arkitekturmuseet	352 000
Statens musiksamlingar	577 000
Världskulturmuseet	982 000
Stiftelsen Nordiska museet	1 815 000
Stiftelsen Skansen	1 463 000
Summa	14 146 000

* Besparingar som hänför sig till Medelhavsmuseet och Östasiatiska museet har tagits ut under anslaget till Världskulturmuseet.

Regeringens bedömning med anledning av revisionens iakttagelser

Statens konstmuseer har i en revisionsrapport fått påpekanden om sponsring samt avtalet med Fastighetsverket rörande investeringar i inredning och utrustning av Moderna museet. Regeringen bedömer att den för närvarande inte

behöver vidta någon åtgärd beträffande revisionsrapporten.

Statens sjöhistoriska museer har i en revisionsrapport fått påpekanden om bl.a. organisationsförändringen, anläggningstillgångar, redovisning av intäkter och kostnader per verksamhetsgren, den finansiella redovisningen samt att myndighetens ekonomiadministrativa kompetens bör stärkas. Statens sjöhistoriska museer har lämnat en redogörelse för de åtgärder de kommer att vidta med anledning av Riksrevisionsverkets påpekanden. Regeringen bedömer att denna åtgärd är tillräcklig.

Slutsatser

Enligt regeringens samlade bedömning har de centrala museerna i allt väsentligt uppfyllt de mål som ställts upp för verksamheten. Mot bakgrund av ovanstående drar regeringen slutsatsen att de centrala museernas verksamhet svarar mot en effektiv användning av insatta resurser. Som regeringen aviserade i budgetpropositionen för år 1997 (prop. 1996/97:1 utg.omr. 17) kommer en besparing på statlig konsumtion med 14 146 000 kronor att tas ut på anslagen H1 och H2 under budgetåret 1999.

Regeringen har funnit det möjligt att till följd av anslagssparandet minska Statens försvarshistoriska museers anslag med 3,5 miljoner kronor under budgetåret 1999. Anslagsposten beräknas öka till 52,2 miljoner under år 2000 varav 2,5 miljoner kronor som engångsanvisning.

De medel som tillförs anslaget H1 kommer från omprioriteringar dels inom anslaget, dels inom utgiftsområdet

Nedan sammanfattas redovisade förändringar för år 1999.

Tabell 11.11 Beräkning av anslaget H1 för 1999

Tusental kronor

Anslag 1998	571 863
Pris- och löneomräkning	+ 9 391
Besparing på statlig konsumtion	- 10 867
Världskulturmuseet	+ 29 000
Historiska museet	+ 1 000
Arkitekturmuseet	+ 4 000
Statens musiksamlingar	+ 700
Överföring till Riksantikvarieämbetet	- 500
Tillfällig minskning	-3 500
Förslag 1999	601 087

Tabell 11.12 Beräkning av anslaget H2 för 1999

Tusental kronor

Anslag 1998	173 050
Pris- och löneomräkning	+ 3 125
Besparing på statlig konsumtion	- 3 278
Förslag 1999	172 897

H3 Bidrag till regionala museer

Tabell 11.13 Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Utfall	105 680		
1998	Anslag	104 499	Utgifts- prognos	104 499
1999	Förslag	102 271		
2000	Beräknat	105 512 ¹		
2001	Beräknat	108 319 ²		

¹ Motsvarar 102 271 tkr i 1999 års prisnivå² Motsvarar 102 271 tkr i 1999 års prisnivå

Bidrag till regionala museer lämnas enligt förordningen (1996:1598) om statsbidrag till regional kulturverksamhet. Bidraget syftar till att stödja museernas insamling, bearbetning och förmedling av regionens kulturarv, dess konstutveckling samt om samhället och miljön i övrigt. Statsbidraget syftar också till att ge museerna möjlighet att ta ansvar för sin del av det regionala kulturmiljöarbetet. Enligt beslut av regeringen är för närvarande 26 regionala museer berättigade till bidrag. Statens kulturråd fördelar bidraget efter samråd med Riksantikvarieämbetet. Bidraget till kulturmiljövård i Kalmar, Skåne och Gotlands län fördelas av Riksantikvarieämbetet.

Enligt de riktlinjer för bidragen till regionala kulturinstitutioner som riksdagen godkänt (prop. 1996/97:3, bet. 1996/97:KrU1, rskr. 1996/97:129) skall en viss del av stödet avsättas till riktade tidsbegränsade bidrag. För åren 1999 och 2000 räknar regeringen med att 4 % resp. 6 % av stödet skall avsättas till riktade bidrag. För år 1999 skall de riktade bidragen för de regionala museernas del i första hand gälla insatser med anknytning till industrisamhällets kulturarv. Sådana insatser skall genomföras med beaktande av vad regeringen anfört angående kulturarvets demokratiska funktioner (prop. 1996/97:3). I övrigt bör liksom hittills en del av bidraget avse museernas medverkan i det regionala kulturmiljöarbetet i enlighet med bidragsförordningen.

Under anslaget Bidrag till regionala museer anvisas även medel för kostnader för lönebidragsanställda vid regionala museer.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Av sammanställningar framgår att antalet besökare vid regionala museer har minskat något jämfört med föregående år. Samtidigt har dock museernas totala intäkter ökat. Statsbidraget utgör i allmänhet 10-20 % av museernas totala intäkter.

Av bidraget till de regionala museerna användes under år 1997 2 % för riktade tidsbegränsade insatser. Av 16 beviljade bidragsansökningar rörde 7 i huvudsak studier av samlingarna från en tematisk utgångspunkt som kön, klass, kulturell bakgrund och generation. Fyra beviljade ansökningar hade som huvudsyfte att nå nya grupper av besökare. Andra beviljade bidragsansökningar rörde ekologi, IT och motverkande av främingsfientlighet.

Viss resultatinformation avseende regionala museer lämnas även under avsnitt 10 Kulturmiljö.

Slutsatser

Mot bakgrund av tillgänglig information drar regeringen slutsatsen att verksamheten har gett goda resultat och att anslaget är kulturpolitiskt motiverat. De regionala museerna svarar för viktiga insatser i kulturmiljöarbetet. De regionala museerna har utfört viktiga insatser för att öka tillgängligheten till samlingarna.

Regeringen aviserar under utgiftsområde 14, anslaget A3 Särskilda åtgärder för arbetshandikappade en särskild satsning, Kulturarvs-IT, för att bereda arbetshandikappade anställning och öka tillgängligheten till kulturarvet. Under år 1999 skall de regionala museerna beredas möjlighet att vara delaktiga i satsningen.

För kostnader i samband med en anställning vid Kulturen i Lund föreslås att anslaget tillförs 400 000 kronor. Finansieringen har skett genom omprioriteringar inom kulturområdet

Från den 1 juli 1998 har försöksverksamhet inletts med regional fördelning av kulturpolitiska medel i Kalmar, Skåne och Gotlands län (prop. 1996/97:36, bet. 1996/97:KU4, rskr. 1996/97:77, SFS 1996:1414). Medel för ändamålet beräknas

under anslaget A4 Försöksverksamhet med ändrad regional fördelning av kulturpolitiska medel. För att motsvara helårseffekt bör anslaget för år 1999 minskas med 4 769 000 kronor.

Tabell 11.14 Beräkning av anslaget H3 för 1999

Tusental kronor

Anslag 1998	104 499
Pris- och löneomräkning	+ 2 141
Kulturen i Lund	+ 400
Överföring till anslaget A4	- 4 769
Förslag 1999	102 271

H4 Bidrag till vissa museer

Tabell 11.15 Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Utfall	38 451		
1998	Anslag	39 504	Utgifts- prognos	39 504
1999	Förslag	39 298		
2000	Beräknat	40 081	¹	
2001	Beräknat	40 936	²	

¹ Motsvarar 39 298 tkr i 1999 års prisnivå² Motsvarar 39 298 tkr i 1999 års prisnivå

Under anslaget anvisas medel för bidrag till ett antal museer och andra institutioner, de flesta med viss formell anknytning till staten. Regeringen har fastställt stadgar för stiftelserna Dansmuseifonden (Dansmuseet), Drottningholms teatermuseum, Carl och Olga Milles Lidingöhem (Millesgården), Thielska galleriet och Föremålsvård i Kiruna. Flera av de stiftelser som staten fastställer stadgar för har bildats av andra än staten. Av de övriga står stiftelserna Strindbergsmuseet och Rooseum delvis under kommunalt huvudmannaskap, medan stiftelserna Arbetets museum, Judiska museet, Röhsska museet, Bildmuseet och Zornfonden har bildats av organisationer och andra intressenter.

Tabell 11.16 Sammanställning över medelstilldelningen

	Regeringens beräkning 1999
Arbetets museum	10 955 000
Dansmuseifonden för Dansmuseet	7 824 000
Drottningholms teatermuseum	5 316 000
Carl och Olga Milles Lidingöhem	1 752 000
Thielska galleriet	2 336 000
Föremålsvård i Kiruna	6 153 000
Röhsska museet	1 012 000
Rooseum	2 050 000
Strindbergsmuseet	437 000
Judiska museet	508 000
Bildmuseet	750 000
Zornsamlingarna	205 000
Summa	39 298 000

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Genom Sesamprojektet har samlingarnas status generellt förbättrats.

Arbetets museum har arbetat vidare med det nationella uppdraget inom museiområdet vilket redogjordes för i 1997 års budgetproposition. I uppdraget ingår att utveckla och förstärka den verksamhet som bedrivs vid museet, särskilt avseende arbetslivet och det industrihistoriska arvet. Genom det nationella uppdraget har museet bl.a. förstärkt den industrihistoriska verksamheten runt om i landet och museet har haft som mål att prioritera verksamheten med industrisamhällets kulturarv. Centralt i verksamheten är att på olika sätt etablera en samverkan när det gäller arbetslivsmuseerna och industrisamhällets historia. Arbetets museum har under året intensifierat den tidigare påbörjade verksamheten som riktats mot arbetslivsmuseer runt om i landet.

I syfte att bevara den danshistoria som skrivs i dag erbjuder Dansmuseet alla svenska dansgrupper och utövare kostnadsfri dokumentation av sina produktioner. Drottningholms teatermuseum har haft fler besökare till museet och biblioteket än föregående år. Likaså har antalet hemlån och läsesalslån från biblioteket ökat under år 1997 jämfört med år 1996.

Millesgården har haft en mycket positiv besöksutveckling, främst tack vare en bra utställningsverksamhet. Besökarna har ökat med närmare 80 % från budgetåret 1994/95.

De förbättrade arbetsmetoderna vid Föremålsvård i Kiruna har lett till att fler föremål vårdas på kortare tid och att snittkostnaden för varje vårdat föremål har minskat väsentligt.

Röhsska museet har redovisat hur arbetet som nätverksansvarig för konsthantverk och formgivning bedrivits.

Med anledning av den nationellt angelägna verksamhet som bedrivs av Judiska museet ökades det årliga statliga bidraget med 100 000 kronor i budgetpropositionen för 1998. I syfte att bl.a. öka tillgängligheten till Judiska museet beviljade regeringen i januari 1998 en särskild förstärkning på 100 000 kronor.

Regeringens bedömning med anledning av revisionens iakttagelser

I revisionsberättelse för Dansmuseet anför Riksrevisionsverket att museet inte kunnat leva upp till ändamålet i stadgarna att samlingar bl.a. skall ställas ut minst fem dagar i veckan. Vidare anför Riksrevisionsverket att Dansmuseet i motsats till vad som sägs i stadgarna inte har något fullständigt inventarium över samlingarna, vilket museet arbetar med att färdigställa under år 1998, samt att någon inspektör med skyldighet att kontrollera föreståndarens verksamhet inte utsetts. Dansmuseet har vid kontakter med regeringen upplyst att museet har för avsikt att åtgärda bristerna. Regeringen bedömer att de av Dansmuseet vidtagna åtgärderna är tillräckliga.

Slutsatser

Mot bakgrund av tillgänglig information bedömer regeringen att bidragen använts i enlighet med de övergripande mål som angivits för verksamheten inom resp. institution.

För år 1999 föreslås en ökning av bidraget till Judiska museet med 100 000 kronor. För ett utökat ansvar för konsthantverk och design föreslås en ökning av bidraget till Röhsska museet med 500 000 kronor. Förslagen finansieras genom omprioriteringar inom kulturområdet.

I syfte att bl.a. öka tillgängligheten till kulturarvet föreslår regeringen under utgiftsområde 14, anslaget A3, en satsning på att digitalisera främst de centrala kulturarvsinstitutionernas och de regionala museernas samlingar. Denna satsning kommer delvis att bedrivas vid Stiftelsen Föremålsvård i Kiruna.

Regeringen har noterat den svåra situationen som föreställningsverksamheten vid Drottningholmsteatern befinner sig i. Som redovisats i avsnitt 5.5 under anslag B1 kommer Operan att få bättre förutsättningar att efterhand ge fler föreställningar på Drottningholmsteatern. Regeringen kommer att överväga hur teatern kan stöttas ytterligare. Regeringen har för år 1999 beräknat medel under avsnitt 4.6 anslag A2 för tillfälliga insatser avseende kulturinstitutioner med särskilda behov.

Som regeringen aviserade i budgetpropositionen för år 1997 (prop. 1996/97:1, utg. omr. 17) kommer en besparing på statlig konsumtion att tas ut under budgetåret 1999. Denna fördelar sig enligt följande.

Tabell 11.17 Sammanställning över besparingarna på statlig konsumtion

	Regeringens beräkning 1999
Arbetets museum	665 000
Dansmuseifonden för Dansmuseet	328 000
Drottningholms teatermuseum	110 000
Carl och Olga Milles Lidingöhem	37 000
Thielska galleriet	17 000
Föremålsvård i Kiruna	373 000

Tabell 11.18 Beräkning av anslaget för 1999

Tusental kronor	
Anslag 1998	39 504
Pris- och löneomräkning	+724
Judiska museet	+100
Röhsska museet	+500
Besparing på statlig konsumtion	-1 530
Förslag 1999	39 298

H5 Stöd till icke-statliga kulturlokaler

Tabell 11.19 Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Slagslag	Belopp
1997	Utfall	6 574	Anslags-sparande	10 426
1998	Anslag	10 000	Utgifts-prognos	20 426
1999	Förslag	10 000		
2000	Beräknat	10 199		
2001	Beräknat	10 417		

Bidraget används enligt förordningen (1990:573) om stöd till vissa icke-statliga kulturlokaler. Det innebär att stöd kan ges i form av bidrag till ny- eller ombyggnad av musei-, teater- och konsertlokaler som tillhör någon annan än staten. Bidrag kan också ges till standardhöjande reparationer och handikappanpassning av sådana lokaler. Beslut om bidrag fattas av Boverkets samlingslokalsdelegation efter samråd med Statens kulturråd. Beslut om bidrag fattas innan aktuella byggnadsarbeten påbörjas och utbetalas när arbetena är avslutade, vilket kan ta flera år.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Resultatredovisningen visar att under budgetåret 1997 inkom ansökningar om stöd för ett 60-tal kulturlokalsprojekt avseende sammanlagt 120 miljoner kronor. Detta pekar på den stora efterfrågan och behov av denna typ av stöd som föreligger. Under år 1997 delades inga bidrag ut eftersom beviljade medel var intecknade av tidigare fattade beslut. Anslagssparandet på 10 426 000 kronor är redan uppbundet genom tidigare beslut.

Boverket inkom i mars 1998 med en redovisning av regeringsuppdraget att utreda de framtida behoven av stöd till icke-statliga kulturlokaler. Uppdraget har skett i samverkan med Riksantikvarieämbetet och Statens kulturråd. Boverket föreslår bl.a. att bidragssystemet förstärks och att mer hänsyn tas till projektens arkitektoniska kvalitet vid fördelning av medel.

Bemyndiganden om ekonomiska förpliktelser

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att i fråga om ramanslaget Stöd till icke-statliga kulturlokaler, besluta om bidrag som medför utgifter på högst 2 miljoner kronor efter år 1999, dock längst t.o.m. år 2002, varav högst 1 miljon kronor under år 2000 och högst 1 miljon kronor under år 2001.

Tabell 11.20 Bemyndiganden

Miljoner kronor

	1997 utfall	1998 prognos	1999 beräknat	2000 beräknat	2001 – beräknat
Utestående förpliktelser vid årets början	22,0	15,4	2,0	1,0	-
Nya förpliktelser	-	7,0	10,0	10,0	10,0
Infriade förpliktelser*	-6,6	-20,4	-11,0	-11,0	-11,0
Utestående förpliktelser vid årets slut	15,4	2,0	1,0	-	-
Erhållen/föreslagen bemyndiganderam	-	2,0	1,0	1,0	1,0

* Utgiftsutfall till följd av ingångna förpliktelser.

Slutsatser

Enligt regeringens bedömning är resultatet av verksamheten tillfredsställande. Mot bakgrund av ovanstående drar regeringen slutsatsen att stödet till icke-statliga kulturlokaler i allt väsentligt ger önskade resultat.

Regeringen föreslår att anslaget H5 för budgetåret 1999 anvisas 10 000 000 kronor.

H6 Riksställningar

Tabell 11.21 Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Utfall	33 849	Anslags-sparande	881
1998	Anslag	33 466	Utgifts-prognos	32 585
1999	Förslag	36 316		
2000	Beräknat	36 933 ¹		
2001	Beräknat	37 672 ²		

¹ Motsvarar 36 316 tkr i 1999 års prisnivå

² Motsvarar 36 316 tkr i 1999 års prisnivå

Sedan den 1 januari 1998 bedrivs Stiftelsen Riksställningars verksamhet av myndigheten Riksställningar. Riksställningar har enligt förordningen (1997:1170) med instruktion för Riksställningar till uppgift att främja utställnings- och konstbildningsverksamheten genom att förmedla och anordna utställningar, biträda med rådgivning och annan service samt i övrigt utveckla och förnya utställningen som medium för kunskapsförmedling, debatt och upplevelse. Riksställningar skall fylla en viktig funktion som en levande kulturinstitution i samarbete och i samråd med statliga och kommunala myndigheter, andra kulturarvs- och kulturinstitutioner, organisationer och enskilda som är verksamma i samhälls- och kulturlivet.

Stiftelsen Riksställningars avgiftsinkomster uppgick under år 1997 till 4 731 000 kronor.

Utgiftsprognosen för år 1998 visar på ett anslagssparande på 881 000 kronor. Detta kommer att användas under år 1999, i huvudsak till utökade kostnader för övertagande av stora utställningsprojekt.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Genom ett varierat utbud av utställningar har Riksställningar strävat efter att nå nya grupper av besökare samt att hitta nya samarbetspartners och aktörer på utställningsområdet. Riksställningar har fortsatt att satsa på barn och ungdom och på den unga samtida konsten vilket visas bl.a. av att fler utställningar för barn och ungdom tillika konstutställningar har satts upp jämfört med föregående år. Riksställningar har nått fler arrangörer och uppnått en bättre geografisk spridning i landet. För att kunna nå ut till de mindre orterna har Riksställningar turnerat med Utställningståget, i samarbete med SJ. Under år 1997 har Riksställningar utsetts till s.k. pilotmyndighet i arbetet med att införa miljöledningssystem i statlig förvaltning. Riksställningar har förstärkt resurserna för IT-produktion och prövat nya sätt att integrera IT-inslag i utställningsverksamheten. Utvecklingen inom digitalisering och informationsteknik ger stora förutsättningar för att utveckla utställningsmediet och den ger även ökade möjligheter att nå fler och nya besökare.

Tabell 11.22 Redovisning av vissa mätbara prestationer

Verksamhet	1994/95	1995/96 (12 mån)	1997
Utställningar i turné (totalt)	43	33	34
Utställningar i turné för barn och ungdom	15	12	13
Konstutställningar i turné	10	10	12
Besökta kommuner (av totalt 288)	139	95	118
Antal tidningsartiklar om utställningarna		526	545

Slutsatser

Det är regeringens uppfattning att den redovisade verksamheten har motsvarat de mål som satts upp för Riksställningar och att den ger tillfredsställande resultat.

I beräkningen av anslaget för år 1999 ingår pris- och löneomräkning om 2 850 000 kronor.

H7 Statliga utställningsgarantier och inköp av vissa kulturföremål

Tabell 11.23 Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Utfall	79	Anslags- sparande	
1998	Anslag	80	Utgifts- prognos	79
1999	Förslag	80		
2000	Beräknat	81		
2001	Beräknat	82		

Anslaget disponeras för inköp av kulturföremål och får användas för inköp av sådana kulturföremål som har ett konstnärligt, historiskt eller vetenskapligt värde att det är av synnerlig vikt att de införlivas med offentliga samlingar.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Anslaget utnyttjades under budgetåret 1997 för ett bidrag på 79 000 kronor till Statens historiska museer för inköp av Jarlen Karl Döves sigillstamp från 1400-talet.

Systemet med statliga utställningsgarantier har funnits sedan 1974, i form av ett bemyndigande från riksdagen till regeringen att under vissa förutsättningar utfärda garantier för statliga museers inlån av konstföremål i utländsk ägo. Detta har möjliggjort en rad kvalitativa utställningar på de statliga museerna.

Fr.o.m. den 1 juni 1998 utvidgades systemet så att även andra utställare än statliga museer kan erhålla statliga utställningsgarantier. Garantier kommer vidare att kunna utfärdas för föremål i svensk ägo och även vid svenska kulturmanifestationer utomlands. Statliga utställningsgarantier administreras av Statens kulturråd.

Slutsatser

Regeringen bedömer att ändamålet med bidraget är kulturpolitiskt motiverat.

Regeringen föreslår att anslaget H7 för budgetåret 1999 anvisas 80 000 kronor.

12 Film och medier

12.1 Omfattning

I verksamhetsområdet ingår bl.a. statens stöd till filmen, bidrag till Sveriges Dövas Riksförbund för produktion av TV-program för döva (tidigare anslaget C7), statens insatser för TV-utbyte med Finland, samt verksamheten vid Statens biografbyrå. Till området hör även radio och TV i allmänhetens tjänst (public service).

Övriga verksamheter inom medieområdet redovisas under utgiftsområde 1.

12.2 Utgiftsutvecklingen

Utgiftsutvecklingen

Miljoner kronor (löpande priser)

Utfall 1997	Anslag 1998	Utgifts- prognos 1998	Förslag anslag 1999	Beräknat anslag 2000	Beräknat anslag 2001
181,6	181,6	181,9	193,7 ¹	190,3	191,2

¹ Fr.o.m. år 1999 ingår anslaget Bidrag till Sveriges Dövas Riksförbund för produktion av TV-program för döva i verksamhetsområdet.

Förändringar

I februari 1998 träffade filmavtalets parter, utom videobranchen, ett avtal som innebär att 1993 års finansieringsavtal, med vissa förändringar, förlängs t.o.m. den 31 december 1999.

En särskild utredare har tillkallats med uppdrag att lämna förslag till hur ett framtida stöd till svensk filmproduktion skall utformas (dir. 1998:36)

Sveriges Television AB (SVT) får fr.o.m. den 1 juli 1998 särskilda medel från rundradiokontot med 75 miljoner kronor per år. Medlen skall

användas för särskilt kvalificerad programproduktion.

I november 1997 beslutade regeringen att SVT får inleda sändningar via satellit med syfte att nå allmänheten i Sverige.

För att genomföra EG:s direktiv "TV utan gränser"³ och introducera digitala TV-sändningar via marknätet har regeringen (prop.1997/98:184) lämnat förslag på ändringar i radio- och TV-lagen (1996:844).

Prioriteringar

Insatser på det filmkulturella området görs genom fortsatt utbyggnad av regionala resurscentrum, ökat årligt stöd till restaurering av svensk färgfilm, en utbyggnad av filmarkivet samt en ökning av Konstnärsnämndens stöd till produktion av kortfilm.

En omfattande satsning på public service genomförs i syfte att stärka mångfalden på mediemarknaden. Satsningen innebär att SVT och Sveriges Radio AB (SR) får ett särskilt ekonomiskt tillskott under perioden 1999–2001 för utveckling av programutbudet, nya programkanaler samt sändningar med digital teknik.

Sveriges Utbildningsradio AB:s (UR) verksamhet har nyligen utretts (SOU 1997:148) och frågan om UR:s framtida verksamhet bereds för närvarande i Regeringskansliet.

³ Europaparlamentets och rådets direktiv 97/36/EG av den 30 juni 1997 om ändring av rådets direktiv 89/552/EEG om samordning av vissa bestämmelser som fastställts i medlemsstaterna lagar och andra författningar om utförande av sändningsverksamhet för television.

12.3 Resultatbedömning

Målen för statens insatser inom verksamhetsområdet är främst att stödja mångfald och reella yttrandemöjligheter, att motverka skadliga inslag i massmedierna samt att främja nyskapande och tillgång till ett varierat utbud. Det statliga filmstödet har som mål att främja värdefull svensk filmproduktion, främja spridning och visning av värdefull film, främja bevarandet och tillgängliggörandet av filmer och material av film- och kulturhistoriskt intresse för forskning och allmänhet, samt verka för internationellt samarbete i dessa avseenden.

Tillståndet och utvecklingen inom området

Den stora variation av medier som förekommer i dag skapar förutsättningar för mångfald och möjlighet för olika individer att yttra sig och publicera olika typer av material. Utvecklingen aktualiserar emellertid behovet av att uppmärksamma frågan om ägar- och maktkoncentration inom medieområdet.

Enligt Mediebarometern (Nordicom 1997) har den totala medieanvändningen under hela 1990-talet varit relativt konstant⁴. En genomsnittlig dag år 1997 var den sammanlagda tiden för den totala medieanvändningen i Sverige nästan sex timmar per person. Radio och TV dominerar medieanvändningen. Drygt två timmar ägnas åt radiolyssnande och omkring en och en halv timme åt TV-tittande. Morgonpressens räckvidd har legat på en relativt hög och jämn nivå under de senaste åren. Av den totala befolkningen läste 72 % en morgontidning år 1997. En genomsnittlig dag går en procent av svenskarna på bio. Ungdomar mellan 15 och 24 år är biobesökare i större utsträckning än andra. Bland vuxna minskar biobesöken med ökad ålder. Under år 1997 har 30 svenska filmer haft premiär. Den avgiftsfinansierade radions och televisionens kanaler har en stor del av befolkningens lyssnar- och tittartid. Av de som såg på TV en genomsnittlig dag valde 79 % någon av SVT:s kanaler. SVT:s andel av den totala tittartiden under år 1997 var ca 48 %. SR:s andel av den totala lyssnartiden för radio år 1997 var ca 67 %. UR:s tittar- och lyssnartid varierar mycket bl.a. beroende på sändningstid.

I samband med att medieområdet förändras, t.ex. genom att gränserna mellan olika typer av medier – radio, TV samt data- och telekommunikation – blir alltmer otydliga, förändras också förutsättningarna för att förhindra skadliga inslag i massmedierna. Genom bl.a. Våldsskildringsrådets arbete har frågan uppmärksammats i Sverige under hela 1990-talet. På senare år har uppmärksamheten som ägnas åt dessa frågor ökat även i olika internationella sammanhang. Inom EU har bl.a. en rekommendation tagits fram om skyddet av minderåriga och den mänskliga värdigheten där medlemsstaterna och olika aktörer uppmanas att finna former för självreglering för att förhindra spridning av olagligt och skadligt material via olika medier. Nordicom-Sverige vid Göteborgs universitet har med stöd av den svenska regeringen och Unesco börjat bygga upp en internationell kunskapsbank om barn och medievåld.

De viktigaste statliga insatserna inom området

Stöd till film- och TV-produktion

I propositionen om kulturpolitik (prop. 1996/97:3) redogjorde regeringen för inriktningen på de framtida insatserna för filmen. Stödet till svensk filmproduktion är för närvarande under omprövning. Regeringen har i april 1998 beslutat om direktiv till en särskild utredare med uppdrag att lämna förslag till hur ett framtida stöd till svensk filmproduktion och därmed sammanhängande verksamheter skall utformas (dir. 1998:36).

SVT får fr.o.m. den 1 juli 1998 särskilda medel från rundradiokontot med 75 miljoner kronor per år. Medlen skall användas för särskilt kvalificerad programproduktion av typen dokumentärer, dramatik och program för barn och unga (prop. 1997/98:150, bet. 1997/98:FiU27, rskr. 1997/98:317). De medel som regeringen föreslår skall göras tillgängliga kommer att vara viktiga för branschen för film- och TV-produktion.

I december 1997 överlämnades betänkandet Bidrag till fri svensk TV-produktion (SOU 1997:172) till regeringen. I betänkandet behandlas frågor om fria producenters och programbolags möjligheter att producera och sprida svenska kvalitetsprogram. Ärendet bereds i Regeringskansliet.

⁴ Uppgifter om medieanvändningen avser åldersgruppen 9-79 år.

Digitala radio- och TV-sändningar

Regeringen beslutade den 25 juni 1998 om sändningstillstånd för digital marksänd TV i fem områden i landet – Stockholm med Mälardalen och Uppsala, norra Östergötland, södra och nordöstra Skåne, Göteborg med omnejd samt Sundsvall och Östersund med omnejd. Sändningstillstånden gäller t.o.m. den 31 december 2002. Tillstånd för sändningar i samtliga områden har meddelats SVT och UR för i första hand SVT 1, TV 4 AB, SVT för SVT24, TV 3 AB, Kanal 5 AB, Canal+ Television AB, Kunskaps-TV i Sverige AB, Televisionsaktiebolaget TV 8 och Cell Internet Commerce Development AB. Följande sökande har meddelats tillstånd för sändningar i ett eller flera områden: SVT för regionala sändningar i samtliga områden, TV 4 AB för regionala sändningar i Stockholm med Mälardalen och Uppsala, Göteborg med omnejd samt Sundsvall och Östersund med omnejd, TV-Linköping Länkomedia AB för sändningar i norra Östergötland och Landskrona Vision AB för sändningar i södra och nordöstra Skåne. Samtliga företag som meddelats tillstånd samt Senda AB och Teracom AB har ingått ett avtal om samverkan om vissa tekniska frågor. Regeringen har tillkallat en parlamentariskt sammansatt kommitté (dir. 1997:134) med uppdrag att följa och utvärdera de markbundna digitala TV-sändningarna under den första etappen. Kommittén har också, genom att yttra sig över ansökningarna till Radio- och TV-verket, medverkat vid urvalet av de programföretag som nu givits tillstånd.

Våren 1995 beslutade riksdagen att digitala ljudradiosändningar skulle påbörjas i ett begränsat antal områden. För närvarande sänder SR i fyra områden: Stockholm, Göteborg, Malmö och Norrbotten. Sändningsverksamheten skall utvärderas när mottagare för digital ljudradio funnits tillgängliga en tid.

Effekter av de statliga insatserna

Den satsning på regional filmverksamhet som regeringen tog initiativ till genom propositionen om kulturpolitik med ett särskilt stöd till regionala resurscentrum för film och video har slagit väl ut. År 1997 fick nio län del av stödet. Antalet har ökat till tolv under år 1998. Satsningen fullföljs år 1999.

Svenska Filminstitutet tilldelades år 1996 särskilda engångsvisa medel för att påbörja restaureringen av svensk färgfilm från perioden 1953–

1979 (prop. 1994/95:100 bil. 12, bet. 1994/95:KrU18, rskr. 1994/95:251). Under denna period producerades 301 långfilmer i färg, varav ca 200 filmer behöver restaureras eller omkopieras för att de skall kunna visas i det skick som upphovsmannen avsett. Vid utgången av år 1998 räknar Filminstitutet med att sammanlagt 19 filmer kommer att vara restaurerade.

Konstnärsnämndens filmstöd utgör i många fall en förutsättning för genomförandet av projekt. Bidragens andel av de totala projektkostnaderna har ökat under de senaste åren, från 54 % budgetåret 1994/95 till 80 % år 1997.

Genom de satsningar som görs på SVT och SR skapas förutsättningar för att public service-radiation och TV:n kan behålla sin ställning på den svenska mediemarknaden och därmed bidra till mångfald på området. Företagen ges möjlighet att utveckla den digitala tekniken och sitt programutbud.

Enligt Statens biografbyrås bedömning visas det vid landets biografer endast filmer som är granskade och godkända av myndigheten. Biografbyråns granskningsverksamhet bedöms även ha en återhållande effekt vad avser förekomsten och åtkomligheten av videogram som innehåller olaga våldsskildringar. Biografbyrån gör också bedömningen att de flesta videogram som hyrs ut eller säljs till hushållen är försedda med åldersgräns.

Regeringens slutsatser

Regeringen bedömer att statens insatser på området i hög grad främjar produktion och distribution av filmer och TV-program i Sverige samt värnar mångfalden. Insatserna bidrar till att ett varierat utbud av filmer och TV-program görs tillgängligt samt till att förekomsten av skadliga våldsskildringar begränsas.

I enlighet med riksdagens ställningstagande till propositionen (prop. 1996/97:3, bet. 1996/97:KrU1, rskr. 1996/97:129) om kulturpolitik föreslår regeringen en ökning av stödet till regionala resurscentrum för film och video med 4,5 miljoner kronor. Vidare föreslår regeringen att 5 miljoner kronor årligen anvisas för att i Ingmar Bergmans namn möjliggöra en fortsättning av restaureringen av svensk färgfilm från perioden 1953–1979. Särskilda medel bör även anvisas för att möjliggöra en nödvändig utbyggnad av Filminstitutets filmarkiv. Med anledning av riksdagens ställningstagande till propositionen

(prop. 1997/98:87, bet. 1997/98:KrU13, rskr. 1997/98:303) om konstnärernas villkor föreslås en ökning av Konstnärsnämndens filmstöd, samt medel för rådgivning och distribution när det gäller film- och videokonst, samt fortsatt samarbete mellan Arkivet för ljud och bild och Stiftelsen Filmform.

Public service-radion och public service-televisionen skall ha en fortsatt central roll bland svenska medier. Övergången till ny digital teknik för produktion och distribution av radio och TV ställer nya krav på public service-företagen. Regeringen anser att det är av stor vikt att public service ges goda möjligheter att befinna sig långt framme när det gäller såväl utveckling av nya programformer som introduktionen av den nya tekniken. Regeringen föreslår därför att SVT och SR tilldelas särskilda medel ur rundradiokontot på 245 miljoner kronor för åren 1999–2001.

Resultatet inom verksamhetsområdet bedöms som tillfredsställande. Inriktningen inom verksamhetsområdet kommer i huvudsak att ligga fast för år 1999.

12.4 Revisionens iakttagelser

Riksrevisionsverket har inte lämnat några invändningar i revisionsberättelserna.

12.5 Anslag

11 Filmstöd

Tabell 12.1 Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Utfall	124 785	Anslags- sparande	553
1998	Anslag	129 838	Utgifts- prognos	130 057
1999	Förslag	142 403		
2000	Beräknat	137 668		
2001	Beräknat	137 668		

Under anslaget anvisas medel för statens stöd till svensk filmproduktion m.m., stöd till filmkulturell verksamhet, stöd till regionala resurscentrum för film och video samt Konstnärsnämndens filmstöd.

Ett syfte med det statliga filmstödet är att bidra till att uppfylla de åtaganden och ändamål

som anges i 1993 års finansieringsavtal för Stiftelsen Svenska Filminstitutets stöd till svensk filmproduktion m.m. Ett annat syfte är att genom Filminstitutet främja spridning och visning av värdefull film, främja regional och lokal filmverksamhet med tyngdpunkt på barn och ungdom, främja bevarandet och tillgängliggörandet av filmer och material av film- och kulturhistoriskt intresse för forskning och allmänhet samt verka för internationellt samarbete på filmområdet. Ytterligare ett syfte är att genom Konstnärsnämnden främja produktion av kortfilm.

Stödet till svensk filmproduktion finansieras genom avtal mellan staten och berörda branscher. Avtalet mellan staten, organisationer inom film- och videobranchen samt Sveriges Television AB och TV4 AB (publ) trädde i kraft den 1 januari 1993 och gäller t.o.m. den 31 december 1998. Avtalet genererade under år 1997 203 miljoner kronor, varav ca 164 miljoner kronor utgick som stöd till svensk filmproduktion.

Utöver att fördela stödet till svensk filmproduktion skall Filminstitutet utföra uppdrag åt staten på det filmkulturella området. Stödet till filmkulturell verksamhet liksom Konstnärsnämndens filmstöd finansieras helt och hållet av statliga medel. Konstnärsnämndens filmstöd styrs av förordningen (1989:500) om vissa särskilda insatser på kulturområdet. Stödet till regionala resurscentrum för film och video styrs av förordningen (1996:1598) om statsbidrag till regional kulturverksamhet, och förutsätter en regional eller lokal motprestation minst motsvarande det statliga stödbeloppet.

Filminstitutet är kontaktkontor för EU:s audiovisuella stödprogram MEDIA II.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Inom ramen för filmavtalet har Svenska Filminstitutet under året fördelat stöd till svensk filmproduktion, biografstöd, videostöd och stöd till paralleldistribution. Under året har 49 filmer erhållit förhandsstöd, varav 11 barn- och ungdomsfilmerna och 22 dokumentär- och kortfilmer. Inom ramen för förhandsstödet har också utvecklingsstöd, manuskriptstöd och planeringsstöd fördelats. I december 1996 beslutade Filminstitutets styrelse att inrätta ett nytt fortbildningsstöd, inom vilket 48 fortbildnings-

stipendier fördelades under året. Tio svenska filmer fick efterhandsstöd under år 1997.

När det gäller Sveriges deltagande i internationellt samarbete på filmområdet har Filminstitutet genomfört viktiga utvecklingsuppgifter, bl.a. vad gäller ansvaret för EU:s stödprogram MEDIA II. Under året ökade antalet svenska initiativ inom MEDIA II, både vad beträffar antalet inkomna ansökningar och det faktiska utfallet. Även inom Europarådets produktionsstödsfond Eurimages har det svenska utfallet förbättrats.

Inom ramen för den filmkulturella delen av Filminstitutets verksamhet har institutet under budgetåret fördelat stöd bl.a. till regional utveckling inom filmområdet, till visningsorganisationer och filmfestivaler samt till lokal filmkulturell verksamhet för barn och ungdom. Skolbio har bedrivits i 133 av landets 288 kommuner, varav 57 av kommunerna numera bedriver verksamheten utan stöd från Filminstitutet. En viktig del av Filminstitutets verksamhet är att stimulera en fortsatt uppbyggnad av regionala filmcentrum. Under året har nio regionala resurscentrum fått del av det nya regionala stödet som införts fr.o.m. år 1997. Totalt fördelades 4,5 miljoner kronor, vilket genererade en regional motprestation på 11,3 miljoner kronor. För innevarande år får tolv resurscentrum del av stödet, som uppgår till 9 miljoner kronor.

Filminstitutets filmarkiv ökade under året med 1 100 titlar. Sammanlagt finns nu 17 600 lång- och kortfilmer arkiverade. Filmerna arkiveras i kasematter med viss kyla och luftfuktighet. Dessa kasematter kommer att bli fyllda under år 1998. Filmkopior förstörs om de inte förvaras på rätt sätt, varför en utbyggnad är nödvändig.

Filminstitutet har under år 1997 restaurerat åtta svenska färgfilmer. Vid utgången av år 1998 räknar man med att sammanlagt 19 färgfilmer från perioden 1953–1979 är restaurerade, vilket innebär att det angivna målet för det särskilda restaureringsprojektet kommer att vara uppfyllt. Ett stort antal färgfilmer återstår dock att restaurera. Utan ytterligare medelstilldelning hotas en unik kulturskatt att förstöras. Omkopieringen av den brandfarliga nitratfilmen fortsätter, och numera har alla återfunna långfilmer från perioden 1897–1953 överförts till säkerhetsfilm.

Filminstitutet arbetar också för att sprida svensk film och svensk filmkultur i olika delar av världen. Under året har svensk långfilm visats på 126 platser runt om i världen vid festivaler och andra evenemang.

Konstnärsnämndens bidrag till projekt inom filmområdet har under senare år fått allt större betydelse för filmarna. Av en nyligen genomförd enkätundersökning bland bidragsmottagare under åren 1994/95–1997 framgår att 60 % av de projekt som beviljats bidrag troligen inte blivit genomförda utan bidraget. Under samma period visar undersökningen också att Konstnärsnämndens bidrag kommit att utgöra en allt större del av kostnaderna för projekten, från 54 % budgetåret 1994/95 till 80 % år 1997. Antalet ansökningar har ökat kraftigt mellan åren 1994/95 och 1997, från 188 till 286. Antalet beviljade projekt har emellertid minskat under perioden från 27 budgetåret 1994/95 till 19 år 1997. Detta har i sin tur möjliggjort en höjning av genomsnittsbeloppet per beviljad ansökan, från ca 83 000 kronor 1994/95 till ca 117 000 kronor år 1997.

Framtida stöd till svensk filmproduktion

I december 1997 sades filmavtalet upp av organisationer inom videobranschen. I februari 1998 träffade övriga avtalsparter utom videobranschen ett avtal som innebär att filmavtalet, med vissa smärre förändringar, förlängs t.o.m. den 31 december 1999. Om parterna före den 1 februari 1999 inte har kommit överens om ett nytt avtal, gäller det förlängda avtalet t.o.m. den 31 december 2000. I en skrivelse till riksdagen (skr. 1997/98:171) redogör regeringen för avtalet om förlängning, förväntade effekter av avtalet och för den fortsatta beredningen av frågan om det framtida filmstödet. Regeringen har i april 1998 beslutat om direktiv till en särskild utredare med uppdrag att lämna förslag till hur ett framtida stöd till svensk filmproduktion och därmed sammanhängande verksamheter skall utformas (dir. 1998:36).

Slutsatser

Regeringen bedömer att det statliga filmstödet fyller en viktig funktion för svensk filmkultur och att stödet gav ett tillfredsställande resultat under år 1997.

I propositionen (prop. 1997/98:87) om Konstnärernas villkor gör regeringen bedömningen att Konstnärsnämndens stöd till produktion av kortfilm har stor betydelse för unga filmares möjligheter att utöva sin konstnärliga verksamhet, och att stödet därför bör öka. Enligt

riksdagens beslut (bet. 1997/98:KrU13, rskr. 1997/98:303) bör regeringen i budgetpropositionen för år 1999 beräkna medel dels för att bygga upp en organisation för rådgivning och distribution när det gäller film- och videokonst, dels för ett fortsatt samarbete mellan Arkivet för ljud och bild och Stiftelsen Filmform när det gäller dokumentation och bevarande av experimentell film- och videokonst. Konstnärsnämndens filmstöd beräknas öka med 2 miljoner kronor år 1999 för dessa ändamål. Förslaget finansieras inom den ram som tidigare avsatts för nämnda proposition.

Vidare beräknar regeringen ett påslag på den del av filmstödet som fördelas av Filminstitutet med 5,3 miljoner kronor för år 1999. Av denna ökning hänför sig 4,5 miljoner kronor till den ökning av det regionala filmstödet som aviseras i propositionen (prop. 1996/97:3) om Kulturpolitik medan 800 000 kronor beräknas för Filminstitutets behov inför en utbyggnad av filmarkivet.

Det påbörjade arbetet med att restaurera svensk färgfilm från perioden 1953–1979 handlar om att bevara ett unikt och oersättligt svenskt kulturarv. Regeringen är mycket angelägen om att restaureringsarbetet, som påbörjades år 1996, kan fortsätta även när de engångsvisa medel som anvisats för ändamålet har förbrukats. Regeringen föreslår således ett årligt öronmärkt anslag i namn av svensk films centralgestalt Ingmar Bergman för att möjliggöra ett fortsatt restaureringsarbete av svensk färgfilm. För detta ändamål bör 5 miljoner kronor anvisas till regeringens disposition under anslaget.

Förslagen finansieras genom omprioriteringar inom kulturområdet

Under verksamhetsområdet Allmän kulturverksamhet, anslaget A2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete, föreslår regeringen dessutom en förstärkning för att tillgodose långsiktiga internationella åtaganden inom filmområdet.

Utgifterna under anslaget har med anledning av ålderspensionsreformen ökat med ca 265 000 kronor per år under perioden 1999–2001.

Tabell 12.2 Beräkning av anslaget för år 1999

Tusental kronor

Anslag 1998	129 838
Ålderspensionsreformen	+265
Reformer	+12 300
Förslag 1999	142 403

12 Statens biografbyrå

Tabell 12.3 Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Utfall	7 505	Anslags-sparande	882
1998	Anslag	7 661	Utgifts-prognos	8 050
1999	Förslag	7 390		
2000	Beräknat	7 981 ¹		
2001	Beräknat	8 106 ²		

¹ Motsvarar 7 840 tkr i 1999 års prisnivå.² Motsvarar 7 840 tkr i 1999 års prisnivå.

Statens biografbyrå skall, enligt lagen (1990:886) om granskning och kontroll av filmer och videogram samt enligt förordningen (1990:994) med instruktion för Statens biografbyrå, granska filmer och videogram avsedda för offentlig visning. Biografbyrån är också tillsynsmyndighet för videogrammarknaden och skall därutöver yttra sig till Justitiekanslern (JK) i vissa åtalsärenden rörande våldsskildringar i filmer.

Biografbyråns anslagssparande beror till stor del på minskade hyreskostnader. Sparandet används bl.a. till att göra information tillgänglig via Internet.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Under de senaste fem åren har antalet granskade biograffilmer varit i princip oförändrat, ca 200 filmer per år. Däremot har antalet granskade videofilmer varierat. Hela ökningen av granskade långfilmer år 1997 jämfört med år 1996 förklaras av ett ökat antal videofilmer. Av totalt 412 granskade långfilmer år 1997 var 207 biograffilmer och 205 videofilmer.

Biografbyrån har under år 1997 avgett två yttranden till JK i åtalsärenden omfattande 232 videogram och under våren 1998 ett yttrande omfattande cirka 1 200 filmer. Antalet filmer

byrån yttrat sig över har varierat kraftigt de senaste fem åren och verksamhetens omfattning är svår att förutse.

För granskning av filmer och videogram tar Biografbyrån ut avgifter som skall motsvara kostnaden för granskningsverksamheten. Under år 1997 var intäkterna av granskningen 10 793 000 kronor, medan kostnaden var 6 615 000 kronor.

Biografbyrån tar också ut en avgift för yttranden i åtalsärenden. Avgifterna fastställs i myndighetsbeslut och uppgick under budgetåret 1997 till 525 kronor per videogram. Budgetåret 1997 var intäkterna av yttranden i åtalsärenden 412 000 kronor.

Tabell 12.4 Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (Intäkter som inte får disponeras)	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 1997	11 205	6 778	4 427
Prognos 1998	9 000	7 180	1 820
Budget 1999	7 100	7 100	0

Biografbyråns avgifter för granskningsverksamheten redovisas på statsbudgetens inkomstsida under rubriken 2522 Avgifter för granskning av filmer och videogram. Biografbyrån får inte disponera intäkterna. Enligt Biografbyråns prognos beräknas granskningsintäkterna till 8 674 000 kronor under år 1998. Biografbyrån har föreslagit att avgifterna skall sänkas (se nedan). Under förutsättning att den föreslagna avgiftssänkningen genomförs visar Biografbyråns prognos att granskningsintäkterna kommer att uppgå till 7 000 000 kronor per år under åren 1999–2001.

Även Biografbyråns avgifter för yttranden i åtalsärenden redovisas under inkomsttitel 2522 Avgifter för granskning av filmer och videogram. Byråns prognos visar att intäkterna kommer att uppgå till 326 000 kronor under år 1998 och 100 000 kronor per år under åren 1999, 2000 och 2001.

Slutsatser

Enligt regeringens bedömning uppfyller Biografbyrån i allt väsentligt målen för verksamheten.

Regeringen föreslår, för omprioriteringar inom kulturområdet, en tillfällig minskning av anslaget med 450 000 kronor för år 1999 till följd av anslagssparandet. Minskningen påverkar inte verksamheten i dess nuvarande omfattning. Anslagsnivån beräknas återställas år 2000.

Finansieringen av avtalsförsäkringar på det statliga området förändrades fr.o.m. år 1998 (se volym 1, avsnitt 6.1). Med anledning av detta gjordes en preliminär beräkning av försäkringspremien. En ytterligare justering av beräkningen har gjorts för år 1999.

Tabell 12.5 Beräkning av anslaget för år 1999

Tusental kronor

Anslag 1998	7 661
Pris- och löneomräkning	+ 136
Justering av premier	+ 43
Tillfällig minskning	- 450
Förslag 1999	7 390

Sänkning av granskningsavgifterna

Regeringens förslag: Tidsavgiften för Statens biografbyrås granskning sänks från 20 kronor till 15 kronor per spelminut vid normal visningshastighet. Avgiften för varje tillståndskort utöver det första sänks från 1 300 kronor till 1 000 kronor. För filmer och videogram med speltider understigande fem minuter sänks avgiften för varje tillståndskort utöver det första från 100 kronor till 75 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Statens biografbyrå tar ut avgifter för granskning av filmer och videogram. Avgifterna skall motsvara kostnaderna för granskningsverksamheten. Trots att granskningsavgifterna sänktes den 1 juni 1994 och den 1 januari 1997 visar Biografbyråns ekonomiska redovisning att intäkterna under föregående år överstiger kostnaderna för granskningsverksamheten.

Biografbyrån har i samråd med Riksrevisionsverket gjort en översyn av nivån på de olika avgifterna och inkommit med ett förslag till sänkta avgifter. Förslaget har remitterats och de flesta remissinstanser tillstyrker förslaget.

Regeringen ställer sig bakom Biografbyråns förslag om en sänkning med drygt 20 % av samtliga avgifter utom grundavgift och avgift för

tillståndskort på filmer med en speltid på mellan fem och trettio minuter. Förslaget föranleder en ändring i lagen (1990:886) om granskning och kontroll av filmer och videogram. Regeringen presenterar sitt förslag om en sådan ändring under avsnitt 2 Lagtext. Eftersom det endast är fråga om en sänkning av beloppen för granskningen anser regeringen att lagändringen inte är av sådan beskaffenhet att Lagrådets yttrande behöver inhämtas.

13 Utbyte av TV-sändningar mellan Sverige och Finland

Tabell 12.6 Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Utfall	30 539		
1998	Anslag	25 540	Utgifts- prognos	25 540
1999	Förslag	25 533		
2000	Beräknat	25 963		
2001	Beräknat	26 410		

Under anslaget anvisas medel till Teracom AB för rundradiosändningar i Storstockholmsområdet av finländska TV-program, till Sveriges Television AB för tillhandahållande och överföring av en svensk programkanal till Finland, till Telia InfoMedia TeleVision AB för tillhandahållande av den finländska programkanalen till kabelnät på ett antal orter i Sverige samt till Sverigefinska Riksförbundets för kostnader i samband med utsändning av den finländska programkanalen i Sverige. De sistnämnda kostnaderna baserar sig på överenskommelser mellan riksförbundet och förhandlingsorganisationen Copyswede som företräder vissa rättighetshavarorganisationer.

Det svensk-finska televisionsutbytet bedrivs enligt en princip om ömsesidighet. Finland svarar för kostnaderna för utsändningen av en svensk programkanal i Finland och för överföringen av en finsk programkanal till Sverige. På motsvarande sätt ansvarar Sverige för kostnaderna för utsändningen av en finsk programkanal i Sverige och för överföringen av en svensk programkanal till Finland. Utsändningen av finländska TV-program i Sverige sker med stöd av radio- och TV-lagen (1996:844). Regeringen har den 18 december 1997 meddelat Sverigefinska Riksförbundet tillstånd att också under år 1998 bedriva sådana sändningar.

Regeringens överväganden

Resultatbedömning

Verksamheten med vidareändring av en finsk programkanal i Sverige har genomförts på ett tillfredsställande sätt under år 1997.

Slutsatser

Regeringen bedömer att systemet med rundradiosändningar av den finländska programkanalen över Storstockholmsområdet och tillhandahållande av programkanalen för kabeldistribution på ett antal orter i Sverige bör bibehållas tills vidare.

14 Bidrag till dokumentation om den mediepolitiska utvecklingen och till europeiskt mediasamarbete

Tabell 12.7 Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Utfall	669	Anslags- sparande	841
1998	Anslag	1 010	Utgifts- prognos	700
1999	Förslag	821		
2000	Beräknat	834		
2001	Beräknat	851		

Under anslaget redovisas medel för svensk medverkan i Audiovisuella Eureka och Europeiska Audiovisuella Observatoriet. Avgiften år 1998 till Audiovisuella Eureka och Observatoriet uppgår till sammanlagt 666 000 kronor.

Audiovisuella Eureka arbetar för närvarande under ett mandat på fyra år. En oberoende utvärdering av verksamheten skall genomföras under åren 1998 och 1999 med sikte på ställningstagande till den fortsatta verksamheten under hösten 1999.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Audiovisuella Eurekas insatser under år 1997 har koncentrerats till att stödja och initiera projekt

inom områdena utbildning, utveckling och distribution av europeisk film, TV och video i syfte att stärka den europeiska audiovisuella industrins konkurrenskraft och underlätta samarbete mellan EU-länder och de deltagande länder som inte är medlemmar i EU.

Europeiska Audiovisuella Observatoriet är ett forsknings- och statistikinstitut som samlar in och distribuerar information om den europeiska film-, TV-, och videoindustrin. Observatoriet driver dessutom ett utvecklingsarbete i syfte att skapa jämförbar europeisk statistik på det audiovisuella området. Under 1997 har arbetet med en ny statistisk årsbok prioriterats, liksom en flerspråkig publikation om radio- och TV-systemen i Europa.

Slutsatser

Avgifterna till Audiovisuella Eureka och Europeiska Audiovisuella Observatoriet beräknas sammantaget under år 1999 uppgå till högst 800 000 kronor, varför anslaget föreslås minskas med 220 000 kronor. Medlen har använts för omprioriteringar inom kulturområdet.

Tabell 12.8 Beräkning av anslaget för år 1999

Tusental kronor

Anslag 1998	1 010
Pris- och löneomräkning	+ 31
Omprioriteringar	- 220
Förslag 1999	821

15 Bidrag till Sveriges Dövas Riksförbund för produktion av videogram på teckenspråk (Dövas TV)

Tabell 12.9 Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Utfall	17 471	Anslags-sparande	
1998	Anslag	17 524	Utgifts-prognos	17 524
1999	Förslag	17 518		
2000	Beräknat	17 828 ¹		
2001	Beräknat	18 159 ²		

¹ Motsvarar 17 518.tkr i 1999 års prisnivå.

² Motsvarar 17 518.tkr i 1999 års prisnivå

Dövas TV är en sektion inom Sveriges Dövas Riksförbund. Dövas TV producerar nyheter, information och kultur på teckenspråk för och med döva. Verksamheten finansieras nästan uteslutande med statliga medel. Programmen sänds via SVT2 i Falun och verksamheten regleras i avtal mellan Dövas TV och Sveriges Television AB. I budgetpropositionen för år 1994 aviserade regeringen att verksamheten skulle utvärderas efter fem år, dvs. under år 1999.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Dövas TV har under året svarat för en kontinuerlig produktion av nyhets-, kultur- och fakta-program samt program för barn och ungdomar på teckenspråk. Såväl antalet producerade som sända timmar har ökat mellan åren 1996 och 1997. Produktionen har ökat med 15 %, från 1495 till 1680 minuter. Sändningstiden har ökat med 20 %, från 1480 till 1830 minuter.

Slutsatser

En utvärdering av verksamheten skall genomföras inom Regeringskansliet. Regeringen avser att återkomma med en redovisning av utvärderingen samt eventuella förslag till förändringar under år 1999.

12.6 En radio och TV i allmänhetens tjänst år 1998

Inledning

År 1997 var det första året av den nuvarande tillståndsperioden (1997–2001) för radio- och TV-företagen i allmänhetens tjänst (public service): Sveriges Television AB (SVT) och Sveriges Radio AB (SR) (inkl. Radio Sweden). Sveriges Utbildningsradio AB:s (UR) sändningstillstånd gäller för perioden 1997–1998. Enligt riksdagens beslut från den 11 juni 1996 om riktlinjer för en radio och TV i allmänhetens tjänst skall public service-företagen, inkl. dotterbolag, under tillståndsperioden finansieras i huvudsak med TV-avgifter som riksdagen anvisar från rundradio-rörelsens resultatkonto (rundradiokontot) (prop. 1995/96:161, bet. 1995/96:KrU12, rskr. 1995/96:297). Även Granskningsnämnden för radio och TV skall delvis finansieras med avgiftsmedel. Riksdagsbeslutet innebär vidare att medelstillsdelningen till public service-företagen, liksom tidigare, skall värdesäkras enligt ett särskilt kompensationsindex.

De tre programföretagen har i mars 1998 för första gången lämnat redovisningar av hur public service-uppdraget uppfyllts. Redovisningarna gäller verksamhetsåret 1997 och utgår från tillståndsvillkor, anslagsvillkor och i förekommande fall företagens egna måldokument. Syftet med dessa redovisningar är bl.a. att ge statsmakterna underlag inför kommande tillståndsperioder, skärpa företagens fokus på hur uppdraget uppfyllts samt att ge allmänheten information om hur TV-avgiftsmedlen används och på så sätt stimulera till offentlig debatt. Regeringen konstaterar att de tre företagen nu inlett en viktig utvecklingsprocess med att utforma en redovisning av hur uppdraget att producera och sända radio och television i allmänhetens tjänst genomförs. Redovisningarna kommer att bli särskilt intressanta längre fram under tillståndsperioden när större möjligheter finns till jämförelser över tid. Regeringen bedömer att dessa årliga redovisningar kommer att utgöra ett viktigt underlag inför den kommande beredningen av public service-uppdraget för nästa tillståndsperiod.

Granskningsnämnden för radio och TV har i uppdrag att göra en bedömning av om företagens redovisningar ger statsmakterna och allmänheten tillräckligt underlag. Nämnden har i sitt beslut den 2 juni 1998 funnit att rapporterna som helhet är väl genomförda och att de väsentligen (SVT

och SR) eller till stor del (UR) tillgodoser angivna syften. Nämnden har dock pekat på vissa punkter där den anser att det finns behov av kompletteringar och förtydliganden i kommande rapporter från företagen.

Nämnden efterlyser bl.a. public service-företagens närmare definitioner av de olika programkategorier som redovisas när det gäller utbudet i radio och TV. De tre företagen bör enligt nämnden försöka arbeta vidare för att åstadkomma flera olika indikatorer på kvalitet i verksamheten, utöver sådana indikatorer som belyser publikens värderingar av utbudet.

Den 13 november 1997 beslutade regeringen att SVT får inleda sändningar via satellit med syfte att nå allmänheten i Sverige. SVT får också starta sändningar i nya programkanaler i enlighet med de planer som företaget redovisat i budgetunderlaget för år 1998. I samband med beslutet aviserade regeringen en omfattande satsning på radio och TV i allmänhetens tjänst som innebär att SVT och SR får ett särskilt medelstillskott under perioden 1998–2001 (se nedan).

UR:s sändningstillstånd upphör att gälla vid utgången av år 1998. Regeringen har föreslagit att tillståndet för UR att sända ljudradio och TV skall förlängas tills frågan om UR:s framtid är avgjord (prop. 1997/98:184). Distansutbildningskommitténs betänkande (SOU 1997:148) bereds för närvarande inom Regeringskansliet. UR skall dock kunna fortsätta med programverksamheten som tidigare tills kommitténs förslag är färdigberett. Enligt förslaget får regeringen förlänga sändningstillståndet till dess att frågan om UR:s framtid är bestämd och eventuella förslag har genomförts.

Riksdagen beslutade den 29 oktober 1997 att ansvaret för förvaltningen av avgiftsmedlen skall överföras från SVT till Radiotjänst i Kiruna AB (RIKAB) från och med den 1 januari 1998 (prop. 1996/97:165, bet. 1997/98:KrU2, rskr. 1997/98:26). Regeringen har i december 1997 träffat ett avtal med RIKAB om förvaltningen av avgiftsmedlen, motsvarande det avtal som tidigare har gällt för SVT.

Medelsberäkning för år 1999

Tabell 12.10 Ordinarie medelstildelning

Miljoner kronor i 1997 års prisläge enligt kompensationsindex

Sveriges Television	3 087,6	60,57 %
Sveriges Radio	1 767,3	34,67 %
Sveriges Utbildningsradio	242,7	4,76 %
Totalt	5 097,6	100 %
Radio Sweden	38,8	

Tabell 12.11 Särskilda medel

Miljoner kronor i 1998 års prisläge enligt kompensationsindex

Sveriges Television	63
Sveriges Radio	37
Totalt	100
Sveriges Television (programproduktion)	75

Regeringens förslag om medelsanvisning till SVT, SR, UR och Radio Sweden tar sin utgångspunkt i de riktlinjer som beslutades av riksdagen i juni 1996 i samband med behandlingen av propositionen En radio och TV i allmänhetens tjänst 1997–2001 (prop. 1995/96:161, bet. 1995/96:KrU12, rskr. 1995/96:297). År 1998 är det sista året i den besparingsperiod som gällt för public service-företagen under åren 1995–1998. Riksdagens beslut år 1994 innebar att de resurser som anvisas programföretagen skulle vara 11 % lägre i fasta priser år 1998 än enligt riksdagens beslut för år 1995. Detta har skett genom en jämn minskning av anslagsnivån under de aktuella åren. Sammanlagt har medelstildelningen till programföretagen minskats med ca 630 miljoner kronor (i 1997 års prisläge) under åren 1995–1998.

För år 1998 tilldelades de tre public service-företagen totalt 4 934,3 miljoner kronor (i 1996 års prisläge enligt kompensationsindex). Det senast kända kompensationsindex gäller år 1997 (3,31 %), varför medelstildelningen för år 1999 skall ske i 1997 års prisläge. Regeringen föreslår därför en total medelstildelning för år 1999 på 5 097,6 miljoner kronor (i 1997 års prisläge enligt kompensationsindex).

Fördelningsnyckeln mellan SVT, SR och UR ändrades senast genom riksdagens beslut om medelstildelning för den avgiftsfinansierade radio- och TV-verksamheten för år 1997. Den bör behållas oförändrad även år 1999. Programföretagen bör även i fortsättningen i samförstånd

kunna justera fördelningen om bolagen exempelvis kommer överens om att omfördela ansvaret för vissa gemensamma funktioner.

Regeringen föreslår att de samlade medlen för år 1999, enligt fördelningsnyckeln, fördelas med 3 087,6 miljoner kronor (60,57 %) till SVT, 1 767,3 miljoner kronor (34,67 %) till SR och 242,7 miljoner kronor (4,76 %) till UR. I enlighet med riksdagens beslut om riktlinjer för public service-verksamheten skall även Radio Swedens medelstildelning i fortsättningen räknas upp med kompensationsindex. För år 1998 tilldelades Radio Sweden 37,6 miljoner kronor (i 1996 års prisläge). Regeringen föreslår att 38,8 miljoner kronor (i 1997 års prisläge enligt kompensationsindex) skall tilldelas Radio Sweden för år 1999.

Granskningsnämnden för radio och TV skall enligt riksdagens beslut om riktlinjer för public service-verksamheten, liksom tidigare, delvis finansieras med medel från rundradiokontot och delvis över statsbudgeten. Granskningsnämnden skall tilldelas 7 069 000 kronor för år 1999 (se utg.omr.1, anslag E5). 4 807 000 kronor skall anvisas från rundradiokontot till statsbudgetens inkomstsida.

Särskilda medel för förnyelse

Regeringen aviserade i november 1997 en omfattande satsning på en radio och TV i allmänhetens tjänst i syfte att stärka mångfalden på mediemarknaden. Satsningen innebär bl.a. att SVT får möjlighet att starta nya programkanaler samt att sända via satellit.

Ny teknik medför möjligheter till ett ökat utbud av radio och television, liksom andra former av kommunikation. Detta är en positiv utveckling. Flera informationskällor skapar förutsättningar för en mångfald av röster och ett brett utbud. Det finns emellertid en risk att stora orättvisor kan uppstå mellan dem som har kunskaper om och tillgång till den nya tekniken och dem som av olika skäl står utanför. Ett ständigt föränderligt informationssamhälle kräver aktiva och upplysta medborgare. Public service-företagen har unika förutsättningar att vidareutveckla radions och televisionens möjligheter att bilda ett gemensamt rum där frågor som är relevanta för alla i Sverige tas upp.

Det finns flera skäl till att public service-verksamheten har en viktig roll vid introduktionen av ny teknik på radio- och TV-området. Bland

annat är en grundsten i public service-uppdraget att programmen skall vara tillgängliga för alla. Det är därför av stor vikt att public service-företagen ges möjligheter att befinna sig långt framme när det gäller den nya tekniken.

Det är också viktigt att den goda kvalitet som länge präglat public service-radion och televisionen vidmakthålls även i en framtid med ny teknik. Det är därför nödvändigt att programföretagen ges goda förutsättningar att utveckla programutbudet och skapa nya programformer samt att göra detta utbud tillgängligt för hela den svenska publiken, bl.a. i de nya programkanaler som regeringen har givit tillstånd för.

Övergången till en ny teknik för såväl produktion som distribution av radio och TV kommer att medföra ökade kostnader för public service-företagen. En del av dessa kostnadsökningar skall inrymmas inom ramen för företagets ordinarie medelstilleddning. Den digitala tekniken medför sannolikt att en effektivisering i företagen blir möjlig. Därutöver behövs ett medelstillskott för bl.a. parallellsändningar med såväl analog som digital teknik.

Regeringen föreslår att SVT och SR tilldelas särskilda medel ur rundradiokontot om 245 miljoner kronor (i 1998 års prisläge enligt kompensationsindex) för åren 1999–2001. Medlen skall fördelas med 100 miljoner kronor år 1999, 100 miljoner kronor år 2000 och 45 miljoner kronor år 2001. Medelstilleddningen till SVT och SR för år 1999 kommer därmed att öka med 100 miljoner kronor. Förslaget avser såväl satsningar på ny distributionsteknik som möjligheter att vidareutveckla programformer och starta nya programkanaler. Medlen skall fördelas med 63 % till SVT och 37 % till SR. De särskilda medel som regeringen föreslår skall göras tillgängliga skall särredovisas i företagets redovisning till statsmakterna om medelsanvändningen. I övrigt gäller regeringens årliga beslut om anslagsvillkor för SVT och SR.

Särskilda medel för kvalificerad produktion av TV-program

Riksdagen fattade den 9 juni i år beslut om tilläggsbudget till statsbudgeten för år 1998 (prop. 1997/98:150, bet. 1997/98:FiU27, rskr. 1997/98:317). I beslutet ingår att SVT fr.o.m. den 1 juli 1998 skall få ett nytt årligt stöd ur rundradiokontot på 75 miljoner kronor (i 1998 års prisläge enligt kompensationsindex) för

särskilt kvalificerad programproduktion av typen dokumentärer, dramatik och program för barn och ungdom. Medelsbehovet för innevarande år uppgår till 37,5 miljoner kronor. Regeringen har den 17 juni beslutat om utbetalning av dessa medel för innevarande år.

Regeringen föreslår mot bakgrund av ovanstående att medelstilleddningen till SVT för år 1999 ökas med 75 miljoner kronor (i 1998 års prisläge enligt kompensationsindex).

Syftet med regeringens satsning är att SVT:s ambitionsnivå för produktion av kvalitetsprogram höjs. Regeringen utgår därför från att SVT inte avser att minska de ordinarie resurserna för kostnadskrävande kvalitetsproduktion utan att medelförstärkningen innebär att SVT kan höja ambitionsnivån då det gäller produktionen av kvalitetsprogram (se även 1997/98:KrU5y).

Public service-företagens kulturpolitiska ansvar innebär bl.a. en strävan efter en hög nivå av frilansmedverkan och utläggning av produktionsuppdrag. I SVT:s sändningstillstånd för perioden 1997–2001 föreskrivs att företaget under tillståndsperioden skall öka omfattningen av utomstående medverkan och öka antalet utläggningar av produktionsuppdrag, samproduktioner och inköp av färdiga program producerade av personer bosatta i Sverige. SVT har en central ställning när det gäller att som uppdragsgivare utnyttja den breda kompetens och mångfald av kreativa insatser som finns inom den fristående produktionsindustrin. De särskilda medlen för programproduktion skall därför till sina väsentligaste delar användas till att ytterligare skapa förutsättningar för utläggningar av produktionsuppdrag samt för samarbetsprojekt med fria filmare och producenter. Detta innebär att satsningen kommer att vara viktig även för branschen för film- och TV-produktion.

De medel som regeringen föreslår skall göras tillgängliga skall särredovisas i SVT:s årliga redovisning till statsmakterna om medelsanvändningen. I övrigt gäller regeringens årliga beslut om anslagsvillkor för SVT.

TV-avgiften och rundradiokontot

Regeringens förslag: TV-avgiften höjs med 36 kronor till 1 608 kronor per helår fr.o.m. den 1 januari 1999.

Skälen för regeringens förslag: En avgörande faktor för behållningen på rundradiokontot är utvecklingen av det särskilda kompensationsindexet för public service-företagen. Därutöver påverkas intäkterna på kontot bl.a. av utvecklingen av antalet TV-avgiftsbetalare samt storleken på TV-avgiften. Det är viktigt att rundradiokontots resultat upprätthålls positivt för att medelstilleddningen till public service-företagen skall säkras på lång sikt.

Antalet registrerade TV-avgifter hos Radiotjänst i Kiruna AB (RIKAB) uppgick år 1997 till i genomsnitt 3 359 000 stycken. Betalningseffektiviteten definierad som det totala antalet inbetalningar i förhållande till fakturerade TV-avgifter har under perioden 1992–1996 legat relativt stabilt på ca 98 %. Rundradiorörelsens resultat för år 1997 uppgår till -45,3 miljoner kronor, vilket är en försämring med 90,2 miljoner kronor jämfört med år 1996. Det ackumulerade resultatet på rundradiokontot uppgick vid utgången av år 1997 till 212,3 miljoner kronor.

Vid beräkningarna har regeringen utgått från att kompensationsindex under år 1998 inte kommer att öka med mer än 3 % och att antalet avgiftsbetalare blir oförändrat drygt 3,3 miljoner. Teracom AB skall i enlighet med 1992 års riksdagsbeslut årligen tillföra rundradiokontot 213,6 miljoner kronor (i 1992 års prisläge) t.o.m. mars månad år 2000. Vid denna tidpunkt faller en viktig intäkt bort från rundradiokontot, vilket kommer att tas med i beräkningarna närmast kommande år.

För närvarande är TV-avgiften 1 572 kronor per år eller 393 kronor per tremånadersperiod. SVT har föreslagit en höjning av TV-avgiften med 36 kronor för år 1999. Regeringen föreslår att TV-avgiften höjs med 36 kronor till 1 608 kronor per helår fr.o.m. den 1 januari 1999. Regeringens förslag om TV-avgiften förutsätter en ändring i lagen (1989:41) om TV-avgift. Den föreslagna höjningen är av sådant slag att regeringen inte ansett det nödvändigt att, utöver kontakter med SVT, inhämta ytterligare upplysningar i ärendet. Förslaget till lag om sådan ändring redovisas under avsnitt 2 Lagtext. Lagförslaget berör i och för sig ett sådant ämne som avses i 8 kap. 18 § andra stycket regeringsformen. Eftersom det endast är fråga om en ändring av beloppets storlek anser regeringen att lagändringen inte är av sådan beskaffenhet att Lagrådets yttrande behöver inhämtas.

12.7 Vissa frågor avseende Teracom AB

Regeringens förslag: Den del av Teracom AB:s verksamhet som inte är konkurrensutsatt skall även fortsättningsvis bedrivas med skälig lönsamhet. Det gäller utsändning av program för företag som erhållit tillstånd att sända ljudradio eller television i enlighet med 2 kap. 2 § första stycket i radio- och TV-lagen, och som i de tillståndsvillkor som tillståndet är förenat med är hänvisade att köpa utsändningstjänster från Teracom AB.

Skälen för regeringens förslag: Teracom AB⁵ (Teracom) bildades den 1 juli 1992 efter beslut i riksdagen den 2 juni 1992 (prop. 1991/92:140, bet. 1991/92:KrU28, rskr. 1991/92:329). Teracom's huvuduppgifter är utsändning av radio och TV. Bolagets verksamhet har hittills dominerats av utsändningar från public service-företagen (Sveriges Television AB, Utbildningsradion AB och Sveriges Radio AB) samt TV4 AB (publ) (TV4). Andra uppdragsgivare är den privata lokalradion och närradioföreningar. Ett skifte från analog till digital utsändningsteknik har påbörjats.

I propositionen med förslag till bildande av Teracom redovisades ett antal förutsättningar för bolagets verksamhet. Regeringen föreslog att den del av Teracom's verksamhet som avser utsändning av program för de företag som erhållit koncession enligt 5 § radiolagen (1966:755) skall bedrivas med skälig lönsamhet. Avsikten med förslaget var att reglera Teracom's förutsättningar att ta betalt från de programföretag (public service-företagen och TV4) som genom koncessionsavtal med staten fick rätt att sända riktäckande radio och TV i marknätet. I koncessionsavtalet ingick att utsändningstjänster skulle köpas från Teracom. Prissättningen för Teracom's utsändningstjänster ansågs därför inte kunna bygga på konkurrens med andra jämförbara utsändningstjänster och därmed begränsades möjligheten att ange ett marknadspris. Föredragande statsråd fann det naturligt att ställa ett effektivitets- och produktionskrav på det nya företaget. Vidare anfördes att – med tanke på de särskilda villkor som gäller för utsändningsverksamhetens självkostnadsprissättning – direktav-

⁵ Tidigare TERACOM Svensk Rundradio AB.

kastningskrav endast borde riktas mot den del av verksamheten som är konkurrensutsatt.

Radiolagen har numera ersatts av radio- och TV-lagen (1996:844), som trädde i kraft den 1 december 1996. Numera motsvaras 5 § radiolagen av 2 kap. 2 § första stycket radio- och TV-lagen, vilket innebär att regeringen meddelar tillstånd att sända TV-program och rikstäckande ljudradioprogram i marknätet.

I november 1997 fattade regeringen beslut om att digitala TV-sändningar skall inledas i fem områden. Sändningarna kommer att kunna nå mer än halva Sveriges befolkning. Den 25 juni 1998 beslutade regeringen att ge elva programföretag – public service-företagen, TV4 och ytterligare åtta företag – tillstånd att sända digital TV. Tillstånden är förenade med villkor. I tillståndsvillkoren för de digitala sändningarna ställs emellertid inte krav på att programföretagen skall köpa utsändningstjänster från Teracom.

De delar av Teracoms verksamhet som avser utsändningstjänster för företag som på grund av villkor i sändningstillståndet är skyldiga att anlita Teracom bör liksom nu bedrivas med skälig lönsamhet. Mot bakgrund av den beskrivna utvecklingen bör den verksamhet som skall bedrivas med skälig lönsamhet avse utsändning av program för företag som erhållit tillstånd att sända ljudradio eller television i enlighet med 2 kap. 2 § första stycket i radio- och TV-lagen, och som i de tillståndsvillkor som tillståndet är förenat med är hänvisade att köpa utsändningstjänster från Teracom.

Lönsamhet för den icke konkurrensutsatta verksamheten definieras som att Teracoms intäkter för denna del av verksamheten skall täcka driftskostnader, avskrivningar, risker för haveri i anläggningarna och kostnader för beredskapsåtgärder. Intäkterna skall vidare täcka forsknings- och utvecklingsinsatser samt andra insatser som kan behövas för att säkerställa att bolaget kan tillhandahålla radio- och TV-tjänster även på längre sikt. Till detta lönsamhetskrav för den icke konkurrensutsatta verksamheten skall därutöver även ägarens (statens) avkastningskrav ställas, dvs. den förräntning av kapital som ägaren fastställer. Avkastningskrav framgår av ägardirektiv till bolaget. Regeringen har inte för avsikt att ställa utdelningskrav på den icke konkurrensutsatta delen av Teracoms verksamhet.

För den konkurrensutsatta delen av Teracoms verksamhet skall ägarens krav följa de riktlinjer som finns för hur verksamheten vid statliga konkurrensutsatta bolag skall bedrivas (prop. 1995/96:141, bet. 1995/96:NU26, rskr. 1995/96:302), bl.a. med krav på effektivitet, avkastning på det kapital företaget använder och strukturanpassning. För den konkurrensutsatta delen av Teracoms verksamhet ställs även fortsättningsvis krav på avkastning och utdelning, vilket kommer att framgå av ägardirektiven (jfr prop. 1991/92:140 s. 88 ff). Utdelningen tillförs det s.k. rundradiokontot.

13 Forskning

13.1 Omfattning

Verksamhetsområdet omfattar statens stöd till forskning inom kulturområdet. Medlen beräknas under två anslag: Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet samt Forskning och dokumentation om medieutvecklingen.

13.2 Utgiftsutvecklingen

Utgiftsutvecklingen

Miljoner kronor (löpande priser)

Utfall 1997	Anslag 1998	Utgifts- prognos 1998	Förslag anslag 1999	Beräknat anslag 2000	Beräknat anslag 2001
42,3	37,8	42,3	37,1	37,1	40,4

Verksamhetsutfall och ekonomiskt utfall

Bidraget till Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR) har under året resulterat i en kartläggning av sektorsforskningen. Kartläggningen utgör ett första led i arbetet med uppbyggnaden och utvecklingen av sektorsforskningen inom kulturområdet. Nordicom-Sverige har under 1997 färdigställt skriften *MedieSverige 1997* samt erbjudit en omfattande informationsservice inom sitt område.

Förändringar

Inga större förändringar har genomförts.

Prioriteringar

I avvaktan på Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådets redovisning av uppdraget ligger den inriktning som fastslogs i propositionen om forskning och samhälle (prop. 1996/97:5, bet. 1996/97:UbU03, rskr. 1996/97:99) fast.

13.3 Resultatbedömning

Verksamhetsområdet behandlades hösten 1996 i propositionen om forskning och samhälle. Där redogjorde regeringen för inriktningen på de framtida insatserna inom forskningsområdet.

Anslagen är värdefulla för kunskapen kring och utvecklingen av kultur- och mediesektorernas verksamhet.

Tillståndet och utvecklingen inom området

De utgifter som belastar anslagen är medel för dels verksamhetsforskning och utvecklingsarbete inom kultursektorn och dels forskning och dokumentation om medieutvecklingen. Medlen inom verksamhetsområdet används för projekt inom Statens kulturråds, ansvarsmuseernas (Statens historiska museum, Statens konstmuseer, Naturhistoriska riksmuseet, Folkens museum – etnografiska och Stiftelsen Nordiska museet), Riksarkivets, Riksantikvarieämbetets

och Språk- och folkminnesinstitutets ansvarsområden. Vidare belastas anslaget med del av kostnaderna för grundforskning vid Naturhistoriska riksmuseet. Medel används även för att utarbeta mediestatistik m.m. vid den svenska avdelningen av Nordiska dokumentationscentralen för masskommunikationsforskning (Nordicom).

Myndigheterna som får bidrag för forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet har under år 1997 haft i uppdrag av regeringen att tydliggöra gränsdragningen mellan forskningsverksamhet och annan verksamhet som myndigheterna bedriver. Gränsdragningen mellan vad som är insamlings-, dokumentations-, utrednings-, och publiceringsverksamhet har varit särskilt otydlig hos museerna. Redovisningen har överlag blivit bättre under året även om det krävs ytterligare arbete för att förtydliga gränsdragningen mellan forskning och annan verksamhet.

Myndigheterna har fortsatt arbetet med att öka forskningsinformationen till både verksamma inom kultur- och utbildningssektorerna och allmänheten.

Det finns ett väl utvecklat samarbete mellan universitet, högskolor och de myndigheter som disponerar medel för forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet. Det gäller särskilt för den ämnesspecifika forskningen. Det kan också nämnas att flera av myndigheternas forskare undervisar på universitetens grund- och forskarutbildning.

De viktigaste statliga insatserna inom området

Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet har i uppdrag av regeringen att i samverkan med berörda myndigheter och institutioner utreda och föreslå åtgärder för uppbyggnad och utveckling av sektorsforskningen inom kulturområdet.

Riksdagen beslutade den 7 maj 1998 att Nordicom skall ges i uppdrag att svara för grundläggande dokumentation av ägarförhållanden i svenska massmedier (prop. 1997/98:77, bet.

1997/98:KU28, rskr. 1997/98:207). Beslutet innebär att Nordicom skall ges ett resurstillskott för uppdraget att ansvara för den databas som Nordicom byggt upp i samarbete med Rådet för mångfald inom massmedierna.

Effekter av de statliga insatserna

Forskning som normalt inte får stöd av forskningsråden har kunnat genomföras. Gränsdragningen mellan forskningsverksamhet och annan verksamhet har förtydligats hos myndigheterna. Forskningsresultaten har inneburit såväl kontakter mellan myndigheterna som med universitet och bildningsorganisationer. På vissa museer märks en ökad användning av forskningsresultat i t.ex. utställningsverksamheten.

Myndigheternas forskningsresultat har även återförts till verksamheten och på olika sätt kommit allmänheten till godo.

Forskningsresultaten är viktiga även i det internationella utbytet och flera av myndigheterna ingår på olika sätt i ett internationellt forskningssamarbete.

Regeringens slutsatser

Förhållandena inom verksamhetsområdet har inte förändrats väsentligt. Regeringen bedömer att anslagen är värdefulla för kunskapen kring och utvecklingen av kultur- och medieområdets verksamhet. I avvaktan på Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådets redovisning av uppdraget att utreda och föreslå åtgärder för uppbyggnad och utveckling av sektorsforskningen inom kulturområdet ligger den inriktning som fastslogs i propositionen om forskning och samhälle (prop. 1996/97:5, bet. 1996/97:UbU03, rskr. 1996/97:99) fast. Mot bakgrund av tillgänglig information drar regeringen slutsatsen att insatserna på området varit ändamålsenliga. Inriktningen på verksamheten bör därför behållas.

13.4 Anslag

J1 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet

Tabell 13.1 Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Utfall	41 483	Anslags-sparande	5 962
1998	Anslag	36 938	Utgifts-prognos	41 037
1999	Förslag	35 871		
2000	Beräknat	35 863		
2001	Beräknat	39 080		

Under anslaget anvisas medel för verksamhetsforskning och utvecklingsarbete inom kultursektorn. Medlen utnyttjas för projekt inom Statens kulturråds, ansvarsmuseernas (Statens kulturråd fördelar medel till Statens historiska museum, Statens konstmuseer, Naturhistoriska riksmuseet, Folkens museum – etnografiska och Stiftelsen Nordiska museet) Riksarkivets, Riksantikvarieämbetets och Språk- och folkminnesinstitutets ansvarsområden. Vidare belastas anslaget med del av kostnaderna för grundforskning vid Naturhistoriska riksmuseet.

En jämförelse mellan budget och utfall år 1997 visar ett anslagssparande på 5 962 000 kronor. Prognosen för anslagsbelastningen under innevarande budgetår visar på ett anslagssparande på 1 863 000 kronor. Delar av beloppet är in-tecknat och avser beslutade men ej utbetalade bidrag till fleråriga projekt. Anslagssparandet förklaras även av att i vissa projekt ligger tyngdpunkten på bearbetningen i projektets slutfas.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Kulturrådet har under året initierat eller gett bidrag till olika forskningsprojekt om bl.a. kulturens utvecklingsroll, barns och ungdomars fritids- och kulturvanor samt hembygdsföreningen som traditionsbärare.

Genom bidrag till Centrum för kulturpolitisk forskning och debatt i Borås och Centrum för kulturforskning i Växjö, har rådet fortsatt stött den långsiktiga kunskapsuppbyggnaden om forskningen inom det kulturpolitiska forskningsfältet.

Ansvarsmuseernas forsknings- och utvecklingsinriktning har i huvudsak varit föremålsrelaterad forskning, internationella samarbetsprojekt och bevarandefrågor. En inriktning mot metodfrågor vad gäller publikarbetet och pedagogik har skett under senare år. Forskningsprojektens resultat har inneburit kontakter mellan såväl museerna som med universitet och bildningsorganisationer. Resultaten är viktiga även som en del i det internationella samarbetet.

Riksarkivets forskning är inriktad på att bl.a. utveckla en nationell arkivdatabas, arkiv och modern informationsteknik och på arkivvetenskaplig forskning. Särskilt kan nämnas Riksarkivets medverkan i det nationella och internationella standardiseringsarbetet, teknikprojekt om bevarande och tillhandahållande av digitalt lagrad information samt digital bildteknik. Riksarkivet har under året haft ett fortsatt internationellt samarbete med bl.a. de nordiska länderna, Estland, Lettland och Litauen rörande bl.a. bevarandefrågor och elektronisk arkivering.

Riksantikvarieämbetets forskning har under året varit inriktad på kulturlandskapets innehåll och förändring och på antikvarisk-teknisk kunskapsuppbyggnad. Under år 1997 har flera sedan länge pågående forskningsprojekt avrapporterats. Genom att Riksantikvarieämbetet under året har finansierat sex tjänster vid universitetens arkeologiska institutioner har Riksantikvarieämbetet fortsatt att utveckla samarbetet med universiteten.

Naturhistoriska riksmuseets forskningsverksamhet är omfattande och sysselsätter två tredjedelar av museets personal. Museet bedriver en betydande naturvetenskaplig forskningsverksamhet, med en organisationsstruktur som i allt väsentligt liknar universitetsvärldens. Forskningen är inriktad på att utveckla och långsiktigt bygga upp kunskaper inom zoologi, botanik, paleontologi och geologi. Vissa av projekten, som exempelvis skadedjursprojektet, drivs med bl.a. EU-medel. Vid sidan om en omfattande grundforskningsverksamhet av hög kvalitet, har Naturhistoriska riksmuseets forskning under året varit inriktad på bl.a. IT-utveckling och registreringsrutiner för museisamlingar samt förvaring av subfossilt material.

Språk- och folkminnesinstitutet har fortsatt att utveckla myndighetens kunskapsbaser. Institutets forskning har under året bl.a. varit inriktad på ortnamnsdataprojektet samt på släktnamnsprojektet.

Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR) har redovisat en plan för arbetet i juni 1997 och i april 1998 redovisade HSFR till regeringen den del av uppdraget som rör kartläggning av befintlig forskning samt probleminventering. HSFR kommer i januari 1999 att redovisa förslag till framtida åtgärder samt initiera forskning inom vissa utvalda områden. HSFR skall slutrapportera uppdraget till regeringen i mars år 2000. Regeringen anvisade 2,5 miljoner kronor till HSFR under budgetåret 1997 och 2,5 miljoner kronor under budgetåret 1998. Sammantaget har HSFR under budgetåren 1997 och 1998 därmed erhållit 5 miljoner kronor för att utreda och föreslå åtgärder för uppbyggnad och utveckling av sektorsforskningen inom kulturområdet.

Slutsatser

Mot bakgrund av tillgänglig information drar regeringen slutsatsen att det forsknings- och utvecklingsarbete som bedrivits har en stor betydelse för området. Myndigheterna som erhållit medel för forsknings- och utvecklingsinsatser har utfört viktiga insatser för att bl.a. föra ut ny kunskap både till de verksamma inom kultur- och utbildningssektorerna och till allmänheten.

De medel som utnyttjas för forsknings- och utvecklingsprojekt inom Folkens museum – etnografiskas ansvarsområde under anslaget J1 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet kommer att användas för forsknings- och utvecklingsprojekt inom Världskulturmuseets ansvarsområde under budgetåret 1999.

För särskilda insatser med anknytning till Språk- och folkminnesinstitutets verksamhet i Linköping föreslår regeringen att ett engångsbelopp på 650 000 kronor anvisas. Dessa medel finansieras genom omprioriteringar inom kulturområdet. Regeringen har funnit det möjligt att under budgetåren 1999 och 2000 minska anslaget med 2,5 miljoner kronor för omprioriteringar inom utgiftsområdet.

Tabell 13.2 Beräkning av anslaget för 1999

Tusental kronor

Anslag 1998	36 938
Pris- och löneomräkning	+ 783
Engångsanvisning för SOFI	+ 650
Omprioritering	- 2 500
Förslag 1999	35 871

J2 Forskning och dokumentation om medietvecklingen

Tabell 13.3 Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Utfall	820		
1998	Anslag	834	Utgifts- prognos	1 234 ¹
1999	Förslag	1 252		
2000	Beräknat	1 267		
2001	Beräknat	1 280		

¹ 1998 års anslag har ökat med 400 000 kronor genom ett särskilt regeringsbeslut den 4 juni 1998.

Under anslaget redovisas medel för stöd till Nordicom-Sverige (Nordicom) vid Göteborgs universitet för information om forskningsresultat och utarbetande av mediestatistik m.m.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Nordicom har under år 1997 fortsatt arbetet med utarbetande av mediestatistik i samarbete med statistikproducenter och forskare både på nationell och internationell nivå. En stor del av arbetet under året har ägnats åt färdigställande av skriften *MedieSverige 1997*. Nordicom erbjuder en omfattande informationsservice och har under året fått ett ökat antal förfrågningar från exempelvis forskare, journalister och företag i mediebranschen. Nordicom har under verksamhetsåret utvecklat sin informations-spridning via Internet, där viss statistik också är tillgänglig (www.nordicom.gu.se).

Dokumentation av ägarförhållanden i svenska massmedier

Riksdagen beslutade den 7 maj 1998 att Nordicom skall ges i uppdrag att svara för grundläggande dokumentation av ägarförhållanden i svenska massmedier (prop. 1997/98:77, bet. 1997/98:KU28, rskr. 1997/98:207). Beslutet innebär att Nordicom skall ges ett resurstillskott för uppdraget att uppdatera den databas som Nordicom i samarbete med Rådet för mångfald inom massmedierna hittills haft ansvar för.

Bakgrunden till beslutet är att regeringen den 13 november 1997 beslutade att tillkalla en parlamentarisk kommitté med uppgift att lägga fram förslag till lagstiftning för att slå vakt om mångfalden i svenska medier och motverka sådan ägar- och maktkoncentration inom massmedierna som kan skada ett fritt och brett meningsutbyte och en fri och allsidig upplysning (dir 1997:136). Regeringen beslutade samtidigt att Rådet för mångfald inom massmedierna skulle upphöra.

Den kunskap och kompetens som utvecklats inom arbetet kring medieägandet under 1990-talet bör tillvaratas på ett konstruktivt sätt av

rådets samarbetspartner när det gäller dokumentation av medieägar i Sverige, dvs. Nordicom. Uppgifterna handhas därmed av en oberoende institution med ett nära samarbete med den kvalificerade medieforskningen.

Slutsatser

Regeringen föreslår att anslaget fr.o.m. år 1999 höjs med 400 000 kronor för uppdraget att ansvara för den databas om medieägar som byggts upp i samarbete med Rådet för mångfald inom massmedierna samt att på olika sätt tillgängliggöra denna information. Kostnader för verksamheten som uppkommit under år 1998 har finansierats inom utgiftsområde 17.

Tabell 13.4 Beräkning av anslaget för 1999

<i>Tusental kronor</i>	
Anslag 1998	834
Pris- och löneomräkning	+ 18
Omprioriteringar	+ 400
Förslag 1999	1 252

14 Trossamfund

14.1 Omfattning

Verksamhetsområdet omfattar statligt stöd till andra trossamfund än Svenska kyrkan via Samarbetsnämnden för statsbidrag till trossamfund (SST) och via särskilda beslut av regeringen.

14.2 Utgiftsutvecklingen

Utgiftsutvecklingen

Miljoner kronor (löpande priser)

Utfall 1997	Anslag 1998	Utgifts- prognos 1998	Förslag anslag 1999	Beräknat anslag 2000	Beräknat anslag 2001
57,6	55,7	55,7	55,7	56,7	57,8

Verksamhetsutfall och ekonomiskt utfall

Det antal personer som betjänas av de trossamfund som erhåller stöd har ökat. Något nytt samfund har tills vidare inte tagits med bland dem som är bidragsberättigade.

Förändringar

Under året har inte några större förändringar skett inom verksamhetsområdet.

Prioriteringar

Det föreslås inga förändrade prioriteringar för år 1999.

14.3 Resultatbedömning

När det statliga stödet till trossamfunden infördes år 1971 angav kulturutskottet att det övergripande syftet med stödet borde vara att öka förutsättningarna för ekonomiskt svaga församlingar att hålla lokaler samt erbjuda religiös service i form av gudstjänst, själavård och liknande (bet. 1971:KrU15).

Tillståndet och utvecklingen inom området

Totalt har de samfund som beviljas stöd från SST visat en tydlig ökning av antalet betjänade under den senaste treårsperioden, från 845 050 betjänade den 31 december 1993 till 874 002 betjänade den 31 december 1996. Det är särskilt de islamiska församlingarna som ökat under denna period, från 62 000 till 85 000 betjänade. De svenska frikyrkosamfunden som grupp har haft en svagt vikande utveckling av antalet betjänade under samma tid. Samtidigt är frikyrkosamfunden den klart största gruppen med sammanlagt omkring 500 000 betjänade den 31 december 1996.

Resultatet av stickprovsvisa undersökningar som årligen görs av andakts- och gudstjänstbesök i olika

samfund överensstämmer i stort med utvecklingen av antalet betjänade. Frikyrkosamfunden visar oförändrat eller vikande antal besök medan många samfund som har hög anslutning av invandrare har ökat antalet besökare vid gudstjänster och andakter.

De viktigaste statliga insatserna inom området

Huvuddelen av statens stöd till andra trossamfund än Svenska kyrkan fördelas av SST. År 1997 erhöles 33 samfund som är berättigade till statsbidrag totalt 53,4 miljoner kronor i stöd. Större delen av stödet - 49,4 miljoner kronor - fördelades som verksamhetsbidrag till 1 234 lokala församlingar. Verksamhetsbidraget uppgick till i genomsnitt cirka 56 kronor per betjänad.

Storleken av den andel av stödet som fördelas genom särskilda regeringsbeslut har minskat med 25 % mellan åren 1997 och 1998, från 3,9 till 2,9 miljoner kronor, till följd av den besparing som gjorts på verksamhetsområdet budgetåret 1998. Det har inte skett några grundläggande förändringar av de ändamål till vilka det fördelas stöd genom denna anslagspost. Omkring 35 % av anslagsposten används år 1998 till renovering av Strängnäs domkyrka. De nordiska församlingarna i Sverige, ekumeniska ändamål och kyrklig beredskap beviljas vardera bidrag med omkring 20 % av anslagsposten.

Effekter av de statliga insatserna

Genom den statliga bidragsgivningen har trossamfunden erhållit ett viktigt stöd som bidragit till att uppfylla det övergripande syfte som angetts för stödet.

Framtida statligt stöd till trossamfunden

Frågan om det framtida statliga stödet till trossamfunden har utretts inom ramen för de utredningar som tillsattes med anledning av riksdagens principbeslut år 1995 om ändrade relationer mellan staten och Svenska kyrkan (prop. 1995/96:80, bet. 1995/96:KU12, rskr. 1995/96:84). Utredningen om kyrkans personal och om samfundsstöd före-

slår i sitt betänkande Stöd, skatter och finansiering (SOU 1997:45) att det statliga stödet till trossamfunden skall finnas kvar. Samfunden skall dels kunna beviljas ett basstöd, dels ändamålsstyrda bidrag för särskilt samhällsnyttig verksamhet. SST bör finnas kvar som bidragsfördelande myndighet.

Förslaget har remissbehandlats. De berörda trossamfunden har haft betydande invändningar mot vissa av förslagen, särskilt mot förslaget om förskjutning av bidragen från organisationsbidrag till ändamålsstyrda bidrag. Regeringen beslutade därför den 12 mars 1998 att tillsätta en arbetsgrupp med företrädare för Regeringskansliet och trossamfunden inklusive Svenska kyrkan för att utveckla och lägga fram ett förslag om utformning, kriterier, administration och organisation av det framtida stödet till trossamfunden. Arbetet skall vara klart under hösten 1998. Regeringen avser att på grundval av det material som därefter föreligger återkomma till riksdagen i frågan under våren 1999. I avvaktan på resultatet av denna översyn har regeringen inte tagit ställning till ansökningar om nya bidragsberättigade trossamfund. Regeringen föreslår inte heller några förändringar på området för 1999.

Regeringens slutsatser

Regeringen bedömer att stödet har en positiv effekt för ekonomiskt svaga trossamfund och församlingar. Stödet fyller därmed i allt väsentligt det syfte som angavs för det när det infördes.

14.4 Revisionens iakttagelser

Revisorerna har inte haft några anmärkningar beträffande årsredovisningen, räkenskaperna eller förvaltningen.

Riksrevisionsverket (RRV) har lämnat en särskild rapport om vissa myndigheter, däribland SST. Rapporten kommenteras under anslaget K1 Stöd till trossamfund.

14.5 Anslag

K1 Stöd till trossamfund

Tabell 14.1 Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Utfall	57 575	Anslags- sparande	2
1998	Anslag	55 700	Utgifts- prognos	55 700
1999	Förslag	55 700		
2000	Beräknat	56 646		
2001	Beräknat	57 779		

Huvuddelen av anslaget fördelas av Samarbetsnämnden för statsbidrag till trossamfund (SST) enligt förordningen (1989:271) om statsbidrag till andra trossamfund än Svenska kyrkan. Bidrag kan beviljas för religiös verksamhet (verksamhetsbidrag), lokaler till religiös verksamhet (lokalbidrag) och teologiska seminarier m.m. (utbildningsbidrag). Genom regeringsbeslut fördelas även bidrag till de danska, norska och isländska församlingarna i Sverige samt till ekumenisk verksamhet, kyrklig beredskap och restaurering av äldre domkyrkor m.m. ur anslaget.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Av de anslagsposter som fördelas genom SST var posten verksamhetsbidrag (inkl. utbildningsbidrag) oförändrad budgetåret 1997, medan posten lokalbidrag minskade med 3,5 miljoner kronor jämfört med föregående budgetår. Genom att antalet betjänade har ökat mellan åren har verksamhetsbidraget per betjänad minskat något. Det minskade anslaget

till lokalbidrag har medfört att sådana bidrag endast har beviljats för handikappsanpassning av lokaler. I övrigt har SST fördelat anslagsmedlen i huvudsak enligt de normer som tillämpats tidigare år, dvs. med tyngdpunkten vad gäller verksamhetsbidraget på ett allmänt organisationsbidrag som fördelas till de lokala församlingarna. En viktig stödform är även bidraget till andlig vård vid sjukhus som går till de fria samfundens del av kostnaderna för den ekumeniska sjukhuskyrkans verksamhet. Principerna för fördelning av verksamhetsbidraget har utformats av samfunden och har enligt SST:s bedömning starkt stöd bland bidragsmottagarna.

Regeringens bedömning med anledning av revisionens iakttagelser

I en särskild skrivelse och i sin årliga rapport 1998 till regeringen har RRV framfört att det enligt verket råder en del oklarheter om vilka regler som bör tillämpas beträffande redovisning och revision av vissa myndigheter med uppgifter inom det kyrkliga området, däribland SST. Regeringen har därför fattat beslut i ärendet beträffande en myndighet. RRV:s skrivelse bereds för närvarande inom Regeringskansliet med sikte på ytterligare beslut av regeringen under hösten 1998.

Slutsatser

I avvaktan på ställningstagandet till de förslag som lagts fram om statens stöd till trossamfunden inom ramen för statkyrkautredningarna och till resultatet av den översyn på området som görs av Arbetsgruppen för översyn av statens stöd till trossamfund föreslås oförändrat anslag för år 1999.

15 Folkbildning

15.1 Omfattning

Inom verksamhetsområdet folkbildning ges bidrag till Folkbildningsrådet att fördelas på studieförbund och folkhögskolor, bidrag till Statens institut för särskilt utbildningsstöd för att möjliggöra för elever med funktionshinder att studera vid folkhögskolor, bidrag till Tolk- och översättarinstitutet vid Stockholms universitet för teckenspråksutbildning, teckenspråkstolkutbildning och teckenspråkslärarutbildning vid folkhögskolor samt bidrag för kontakttolkutbildning vid folkhögskolor och studieförbund. Bidrag utgår även till Nordiska folkhögskolan i Genève samt för stöd till uppsökande verksamhet och utbildning i samhällsfrågor.

15.2 Utgiftsutvecklingen

Utgiftsutvecklingen

Miljoner kronor (löpande priser)

Utfall 1997	Anslag 1998	Utgifts- prognos 1998	Förslag anslag 1999	Beräknat anslag 2000	Beräknat anslag 2001
2 424,0	2 497,2	2 497,2	2 589,2	2 633,4	2 686,2

15.3 Resultatbedömning

Av Folkbildningsrådets årsredovisning framgår att rådet har fördelat 1 153 834 000 kronor till studieförbunden, 1 183 689 000 kronor till folk-

högskolorna och 14 600 000 kronor till Folkbildningsrådet för administration, information och Forskning- och Utvecklingsverksamhet.

Antalet studietimmar inom studieförbundens cirkelverksamhet under budgetåret 1997 ökade med ca 3 % till 12 327 476 studietimmar. Andelen kvinnor bland deltagarna var 58 %, vilket är ungefär lika stor andel som föregående år. Andelen invandrare och funktionshindrade som deltog i studiecirkel som tillkom till följd av riktade insatser ökade något jämfört med föregående år. Andelen studerande inom respektive ämnesområde var i stort sett oförändrad jämfört med budgetåret 1995/96. Antalet genomförda kulturprogram ökade med ca 10 %.

Folkhögskolans långa och korta kurser har haft ungefär samma omfattning som föregående verksamhetsår. De allmänna behörighetsgivande kurserna har ökat med 6 % jämfört med budgetåret 1995/96. Övriga kurser har minskat i motsvarande grad. Andelen kvinnor, invandrare och deltagare med funktionsnedsättning är i stort sett oförändrad jämfört med föregående år.

Folkhögskolorna har, genom den särskilda utbildningssatsningen, kunskapslyftet, tilldelats 10 000 utbildningsplatser. Folkhögskolor och studieförbund har utöver detta inom ramen för de medel som tilldelats kommunerna för kunskapslyftet fått i uppdrag att anordna utbildning motsvarande över 6 000 årsstudieplatser. Regeringen bedömer att omfattningen av den verksamhet som folkbildningen har bedrivit har haft stor samhällsnytta och väl motsvarar de förväntningar som staten har för sin bidragsgivning.

Regeringens bedömning är att resultatet, av den verksamhet som Statens institut för särskilt utbildningsstöd och Tolks- och översättarinstitutet vid Stockholms universitet ansvarar för, har genomförts enligt regeringens prioriteringar.

Anslaget till folkbildningen föreslås fr.o.m. år 1999 utökas med 40 miljoner kronor i enlighet med vad regeringen meddelat i den ekonomiska vårpropositionen 1998 (1997/98:150).

Regeringens proposition 1997/98:115, Folkbildning
Regeringen lämnade propositionen till riksdagen den 5 mars 1998. I propositionen fastslås regeringens syn på folkbildningen som en fri och frivillig utbildningsform. Detta fria folkbildningsarbete öppnar möjligheter till kunskapssökande för var och en utifrån egen erfarenhet och längs egna vägar, utan att begränsas av krav på formella resultat och utan utslutningsmekanismer. Det är detta som ger möjlighet till samtal, engagemang och ifrågasättande utan på förhand givna ramar. Folkbildningen fyller härmed en roll som ingen annan utbildningsform kan göra. Förutsättningen för att folkbildningen skall kunna vara fri och frivillig och fylla de funktioner som följer av detta, är att den kan styras av sin egen idé, sätta sina egna mål, vara oberoende av politiska och ekonomiska maktgrupper och inte tvingas till kommersialisering eller anpassning till specifika samhällsliga krav för att hävda sin verksamhet. Det är av vikt att folkbildningen, för att behålla sin oberoende ställning, även fortsättningsvis behåller det förtroende staten har till folkbildningens egna organisationer. Det ligger dock i både statens och folkbildningens intresse att verksamheten ständigt utvärderas så att fler får kunskap om resultaten av bildningsarbetet.

Folkbildningens betydelse är i dag även en fråga om att försvara, vitalisera och utveckla demokratin. Regeringen framhåller också i propositionen Utveckling och rättvisa – en politik för storstaden på 2000-talet (prop. 1997/98:165) folkbildningens möjligheter att vara en mötesplats mellan olika kulturer och på så vis underlätta invandrades integration i samhället. Särskilt i storstädernas ytterområden bör folkbildningen, inte minst studieförbunden, kunna spela en viktig roll på detta område.

Uppsökande verksamhet och utbildning i samhällsfrågor

Riksdagen har under folkbildningsanslaget för budgetåren 1997 och 1998 anvisat 40 miljoner kronor per år för uppsökande verksamhet och utbildning i samhällsfrågor. Regeringen fördelade medlen för år 1997 till Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens Centralorganisation (TCO), Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO), Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) och Sveriges Fiskares Riksförbund (SFR). Regeringen föreskrev att medlen avsåg utbildnings- och fortbildningsinsatser i organisationerna för att stimulera och utveckla uppsökande verksamhet så att intresset för studier och utbildning breddades. Regeringen avsåg genom dessa insatser nå de människor som är särskilt prioriterade i den särskilda vuxenutbildningssatsningen, kunskapslyftet. Regeringen avsåg även att bidraget skulle användas till utbildning i samhällsfrågor för de förtroendevalda inom organisationerna och särskilt för att belysa och bredda kunskapen om de samhällsekonomiska sammanhangen. Varje organisation fick av regeringen i uppdrag att redovisa en utbildningsplan för verksamheten senast den 14 mars 1997 och senast den 16 mars 1998 redovisa genomförd verksamhet till Utbildningsdepartementet.

Riksdagen har begärt – som ett underlag för sitt ställningstagande i budgetbehandlingen hösten 1998 – att regeringen skall redovisa de inkomna rapporterna från organisationerna för verksamheten år 1997 samt redovisa sin bedömning av de uppnådda resultaten av den hittillsvarande verksamheten (bet. 1997/98:KrU 17, rskr. 1997/98:258).

De fem organisationerna har i sin rapport delat upp de tilldelade medlen i två grupper, dels en beskrivning av den uppsökande verksamheten och dels en beskrivning av utbildningen i samhällsfrågor för förtroendevalda.

Den uppsökande verksamheten har initierats framför allt genom att organisationerna utbildat handledare och uppsökare om kunskapslyftet. Arbetet har i många fall skett i samarbete med kommunens kontaktmän för kunskapslyftet.

Omfattningen av antalet utbildade handledare, inspiratörer och uppsökare skiljer sig mellan organisationerna. Totalt har cirka 3 500 personer genomgått utbildning i organisationernas regi.

LO, SACO, LRF och TCO har dessutom framställt informationsmaterial och studie- och vägledningsmaterial om kunskapslyftet till sina medlemmar i syfte att underlätta rekryteringen av kortutbildade till kunskapslyftet.

Vidare har LO genomfört utbildningar som särskilt har uppmärksammat dyslektikernas problem. LO har dessutom understött riktade insatser i form av stöd till ett antal projekt för att nå ut till de med kortast utbildning samt understött projekt som syftar till att män i högre utsträckning deltar i vuxenutbildningen.

I enlighet med riksdagens beslut har de fackliga organisationerna använt en del av de tilldelade medlen till att utbilda sina medlemmar och förtroendevalda i samhällspolitiska frågor. Enligt de rapporter regeringen har erhållit uppgår antalet deltagare i dessa kurser till ca 1 500 personer. LO har producerat en lärobok för förtroendevalda och medlemmar om samhällsekonomi och de samhälls-ekonomiska sammanhangen.

Regeringens bedömning av den första redovisningen från organisationerna är att organisationerna har använt medlen i enlighet med de intentioner och det syfte som avsetts i riksdagens beslut. Stödet har bidragit till att det för närvarande finns ett stort antal utbildade uppsökare och inspiratörer som aktivt kan underlätta för kommunerna att nå de med kortast utbildning samtidigt som utbildning och kunskap i samhällsfrågor och samhällsekonomi kunnat breddas och förbättras. Den redovisning organisationerna har lämnat till regeringen i mars 1998 avser dock endast verksamheten under första verksamhetsåret 1997. Mot den bakgrunden är det enligt regeringens mening för tidigt att nu dra några mer definitiva slutsatser av effekterna och resultatet av verksamheten. Regeringen anser därför att utfallet av verksamheten under år 1998 och den redovisning organisationerna kommer att lämna i mars 1999 måste avvaktas innan det är möjligt att på ett samlat sätt bedöma resultatet av stödet. Regeringen avser att återkomma till riksdagen under år 1999 med en sådan samlad bedömning.

Regeringen har fördelat medlen för år 1998 mellan LO, TCO, SACO, LRF, SFR samt LEDARNA och meddelat motsvarande föreskrifter som gällde för år 1997. Varje organisation skall senast den 15 mars 1999 till Utbildningsdepartementet inkomma med en rapport om hur

medlen har använts och en bedömning av resultat i förhållande till syftena med medlen.

Försöksverksamhet inom folkbildningen

I enlighet med vad som anges i propositionen om folkbildning (prop. 1997/98:115) beslöt regeringen den 11 juni 1998 att tilldela Folkbildningsrådet tio miljoner kronor att användas till utvecklings- och försöksverksamhet med nya verksamhetsformer inom studieförbund och vid folkhögskolor för att därigenom stimulera till förnyelsearbete inom folkbildningen. De tilldelade medlen får även användas för utvärdering samt för spridning av erfarenheter mellan folkbildningens organisationer från utvecklings- och försöksverksamheten.

Funktionshindrade

Regeringen har i tilläggsdirektiv till Kunskapslyftskommittén (dir. 1997:104) gett kommittén i uppdrag att utreda situationen för studerande med funktionshinder inom alla former av vuxenutbildning. Bl.a. skall de hinder som föreligger kartläggas och analyseras. Kommittén skall analysera vilka åtgärder som kan ge funktionshindrade möjlighet att studera på villkor som är likvärdiga med övriga vuxenstuderandes. Ansvarsfördelningen mellan stat, kommun, landsting och den enskilde skall också kartläggas och analyseras. Uppdraget skall redovisas senast den 1 april 1999.

Riksdagen har beslutat att ge regeringen tillkänna att en samlad översyn bör göras av utbildningar för vuxna inom teckenspråksområdet (bet. 1996/97:KrU9, rskr. 1996/97:229). Regeringen uppdrog den 4 september 1997 åt Statens institut för handikappfrågor i skolan (SIH) att i samråd med Tolk- och översättarinstitutet vid Stockholms universitet (TÖI) göra en analys av vilken kompetens lärare behöver inom olika teckenspråkutbildningar för barn och vuxna. I uppdraget ingick även att kartlägga dels behovet av utbildning i teckenspråk för andra personalkategorier än lärare, dels behovet av tolkar för döva, dövblinda och vuxendöva. Uppdraget redovisades den 13 mars 1998. Ärendet bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

15.4 Anslag

L1 Bidrag till folkbildningen

Tabell 15.1 Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Utfall	2 357 528	Anslags- sparande	
1998	Anslag	2 418 014	¹	Utgifts- prognos 2 418 014
1999	Förslag	2 508 405		
2000	Beräknat	2 551 047	¹	
2001	Beräknat	2 602 068	¹	

¹ Motsvarar 2 508 405 tkr i 1999 års prisnivå

Statsbidrag utbetalas till Folkbildningsrådet som ett samlat finansiellt stöd till folkbildning. Enligt förordningen (1991:977) om statsbidrag till folkbildningen lämnar Folkbildningsrådet statsbidrag till folkhögskolor och studieförbund. Folkbildningsrådet beslutar vilka som skall tilldelas statsbidrag samt fördelar tillgängliga medel till dem.

Statens stöd till folkbildningen skall ha till syfte att

1. främja en verksamhet som gör det möjligt för kvinnor och män att påverka sin livssituation och som skapar engagemang för att delta i samhällsutvecklingen,
2. stärka och utveckla demokratin,
3. bredda kulturintresset i samhället, öka delaktigheten i kulturlivet och främja kulturupplevelser och eget skapande.

Verksamheter som syftar till att utjämna utbildningsklyftor och höja utbildningsnivån i samhället skall prioriteras liksom verksamhet som riktar sig till utbildningsmässigt, socialt och kulturellt missgynnade personer. Personer med utländsk bakgrund, deltagare med funktionshinder och arbetslösa utgör särskilt viktiga målgrupper för statens stöd.

Från detta anslag utbetalas även bidrag till föreningen Nordisk Folkhögskola i Genève samt stöd till uppsökande verksamhet och utbildning i samhällsfrågor.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Folkbildningsrådet har lämnat en årsredovisning för verksamheten under budgetåret 1997. Av denna framgår bl.a. följande.

Folkbildningsrådet har under verksamhetsåret 1997 fördelat de 2 352 123 000 kronor i statsbidrag som stått till förfogande enligt följande.

Studieförbunden totalt 1 153 834 000 kronor eller 49,1 %, folkhögskolorna totalt 1 183 689 000 kronor eller 50,3 %, Folkbildningsrådet för administration och information och FoU-verksamhet totalt 14 600 000 kronor eller 0,6 %.

Antalet studietimmar inom studieförbundens cirkelverksamhet under budgetåret 1997 uppgick till ca 12,3 miljoner vilket innebär en ökning med närmare 3 % jämfört med föregående år. Andelen kvinnor bland deltagarna utgjorde ca 58 %, vilket innebär lika stor andel som 1995/96. Andelen invandrare och funktionshindrade som deltog i studiecirkel som tillkom till följd av särskilda, riktade insatser utgjorde ca 8 % respektive ca 8,5 %, vilket innebär en ökning med ca 1 % för vardera gruppen jämfört med föregående budgetår.

Studierna inom ämnesområdet beteendevetenskap och humaniora svarade för knappt 8 % och området samhällsvetenskap och information för ca 18 %. Matematik och naturvetenskap svarade för ca 6 % och de estetiska ämnena för ca 48 %. Språkområdet svarade för ca 8 % och övriga ämnen för ca 12 %. Jämfört med budgetåret 1995/96 var förändringarna mellan ämnesområdena små.

Antalet genomförda kulturprogram ökade under budgetåret 1997 med ca 10 % och antalet arrangemang i form av övrig folkbildningsverksamhet med ca 16 % jämfört med budgetåret 1995/96.

Vad gäller folkhögskolans långa och korta kurser har verksamheten haft ungefär samma omfattning som föregående verksamhetsår. Mätt i deltagarveckor svarade de långa kurserna för ca 85 % och de korta kurserna för ca 15 %.

De allmänna behörighetsgivande kurserna (1-3 år långa) svarade för ca 59 % av verksamheten och de yrkesinriktade (i regel 1-2 år långa) för ca 9 %. De estetiska kurserna svarade för ca 12 %, övriga kurser för ca 10 % och korta kurserna för ca 10 %. Jämfört med föregående budgetår har de allmänna

behörighetsgivande kurserna ökat med 6 % medan övriga kurser minskat i motsvarande grad.

Andelen kvinnor utgjorde ca 63 % i de långa kurserna och ca 57 % i de korta kurserna.

Invandrarnas andel i de långa kurserna utgjorde ca 11 %. Deltagare med funktionsnedsättningar och övriga handikapp utgjorde ca 21 % av samtliga deltagare i de långa kurserna. I samtliga fall var andelen i stort sett oförändrad jämfört med föregående budgetår.

Särskilda utbildningsinsatser för arbetslösa

Folkbildningsrådet har under budgetåret 1997 disponerat 370,8 miljoner kronor att fördelas på folkhögskolor för 10 000 årsstudieplatser inom ramen för kunskapslyftet. Av rådets årsredovisning framgår att detta har resulterat i 18 800 långkursstuderande i sammanlagt drygt 1 200 kurser, omfattande ca 318 000 deltagarveckor. Den genomsnittliga längden på kurserna var ca 17 veckor. Rådet anger att de 18 800 långkursstuderande innebär mellan 9 000 och 10 000 studerande per halvår under år 1997. Andelen kvinnor utgjorde 64 %, andelen invandrare ca 19 % och andelen deltagare med funktionshinder ca 9 %. Över 80 % av deltagarna hade en utbildning motsvarande högst tvåårig gymnasieskola. Folkhögskolorna har dessutom, enligt redovisning från SCB, fått i uppdrag av kommunerna att inom ramen för de medel kommunerna disponerar för kunskapslyftet, anordna utbildning för ytterligare ca 2 200 deltagare under höstterminen 1997.

Folkbildningsrådet har för första halvåret 1997 även disponerat 45 miljoner kronor från utgiftsområde 16, anslaget A14 Särskilda utbildningsinsatser för vuxna, anslagsposten 2. Särskilt bidrag till studieförbunden för studiecirklar för arbetslösa. Resursen har möjliggjort för studieförbunden att samla ca 50 000 deltagare i sammanlagt ca 5 800 studiecirklar om i genomsnitt 47 studietimmar vardera. Andelen kvinnor utgjorde 64 %, andelen invandrare ca 19 % och andelen deltagare med funktionshinder ca 9 %. Ämnesmässigt låg tyngdpunkten på samhällsvetenskap/information, datakunskap och språk. Studieförbunden har dessutom, enligt Folkbildningsrådets årsredovisning 1998, fått i uppdrag av kommunerna att inom ramen för de medel kommunerna disponerar för kunskapslyftet anordna utbildning för ca 4 000 deltagare under höstterminen 1997.

Folkbildningsrådet gör den bedömningen att den verksamhet som studieförbund och folkhögskolor genomfört inom ramen för särskilda utbildningsinsatser för arbetslösa, har till såväl målgrupp som omfattning och innehåll väl uppfyllt syftena för de två särskilda anslagen.

Försöksverksamhet inom folkbildningen

Under anslaget har för budgetåret 1998 anvisats tio miljoner kronor för försöksverksamhet inom folkhögskolor och studieförbund att fördelas av Folkbildningsrådet. För riksdagens information vill regeringen meddela att regeringen i enlighet med vad som har anförts i prop. 1997/98:115 om Folkbildningen genom beslut den 11 juni 1998 föreskrivit Folkbildningsrådet att medlen skall användas till utvecklings- och försöksverksamhet med nya verksamhetsformer inom studieförbund och vid folkhögskolor och därigenom stimulera till förnyelsearbete inom folkbildningen. Medlen får även användas för utvärdering samt för spridning av erfarenheter mellan folkbildningens organisationer från utvecklings- och försöksverksamheten.

Slutsatser

Enligt regeringens mening har folkhögskolorna och studieförbunden bedrivit en verksamhet som väl uppfyller de syften som uppställts för statsbidrag till folkbildningen för budgetåret 1997. Motsvarande gäller för de särskilda resurser som anvisats av arbetsmarknadspolitiska skäl.

I enlighet med vad som regeringen angett i vårpropositionen (prop. 1997/98:150) föreslås anslaget till folkbildningen att utökas med 40 000 000 kr med början år 1999.

I likhet med innevarande år beräknar regeringen 40 000 000 kronor för uppsökande verksamhet och utbildning i samhällsfrågor.

För de 10 000 folkhögskoleplatserna som är en del av kunskapslyftet beräknar regeringen en kostnad på 383 685 000 kronor.

Till föreningen Nordisk Folkhögskola i Genève föreslås medel motsvarande 321 000 kronor.

Till utvecklings- och försöksverksamhet inom folkhögskolor och studieförbund beräknar regeringen en kostnad på 10 000 000 kronor.

Det totala medelsbehovet under anslaget för budgetåret 1999 blir därmed 2 508 405 000 kronor inkl. pris- och löneomräkning.

Tabell 15.2 Beräkning av anslaget för 1999

Tusental kronor

Anslag 1998	2 418 014
Pris- och löneomräkning	50 391
Medelsförstärkning	40 000
Anslag 1999	2 508 405

L2 Bidrag till vissa handikappåtgärder inom folkbildningen

Tabell 15.3 Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Utfall	58 095		
1998	Anslag	70 325	Utgifts- prognos	70 325
1999	Förslag	71 791		
2000	Beräknat	73 190		
2001	Beräknat	74 737		

Från anslaget utbetalas statsbidrag till Statens institut för särskilt utbildningsstöd (SISUS) för vissa handikappåtgärder inom folkbildningen. De övergripande målen för SISUS verksamhet är att förbättra förutsättningarna för utbildning och studier för i första hand unga och vuxna personer med funktionshinder samt administrera och utveckla olika stöd som behövs i och omkring studiesituationen.

Tolk- och översättarinstitutet (TÖI) vid Stockholms universitet ansvarar för fördelningen av statsbidrag till folkhögskoleförlagd teckenspråksutbildning, tolkutbildning för döva, dövblinda och vuxendöva samt teckenspråkslärarutbildning. Dessa utbildningar skall planeras i samverkan med berörda handikapporganisationer.

Bristen på lärare inom dessa utbildningar och bristen på elever med tillräckliga kunskaper i teckenspråk har orsakat svårigheter att utbilda tillräckligt många teckenspråkstolkar. Under år 1997 ställdes flera planerade tolkutbildningar in. Drygt 10 miljoner kronor av anslaget har därför inte förbrukats. Genom olika insatser har uppskjutna

kurser nu kunnat starta, och TÖI bedömer att hela anslaget för år 1998 kommer att tas i anspråk.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Statens institut för särskilt utbildningsstöd (SISUS)

Av SISUS årsredovisning framgår att antalet kursdeltagare med funktionshinder vid folkhögskola har varit relativt konstant mellan budgetåren 1995/96 och 1997 vad gäller de långa kurserna (15 dagar eller längre) men ökat med 11% för de korta kurserna. De grupper som ökat under hela perioden är framför allt döva, personer med psykisk ohälsa och personer med medicinska funktionshinder. Antalet deltagare med psykiska funktionshinder har ökat med 72% mellan budgetåren 1994/95 och 1997.

Under läsåret 1996/97 uppgick antalet kursdeltagare med funktionshinder i folkhögskolans långa kurser till ca 2 700.

De medel som SISUS anvisades för detta ändamål för budgetåret 1997 täcker, enligt SISUS, ca hälften av det totala ansökningsbelopp som efterfrågas av folkhögskolorna.

Tolk- och översättarinstitutet vid Stockholms universitet (TÖI)

Sammanlagt nio folkhögskolor bedriver utbildning inom området, huvudsakligen 2-årig teckenspråksutbildning, 2-årig teckenspråks- och dövblindtolkutbildning, 3-årig utbildning till vuxendövtolk samt ettårig teckenspråkslärarutbildning. Utbildningarna var dimensionerade att omfatta 509 platser men den totala omfattningen 1997 blev 444 platser.

Slutsatser

I avvaktan på resultatet av de utredningar som nämnts i inledningen till detta verksamhetsområde beräknas anslaget för nästa budgetår till oförändrad nivå förutom pris- och löneomräkning. För åren 2000 och 2001 beräknas anslaget uppgå till oförändrad nivå i förhållande till år 1999.

Statsbidraget till SISUS för vissa handikappåtgärder inom folkbildningen beräknas till 38 145 000 kronor.

Statsbidraget till TÖI för tolkutbildning samt teckenspråkläroverutbildning beräknas till 33 147 000 kronor. Bidraget till Stockholms universitet för förvaltningskostnader vid TÖI beräknas till 499 000 kronor.

L3 Bidrag till kontakttolkutbildning

Tabell 15.4 Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Utfall	8 413		
1998	Anslag	8 848	Utgifts- prognos	8 848
1999	Förslag	9 032		
2000	Beräknat	9 185		
2001	Beräknat	9 369		

Anslaget disponeras av Kammarkollegiet som utbetalar medlen till studieförbund och folkhögskolor enligt särskilt beslut av Tolk- och översättarinstitutet vid Stockholms universitet (TÖI). TÖI fördelar statsbidrag för kontakttolkutbildning till studieförbund och folkhögskolor enligt förordningen (1991:976) om statsbidrag till kontakttolkutbildning.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Kontakttolkutbildning har anordnats av 12 folkhögskolor och 15 studieförbundsavdelningar, vilket är något färre än under budgetåret 1995/96. Antalet kurser har varit 99 på folkhögskolor och 69 på studieförbund. Utbildningarna har under budgetåret 1997 samlat 2 640 deltagare, varav 1 869 på folkhögskolor. Utbildning sker inom ämnesområdena social- och försäkringstolkning, sjukvårdstolkning, arbetsmarknadstolkning, vardagsjuridik och rättstolkning. Enligt TÖI:s bedömning är efterfrågan på grundutbildningar, fördjupnings- och repetitionsutbildningar större än vad TÖI kan tillgodose.

Slutsatser

Regeringen beräknar, med hänsyn till att det nu inte finns ekonomiska förutsättningar att utöka anslaget, oförändrad nivå på anslaget för år 1999, förutom pris- och löneomräkning. Statsbidraget beräknas till 9 032 000 kronor. För åren 2000 och 2001 beräknas anslaget uppgå till oförändrad nivå i förhållande till år 1999.

16 Ungdomsfrågor

16.1 Omfattning

Den svenska ungdomspolitiken är sektorsövergripande och omfattar därmed alla de samhällsbeslut och åtgärder som påverkar villkoren för ungdomar. Ungdomspolitiken berör såväl frågor som påverkar ungdomars villkor under uppväxttiden som ungdomars förutsättningar inför vuxenlivet.

Verksamhetsområdet omfattar Ungdomsstyrelsen och bidrag till ungdomsorganisationerna. Ungdomsstyrelsen är den myndighet som har regeringens uppdrag att samordna ungdomspolitiken. Myndigheten handlägger också frågor om stöd till ungdomsorganisationer enligt förordningen (1994:641) om statsbidrag till ungdomsorganisationer.

16.2 Utgiftsutvecklingen

Utgiftsutvecklingen					
Miljoner kronor (löpande priser)					
Utfall 1997	Anslag 1998	Utgifts- prognos 1998	Förslag anslag 1999	Beräknat anslag 2000	Beräknat anslag 2001
116,6	108,5	112,6	108,8	109,0	109,2

Verksamhetsutfall och ekonomiskt utfall

Sedan Ungdomsstyrelsen bildades år 1994 har myndigheten arbetat alltmer aktivt med sektorsövergripande frågor. Samarbetet med andra myndigheter och kommuner har bl.a. lett fram till en rad insatser som återfinns inom andra utgiftsområden, framför allt på arbetsmarknads-

området. Ungdomsstyrelsen har också fått uppdrag av andra aktörer som en följd av det sektorsövergripande arbetet.

Förändringar

Regeringen beslutade den 23 juli 1998 att ge Ungdomsstyrelsen i uppdrag att vara nationellt kontor för EU:s ungdomsprogram Europeisk volontärtjänst för ungdomar.

Prioriteringar

En parlamentariskt sammansatt kommitté (C 1995:10) tillkallades år 1995 i syfte att bl.a. ersätta riktlinjer för ungdomspolitiken med mål. Kommitténs slutbetänkande Politik för unga (SOU 1997:71) har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Under år 1999 kommer en internationell utvärdering att genomföras av svensk ungdomspolitik inom ramen för Europarådets samarbete på ungdomsområdet. Ungdomsstyrelsen har i uppdrag att ta fram en nationell rapport som ett underlag för denna bedömning.

Regeringen avser att under år 1999 ge Ungdomsstyrelsen i uppdrag att, i samråd med Svenska Kommunförbundet samt berörda myndigheter, göra en översyn av föreningslivets tillgång till lokaler i hela landet. Lokaler där någon form av riktad verksamhet till barn och ungdomar bedrivs skall särskilt uppmärksammas. Översynen skall även omfatta de ekonomiska förutsättningarna.

16.3 Resultatbedömning

Ett övergripande mål för ungdomspolitiken är att främja goda uppväxtvillkor för unga. Ungdomsstyrelsens arbete med att utveckla och samordna olika insatser inom ungdomsområdet är av stor betydelse i detta sammanhang. Myndigheten har som ett led i sin kunskapspridande verksamhet bl.a. tagit fram ungdomsstatistik som ger en heltäckande bild av ungdomars livssituation. En studie från år 1997 om ungdomars värderingar och framtidstro visar att tre fjärdedelar av landets ungdomar i åldern 16 till 29 år är optimistiska, har stora förväntningar på framtiden och större beredskap att utbilda sig än någonsin tidigare. Samtidigt visar studien att 10 till 15 procent av ungdomarna upplever en låg livskvalitet och ser pessimistiskt på sin egen framtid, vilket är en varningssignal som måste ägnas uppmärksamhet. Undersökningen visar också att ungdomar är tveksamma inför välfärdssamhällets möjligheter att klara morgondagens krav samt att förtroendet för politiker och politik sjunkit trots en grundtro på demokratin och partierna.

Ett annat viktigt mål för ungdomspolitiken är att främja ungdomars inflytande och delaktighet i samhällsutvecklingen. Arbetet med att stärka ungdomars inflytande på lokal nivå har bl.a. resulterat i att ett 80-tal kommuner har infört någon form av lokalt inflytandeorgan för ungdomar, vanligtvis kommunalt ungdomsråd. Vidare pågår utvecklingsarbete för att stärka flickors villkor i samhället där såväl föreningslivet som myndigheter och kommuner medverkar.

Effekter av de statliga insatserna

Det nya statsbidragssystemet, som infördes år 1994, har bl.a. medfört en utveckling i riktning mot målen, t.ex. genom att ungdomar har fått ett ökat inflytande över sina egna organisationer. Bidragssystemet har också bidragit till en mer aktiv dialog mellan staten och organisationerna.

Stödet har även lett till att ungdomar får en bättre möjlighet till en meningsfull fritid. Under år 1997 samlade ungdomsorganisationerna ca 600 000 medlemmar i åldern 7-25 år.

Ungdomsstyrelsens utredningsverksamhet har givit andra myndigheter bättre beslutsunderlag i frågor som är relaterade till ungdomar. Även regeringen har direkt från Ungdomsstyrelsen samt övriga myndigheter, fått bättre underlag

som grundat sig på Ungdomsstyrelsens utredningsinsatser.

Ungdomsstyrelsens arbete med bl.a. informationsinsatser och erfarenhetsspridning gentemot kommunerna har skapat förutsättningar för utvecklingen av lokala inflytandeorgan för ungdomar, oftast kommunala ungdomsråd. En kartläggning år 1997 visar en ökning med ca 70 procent mellan åren 1995 och 1997.

I Ungdomsstyrelsens arbete gentemot kommunerna ingår även uppgiften att utse Årets ungdomskommun. Utmärkelsen bidrar till att stimulera kommuner till ett helhetstänkande vad gäller ungdomsfrågor.

16.4 Revisionens iakttagelser

Regeringen konstaterar att RRV inte haft några invändningar avseende myndigheten i verksamhetsområdet.

16.5 Anslag

M1 Ungdomsstyrelsen

Tabell 16.1 Anslagsutveckling

Tusental kronor				
1997	Utfall	12 565	Anslags-sparande	-
1998	Anslag	12 101	Utgifts-prognos	11 984
1999	Förslag	12 367		
2000	Beräknat	12 589 ¹		
2001	Beräknat	12 789 ²		

¹ Motsvarar 12 367 tkr i 1999 års prisnivå.

² Motsvarar 12 367 tkr i 1999 års prisnivå.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Målen för Ungdomsstyrelsens verksamhet är att främja goda uppväxtvillkor för ungdomar samt att verka för att unga människor görs delaktiga i samhällsutvecklingen.

Ungdomsstyrelsen har, i enlighet med de krav regeringen ställt i regleringsbrev, utvecklat sin utredningsverksamhet och har en stor produktion av utredningar, rapporter och övriga skrifter. Utredningsverksamheten är i dag sektorsöver-

gripande och täcker allt fler för ungdomspolitiken väsentliga områden. Som en del av sin kunskapspridande verksamhet har Ungdomsstyrelsen framställt en omfattande statistik om ungdomars levnadsvillkor, Svensk ungdomsstatistik. Vidare har myndigheten ökat sin självfinansieringsgrad vad avser publikationer och seminarieverksamhet.

Ungdomsstyrelsen har vidare utvecklat sin informationsverksamhet genom bl.a. dels ett aktivt arbete med informationsstrategier gentemot olika målgrupper, dels genom att särskilt följa och delta i den offentliga debatten om ungdomsfrågor samt genom att utnyttja modern informationsteknik. Utöver myndighetens hemsida utvecklades under år 1997 en webbdomän, Slussen, som är en samhällsguide för ungdomar med syftet att öka deras möjligheter till delaktighet i samhällsutvecklingen. Slussen öppnades i september 1997 och hade under resten av året ca 25 000 besökare.

Inom ramen för Ungdomsstyrelsens ansvar för internationellt ungdomsutbyte är myndigheten nationellt kontor för två EU-program; Ungdom för Europa och Europeisk volontärtjänst för ungdomar. Ungdom för Europa är ett program som främst ger stöd till kortare utbyten för grupper av ungdomar, t.ex. föreningar. Inom de delar av programmet som är decentraliserade beviljade myndigheten under år 1997 stöd till olika former av utbytesprojekt som involverade ca 1 100 svenska ungdomar och ca 1 300 ungdomar från andra deltagarländer. Ungdomsstyrelsen ansvarade under år 1997 för det nationella genomförandet av kommissionens försöksverksamhet med Europeisk volontärtjänst. Under försöksverksamheten har ca 50 svenska ungdomar deltagit som volontärer inom ramen för ett samhällsnyttigt projekt i ett annat EU-land medan svenska projekt tagit emot ca 35 utländska volontärer. Efter beslut i juli 1998 har försöksverksamheten övergått i ett fast tvåårigt program. Som en följd av detta ställs fr.o.m. halvårsskiftet 1998 krav på en nationell medfinansiering av administrationen för det nationella kontoret.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 16.2 Avgiftsbelagd verksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (Intäkt -kost- nad)
Utfall 1997 (varav tjänstexport)	1 885	3 738	-1 853
Prognos 1998 (varav tjänstexport)	1 000	2 017	-1 017
Budget 1999 (varav tjänstexport)	1 000	2 117	-1 117

Den avgiftsbelagda verksamheten, som avser intäkter från publikationer, seminarier och konferenser, är inte skild från myndighetens ordinarie verksamhet. Därför är avsikten inte att den avgiftsbelagda verksamheten skall vara helt kostnadstäckande.

Slutsatser

Regeringen anser att Ungdomsstyrelsens arbete med att samordna och utveckla olika insatser på ungdomsområdet har utvecklats positivt och konstaterar att myndighetens samarbete med andra myndigheter, kommuner och övriga aktörer har ökat.

Ungdomsstyrelsen kan i dag redovisa en relativt god samlad bild över ungas levnadsvillkor och förutsättningar inför vuxenlivet. Regeringen har därmed fått bättre tillgång till beslutsunderlag inför reformer som rör ungdomar.

Kvaliteten i regeringsbeslut på andra utgiftsområden har därmed kunnat förbättrats. Ett exempel är införande och genomförande av den s.k. utvecklingsgarantin för ungdomar.

Anslagsberäkning

Anslag för år 1999 har beräknats enligt följande:

Tabell 16.3 Anslagsberäkning

Tusentals kronor

Anslag 1998	12 101
Pris- och löneomräkning	227
Justering av premier	39
Förslag 1999	12 367

Vid anslagsberäkningen har en teknisk justering gjorts av anslaget. Justeringen har genomförts med anledning av att en korrigerings har gjorts av den justering som genomfördes för år 1998 med anledning av att sättet att finansiera avtalsförsäkringar på det statliga området förändrades (se volym 1, avsnitt 6.1).

M2 Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet m.m.

Tabell 16.4 Anslagsutveckling

Tusental kronor

1997	Utfall	94 837	Anslags-sparande	3 152
1998	Anslag	96 389	Utgifts-prognos	99 040
1999	Förslag	96 389		
2000	Beräknat	96 389		
2001	Beräknat	96 389		

Anslaget disponeras för statsbidrag till ungdomsorganisationer enligt förordningen (1994:641) om statsbidrag till ungdomsorganisationer samt för stöd till nationell och internationell verksamhet.

En jämförelse mellan budget och utfall budgetåret 1997 visar att anslaget Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet m.m. inte tillfullo tagits i anspråk. Detta beror i huvudsak på en tidsförskjutning mellan beslut och utbetalning av bidrag.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

En utvärdering av det målrelaterade bidragssystemet från år 1997 visar att vissa formella regler i bidragssystemet riskerar att hämma föreningslivets utveckling. Ungdomsstyrelsen har därför fått i uppdrag att göra en översyn av det formella regelsystemet. Översynen skall redovisas i mars 1999.

Statsbidragen består av grundbidrag och särskilt bidrag. Grundbidrag fördelas efter ansökan till rikstäckande ungdomsorganisationer för reguljär verksamhet. Under år 1997 har 64 organisationer fått grundbidrag. Antalet organisatio-

ner som uppfyller kraven för grundbidrag har minskat något under de senaste åren.

Ungdomsorganisationerna spelar en viktig roll när det gäller ungdomars demokratiska fostran, bl.a. genom att ungdomarna själva får inflytande över och ansvar för att driva en omfattande verksamhet. Det statliga bidraget till ungdomsorganisationerna är ett konkret sätt att stödja ungdomars eget engagemang och utgör därför en viktig del av ungdomspolitikerna. Stödet bidrar även till att ungdomar får en bättre möjlighet till en aktiv fritid.

Det särskilda bidraget används främst för att stödja förnyelse och utveckling inom föreningslivet men kan även användas för andra ändamål. Särskilt bidrag kan bl.a. ges till organisationer som uppfyller målen för bidragen och som bedöms vara lämpliga att ges reguljärt stöd men som på grund av sin organisatoriska karaktär inte kan få grundbidrag. Under år 1997 beviljades 81 organisationer särskilt stöd. Mer än hälften av det belopp som beviljades i särskilt bidrag, ca 11,3 miljoner kronor av totalt 20,5 miljoner kronor, har använts till förnyelse och utveckling. Reguljärt stöd i form av särskilt bidrag, ca 9,5 miljoner kronor, beviljades till 31 organisationer.

Vidare utgår medel ur anslaget för att dela ut utmärkelser inom ungdomsområdet. Ungdomsstyrelsen har utsett Jönköping till Årets ungdomskommun år 1997. Denna utmärkelse, som först tilldelades Gällivare år 1996, skall återkomma årligen och är avsedd att stimulera kommunerna till ett helhetstänkande när det gäller ungdomsfrågor.

Därutöver omfattar anslaget också stöd för internationell verksamhet till Landsrådet för Sveriges Ungdomsorganisationer (LSU). Landsrådets internationella verksamhet rör ungdomssamarbete inom Norden, Europa och tredje världen. LSU har ökat antalet medlemsorganisationer från 65 år 1992 till 92 organisationer år 1998. För närvarande pågår inom LSU en utveckling av verksamheten; projekt av tillfällig natur har övergått till reguljär verksamhet. En följd av omorganisationen blir en integrering av nationell och internationell verksamhet.

Slutsatser

Regeringen vill understryka betydelsen av att ungdomsorganisationerna drivs av ungdomarna själva. I detta sammanhang vill regeringen också betona vikten av att föreningarna blir en naturlig

mötesplats för ungdomar med olika kulturell bakgrund.

Det är väsentligt att Ungdomsstyrelsen vid prövningen av bidraget till ungdomsorganisationernas verksamhet gentemot målen för statsbidraget i större utsträckning tar hänsyn till organisationernas egna mål och utvärderingar.

Regeringen konstaterar att det är önskvärt att underlätta för de ungdomsorganisationer som i dag uppbär reguljärt stöd i form av särskilt bidrag att i framtiden kunna erhålla grundbidrag.

Vidare avser regeringen att överväga en ökad tonvikt på grundbidrag i stället för särskilt bidrag. Regeringen konstaterar att ungdomsorganisationernas möjligheter att få stöd till nyskapande och utvecklande verksamheter i form av projekt har ökat under senare år.

Regeringens avsikt är att LSU fortsättningsvis skall få bidrag för såväl sin nationella som internationella verksamhet direkt från regeringen.

Under år 1998 har medel för nationell medfinansiering av det nationella kontoret för Europeisk volontärtjänst tilldelats genom ianspråktagande av en äldre reservation. Under år 1999 avser regeringen att finansiera denna verksamhet med medel ur anslaget M2.

Inom anslaget har regeringen beräknat 4 miljoner kronor i statligt bidrag till de centrala samlingslokalorganisationerna, Folkets Hus Riksorganisation, Folkparkerna i Sverige, Bygdgårdarnas Riksförbund och Riksföreningen Våra Gårdar under år 1999. Bakgrunden till detta är att anslaget N1 Bidrag till allmänna samlingslokaler föreslås avskaffas.

17 Folkrörelse- och idrottsfrågor

17.1 Omfattning

Verksamhetsområdet omfattar stöd till idrotten och Lotteriinspektionen.

17.2 Utgiftsutvecklingen

Utgiftsutveckling

Miljoner kronor (löpande priser)

Utfall 1997	Anslag 1998	Utgifts- prognos 1998	Förslag anslag 1999	Beräknat anslag 2000	Beräknat anslag 2001
542,1	542,7	535,6	496,7	497,1	497,5

Verksamhetsutfall och ekonomiskt utfall

Stödet till idrotten har minskat från 529 405 000 kronor år 1996 till 483 240 000 kronor år 1998 varav 8 000 000 kronor var en engångsanvisning för att möjliggöra ett svenskt deltagande vid vinter-OS och Paralympics i Nagano. Antalet specialidrottsförbund som är anslutna till Riksidrottsförbundet (RF) har under samma period ökat från 66 till 68 förbund.

Förändringar

Den parlamentariskt sammansatta Idrottsutredningen (In 1996:03) överlämnade sitt betänkande Idrott och Motion för livet

(SOU 1998:76) i maj 1998. Utredningen har redovisat förslag till nya och tydligare mål för statens stöd till idrotten. Utredningen har vidare föreslagit ett system för uppföljning och utvärdering av stödet samt en lagreglering av rätten att överlämna fördelningen av statsbidraget till Riksidrottsförbundet. Betänkandet remissbehandlas för närvarande. Regeringen avser att återkomma till riksdagen i ärendet under våren 1999.

Anslaget N1 Bidrag till allmänna samlingslokaler föreslås avskaffas. Det finns i dag betydligt bättre tillgång till lokaler än då stödet initierades. Anslaget har följaktligen under 90-talet minskat från som högst 135 miljoner kronor till 40 miljoner kronor under senare år. Regeringen konstaterar att lokala lösningar blivit alltmer varierande bl.a. genom att olika slags sambruk ökar; främst mellan skola och fritidsverksamhet. Det statliga bidraget till allmänna samlingslokaler bedöms därför ha en liten effekt på lokalbeståndet som helhet. Enligt regeringens mening är det kommunerna som har bäst förutsättningar att bedöma hur behoven av samlingslokaler bäst kan tillgodoses. Kommunerna bedöms också ha stort eget intresse samt möjligheter att finna lösningar på dessa behov.

Under år 1999 har regeringen föreslagit att 4 miljoner kronor skall avsättas till Folkets Hus Riksorganisation, Folkparkerna i Sverige, Bygdgårdarnas Riksförbund och Riksföreningen Våra Gårdar ur anslaget M2 Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet m.m.

Inför budgetåret 2000 avser regeringen dock att överväga en förändring av anslagsstrukturen beträffande stödet till folkrörelserna.

Prioriteringar

Idrottsrörelsens eget arbete för en god etik genom att förebygga och motverka olika avarter inom idrotten bör uppmärksammas och stödjas. Ett utökat internationellt samarbete mot doping inom idrotten har inletts.

17.3 Resultatbedömning

Folkrörelserna har spelat en väsentlig roll i uppbyggnaden av den demokratiska samhällsstrukturen. I övergången till ett alltmer informationsintensivt samhälle ställs de inför nya utmaningar och kan aktivt bidra till att utveckla och fördjupa demokratin. En stor andel av befolkningen är engagerad i föreningslivet. Det totala antalet medlemskap uppgår till ca 20 miljoner.

Idrottsrörelsen

Idrottsrörelsen är, med sitt breda engagemang och sina ideella ledarkrafter, en stor tillgång för vårt samhälle och kan mer än någon annan verksamhet skapa tillfällen till motionsaktiviteter för människor i olika åldrar och samhällsgrupper. Idrottsrörelsen har därigenom en viktig roll i folkhälsoarbetet när det gäller att förbättra medborgarnas hälsotillstånd.

Nära hälften av landets knappt sju miljoner invånare mellan sju och sjuttio år är med i en idrottsförening. Av dessa är ca två miljoner aktiva utövare. Ca 650 000 ägnar sig åt tävlingsidrott på skiftande nivåer och ungefär 7 000 kan sägas tillhöra eliten, dvs. tävlar på nationell mästerskapsnivå.

Ännu kraftigare dominerar idrotten bland ungdomen. I åldrarna sju till femton år är drygt två av tre pojkar och varannan flicka med i en idrottsförening. Dessutom idrottar ungefär var tionde ungdom i dessa åldrar utanför den organiserade idrotten. Inom vissa idrotter som exempelvis gymnastik, konstakning och ridsport är flickor i klar majoritet.

Regeringen fäster stor vikt vid att en aktiv diskussion om etik och demokratis tillämpning pågår inom idrotten. Regeringen anser vidare att idrotten på ett aktivt sätt bidrar till att motverka våld och rasism. Idrottsrörelsen har därför ingått i den av Inrikesdepartementet inrättade Arbets-

gruppen för insatser mot idrottsanknutet våld (In 1996:A). Arbetsgruppen avslutade sitt arbete och överlämnade sin slutrapport Trygghet och trivsel vid idrottsevenemang (Ds 1998:38) i augusti 1998. Arbetet drivs därefter vidare av RF i samverkan med staten och Svenska Kommunförbundet.

Spel och lotterier

Riksdagen har tidigare beslutat (rskr. 1993/94:415) att överskottet från s.k. värdeautomatspel främst skall komma det lokala föreningslivets barn- och ungdomsverksamhet till godo. Riksdagen har sedermera beslutat (rskr. 1995/96:248) att detta system skall ersättas av ett vinstdelningssystem mellan staten och föreningslivet vilket skall baseras på överskottet från värdeautomatspel. Med anledning av att säkra prognoser om värdeautomaternas vinstutveckling saknats har införandet av det nya systemet försenats. För att förbättra idrottsrörelsens förutsättningar föreslår regeringen därför att bidraget från AB Svenska Spel ökar under år 1999. Den närmare inriktningen av bidraget formuleras i dialog med Riksidrottsförbundet.

Revision

Sedan år 1983 utser regeringen inte revisorer i Riksidrottsförbundet. Riksdagens revisorer har i en skrivelse till regeringen föreslagit att statliga revisorer på nytt bör utses. Frågan om revision av Riksidrottsförbundet har behandlats av Idrottsutredningen.

17.4 Anslag

N1 Stöd till idrotten

Tabell 17.1 Anslagsutveckling

Tusental kronor				
1997	Utfall	490 849	Anslags-sparande	691
1998	Anslag	483 240	Utgifts-prognos	483 931
1999	Förslag	475 240		
2000	Beräknat	475 240		
2001	Beräknat	475 240		

Ett övergripande mål för anslaget Stöd till idrotten är att stödja och utveckla den nationellt organiserade idrottsverksamheten i Sverige. För anslagets användning gäller i huvudsak de av

1970 års riksdag beslutade riktlinjerna för organisationsstöd till idrotten (prop. 1970:79, bet. 1970:SU122, rskr. 1970:291, prop. 1992/93:100 bil. 8, bet. 1992/93:KrU14, rskr. 1992/93:254).

I förslaget för år 1999 och beräkningarna för åren 2000 och 2001 ingår medel för en talang-satsning på upp till 10 miljoner kronor per år under förutsättning att näringslivet avsätter motsvarande belopp. För svenskt deltagande i kommande Olympiska Spel och Paralympics har inga medel avsatts. Regeringen avser att återkomma i frågan.

I avvaktan på införandet av ett beslutat vinstdelningssystem från AB Svenska Spel föreslår regeringen att bidraget till Riksidrottsförbundet från AB Svenska Spel för år 1999 ökar med 50 miljoner kronor till 105 miljoner kronor.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

I sin årsredovisning för år 1997 redovisar Riksidrottsförbundet (RF) att lokalt aktivitetsstöd har betalats ut till drygt sju miljoner sammankomster för barn och ungdomar mellan 7 år och 25 år.

Inom Riksidrottsstyrelsen och övriga centralt verksamma organ råder sedan några år en jämn könsfördelning. Andelen kvinnor i styrelserna för specialidrottsförbunden och distriktsförbunden ökar och uppgår år 1997 till 26 respektive 38 procent. Idrottens egen målsättning att inget kön ska vara representerat med mindre än 40 procent i rådgivande och beslutande organ på alla nivåer har således ännu inte uppnåtts.

Statens bidrag till specialidrott inom gymnasieskolan ger elitsatsande ungdomar en möjlighet att kombinera utbildning och elitidrottsträning. Under år 1997 fördelades bidraget till 66 idrotts-gymnasier med riksintag (RIG). 1 500 elever får under tre år möjlighet att utöva en av sammanlagt 33 specialidrotter. RF har under år 1997 utarbetat en modell för att följa upp och utvärdera riksidrottsgymnasiernas specialidrottsdel samt att långsiktigt kvalitetssäkra verksamheten.

Sveriges Olympiska Kommitté skall på uppdrag av RF svara för det operativa stödet till svensk elitidrottsutveckling med syfte att ge stöd till samtliga specialidrottsförbund. Verksamheten bedrivs sedan år 1997 under beteckningen Olympisk Support. Huvudinriktningen är att koncentrera stödet till utvecklingsinsatser som

specialidrottsförbunden genomför för olika landslagsgrupper. Speciell uppmärksamhet har ägnats olika försök att underlätta övergången från juniorelit till etablerad internationell senior-elit.

Bland annat med syfte att etablera ett närmare samarbete mellan olika idrotter har två s.k. Olympic Camps genomförts under år 1997. I maj träffades 150 aktiva och ledare från de olympiska vinteridrotterna som ett led i förberedelserna inför OS i Nagano år 1998. I november genomfördes ett möte inför OS i Sydney år 2000 med drygt 200 deltagare.

Slutsatser

Regeringen avser att återkomma till riksdagen under våren 1999 med förslag till inriktning av statens stöd till idrotten.

N2 Lotteriinspektionen

Tabell 17.2 Anslagsutveckling

Tusental kronor

År	Utfall	19 260	Anslags-sparande	4 119
1997	Utfall	19 260	Anslags-sparande	4 119
1998	Anslag	19 488	Utgifts-prognos	20 800
1999	Förslag	21 496		
2000	Beräknat	21 886 ¹		
2001	Beräknat	22 217 ²		

¹ Motsvarar 21 496 kronor i 1999 års prisnivå.

² Motsvarar 21 496 kronor i 1999 års prisnivå.

Lotteriinspektionen är central förvaltningsmyndighet för frågor som rör spel och lotterier som anordnas för allmänheten. Myndigheten bildades den 1 januari 1995. Verksamheten finansieras i sin helhet med avgifter. Lotteriinspektionen disponerar ett ramanslag och levererar in avgifts-inkomster mot inkomsttitel.

Lotteriinspektionen hade vid utgången av budgetåret 1997 ett anslagssparande på 4,1 miljoner kronor. Anslagssparandet kommer under den närmaste treårsperioden att tas i anspråk för bl.a. säkerhetsbesiktningar av AB Svenska Spels och ATG:s spelsystem, djuprevisioner av vissa spelanordnare, kompetens och kvalitetsarbete inom myndigheten samt för implementering av en ny lotterilagstiftning.

Regeringens överväganden

Resultatbedömning

Lotteriinspektionen skall kontrollera och utöva tillsyn över spel- och lotterimarknaden i Sverige, lämna tillstånd till vissa spelformer samt utbilda och informera marknadens aktörer. Regeringen skall löpande informeras om utvecklingen på marknaden. Målet för verksamheten har varit att i enlighet med lotterilagen och lotteriförordningen verka för en sund och säker spel- och lotteriverksamhet i Sverige.

Lotteriinspektionens verksamhet var under budgetåret 1997 indelad i tre verksamhetsgrenar:

Tillstånd och typgodkännande, tillsyn och kontroll samt utbildning och information.

Lotteriinspektionen har aktivt arbetat för att förbättra och effektivisera kontrollen av olika spelformer, bl.a. kan nämnas den nya organisationen med rikskontrollanter av travtävlingar och framtagandet av en policy för kontroll och tillsyn av AB Svenska Spel. Kontrollen har främst ett förebyggande syfte.

I tillsynsarbetet för att motverka illegalt spel har myndigheten prioriterat bekämpandet av spel

som vänder sig till stora eller speciellt sårbara samhällsgrupper, exempelvis ungdomar. Regeringen bedömer att prioriteringen är riktig och väl avvägd.

Regeringen gör bedömningen att kontrollen och tillsynen är ändamålsenlig, effektiv och framåtsyftande. Det har funnits vissa brister i tillståndsgivningen, varför ett arbete pågår internt för att förbättra rutiner m.m. och öka kvaliteten i myndighetsarbetet.

Tabell 17.3 Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tusental kronor

Offentlig- rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (Som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 1997	23 000	600	19 600	4 000
Prognos 1998	18 200	200	21 200	-2 800
Budget 1999	20 000	1 000	22 000	-1 000

Målet är att det skall råda balans mellan intäkter och kostnader, både på total nivå och inom varje verksamhetsgren. Under budgetåret 1997 har Lotteriinspektionen levererat in ca 23 miljoner kronor men bara förbrukat 19,6 miljoner kronor. Denna differens förklaras till största delen av en ökad tillståndsgivning till varuspelsautomater.

Tabell 17.4 Investeringsplan

Miljoner kronor

	Total kostnad	Anskaffat t.o.m. 1997	Prognos 1998	Budget 1999	Beräknat 2000	Beräknat 2001
Investeringar	3,4	1,2	0,7	0,5	0,5	0,5
Summa investeringar	3,4	1,2	0,7	0,5	0,5	0,5
Finansiering - lån i RGK	3,4	1,2	0,7	0,5	0,5	0,5
Summa finansiering	3,4	1,2	0,7	0,5	0,5	0,5

Slutsatser

Konkurrensen på spel- och lotterimarknaden är mycket hård. Den snabba tekniska utvecklingen leder till att anordnarna finner och vill använda nya distributionskanaler och nya spelformer. Detta ställer stora krav på Lotteriinspektionen att snabbt och effektivt anpassa kontroll- och tillsynsarbetet till nya och förändrade förutsättningar. Inspektionen är i sitt arbete beroende av en väl fungerande lotterilagstiftning. Regeringen har tillkallat en utredare med uppdrag att göra en översyn av lotterilagen. Uppdraget skall vara slutfört under hösten 1998. Den nya reformerade lotterilagen träder enligt planerna i kraft den 1 juli 1999. Lotteriinspektionen kommer troligtvis att tillföras nya arbetsuppgifter. Ett omfattande utbildnings- och informationsarbete behöver genomföras under andra halvan av budgetåret. Inspektionens kontrollanter behöver ökad juridisk, ekonomisk och teknisk kompetens för att effektivt kunna kontrollera allt mer tekniskt avancerade lotterier och spelformer. Regeringen gör bedömningen att det är nödvändigt att öka Lotteriinspektionens resurser, trots ett relativt stort anslagssparande, för att myndigheten skall

klara dessa arbetsuppgifter. Det är nödvändigt att myndigheten tillförs erforderlig kompetens för att kunna verka för en fortsatt sund och säker utveckling av spel- och lotterimarknaden samt för att bekämpa det illegala spelet i samhället. Ökningen har finansierats genom omprioriteringar inom utgiftsområdet.

Tabell 17.5 Beräkning av anslaget för 1999

Tusental kronor

Anslag 1998	19 488
Pris- och löneomräkning	387
Ökat resursbehov	1 500
Justering av premier	121
Förslag 1999	21 496

Vid anslagsberäkningen har en teknisk justering gjorts av anslaget. Justeringen har genomförts med anledning av att en korrigerig har gjorts av den justering som genomfördes av anslagen för år 1998 med anledning av att sättet att finansiera avtalsförsäkringar på det statliga området förändrades (se volym 1, avsnitt 6.1).

